

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

MİMARLIK ANABİLİM DALI

KENTSEL AVLULARIN DEĞİŞEN ANLAM VE BİÇİMLERİYLE İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mimar Erdiç YOLDAŞ

**NİSAN 2010
TRABZON**

**KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

MİMARLIK ANABİLİM DALI

KENTSEL AVLULARIN DEĞİŞEN ANLAM VE BİÇİMLERİYLE İNCELENMESİ

Mimar Erdiñ YOLDAŞ

**Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde
“Yüksek Mimar”
Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.**

**Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 19.02.2010
Tezin Savunma Tarihi : 05.04.2010**

**Tez Danışmanı : Prof. Dr. Sonay ÇEVİK
Jüri Üyesi : Prof. Dr. Öner DEMİREL
Jüri Üyesi : Yard. Doç. Dr. Nilgün KULOĞLU**

Enstitü Müdürü : Prof. Dr. Salih TERZİOĞLU

Trabzon 2010

ÖNSÖZ

Karadeniz Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde 2000-2004 yılları arasında aldığım eğitim ile öngörülen tez konusu doğrultusunda, özellikle insanları, kentsel mekanları ve çevreyi gözlemleyebilmemi sağlayan ders, proje ve araştırmalarım çalışmamın bu alanda ortaya çıkmasında etkili olmuştur.

Öğrenim hayatımda bana emeği geçen bütün hocalarıma, başta yılların deneyimi ve bilgi birikimi, üstün tecrübesi ve değerli katkıları ile çalışmamda yol gösteren saygı değer danışman hocam Prof. Dr. Sonay ÇEVİK'e, önerileri ve samimi destekleri ile arkadaşım Arş. Gör. Fatih ŞAHİN'e ve emeği geçen diğer arkadaşlarıma, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı İmar Uygulama Dairesi Başkanlığı Daire Başkanı Mimar Bülent ERCAN'a ve diğer mesai arkadaşlarıma, maddi ve manevi her türlü destekleri ile yanımda olan sevgili aileme, özellikle çalışmamın her noktasında görüş, düşünce, önerileri ve engin sabrı ile sevgili eşim Yüksek Mimar Nurcan GÜRBÜZ YOLDAŞ'a sonsuz teşekkür borçluyum.

Erdoğan YOLDAŞ
Trabzon 2010

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ	II
İÇİNDEKİLER.....	III
ÖZET	VI
SUMMARY	VII
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	VIII
TABLolar DİZİNİ.....	XI
1. GENEL BİLGİLER.....	1
1.1 Giriş ve Konuya Yaklaşım	1
1.2. Çalışmanın Amacı	2
1.3. Çalışmanın Kapsamı.....	3
2. YAPILAN ÇALIŞMALAR 1.....	4
2.1. Temel Kavramlar.....	4
2.1.1. Kentsel Mekan.....	4
2.1.2. Kamusal Mekan.....	4
2.1.3. Avlu-Kentsel Avlu.....	7
2.2. Kentsel Avlulara Tarihsel Süreç İçinde Bakış.....	10
2.2.1. Klasik Devir Öncesi Dönemlerde Kentsel Avlular	11
2.2.2. Antik Yunan Dönemi Kentsel Avluları	13
2.2.3. Antik Roma Dönemi Kentsel Avluları	16
2.2.4. Ortaçağ Kentsel Avluları	19
2.2.5. Neoklasik Dönem Kentsel Avluları.....	22
2.2.5.1. Rönesans Dönemi Kentsel Avluları.....	22
2.2.5.2. Barok Dönemi Kentsel Avluları	23
2.2.6. Türk-İslam Kültürüyle Gelişen Kentsel Avlular	24
2.2.7. Kentsel Avlularda Modernizm Etkisi.....	31
2.2.8. 1950 sonrası Kentsel Avlular.....	34
2.2.9. Kentsel Avlularda Zamanla Değişen Anlam ve Biçimler ile Ara Değerlendirmeler.....	36
2.3. Kentsel Avlularda Algı.....	42

2.4.	Kentsel Avlularda Kaliteler	45
2.4.1.	Sosyal Kaliteler.....	46
2.4.1.1.	İşlev.....	46
2.4.1.2.	Toplumun Sosyo-Kültürel Yapısı.....	48
2.4.1.3.	Kullanıcı Özellikleri	48
2.4.2.	Fiziksel Çevre Kaliteleri, Etkili Mekan Öğeleri ve Estetik Kaliteler	50
2.4.2.1.	Fiziksel Çevre Kaliteleri	50
2.4.2.1.1.	Kent İçindeki Konum	50
2.4.2.1.2.	Biçimsel-Geometrik Özellikler.....	51
2.4.2.1.3.	Kapalılık-Süreklilik-Hiyerarşi	52
2.4.2.1.4.	Girişler ve Geçişler	54
2.4.2.1.5.	Ölçü-Oran	56
2.4.2.1.6.	Destek Mekanlar	56
2.4.2.1.7.	Düzlem Özellikleri.....	57
2.4.2.1.8.	Vistalar.....	58
2.4.2.2.	Etkili Mekan Öğeleri ve Estetik Kaliteler	59
2.4.2.2.1.	Etkili Mekan Öğeleri	59
2.4.2.2.1.1.	Yeşil Öğeler	59
2.4.2.2.1.2.	Su Öğeleri	61
2.4.2.2.1.3.	Anıtsal/Sanatsal Öğeler	62
2.4.2.2.1.4.	Yapısal Öğeler	62
2.4.2.2.1.5.	Diğer Öğeler	63
2.4.2.2.2.	Estetik Kaliteler	64
2.4.3.	İlgili Diğer/Genel Kaliteler.....	65
2.4.3.1.	Sıcaklık-Nem	65
2.4.3.2.	Gün Işığı	66
2.4.3.3.	Rüzgar.....	67
2.4.3.4.	Yağış	68
2.4.3.5.	Kirlilik.....	68
2.4.4.	Ara Değerlendirmeler	68
3.	YAPILAN ÇALIŞMALAR 2.....	70
3.1.	Araştırma: Kentsel Avluların Fiziksel Özellikleri ve Etkili Mekan Öğelerinin Analitik Bir Yaklaşımla İncelenmesi	70

3.1.1.	Araştırmanın Amacı, Araştırma Basamakları, Yöntem ve Teknikler ile Araştırma Modeli.....	70
3.1.2.	Örnekler, Tipoloji Çalışması ve Belirleme Formlarının Oluşturulması.....	73
3.1.3.	Belirleme Formları.....	78
3.1.4.	Detaylı Analizler.....	138
3.1.4.1.	Kentsel Avlularda Fiziksel Kaliteler Analizleri	141
3.1.4.2.	Etkili Mekan Öğelerine İlişkin Analizler	168
3.1.4.3.	Değerlendirmeler	174
3.1.5.	İrdeleme	182
4.	SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	186
5.	KAYNAKLAR	190
ÖZGEÇMİŞ		

ÖZET

Kentsel avlular insanlık tarihinin başlangıcından itibaren toplumların ihtiyaç duyduğu mekanlar olarak tarih sahnesinde yer almaktadır. Toplumların sosyal, fiziksel, kültürel ve etnik özelliklerinin izlerini taşıyan bu mekanlar kentsel tasarım ve mimarlık ara kesitinde önemli bir konu olarak belirlenmektedir.

Çalışmada kentsel avluların topluluklarca kullanılma şekilleri, bu mekanların insanlarla etkileşimi, zamanla ve kültürler arası değişen ve gelişen anlamları ile fiziksel ölçütlerinin kullanıcılar üzerindeki etkisi problem alanı olarak ele alınmaktadır.

Birinci bölümde; kentsel avlulara genel bir bakış ile birlikte çalışmanın amacı ve kapsamı belirlenmektedir.

İkinci bölümde; kentsel avlulara ilişkin temel kavramlar tanımlanmakta, kentsel avluların tarihsel süreç içerisinde incelenmesine ilişkin literatür ve örnek araştırmaları ve kentsel avlulara ilişkin sosyal-estetik ve fiziksel kalitelerin literatür çalışması ile belirlenmesine yönelik araştırmalar yer almaktadır.

Üçüncü bölümde; kentsel avlulara ilişkin yaygın örneklerin ve tipolojilerin belirlenmesi ile seçilen örneklerin fiziksel kalitelere ve etkili mekan öğelerine bağlı analitik incelemeleri ve değerlendirmeleri bulunmaktadır.

Dördüncü bölümde; tüm incelemeler ve değerlendirmeler doğrultusunda konuya ilişkin sonuç ve öneriler yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kentsel Avlu, Kentsel Mekan, Avlu

SUMMARY

The Research Of The Urban Courtyards With Changing Meanings And Forms

Urban courtyards exists on the stage of history as spaces which communities needed since the beginning of human history. This spaces, carrying social, physical, cultural and ethnic features' traces of societies, determined as an important issue in the intersection between urban design and architecture.

The usage types of urban courtyards by communities, the interaction of this spaces by people, the changing and evolving meanings between cultures and by time, and the influence of physical criterias on users are considered as problem area in the study.

In the first part; with a general look at urban courtyards, the aim and the scope of the study is determined.

In the second part; basic concepts related to urban courtyards, the literature and research examples about examining urban courtyards in historical process, and the defining of literature studies about social-aesthetic and physical qualities of urban courtyards are determined.

In the third part; the defining of common samples and typologies about urban courtyards and the analytic studies and assessments depending on physical qualities and effective space components of selected examples are found.

In the fourth part; results and suggestions about the subject are found according to the all surveys and assessments.

Key Words: Urban Courtyard, Urban Space, Courtyard

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 1. Kamusal, yarı kamusal, özel ve yarı özel mekanlar arasındaki ilişkiler.	6
Şekil 2. Aşıklı Höyük ve Hacılar Höyüğü.....	11
Şekil 3. Kuruçay Höyüğü	11
Şekil 4. Çatalhöyük Yerleşme Dokusu ve Kahun Kenti planı	12
Şekil 5. Etemenanki Zigguratı ve Babil merkez mahallesinde konutlar	12
Şekil 6. Milet ve Priene kentlerinde agora	15
Şekil 7. Milet Agorası Planı	15
Şekil 8. Roma Forumu.....	17
Şekil 9. Pompeii Forumu	18
Şekil 10. Floransa'daki Santa Maria del Fiore Katedrali ve San Giovanni avlusu	19
Şekil 11. Carcassonne, Noerdlingen ve Montpazier kentleri planları	20
Şekil 12. Piazza San Lorenzo	21
Şekil 13. San Gimignano, merkez meydanlar	22
Şekil 14. Piazza Santissima Annunziata.....	23
Şekil 15. Place Des Vosges	24
Şekil 16. Bir İslam kentinde yer alan kamusal mekanlar	26
Şekil 17. Diyarbakır Zinciriye ve Mesudiye, Mardin Emüniddin, Kayseri Çifte, Konya Sırçalı Medresesi Avluları	27
Şekil 18. Edirne Rüstem Paşa Kervansarayı plan ve kesitleri.....	28
Şekil 19. Osmanlı dönemi Bursa kent dokusu.....	29
Şekil 20. Edirne II. Bayazıt Külliyesi.....	30
Şekil 21. Modernizm etkisiyle oluşan değerlendirilemeyen mekanlar, Houston	31
Şekil 22. Le Corbusier'in Paris için yaptığı çalışma ve dış mekan eskizi.....	32
Şekil 23. Leon Krier'in model kentleşme tipolojisi	35
Şekil 24. Sınırlandırılmamış hacimde birey ve mekansal arayüzlerde bireyin algısı.....	43
Şekil 25. Algı kayıpları.....	43
Şekil 26. Mimari algı.....	44

Şekil 27. İletişim şiddetinin farklı derecelendirilmesi.....	47
Şekil 28. Kentsel açık mekanların oluşumunda temel 3 form.....	51
Şekil 29. Temel geometrik şekillerin açıldırılması ve uzatılması ile oluşan kentsel açık mekanlar.....	51
Şekil 30. Spiro Kostof'un kentsel açık mekan önermeleri	52
Şekil 31. Köşelerin kapatılmasının kapalılığı sağlaması	52
Şekil 32. Kapalılığın boyutu.....	52
Şekil 33. Kapalılığın derecelenmesi	53
Şekil 34. Kapalı köşelerin kapanmışlık hissini güçlendirmesi	53
Şekil 35. Açık mekanlarda mekan hiyerarşisi	54
Şekil 36. Kentsel açık mekanlara giriş analizleri	55
Şekil 37. Maksimum avlu ölçüsü ve ideal avlu ölçüleri.....	56
Şekil 38. Kapanmanın kaybolması	56
Şekil 39. Cephe analizleri.....	57
Şekil 40. Yapı yüzeyinde sosyal ilişkilerin oluşmasını sağlayan detaylar	58
Şekil 41. Yükselti değiştirerek çeşitlilik sağlamanın yolları	58
Şekil 42. Vista çeşitleri.....	58
Şekil 43. Yeşil öğelerin işlevleri.....	60
Şekil 44. Yeşilin simgesel ve koruyucu özelliği	60
Şekil 45. Dış mekanda çeşitli oturma öğeleri	63
Şekil 46. Yaklaşık 1x2 metre ahşap sırtlıksız bankın sunduğu olanaklar	63
Şekil 47. Yaslanma elemanları	64
Şekil 48. Oturma öğelerinin kullanılma biçimi	64
Şekil 49. Gün ışığını azaltıcı önlemler	66
Şekil 50. Oturma öğelerinin rüzgara göre konumlandırılması	67
Şekil 51. Rüzgar hızının kullanıcı konforsuzluğuna etkisi.....	67
Şekil 52. Araştırma Modeli	72
Şekil 53. Kentsel avlu tipolojisine göre avluların sınıflandırılması	73
Şekil 54. Örnekler bazında avluların kent içindeki konumlarına göre dağılımı.....	175
Şekil 55. Örnekler bazında avluların biçimlerinin dağılımı	175
Şekil 56. Örnekler bazında avluların kapalılık oranlarının dağılımı	176
Şekil 57. Örnekler bazında avluların giriş sayılarına göre dağılımı	176
Şekil 58. Örnekler bazında avlu boyutlarında orantılılık ve orantısızlık dağılımı	177

Şekil 59. Örnekler bazında avlulardaki destek mekanların dağılımı	177
Şekil 60. Örnekler bazında avlularda zemin eğimi dağılımı	178
Şekil 61. Örnekler bazında avlularda zemin dokusu dağılımı.....	178
Şekil 62. Örnekler bazında sınır öge dokusunun özelliğine göre dağılımı.....	179
Şekil 63. Örnekler bazında avlu cephelerinde doluluk/boşluk oranı dağılımı	179
Şekil 64. Örnekler bazında vistalara göre dağılım	180
Şekil 65. Örnekler bazında etkili mekan öğelerinin dağılımı.....	180

TABLULAR DİZİNİ

	<u>Sayfa No</u>
Tablo 1. Kentsel avluların dönemler bazında karşılaştırılması	40
Tablo 2. Kentsel Avlu Tipolojisi	75
Tablo 3. Örnek belirleme formları.....	77
Tablo 4. Piriñ Han Belirleme Formu	80
Tablo 5. Koza Han Belirleme Formu	81
Tablo 6. Lucca Amphetheatre Belirleme Formu	82
Tablo 7. Schouwburgplein Belirleme Formu	83
Tablo 8. Place Kleber Belirleme Formu.....	84
Tablo 9. Lever House Belirleme Formu.....	85
Tablo 10. Gundulic Square Belirleme Formu	86
Tablo 11. Plaza Reial Belirleme Formu	87
Tablo 12. Exchange Square Belirleme Formu.....	88
Tablo 13. Plaza Mayor Belirleme Formu	89
Tablo 14. Plaza Nueva Belirleme Formu	90
Tablo 15. Norddeutsche Landesbank Belirleme Formu.....	91
Tablo 16. Knossos Palace Belirleme Formu	92
Tablo 17. Mallia Palace Belirleme Formu.....	93
Tablo 18. Gammeltoiv Nytoiv Belirleme Formu	94
Tablo 19. Axeltov Belirleme Formu	95
Tablo 20. Sankt-Hans Toiv Belirleme Formu	96
Tablo 21. Rathausplatz Belirleme Formu.....	97
Tablo 22. Place Vendome Belirleme Formu	98
Tablo 23. Place Des Terreaux Belirleme Formu	99
Tablo 24. Plaça Del Sol Belirleme Formu.....	100
Tablo 25. St. Marco Belirleme Formu.....	101
Tablo 26. Piazza Campidoglio Belirleme Formu	102
Tablo 27. Piazza Navona Belirleme Formu.....	103
Tablo 28. Piazza Santissima Annunziata Belirleme Formu	104
Tablo 29. Hasan Paşa Hanı Belirleme Formu	105

Tablo 30. Deliler Hanı Belirleme Formu.....	106
Tablo 31. Selimiye Külliyesi Belirleme Formu.....	108
Tablo 32. Rüstempaşa Kervansarayı Belirleme Formu.....	109
Tablo 33. II. Bayazıt Külliyesi Belirleme Formu.....	110
Tablo 34. Atik Valide Külliyesi Belirleme Formu.....	111
Tablo 35. Süleymaniye Külliyesi Belirleme Formu.....	112
Tablo 36. Fatih Külliyesi Belirleme Formu.....	113
Tablo 37. Forbidden City Belirleme Formu.....	114
Tablo 38. Khorsabad Sarayı Belirleme Formu.....	115
Tablo 39. Forecourt Fountain Belirleme Formu.....	117
Tablo 40. Alhambra Palace Belirleme Formu.....	118
Tablo 41. Trinity Square Belirleme Formu.....	120
Tablo 42. Exchange Square Belirleme Formu.....	121
Tablo 43. Rockefeller Center Belirleme Formu.....	123
Tablo 44. Ole Bulls Plass Belirleme Formu.....	124
Tablo 45. Plaza De Carlos III El Noble Belirleme Formu.....	125
Tablo 46. Public Spaces In Gibellina Belirleme Formu.....	126
Tablo 47. Horton Plaza Belirleme Formu.....	127
Tablo 48. Broadgate Arena Belirleme Formu.....	129
Tablo 49. Sony Center Belirleme Formu.....	130
Tablo 50. Ghirardelli Square Belirleme Formu.....	131
Tablo 51. Pioneer Courthouse Belirleme Formu.....	133
Tablo 52. Konstantinplatz Belirleme Formu.....	135
Tablo 53. Union Square Belirleme Formu.....	136
Tablo 54. Fiziksel Kalite Analizi Örnek Tablosu.....	139
Tablo 55. Etkili Mekan Öğeleri Analizi Örnek Tablosu.....	140
Tablo 56. Piriñ Han Fiziksel Kalite Analizi Tablosu.....	142
Tablo 57. Koza Han Fiziksel Kalite Analizi Tablosu.....	143
Tablo 58. Lucca Amphetheatre Fiziksel Kalite Analizi Tablosu.....	144
Tablo 59. Schouwburgplein Fiziksel Kalite Analizi Tablosu.....	145
Tablo 60. Place Kleber Fiziksel Kalite Analizi Tablosu.....	146
Tablo 61. Lever House Fiziksel Kalite Analizi Tablosu.....	147
Tablo 62. Gundulic Square Fiziksel Kalite Analizi Tablosu.....	148

Tablo 63. Plaza Reial Fiziksel Kalite Analizi Tablosu.....	149
Tablo 64. Selimiye Külliyesi Fiziksel Kalite Analizi Tablosu.....	150
Tablo 65. Rüstempaşa Kervansarayı Fiziksel Kalite Analizi Tablosu.....	151
Tablo 66. II. Bayazıt Külliyesi Fiziksel Kalite Analizi Tablosu.....	152
Tablo 67. Atik Valide Külliyesi Fiziksel Kalite Analizi Tablosu.....	153
Tablo 68. Forecourt Fountain Fiziksel Kalite Analizi Tablosu.....	154
Tablo 69. Alhambra Palace Fiziksel Kalite Analizi Tablosu.....	155
Tablo 70. Trinity Square Fiziksel Kalite Analizi Tablosu.....	156
Tablo 71. Exchange Square Fiziksel Kalite Analizi Tablosu.....	157
Tablo 72. Rockefeller Center Fiziksel Kalite Analizi Tablosu.....	158
Tablo 73. Ole Bulls Plass Fiziksel Kalite Analizi Tablosu.....	159
Tablo 74. Plaza De Carlos III El Noble Fiziksel Kalite Analizi Tablosu.....	160
Tablo 75. Public Spaces In Gibellina Fiziksel Kalite Analizi Tablosu.....	161
Tablo 76. Broadgate Arena Fiziksel Kalite Analizi Tablosu.....	162
Tablo 77. Sony Center Fiziksel Kalite Analizi Tablosu.....	163
Tablo 78. Ghirardelli Square Fiziksel Kalite Analizi Tablosu.....	164
Tablo 79. Pioneer Courthouse Fiziksel Kalite Analizi Tablosu.....	165
Tablo 80. Konstantinplatz Fiziksel Kalite Analizi Tablosu.....	166
Tablo 81. Union Square Fiziksel Kalite Analizi Tablosu.....	167
Tablo 82. Yeşil Öğeler Analiz Tablosu.....	169
Tablo 83. Su Öğeleri Analiz Tablosu.....	170
Tablo 84. Anıtsal/Sanatsal Öğeler Analiz Tablosu.....	171
Tablo 85. Yapısal Öğeler Analiz Tablosu.....	172
Tablo 86. Diğer Öğeler Analiz Tablosu.....	173

1. GENEL BİLGİLER

1.1. Giriş ve Konuya Yaklaşım

Kentler, insanlara sundukları yaşam alanları ile değerlendirilmekte, beğenilmektedir. Kent sakinleri ve/veya yabancılar tarafından aranan, hoşnut kalınan bu mekanlar sayesinde kentler amacına ulaşmakta ve toplum psikolojisinde etken olmaktadır.

İçinde bulunulan zamanın toplumsal, sosyal, ekonomik, siyasi, bilimsel ve teknolojik devinimleri insanlığı ve kent mekanlarını etkilemektedir. Bir başka deyişle birey kent mekanları ile psikolojik ve fiziksel bir bağ içerisindedir. Bu doğrultuda nitelikli kentsel mekanların, tarihin iyi analiz edilerek düzenlenmesi ve yenilenmesi önem arz etmektedir.

Günümüz kent tasarımlarında yapı kütleleri kadar aralarında kalan hacimlere önem verilmemektedir. Doluluklar arasında rastgele, kendiliğinden oluşan tasarsız boşlukların genelde nitelikli dış mekan özelliği göstermesi beklenemez. Kent ölçeğinde planlanmış açık kamusal mekanlar çoğunlukla parklar ve büyük meydanlar olmakta, binaların çevrelediği insan ölçeğinde pozitif kentsel-kamusal-açık mekanların tasarım ve canlandırılmasına gereken önem verilmemektedir. İnsanlar bina yakın çevresindeki bu boş alanları kullanamamakta, sonuçta ortaya işlevsiz kütle artıkları çıkmaktadır. Bu mekan boşlukları sosyal-fiziksel-estetik kaliteler bakımından yetersiz olmakla birlikte buldukları bölgenin kentsel kimliğine bir katkıda bulunamamaktadırlar. Bu mekanlar ne doğallığı ne de insan eliyle yapılmışlığı içerir, çoğunlukla tanımsız alanlardır.

Kentte yaşayan kentli yakın çevresinde ferahlayacak, yaşamın stresinden bir an olsun uzaklaşacak mekanlar özlemindedir. Öyleyse bu mekanlar insan-yapı ilişkileri bakımından bir bütünlük içinde olmalıdırlar. Bireylerin yüksek yoğunluklu kent blokları içinde sadece dar balkonlarda, kapı önlerinde veya asansör-merdiven boşluklarında diğer bireylerle etkileşim haline geçmesi ne yazık ki kentlerin yaşamın dışa aktarılmasını sağlayacak bu buluşma, toplanma, eğlenme ve dinlenme mekanlarından yoksun oluşlarından dolayıdır. Bu durumda kent insanının sosyalleşmesi son derece zordur. Binlerce yıldır zamanının çoğunu dış mekanda geçirmiş olan insan için nitelikli dış mekan oluşumları sosyal bir haktır. İnsan bu mekanlarda sosyalleşir, kültür ve bilgi alışverişinde bulunur. Bu mekanlar güncel olaylar, politika, siyaset, tarih, coğrafyadan, ahlak, din ve spora kadar birçok türde konunun tartışıldığı yerlerdir. Toplumun her yaş ve kesiminden insanları barındırabilecek

derecede çeşitliliğe sahip olan bu mekanlar kimi zaman çoğu insanın gözlemlediği bir sahnedir. Yaşamın anlam bulduğu sosyal alanlardır. Aynı zamanda dinlenme, serinleme, güneşlenme gibi fiziksel ihtiyaçların giderilmesine olanak tanıyan mekan öğeleriyle bu mekanlar kent insanı için vazgeçilemez değer ve niteliklere sahiptirler.

Toplumsal ayrışmayı önleyen kamusal mekanlar tarih boyunca sahip oldukları değişik ve çeşitli anlam ve özellikleriyle toplumların sosyal ve fiziki olarak bozulmalarına ve yozlaşmalarına da engel olmaktadır. Topamların kendi iç dinamikleri ve bağlarını kuvvetlendiren bu mekanlara duyulan ihtiyaç tarih boyunca sürüp gitmektedir. Bu doğrultuda söz konusu mekanlar, vazgeçilmez bir kent ögesidirler.

1.2. Çalışmanın Amacı

Tezde vurgulanan konu, kentsel avluların dünya tarihinde, farklı kültür ve coğrafyalarda kamusal mekan özelliği taşıması nedeniyle vazgeçilmez bir kent ögesi olarak toplum yaşamında bulunması nedeniyle, kentsel avluların tanımlanması ve değişen anlam ile biçimlerinin analiz edilmesidir.

Çalışmada, günümüzde imar planları ve değişiklikleriyle yok olmaya yüz tutmuş kentsel kimliğin tekrar kazanılmasında görülen yaptırıcı-yasal boşluk karşısında, kentsel dış mekanlardan olan kentsel avluların yitirilen anlamlarını ve tarih içinde kaybolan/pekişen özelliklerini ön plana çıkararak, günümüz ihtiyaçlarına cevap verecek kalitelerini saptamak hedeflenmektedir.

Kent açık mekanlarının kullanıcı ihtiyaçlarına karşılık verecek tutarlılıkta ve kalitelerde olabilmesi, geçmişe yönelik değerlendirmelerin iyi analiz edilip yeni mekanlara ve mekansal düzenlemelere girdi oluşturmasıyla gerçekleşecektir. Önceleri farklı toplumlardaki gelenek ve göreneklere göre şekillenen kentsel-kamusal-dış mekan özelliğindeki avluların kentsel alanın ekonomik bir meta haline gelmesiyle meydana gelen değişimlerinin sosyal ve fiziksel boyutları ele alınacaktır.

Bu bağlamda çalışmada;

- Kent açık mekanlarından kentsel avlulara yeniden bir bakış ile “kentsel avlu” kavramını tanımlamak,
- Kamusal-mekan olarak farklı dönem ve kültürlerde işlevlerini ve bunların değişimini ortaya koymak,
- Belirlenen örnekler kapsamında kentsel avlulara ilişkin bir tipoloji oluşturmak,

- Veriler doğrultusunda yapılan analiz çalışmalarıyla kentsel avluların, fiziksel ve estetik kalitelerini belirlemek, amaçlanmaktadır.

1.3. Çalışmanın Kapsamı

Çalışmada dünyanın çeşitli bölgelerinden kent merkezlerindeki bina dokularında kamusal mekanlar tarihsel süreç içinde işlevleri ayırt edilmeksizin ele alınmış, kent dışı dokular ve kent dokusu içindeki diğer kamusal alanlar olan cadde ve akslar, otopark boşlukları ve tanımsız açık alanlar ile meydan niteliğindeki açık alanlar çalışma kapsamı alanı dışında bırakılmış, ancak kapalılık karakterinden dolayı meydan özelliğindeki birkaç örnek çalışma kapsamında ele alınmıştır.

Çalışmada öncelikle temel kavramlar “kentsel mekan, kamusal mekan, avlu, kentsel avlu” tanımlanmış, kent merkezlerinde konumlanan farklı kültürler ve tarihi dönemlerdeki kentsel avlular hakkında literatür araştırması ile görsel-metinsel açıklayıcı bilgi verilmiş, farklı kültür ve dönemlerdeki kentsel avlu örnekleri için belirleme formları oluşturularak konuya temel teşkil edecek tipoloji çalışması yapılmış, kentsel avluların etkili fiziksel-estetik bileşenleri yapılan analizler ve değerlendirmeler ile belirlenmeye çalışılmıştır.

2. YAPILAN ÇALIŞMALAR 1

2.1. Temel Kavramlar

2.1.1. Kentsel Mekan

Kentsel Mekan; kentin insan yaşantısının öznel ve psikolojik süreçlerinin geçtiği, duygusal algı ve deneyimlerin bilince, kişiliğe ve anılara dönüştüğü yerdir (Eşkinat, 1993).

Bu mekanlar, kentsel yapıların dışında kalan, kent arazisi üzerinde kurulu, kentlilerin kullandığı kentle ilişkili olayların yer aldığı alanların tümüdür (Bakan ve Konuk, 1987).

Lynch'e (1981) göre kentsel mekanlar, aktivite, anlam ve fiziksel özelliklerin arakesitinde olmakla birlikte, Krier'e (1984) göre bu mekanlar öz anlamı ile kentin binalarla tanımlanan ancak binaların dışında kalan bölümleri olarak topluma ait ortak mekanlardır (Lynch, 1981; Krier, 1984).

(Bacon'a göre) Kentsel mekan; yapıların oluşturduğu, kentlilerin algıladığı ve tüm kentsel olayların ilişkilendiği bir bütündür. (Woods'a göre) Çevrenin bir parçası olarak, yapıların oluşturduğu, insanların yaşadığı ya da algıladığı, tüm eylemlerin geçtiği üç boyutlu alan olarak zamansal içeriği de taşıyan birimler olarak gözlenebilmektedir (Çevik, 1991).

Kullanıma göre kentsel mekanlar özel mekanlar, kamusal mekanlar ve yarı kamusal mekanlar olarak sınıflandırılmaktadır. Kamusal mekan kentsel dış mekan olarak da tanımlanabilmektedir (Bakan ve Konuk, 1987; Gehl, 1987).

Kentsel avluların kamusal ve yarı-kamusal özelliklere sahip mekanlar olmaları nedeniyle kentsel mekanların bu türlerinin açıklanması gerekmektedir.

2.1.2. Kamusal Mekan

Kentlilerin serbestçe kullanabildiği kamuya ait mekanlar olarak kamusal mekanlar, bireylerin sosyal ilişkilerini ve politik aktivitelerini meydana getirdiği maddesel yeri ifade etmektedir (Mitchell, 1995).

Kamusal mekan “dışarıda bir yerde” olan mekanlardır ve tüm topluma aittir. Sosyal ve yasal normlarla belirlenir. Batının ideal kamusal mekanı, politik hareketlerin organize olduğu ve daha geniş alanlara yayıldığı yerdir (Durummond, 2000).

Kamusal mekanlar herkese açık ve insanların özgürce seçtiği, spontane aktivitelerin bulunduğu alanlardır. Kamusal mekanlar insanlara, kendini özgürce ifade edebilme, özgürce hareket edebilme ve diğerleri ile etkileşime girme fırsatı sunmaktadır (Rapoport, 1977).

Çubuk, Karabey ve Yüksel (1978)’e göre kamusal mekanlar, yapıların oluşturduğu, kentlilerin algıladığı ve tüm kentsel olayların ilişkilendiği bir bütün ve aynı zamanda insan-çevre etkileşiminde ve insanın yaratıcı güç kazanmasında etkin rol oynayan bir öge olmaktadır. Kent için önemli olan bu dış mekanların dekorasyonu, canlandırılması, kentsel mobilya ve yapılanmış tanıtım öğelerinin belirli bir anlamda bilinçli olarak düzenlenmesidir (Çubuk vd., 1978).

Kamusal mekan, bireysel özgürlüğün, diğer insanlarla bir arada olma suretiyle anlamlandırıldığı mekanlar olup aynı zamanda kişinin başkaları ile karşılaştığı, toplumsallaştığı, varlığına katkıda bulunduğu alanlardır. Kamusal alanlar, birçok kişinin kullanması özelliğiyle ciddi mekanlar olarak algılanmaktadır. Ancak günümüzde şehirde yaşayan insanlar; kendine benzeyen insanları görmek, kendi gibi yaşayanlar ile bir arada olmak, çeşitliliğe ve farklılığa katılmak, bilindik yüzler arasında olmayı istememektedir. Tanıdık olmamanın tehlikesini ve özgürlüğünü, bilindikliğin ve tahmin edilebilirliğin sıkıcılığına tercih etmektedir (Uluoğlu, 2007).

İnsanlar gibi kentler de sürekli değişmektedir. Sanayinin örgütlenmesiyle yeni bir olgu olan işçi sınıfının ortaya çıkışı, kentlere ve işe akan insan toplulukları, bunun yarattığı yeni ama hastalıklı, kirli ve mutsuz çevreler, bunlara çözüm olarak düşünülen yeni kent önerileri kentlerin yeniden şekillenmesine neden olmaktadır. Asansörün (dikeyleşme), elektriğin (enerji), otomobilin kentin organizasyonunu dönüştürmesi, fiberoptik kabloların, cep telefonlarının, kameraların, bbg evlerinin tanıştırdığı yeni yer ve kamusal alan olgusu günümüzde kentin yeni örgütlenişiyle birlikte kamusal mekanın değişimine etken olmaktadır. Otoyollar, stadyumlar, geçiş alanları, terk edilmiş yapılar ve çevreleri, dolgu sahil yol ve alanları, korumalı alışveriş merkezleri, istasyonlar, yeni konut alanlarının çevreleriyle kurmaya çalıştığı ilişkiler, bütün bunlar, bu arada-derede yerler; sokak, meydan vb. örgüsünden farklı olarak karşımıza yeni kamusal alan problemleri çıkartmaktadır (Uluoğlu, 2007).

Stone (1973), Filipinlerdeki kamusal ve kentsel mekanları şöyle tanımlamaktadır: Özel, kamusal mülkün geçici kullanım sahipliği, kamusal mülkiyet olarak kabul edilir, herkesin sahipliğinden öte, aslında hiç kimseye ait değildir (Drummond, 2000).

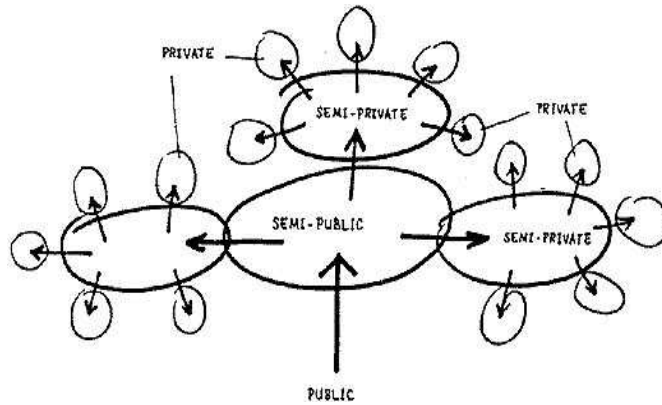
Bir bakıma kamusal mekan; herkesin yeri ve kimsenin yeri olmaktadır (Uluoğlu, 2007).

Herkes tarafından kullanılabilir alanlar olan kamusal alanlar yeni sosyal ilişkilerin doğması, kentsel yaşam kalitesinin artırılması, çevre düzeninin kurulması gibi birçok işlevleri yerine getiren, kent strüktürünün gerekli, işlevsel ve vazgeçilmez mekanlarıdır. Böylece kamusal alanın, öncelikle bir toplumla birlikte var olduğunu ve anlam kazandığını, aynı zamanda da, toplumsal yapıyı kuran ve toplumun devamlılığını sağlayan düzenlemelerle ilgili olduğunu söylemek mümkün görünmektedir (Şahin, 2005).

Kentsel kamusal mekanlar anlamlı, demokratik ve ihtiyaçlara cevap verebilecek nitelikte olmalıdır. Kamusal mekanların beş önemli ihtiyaca cevap vermesi gerekmektedir. Bunlar; konfor, dinlenme, çevreyle pasif etkileşim, çevreyle aktif etkileşim ve keşiftir (Carr vd., 1992).

Yarı kamusal mekanlar ise; mülkiyeti bir kısım kentli veya kamusal yönetimlere ait mekanlardır. Bu tür mekanlar yabancı kullanımının denetime tabi olduğu, asıl kullanıcılarına bir tür ayrıcalık kazandıran mekanlardır.

Yarı kamusal mekanlar, bir grup insana ait olan mekan parçalarıdır. Başlı boş yerler olmayıp yabancılar bu mekana girerse ortak kullanıcılar tarafından tanınmaktadır. Kullanıcıları için ortak bir mekan özelliği taşıyan bu alanlar “savunulabilir mekanlar” olarak tanımlanmaktadır (Newman, 1972; Çevik, 1991), (Şekil 1).

Şekil 1. Kamusal, yarı kamusal, özel ve yarı özel mekanlar arasındaki ilişkiler (Newman, 1972).

Çubuk'a (1991) göre, özel mekanlar, kullanıcısı, kişiler, mülk sahibi olan ticarete ayrılan kentsel mekan şeklinde belirlenirler. Kamusal mekanlar, toplumun kullanımına açık olan kentsel açık mekanlar şeklinde belirlenirler. Özel mekanın sorumlusu kullanıcının kendisidir. Denetim ise yasal ve fiziki önlemlerle yapılır. Kamusal mekanda sorumluluk kamuya aittir, denetim ise yasal yaptırımlarla sağlanmaktadır. Yarı özel mekan bir grubun ortaklaşa elinde tuttuğu ve ortak kullanılan mekanlardır. Kullanıcısı mülk sahibi ve kiracıdır. Sorumlusu ortak kullanıcılarıdır. Denetim yasal olarak ve sosyal, fiziki önlemlerle yapılmaktadır. Yarı kamusal mekana gelince toplumun kullanımına açık kentsel mekanlardır. Kullanıcı, belli zamandaki belli kişilerden oluşur. Sorumlu, kullanıcı ve kamudur, denetim yasal ve fiziki engellerle yapılır (Şahin, 2005).

Genel itibariyle kentsel kamusal bir mekan olarak nitelendirilen kentsel avlularda, çeşitli işlevlerin (alışveriş, kafe, restoran vb.) bir araya gelmesi, bu işlevlerin yer aldığı mekanlar ve onların etki sınırları, avlular içinde çeşitli yarı kamusal mekanların oluşumunu desteklemekte ve buna göre mekanı kullananlar üzerinde bir oto kontrol etkisi oluşturmaktadır.

2.1.3. Avlu-Kentsel Avlu

Avlu; bir eve, yönetim ya da eğitim yapısına vb. bağlı, bir yapının ortasında veya önünde duvarlar ya da binalarla çevrili üstü açık alan, boşluk olarak tanımlanabilmektedir (Anonim, 1973).

Genel anlamıyla bir yapı ya da yapı topluluğunda çevresi kapalı açık mekan olup, iç avlu yerine 'harem' ve 'dahiliye'; dış avlu yerine 'harim' ve 'muhavvata' da kullanılmaktadır (Anonim, 1986b).

Kamusal kullanım özelliğiyle halka açık olan, özel bazı işlevleri barındıran, düşey düzlemleri kapalı veya geçişli, tavan düzlemi açık-yarı açık kentsel toplanma-buluşma mekanlarıdır. Genel anlamda avlular, yerleşim bölgelerinde sokakların genişleyip, nefes aldıkları küçük alanlar veya büyük yapı komplekslerinin orta boşlukları olarak tanımlanabilmekte; rüzgarlara kapalı, güneşlenme olanağı olan, hayatın canlı olduğu küçük açık mekan birimleri olarak avluların daha insancıl boyutlara sahip oldukları belirtilmektedir (Şahinler, 1984; Özdoğan, 2002).

Avlular kentsel harekete durağanlık katan, bir veya birkaç yapı grubunun ortasında kalan, duvarlarla çevrilmiş alan olarak tanımlanabilmekte ise de, hareketlerin kaynaştığı,

kenetlendiği noktalarda kullanıcılara farklı olanaklar sunabilen mekanlar olarak da karşımıza çıkabilmektedirler.

Mimarlık tarihi boyunca dikkatimizi çeken ve avlu çevresine yerleşen önemli örneklerin hemen hemen tümü de kamuya dönük yapılardır. Yerleşim dokusu bu tür anıtsal yapılanmanın dışında kalmıştır ve gerek yapım tekniği gerekse boyut açısından toplumsal yapılardan farklı olmuştur (Ataman, 2000).

Avluda hakim kimliğe sahip olan yapı genellikle ana eksenini oluştururken; bu yapı diğer yapılardan boyut olarak da farklı olmaktadır. Bu basit kural hemen hemen her mimari kültürün ortak paydası olarak karşımıza çıkmaktadır (Ataman, 2000).

Doğu kültüründe çok eskiden kalma bir yerleşme mantığı olarak karşımıza çıkan, dört duvarla çevrilmiş yerleşme tarzı bu mimarinin özünü oluşturmaktadır. Bu anlayış Doğu kültürüne öylesine damgasını vurmuştu ki, Çin'de dört duvarla çevrilmemiş topluluğa kent denilmemektedir. Kent dört duvarla çevrilmiş geometrik bir kavram olup, dört yön evren düzeninin yeryüzündeki mimari karşılığı kabul edilmekte idi. Bu kent anlayışı yapılara da uygulanmaktadır. Geleneksel yaklaşım sağır ve kütleli duvarlar arkasında kalan avlulu bir şemadan oluşmaktadır. Bu yaklaşım dıştan içe doğru gelişmekte: önce dış çerçeve kurulmakta ve bütün odalar orta boşluğa bakmaktadır. Bu orta boşluk da büyük avludur (Ataman, 2000).

Plan organizasyonu ve kütleli ilişkilerine göre yan, ön, orta ve iç avlu olarak da adlandırılan bu mekan, tasarımında kullanılan elemanlar, taşıdığı işlevsel ve estetik değerler nedeni ile tarihi süreç içinde birçok kültürde, soğuk iklim kuşağında yer alan kuzey ülkelerinde, Akdeniz ve güney ülkelerinde ve özellikle Anadolu'da her dönemde sıklıkla görülen bir mekan biçimlenmesi olmasının yanında dış dünyadan soyutlanmış daha özel ve doğal unsurları içeren ortamların yaratılmasına olanak sağlayan ve yapıların işlevlerini tamamlayan sosyal ve kültürel bir açık mekan biçimini oluşturmaktadır (Erdoğan, 1996).

Tarihi süreç içinde konut yapılarının yanı sıra dini, kamusal, ticari ve sosyal amaçlı tüm yapılarda avlu olgusunun görülmesi böylesi bir mekansal kurgulamanın ve kullanımın sosyo-kültürel boyutunu da ortaya koymaktadır. Avluda yer alan elemanlar ise yöresel malzeme, teknoloji, iklim ve yaşam biçimi ile yöresel üretim biçimine göre şekillenmektedir (Erdoğan, 1996).

Kentsel avlular; kentte, kentliye açık olan, sosyal-toplumsal-kültürel-psikolojik gereksinmelere yanıt verecek aktiviteleri bulduran, aynı zamanda durağanlığı ifade eden

büyük ölçüde bir veya birkaç yapının çevrelediği, tanımladığı kapalılığın kuvvetli algılandığı mekanlardır (Çevik vd., 1999).

Ticaret işlevli han avluları, dini amaçlı cami avluları, eğitim amaçlı medrese avluları, külliyeler... bu anlamdaki kentsel bahçeler-avlular olarak değerlendirilmektedir. Antik çağdaki agora ve forumlar biçimsel özellikleriyle birer kentsel avlu olarak değerlendirilebilmektedir (Özdoğan, 2002).

Jackson'a (1985) göre kentsel anlamda avlu insanları pasif birliktelik için bir araya getiren kentsel bir formdur (Jackson, 1985).

Lynch'e (1981) göre kent avlusu bir aktivite merkezi gibidir, birkaç yoğun kentsel alanın kalbindedir. Tipik olarak kaldırımlı (yoldan yüksek), yüksek yoğunlukta binalar tarafından kuşatılmış, sokaklar tarafından çevrelenmiş veya onlarla iletişim içindedir. İnsanları çeken ve buluşmaları destekleyici özellikler barındırmaktadır (Lynch, 1981).

Spiro Kostof'a (1999) göre; tarihsel olarak avlu denilen kentsel toplanma alanı, dinsel mimarinin belirgin bir özelliği olarak ortaya çıkmaktadır. Hristiyan bazilikasının atriyumu, İslam camininin sahnı, kapalı revaklarla çevrilmiş bir ya da birkaç kapıyla girilen geniş kent avlularıdır. Eski zamanlarda bu avlularda dinsel ilişkisi olmayan işlevler gerçekleşmektedir. Hititlerin başkenti olan Boğazköy'de avlu, çarşı meydanı olarak kullanılmakta, İslamiyetin ilk dönemlerinde hazire bölümü avluda yer almaktadır. Resmi ağırlıklar ve ölçüler camide saklanıp korunmakta, hocalar revakların altında ders vermekte, kadı bu mekanda davalara bakmakta ve devletin ya da yöneticinin bildirimleri halka buralarda duyurulmaktadır. Bu açıdan bakılınca kentin gerçek kamusal merkezi tapınağın avlusu olmaktadır (Kostof, 1999; Ataman, 2000).

Kentsel avlular çeşitli fırsatlar (olanaklar) vermektedirler. Avlular birden çok işlevi barındıran ve görevi üstlenen binalarca çevrelenmektedirler. Bu yüzden avlunun detayları; onu çevreleyen üniteye özgü kaliteleri sunmaktadır. Çeşitli kaldırım taşları, insan ölçeğinde bitki, çiçek renkleri, anıtlar, su oyunları ve tüm bunların renkleri ve dokuları o ünitenin kalitelerini ifade etmektedir.

Özetle kentsel avlular, bir veya birden fazla yapı, yapısal öge veya kentsel öge ile sınırlandırılmış, kentlilerin çeşitli işlevleri için ortak bir mekan sunan, kentsel bağlamla uyumlu ancak kendine özgü belirleyici özellikleri ile kentin diğer mekanlarından ayrılan, bir bakıma kentin çekirdeğini oluşturarak kollektif bellekte kimi zaman kentin bir nevi özeti olarak yer tutan ve iz bırakan, kent içinde sokak, alle veya cadde, bulvarlara açılan kamusal veya yarı kamusal özellikleri bünyesinde barındırabilen, dış mekanlardır.

Bu bağlamda; antik Yunan agoraları, Roma forumları, Ortaçağ piazza (meydanları), Barok bahçeleri, Osmanlı cami, medrese, han, kervansaray, saray, külliye, çarşı, pazar yeri ile çağdaş anlamda kültür merkezleri, müzeler, otel ve çarşıların avluları vb. mekanlar kentsel avlular olarak değerlendirilmektedir.

Farklı zaman dilimleri ve kültürler arasında boy gösteren kentsel avlular buldukları zamanın ve hizmet ettikleri toplumun birtakım özelliklerini yansıtmakta olup, mekanın kimliğine etki eden unsurlar dönemler arası etkileşimlerin bir sonucu olarak da karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda kentsel avlu kavramının tarih içerisinde kentlerde ne şekilde ve özellikte bulunduğu irdelenmesi ve bu mekanların gelişim ve değişiminin kavranması gerekmektedir. Bir başka deyişle toplum ve mekan etkileşiminin tarihsel süreç içinde ele alınarak kavranabilmesi için kentsel avluların kronolojik araştırmasının yapılması önem arz etmektedir.

2.2. Kentsel Avlulara Tarihsel Süreç İçinde Bakış

İnsanlık tarihinin başlangıcından bu yana zaman içerisinde süregelen her mekan gibi kentsel avlular da kendiliğinden ortaya çıkmamış, bu mekanlarda diğer mekanlar gibi bir grup insanın ihtiyaçları doğrultusunda oluşmuştur.

İnsanoğlu zamanla temel ihtiyaçlarının ötesine geçmeye başladığı andan itibaren, doğa koşullarından korunaklı kapalı mekanlar üretme arayışına girmiş, ancak kendi doğası gereği bu kapalı mekanlar arasında kısmen açık mekanlara da ihtiyaç duymuştur. İnsanların yaşamdan beklentileri değiştikçe kullandıkları mekanlar da bu değişimden etkilenmişlerdir. Mekanlara farklı anlamlar ve işlevler yükleyerek kentleşme olgusunun oluşumunu tetiklemişlerdir.

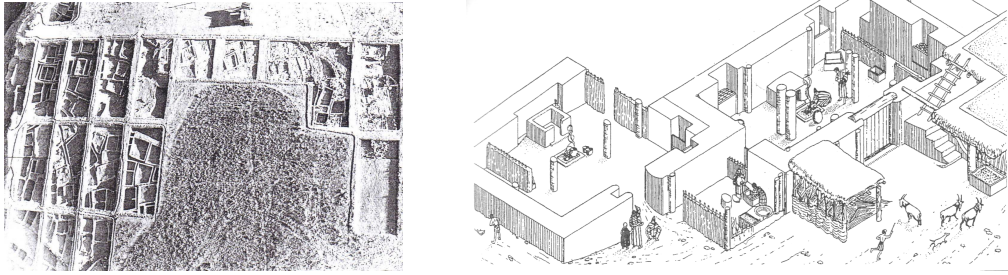
Barınma, insanlık tarihinin başlangıcından günümüze kadar temel ihtiyaç olmuş, doğal barınaklardan çıkan insanoğlu kendine ikamet amaçlı yapılar üretmeye çalışmıştır.

Duygu ve düşüncelerin gelişimiyle farklı türde yapılar oluşturulmuştur. Dini amaçlı tapınaklar, yönetimin simgesi başkonut veya saraylar, korunma amaçlı kaleler-kuleler ve evler inşa etmiş, bu binalar arasında kalan, kendiliğinden oluşan açık mekanlarda ise zamanla alışveriş, toplanma-tartışma, buluşma gibi ihtiyaçlarına karşılık bulmuşlardır. Kentsel mimari düşüncenin oluşumuyla birlikte bu mekanlar daha tanımlı, ölçekli boyut kazanmışlardır.

2.2.1. Klasik Devir Öncesi Dönemlerde Kentsel Avlular

Avluların kökeni halen bir tartışma konusu olmakla beraber, kaynaklardan edinilen bilgiler ışığında arketipinin Eski Anadolu uygarlıklarına dayandığı söylenebilmektedir.

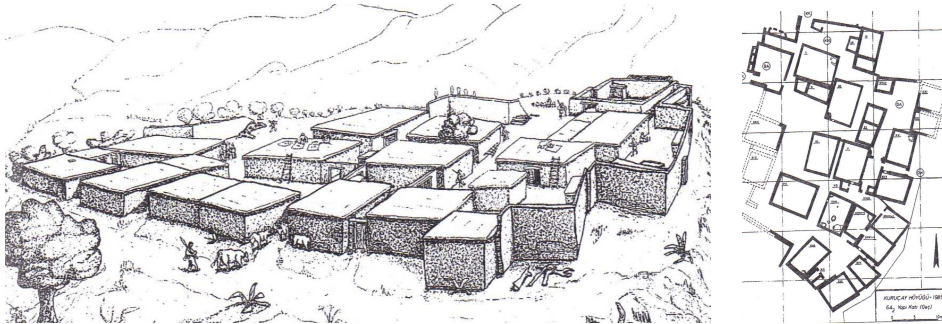
Yaklaşık olarak M.Ö. 10000’li yıllarda Aksaray İli’nin 25 km. güneydoğusuna tekabül eden Aşıklı Höyük’te, mahalleler arasındaki büyük çöplük alanları (yaklaşık 20x30 m. boyutlarında) hem işlik hem de avlanmış hayvanların paylaştırıldığı yerler olarak kullanılmaktadır. Ayrıca bu mekanlarda hayvan artıkları yakılmakta, hasattan sonra sapsarıyla birlikte yerleşmelere getirilen buğday ve arpa başaklarının tahıl taneleri sapsarılarından bu mekanda ayrılmaktadır. Kısacası avlular ve çöplük alanları köy yerindeki günlük işlerin yapılmasında kullanılmaktadır (Abbasoğlu vd., 1999).

Şekil 2. Aşıklı Höyük ve Hacılar Höyüğü (Abbasoğlu vd., 1999).

Burdur’un 30 km. kadar batısındaki Hacılar’da yaklaşık olarak M.Ö. 8000’li yıllarda yapı grupları arasında bilinçlice düzenlenmiş sokak ve avlular sistemi bulunmaktadır (Abbasoğlu vd., 1999), (Şekil 2).

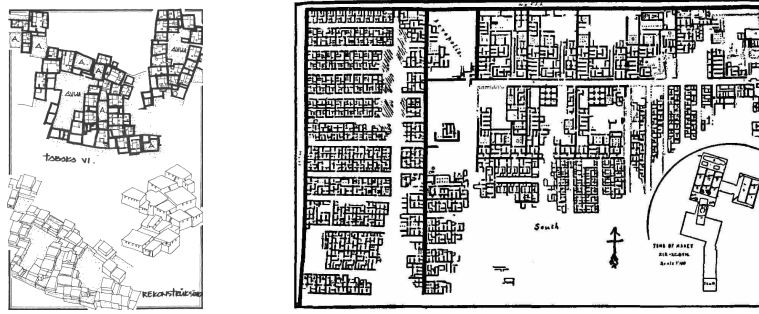
Aynı dönemde benzer sistemler Kuruçay Höyüğü’nde de gözlenmektedir (Şekil 3).

Şekil 3. Kuruçay Höyüğü (Abbasoğlu vd., 1999).

M.Ö. 6000 yılını belirleyen kazılarla, Çatalhöyük'te, konutlar arasında kalan açık avlular saptanmaktadır (Şekil 4). Bu avlular, konutlarla çevrili olduğundan tüm topluma değil, fakat konutların damındaki girişlerden kullanılarak, sınırlı da olsa ortak bir açık mekanın ilk örneklerini oluşturmaktadır (Suher, 1997).

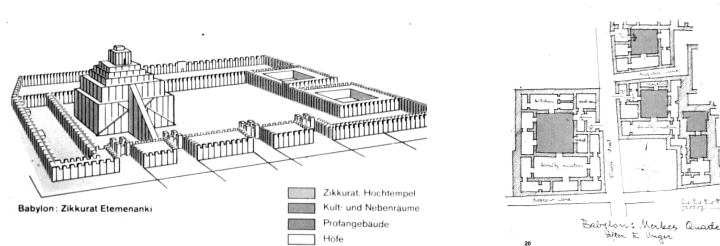
Çatalhöyük'te konutlar avlulara açılmakta, mekanlar ışık ve havayı avludan almaktadır. Bu hem Anadolu hem de Mısır ve Mezopotamya'da görülen ortak bir yaklaşımdır. Kentsel doku sıkışık, yer yer avlular ile rahatlatılarak açık mekanlar oluşturulmaktadır (Fletcher, 1987; Erdoğan, 1996).

Şekil 4. Çatalhöyük yerleşme dokusu ve Kahun Kenti planı (Naumann, 1991; Erdoğan, 1996), (URL-1, 2007).

M.Ö. 3000 yılında Mısır'da, İlahun Piramidinin inşasında görev alan köleler ve zanaatkarlar için inşa edilen Kahun kentinde, yükseltilmiş bir akropolün ve soylu zanaatkarların büyük evlerinin avlularının varlığı, bu coğrafyada da kentsel avlu kavramının oluşmaya başladığını göstermektedir (Şekil 4).

M.Ö. 6. yy.'da Babil'deki Etemenanki Zigguratu ve önündeki alan kent merkezi niteliği göstermektedir. Kral Nabukadnazar'ın Asma Bahçeleri de avlu sistemleri meydana getirmektedir (Gallion ve Eisner, 1975), (Şekil 5).

Şekil 5. Etemenanki Zigguratu ve Babil merkez mahallesinde konutlar (Gallion ve Eisner, 1975), (URL-2, 2007).

Babil Merkez Mahallesiindeki asma bahçeli avlulu konutlar, kentsel toplu yaşam bilincine göre düzenlenmiş olup, avlulu konutların kentsel avluya açıldığı görülmektedir (Şekil 5).

2.2.2. Antik Yunan Dönemi Kentsel Avluları

Tarım alanına yerleşen insanların üretim yapılan alanda barınaklar kurmasıyla gerçek anlamda kentler Antik Yunan döneminde oluşmaya başlamıştır. Tarımsal alandaki yerleşme tipi, eski Yunanca “oikos=ev, yerleşme” diye adlandırılmıştır. Ev içindeki kişiler üretime ortak olarak katılıp, “aile”yi = “oiko-genia”yı oluşturmuştur. Aile “oiko-genia” yaşantısını devam ettirmek için, gereğinden fazla üretim yapmaya başlamış, bu fazla ürün, diğer ailelerin ürettiği “fazla ürünler”le değiştirilmeye başlanmıştır. Mal karşılığında yapılmaya başlayan bu değiş tokuş “oiko-nomia” = “ekonomi”yi oluşturmuştur. Bu değiş tokuş insanların yaklaşmasını, ilişkilerin artmasını sağlamıştır (Boynukalın, 1981).

Fazla üretilen malların daha kolay değiştirilebileceği, daha çok isteklinin bulunduğu yerlerde pazarlar kurulmaya başlanmış, pazar yerlerinin etrafı duvarla çevrilmiştir. Pazar yeri, kare formlu bir kapalı mekan biçimini almıştır. Bu mekan, kent merkezi agora'nın ilk biçimini temsil etmektedir. Tarım ve el sanatları üretiminin artışı, insanları agora etrafında toplanarak “syn-oikismos” = “beraberce yerleşme”yi sağlamıştır. Agora da tapınak ve toplumsal düzenin sembolü olmuş, böylece “ilkel kent” = “polis” oluşmuştur (Boynukalın, 1981).

Demokrasinin yeni yeşermeye başladığı erken Yunan kentinde saraylar ve tapınaklar henüz bulunmamakla birlikte kamusal binalar az sayıda ve basittir. Ortak topluluk mekanı, yurttaşların devlet meselelerini görüştüğü açık-hava podyumu olan “pnyks” iken, kentsel aktivitenin merkezi ve pazar yeri olan agora, düzensiz bir biçimde bulunmaktadır (Gallion ve Eisner, 1975).

Yönetimin artan işleri, kentsel avlu olarak nitelendirilebilecek “agora” mekanını da beraberinde getirmiştir. Yönetici kısımla halk arasındaki ayrım kente de yansımış ve fiziksel mekanlar ölçekte daha büyük ve devasa yapılmaya başlanmıştır. Erken Yunan kentinin açık-hava buluşma mekanı “pnyks”, agora ile yer değiştirmiştir (Gallion ve Eisner, 1975).

Agora; eski Yunan kentlerinde, çoğu bir forumdaki gibi portiklerle çevrilmiş çarşı ya da toplantı alanı olarak tanımlanmaktadır. Seçim, yargılama gibi önemli kamu

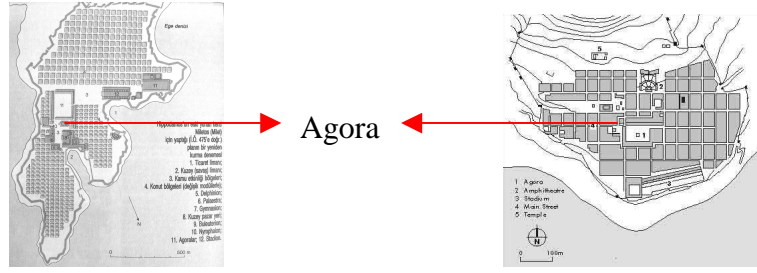
olaylarının da gerçekleştirildiği bir alan olan agora, bu anlamda kentin merkezi durumunda olup, çevresinde önemli kamu yapıları yer almaktadır (Hasol, 1998).

Yunan kentinin çoğunda bulunan mevcut alanlar özel kullanımdan daha çok genel kullanıma hitap etmekte ve en önemli toplanma mekanlarından biri de kentsel pazar alanları olarak nitelendirilen agoralar olmaktadır. Agoralar, geçiş mekanları olarak nitelendirilebilmekle birlikte ticari, entellektüel ve sosyal olayların gerçekleştiği, günlük kullanılan çevre ile kutsal çevre arasındaki denge ve bağlantıyı sağlayan, kolay ulaşılabilir, merkez özellikli mekanlardır (Erdoğan, 1996).

Kıyı kentlerinde liman yakınında yer alan agora ilk dönemlerde düzensiz kent yerleşiminde kesişen yolların merkezine yerleştirilirken, Pers savaşları sonrasında ideal kentin formüle edilmesi sonucu çok amaçlı, sosyal kullanıma yönelik yapılar grubu sonunda yer almış ve kentin en önemli ve hareketli mekanı haline gelerek 5. yy. sonrasında önemi giderek artan, nitelikli bir kentsel mekan olmuştur. Yunan uygarlık ve mimarisinin en üst düzeye ulaştığı dönemlerde ise agora kenti yöneten, tanımlı bir kentsel konuma ulaşmıştır. Mimari biçimlenme olarak çok sadedir ve çevreye karşı bilinçli bir duyarlılıkla döneminin politik ve ekonomik eğilimlerini yansıtır. Planlama olarak ise çevresinde tonoz üst örtülü dükkanların yer aldığı, çevresi revakla çevrili, iç avlulu düzendedir. Yani avlu mekansal biçimlenmesinin izlendiği önemli sosyal yapılardan biridir. Bunun yanı sıra, kent kapı girişleri ile bu girişlerde yer alan avlular da bu amaçla kullanılmış ve kent açık alan sistemine entegre olarak şehrin ayrılmaz açık sosyal mekanları haline gelmişlerdir (Erdoğan, 1996).

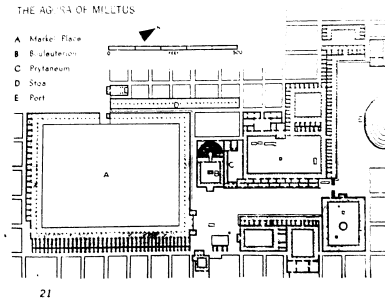
Genellikle kare biçiminde olan ve hep tek ya da çift sıra sütunlarla çevrilen agora, kentin yönetim merkezi olup, kentin yönetimiyle ilgili toplantılar orada yapılmaktadır. Bu mekan bir süre sonra kentin ticaret yaşamının da merkezi olmuş; daha sonraki dönemlerdeyse aynı zamanda bir din merkezine dönüşerek, tapınak, anıtlar, bazen de önemli kişilerin lahitleriyle süslenmiştir. Sonradan Romalılar, eski Yunan agoralarını örnek alarak forumları oluşturmuşlardır (Anonim, 1993).

Agora, büyük doğu-batı ve kuzey-güney sokakların kesişiminde, yaklaşık olarak kent planının ortasında yer almakta olup, pazar yerinde çalışan insanlar için bir alan oluşturmak veya bitişiğindeki kamusal binaların kamusal işlevine dikkat çekmek amaçlarıyla yapılmaktadır. Agora tarafından çevrelenen açık mekan toplam kent alanının % 5'ini kapsamakta, ölçüleri hemen hemen kentin en ve boyunun 5'te 1'i kadar olmaktadır (Gallion ve Eisner, 1975), (Şekil 6).

Şekil 6. Milet ve Priene kentlerinde agora (Anonim, 1986g), (URL-3, 2007).

Agoranın planı form olarak geometriktir. Karesel veya dikdörtgenel açık mekanları avlu etrafındaki binaları örten kolonadlı portiklerle çevrenmiştir. Plan açık mekandan doğrudan geçen ve alışveriş ve ticaret amaçlı pazaryerine yerleşen insanların birbirine karışmasını önleyecek bir düzenlemededir. Sokaklar genellikle agorayla sonlanmaktadır (Gallion ve Eisner, 1975), (Şekil 7).

Şekil 7. Milet Agorası Planı (Gallion ve Eisner, 1975).

Agoralar önceleri halk toplantıları için kullanılmış, sonraları toplantı yeri önce Pnyks'e, daha sonra da tiyatro binasına taşınmışsa da, tüm yönetim etkinlikleri agorada kalmıştır (Anonim, 1986a).

Anadolu'daki önemli örnekler arasında Miletos, Smyrna, Priene, Pergamon, Aphrodisias, Assos, Sardeis, Aizanio, Ephesos, Perge, Side, Aspendos kentlerinin agoraları sayılabilmektedir (Anonim, 1986a).

Antik Yunan döneminde avlulu plan şemasının görüldüğü diğer yapılara hamamlar, gimnasyumlar ve konutlar örnek olarak sayılabilmektedir. Tapınaklar ise açık ibadet mekanları ile "temenos" kutsal alanlarına sahip dini amaçlı yapılar olup, bu alanlar da avlu karakterinde sayılabilecek, içe dönük açık mekanlardır (Erdoğan, 1996).

2.2.3. Antik Roma Dönemi Kentsel Avluları

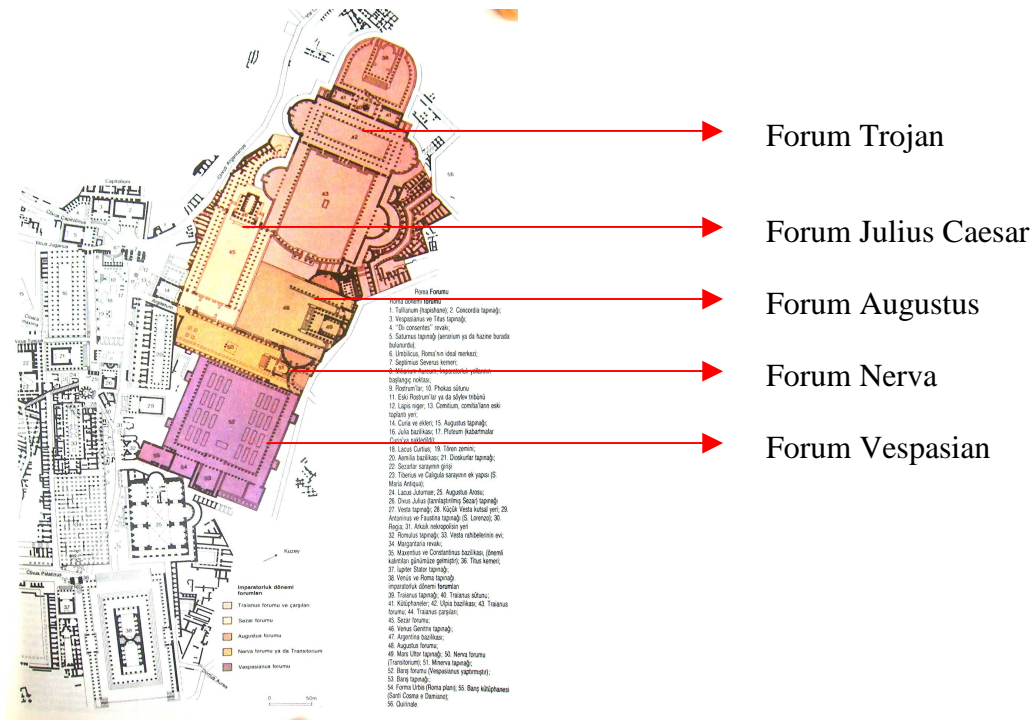
Forum; eski Romalılar zamanında, kentlerde kamu işlerini konuşmak için halkın toplandığı, çevresi anıtsal kamu binaları ve kolonlarla çevrili meydan olarak tanımlanmakta ve Yunanlıların agorasının karşılığı olarak görülmektedir (Hasol, 1998).

Bütün Roma kentlerinde kendi ölçülerine göre bir forum bulunmaktadır. Burası dini ve sivil binaların toplandığı bir alandır. Bütün kamu hayatı forumda geçmekte, halk orada ticaret yapmakta, toplanmakta, buluşmakta, konuşmakta, mahkemeler de aynı yerde yapılmaktadır. Roma forumu 8 yüzyılda meydana gelmiştir (Mutlu, 1996).

Cumhuriyet'in Roma Forumu insan ölçeğine sahiptir. Ölçü ve oranları, ister istemez orada bulunan insanın orada gerçekleşen aktivitenin bir parçası olmasını hissettirmektedir. Burada birey ve kimliği Roma ile bütünleşmekte, kentli tapınaklarının dinini kavramakta ve Roman lejyonlarının zaferleriyle onurlanmakta, bazilikanın iş meselelerine karışmakta ve orada maddi kazanç sağlayacağı işlere girişmektedir. Bir Yunan'ın agorada olduğu gibi, o da kendini oyunun bir parçası olarak forumda bulmaktadır. Her yeni forumla bir öncekinin boyutlarının aşıldığını görülmektedir. Augustus Forumu Julius Caesar Forumu'ndan büyüktür, Forum Vespasian, Augustus'a yakındır ve Trojan Forumu ise en muhteşemleridir (Kostof, 1999), (Şekil 8).

Yunan agorasında olduğu gibi Roma'da ticaret ve toplum hayatının merkezi forumdur. Forumun üç tarafı açık ve sütunlu bir tarafı bazilika ile sınırlıdır. Forumun üstü kapalı bir devamı olan bazilikalar Yunan kökenli bir yapı tipi olmakla beraber M.Ö. 2. yy. dan itibaren belediye meclisi, borsa, toplantı ve mahkeme salonu olarak kullanılmaktadır. Pazar kurulan alanda Belediye binasını da yapmak bir Roma yeniliği olmaktadır (Mutlu, 1996).

Yunan yerleşmelerine göre daha mekanik ve basit planlamaya sahip Roma kentlerinin ana belirleyicileri kuzey-güney aksı olan "cardo" ile doğu-batı aksı olan "decumanus"tur. Kentin en önemli iki caddesini oluşturan bu iki aksın kesişme noktalarında ise "forum" yer almaktadır. Yunan kentinin önemli toplanma mekanlarından olan agora, Roma döneminde yerini forum'a bırakmıştır. Forum, kent halkının genel toplanma, alışveriş ve sosyal içerikli gereksinmelerinin karşılandığı mekanı oluşturmanın yanı sıra politik tartışmalara da sahne olmuş ve çevresi bu kullanıma cevap verecek yapılar ile çevrelenmiştir (Erdoğan, 1996).

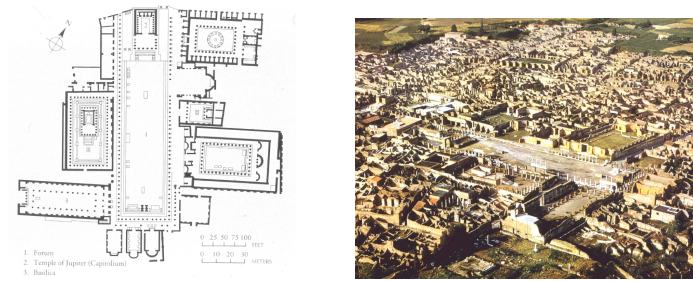
Şekil 8. Roma Forumu (Anonim, 1986c).

Başlangıçta herhangi bir kurala bağlı olmadan düzenlenen forumlar, İ.Ö. II. yy.'da bu tür bir alana sahip olma zorunluluğu olan roma sömürgelerinin çoğalmasıyla şehircilik kurallarına uygun olarak yapılmaya başlamıştır. Forum genellikle kentin merkezinde, cardo maximus ile decumanus maximus'un kesiştiği noktada yer almakta, kıyı kentlerinde limana en yakın yere kurulmaktadır. Geliş geçişe açık bırakılabilmekte ya da revaklarla kapatılmaktadır. Alanda gladyatör dövüşleri düzenlenebilmesi için Vitruvius, forumun uzun bir dikdörtgen biçiminde yapılmasını salık vermiş; Vitruvius'un birçok tavsiyesi gibi, bu da ancak çok sınırlı olarak uygulanmıştır (Anonim, 1986c).

Roma tepeleri arasındaki vadiye yerleşen Forum Romanum, Romanın en eski ve en önemli forumu olup, bazilika, revak ve dükkanlarla çevrili olan bu forumda, ticaret hatta devlet işleri görüşülüp karara bağlanmaktadır. Forum Romanum bir plan dahilinde ve özel bir çağda yapılmış bir anıt olmadığından, en olgun haline M.S. 4. yüzyılda, yani ancak 8 yüzyılda ulaşabilmiştir. Cumhuriyet Çağında forum ilk inşa edildiğinde burası her tür faaliyetin yapıldığı bir yer olup, sonradan dükkanlar ve spor faaliyetleri uzaklaştırılarak, forumda yalnız kamu binaları bırakılmıştır. Fakat imparatorluk gelişince bu alan yetmediğinden, imparatorlar yakınlarda başka forumlar inşa ettirmişlerdir. İlk Caesar Forumu, sonra Augustus ve Nerva Forumları ve nihayet büyük Trojan Forumu yapılmıştır.

Trojan Forumu çarşısında dikkat çeken özellik duvarların ve mekanların kesintisiz akıcılığıdır (Mutlu, 1996).

Erken dönemlerde formal, dörtgen biçimli, bir ucu tapınak, diğer yönlerden ise kolonadlar ve halk kullanımına açık yapılar (market, bazilika gibi) ile sınırlanmış olan forum, daha geç dönemlerde çok amaçlı bir meydan olarak işlevini sürdürürken plansız gelişen konut, dükkan ve atölyeler arasında kalmış ve bir kentsel açık mekan biçimlenmesi; bir anlamda kentsel avlu olmuştur. Tapınak kent içinde yüksek bir tepede konumlandırılmış, forum ile ilişkili, ancak kentten izole edilmiş bir düzendedir (Erdoğan, 1996), (Şekil 9).

Şekil 9. Pompeii Forumu (URL-4, 2007), (URL-5, 2007).

Amfityatrolar; Roma dönemi forumlarının yanı sıra aynı dönemde inşa edilen bir başka yapı türü olarak kentsel avlu niteliğinde değerlendirilebilmektedir. Bir Roma icadı olan amfityatrolar, oval bir merkezi alan etrafında sahne bölümleri birleştirilmiş 2 tiyatrodan meydana gelmektedir. Bu alanda genellikle vahşi hayvan ve gladyatör mücadeleleri, çeşitli savaş oyunları, hatta özel bir boru sistemi sayesinde içleri suyla doldurulup su savaşı gösterileri bile gerçekleştirilmektedir. “Colosseum”, Roma’daki en büyük ve ünlü amfityatro olarak 50.000 kişiye hizmet vermektedir. Arenası oval biçimde olup, eksenleri 86x54 metredir ve 4,5 metre yükseklikte bir emniyet duvarıyla çevrilidir. Arena döşemesinin altında tonozlu, depo, soyunma yerleri, vahşi hayvanların hücreleri vardır. Bir labirent gibi olan bu yeraltından, vahşi hayvanlar yukarıya asansörlerle çıkartılmaktadır (Mutlu, 1996).

Bizans şehirlerinde açık pazar olan agoralar, Roma ve Hellenistik dönemin karakterini kısa bir süre devam ettirmiştir. Bu alanlar pazar yeri şeklinde görülmekle birlikte, adliye ve belediye binaları ile çevrilerek, siyasi ve sosyal içerikli toplantıların düzenlendiği yer haline getirilmiştir. Ancak agoraların toplanma özelliği zamanla ortadan

kalkmış ve ticari fonksiyonları ön plana çıkmıştır. Türklerin Anadolu'yu fethi sırasında şehirlerde agora ve forumlara rastlamamışlardır. Hatta XIII. yüzyılda İstanbul'da da artık ticaretin agoralarda yapılmadığı, mekan değiştirerek, hanlara kaydığı görülmektedir (Eravşar, 1998).

Geç Roma döneminde halkın toplandığı açık bir mekan olan forum, Bizans döneminde işlevini yitirmiş, tiyatro ve amfiteyatro yapıları ortadan kalkmış, bu tür etkinlikler gelişmiş hamam ve hipodrom bünyesindeki açık mekanlarda yapılmaya başlamıştır (Erdoğan, 1996).

2.2.4. Ortaçağ Kentsel Avluları

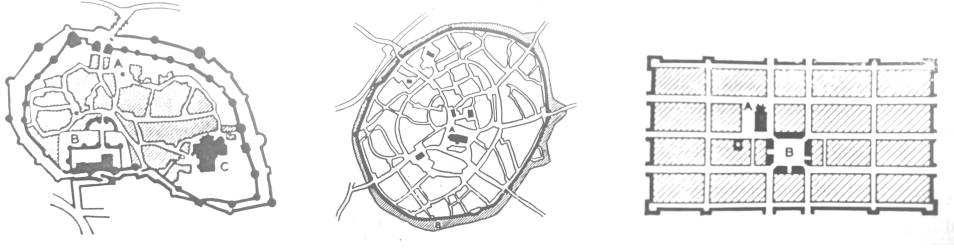
Ortaçağ batı dünyasında kentler Roma devrindeki önemini kaybederek, kırsal hayat ön plana çıkmış olup, kentteki açık mekanlar, daha mütevazı, düzensiz, kendiliğinden oluşmuş, halka hizmet veren, odağında kilisenin bulunduğu toplantı alanı haline gelmiştir (Şekil 10). Bu mekan geometrik olarak düzgün olmamakla birlikte insan ölçeğindedir. Şato, kilise gibi güçlü simgelerin önünde yer almaktadır. Pazar yeri olarak da kullanılan bu alanda alışveriş eylemi gerçekleşmektedir. Ayrıca bu mekanlarda çeşme ve heykel gibi öğelere de rastlanmaktadır (Kılıçbay, 1993).

Şekil 10. Floransa'daki Santa Maria del Fiore Katedrali ve San Giovanni avlusu (URL-6, 2009).

12. ve 13. yy. ortaçağ kentlerinde plaza, kentin başlıca odak noktasıdır. Nüfus az iken, kentte boş mekanlar bulunmakta, nüfus arttıkça binalar yaklaşmakta ve açık mekanlar doldurulmaktadır. Erken ortaçağ kenti kilise, manastır ve lordun kalesiyle vurgulanmaktadır. Kilise plazası pazar yeri haline gelmekte, yönetim binası ve lonca pazar

yeri üzerine veya yakınına inşa edilmektedir. Yollar kilise plazası ve pazar yerinden başlayarak kent kapılarına kadar radyal uzanmakta, ikincil tali yollarda onları birbirine bağlamaktadır. Ortaçağ düzensiz kent formunun düşmanları şaşırtmak amaçlı olduğu kuşkusuzdur. Ancak kent kapılarından pazaryerine ulaşım her kapıdan kolaydır ve okunaklıdır (Gallion ve Eisner, 1975).

Şekil 11. Carcassonne, Noerdlingen ve Montpazier kentleri planları (Gallion ve Eisner, 1975).

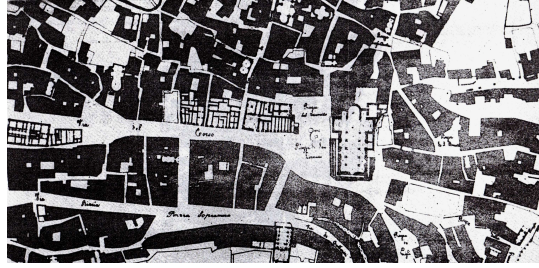
12. ve 13. yüzyıllarda Carcassonne ve Noerdlingen kentlerinin düzensiz yollarla bütünleşen kentsel avlulu formuna rağmen, 13 ve 14. yüzyılda derebeylikle yönetilen koloni kentler, normal ortaçağ kentinin aksine düzgün planlı olarak düzenlenmekle birlikte, ticareti ve askeri güvenliği koruma kaygısındaki bu kentlerin odağında katedral ve pazaryeri yer almaktadır (Gallion ve Eisner, 1975), (Şekil 11).

Şehirlerarası yollardan ayrılan giriş arterleriyle, ziyaretçiler, şehirlerin merkezlerine “centro” yöneltilmektedirler. “Centro” bu şehirlerin bütün yollarının toplanıp dağılmakta oldukları düğüm noktası, şehirlerin takdim edici mahalleri durumundadır. Centro’ya varan bir ziyaretçi, bu çevrede şehirlerin dışında edindiği tarihi pitoresk intiba ve genel perspektifle ahenkli, aynı tesiri tamamlayan mekanlarla karşılaşmaktadır. Bu merkez mahaller orta İtalya’nın eski şehirlerinin en önemli olan yerleridir. Köklü geçmişin an’anenin ve halen yaşanan en canlı çevrenin, şehircilik yönünden de başarılı hayatiyeti yüksek mekanların temsilcileridir (Şahinler, 1964).

İlkel devrelerde ve feodal toplumda, feodalite arazinin hakim noktalarını stratejik ve politik sebepleri ele alarak kendi yönünden seçmiş, kilise de aynı tutumla idareci zümre olan feodaliteye yakın olan bu bölgede yer almayı tercih etmiştir. Feodalite ve asiller sınıfı bu devrede insanlar arasındaki meseleleri düzenleyici fonksiyondadır. Kültür nimetleri, zerafet ve zevke ait değerler sarayda ve sarayın çevresinde bulunmaktadır. Bu sebeple kent sakinleri sarayın yakınında vücut bulan sahalarla ilgili olmak ihtiyacında ve

mecburiyetindedirler. Şehir büyüdükçe ve toplum geliştikçe bu sahalar önem kazanarak “meydan” hüviyetini elde etmektedir. İnsanlar buluşmak, günlük problemleri tartışmak, siyasi münakaşalar yapmak için bu meydanlarda toplanmaktadır. İnsanların toplandıkları yerlerde ticaret mal mübadelesi gelişmekte, bir ticari fonksiyon da bu meydanlarda şekillenmektedir. Toplumun gelişimi süresince ticaretin artışı, yeni bir zümre yetiştirmekte, bu zümre şehrin en muteber yerinde, aristokrat meskenlerinin bulunduğu, bu merkez meydanlarda yer almak istemekte ve zamanla bu isteklerine ulaşmaktadır. Böylelikle meydan mekanlarının çevreleri çoğunlukla saray, kilise ve yeni konaklarla tanımlanmaktadır (Şahinler, 1964), (Şekil, 12).

Gösterilerin, şenliklerin icra edildiği, mahalli zerafet ve inceliklerin teşhir edildiği bu “piazza”lar Ortaçağ İtalyası’nın hayatını aksettiren bir nevi meşher durumundadır. Bugün İtalya’da, merkez-meydan ve meydancıklar, sadece yolların kavuştuğu, vasıtaların park ettiği, meydan kelimesinin tecessüm ettirdiği büyük saha anlamında yerler değildirler. Bu yerler, yaşamak için nefes almak için bir ihtiyaçtır ve bu ihtiyaçla, ilgili ölçü, değer ve biçimlerini almış mahallerdir. Loş evlerde dar sıkışık Ortaçağ sokaklarında yaşayan insanların adeta hepsine ait dinlenme hacimleridir (Şahinler, 1964).

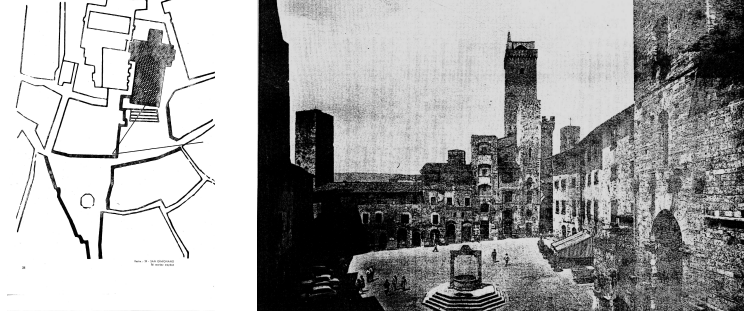

Şekil 12. Piazza San Lorenzo (Şahinler, 1964).

Ortaçağ kentlerinde tüccarlar ve ustalar sosyal ve ekonomik durumlarını güçlendirmek için kentsel avlularda loncalar inşa etmişlerdir. Dokumacılar, kasaplar, terziler, masonlar, değirmenciler, metal işçileri, marangozlar, deri ustaları ve cam ustaları üretimlerini, fiyatlarını ve ticaretlerini korumak için kendilerine özgü düzenlemeler saptamışlardır. Böylece yeni bir sosyal düzen oluşup, derebeylerine meydan okuyan varlıklı bir ticari sınıf ortaya çıkmıştır (Gallion ve Eisner, 1975).

Kentliler, tüccarlar, sanatçılar, köylüler pazar yerinde, loncalarda, kilisede birbirine karışmışlardır. Kentlilerin informel çevresinde insan ölçeği egemen olmuştur. Hayat

koşulları ne kadar zor olsa da her birey kentte aktif birer yurttaş olarak kentsel çevreye katılmıştır (Gallion ve Eisner, 1975).

Şekil 13. San Gimignano, merkez meydanlar (Şahinler, 1964).

Ortaçağ kentleri genellikle organik bir biçime sahiptir. Kilise ve belediyenin olduğu ana meydan değişik perspektifler oluşturmaktadır. Meydanı sınırlayan yapılar değişik açılarda yerleştiğinden bir düzen veya simetri bulunmamaktadır. Buna karşılık değişen perspektiflerle çok zengin bir mekanlar dizisi oluşmaktadır. Yollar yaya ölçüsüne göredir. Bazı kentlerde, yol ağları kilise meydanına ışınal (radial) olarak bazen de değişik ve karmaşık (organik) olarak gelişme göstermektedirler. Meydan çeşme, heykel gibi elemanlarla bazen de kilise ve belediye meydancıkları olarak iki farklı mekan oluşmaktadır (Boynukalın, 1981), (Şekil 13).

2.2.5. Neoklasik Dönem Kentsel Avluları

Aydınlanma çağı ile birlikte Ortaçağ'ın organik kentsel avlu tipi bir kenara bırakılarak, Eski Yunan dönemindeki agoralar ve Roma dönemindeki forumlar gibi formel yapılarda kentsel avlular, Rönesans ve Barok dönemlerinde tekrar ortaya çıkmaktadır.

2.2.5.1. Rönesans Kentsel Avluları

Rönesans'ın formel plazaları, anıtsal ölçekteki ortaçağ kentinde belirginleşmeye başlamaktadır (Gallion ve Eisner, 1975).

Bu dönemde klasiğin anıtsal karakteri kente dönmektedir. Her form orta noktasına ve her mekan eksenine sahiptir. Ortaçağın strüktürel kalitesi klasik anıtsal formla yer değiştirerek, simetrik bir model almaktadır. Ortaçağ kentlerinin “barbar” olarak nitelendirilen kendiliğinden oluşan sanatı bu dönemde terk edilmektedir (Kostof, 1999).

Eksen ve güçlü merkezilik, gücün yükselen konsantrasyonunu sembolleştirmektedir. (Kostof, 1999).

Bu dönemde; sıkışık ortaçağ kentinin dışında formel “piazzalar” oluşmuştur. Mekansal formların modellemeleri tasarımcıların yetenek ve ilgilerini çekerek, klasik elemanlar mekanın formunu oluşturmada akıllıca kullanılmıştır. Michelangelo Roma’da Capitoline Hill’de Campodoglio’yu, Bernini Venedik’te büyük St. Peter ve San Marco Piazzası’nı, Rainaldi Piazza del Popolo’da ikiz kiliseleri yapmıştır (Gallion ve Eisner, 1975).

Şekil 14. Piazza Santissima Annunziata (Kostof, 1999).

Ortaçağ kent avlularının asimetrik ve organik olmasına karşın Rönesans’ta simetri ve anıtsal bir anlayış bulunmaktadır (Boynukalın, 1981), (Şekil 14).

Bu dönemde kentsel açık mekanı çevreleyen yapılar arasında siyasi otorite ile ilgili yapılar da yer alarak bu mekanlarda ticaret, dini merasimler ve yönetim işleriyle ilintili olarak bireyler bir araya gelmişlerdir (Öztan, 1998).

2.2.5.2. Barok Kentsel Avluları

18. yy. Barok döneminde; kentler genişlemekte ve kentlerde yöneticilerin baskınlığı artmaktadır. Gücün gösterimi ve ihtişamı önem kazanmakta bu da kent mekanlarına yansımaktadır. Bu dönemde, Rönesans’ın insan ölçeğini aşan büyük Barok saray bahçeleri yapılmıştır.

17. yy. plazaları izole edilmiş, çevrelenmiş mekanlar iken Barok dönemde açılıp sınırı azaltılmıştır. Duvarlar içindeki mimari formlar açık mekanın genişlemesiyle daha bir açıklık kazanmıştır. Paris'te daha önceki meydanlara ziyade daha büyük ölçülerde Place Vendome inşa edilmiştir (Kostof, 1999).

Barok kentin büyük açık mekanları insan ölçeğini aşmaktadır (Gallion ve Eisner, 1975). Barok dönemi düzenlemelerinden Place Des Vosges, sonraları yeşil oğesinin kullanımıyla insan ölçeğine yakınlaştırılmaya çalışılmıştır (Şekil 15).

Şekil 15. Place Des Vosges (Kostof, 1999), (URL-7, 2007), (URL-8, 2007).

2.2.6. Türk-İslam Kültürüyle Gelişen Kentsel Avlular

İslam kentlerinin gelişmesinde 3 faktör etkilidir:

- 1- Dini faktör: Kentin merkezindeki büyük cami,
- 2- Ekonomik faktör: Suklar (çarşılar), meyve ve sebze pazarları, mücevher, ipek, halı, kürk gibi değerli malların satıldığı kapalı çarşılar, (Kaysariyye), pirinç ve yağ (zeyt) depoları (funduklar ve hanlar) gibi özel merkezler,
- 3- Entellektüel faktör: Cami köşelerindeki zaviyelerin zamanla öğrenci ve öğretmenlerin barınabileceği okullara (medreseler) dönüşümüdür (Serjeant, 1997).

İslam şehirlerinde iyi-tanımlanmış kamusal mekan anlayışı bulunmaktadır. Bu düşünce dahilinde, bu savı destekleyen, sokaklar, meydanlar, camiler ve mezarlıklar İslam kentlerinde yer almaktadır (Gallion ve Eisner 1975).

Bu mekanlar, özel olarak kullanılmalarına rağmen, özel sahiplilikte olmayıp, toplumun her bireyinin, Müslüman olsun veya olmasın, kamusal mekanı kullanma hakkı eşit olmaktadır. Kamusal mekana kim erken gelirse o gün boyunca orayı kullanma hakkı onun olmaktadır. Prensip olarak, kamusal mekan Müslüman kadınlar için güvenilir olmayan bir yer olarak nitelendirilmekte ve bayanlar tarafından kullanılmamaktadır (Gallion ve Eisner 1975).

Bu ayırım, her nedense, antik Roma'da da hüküm sürmüştür. Antik Roma'da Forum erkekler için olup, kadınlar çok sık ve uzun süreli olarak forumu işgal edebileceğinden özellikle bu mekandan izole edilmişlerdir. Buna rağmen, benzerlikler ne olursa olsun, meydan Roma Forumu veya Siena'daki Campo'nun eşiti olmamıştır. İslam kentinde ayrı bir toplumsal arena yer almamakta, kendi ayrıcalıkları ve sorumlulukları olan bir belediye (yerel yönetim, yönetim teşkilatlanması) de bulunmamaktadır. Gerçek toplanma, cumalarda, Cuma öğlenleri ana camilerde duacıların kalabalıklarıdır (Kostof, 1999).

Öyleyse meydanların siyasal bir görevi bulunmamaktadır. Küçük meydanlar, anıtsal kamusal binalara kentsel geçiş mekanlarından fazlası olmamakta "Komşu yollardan büyük binalara giriş ve çıkışta dağıtıcı bir düğüm (odak) olarak hizmet vermekte; yaşlı kentin sıkı hacminde büyük anıtsal binaların yerleşimini sağlamaktadır (Kostof, 1999).

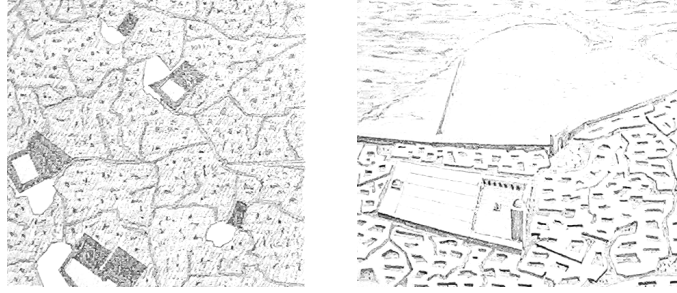
Ana cemaat camisi -Cuma Camisi- ve avlusu, İslam'ın gerçek forumu olup, yönetimleri altına giren kentlerde Müslüman fatihlerin Roman forumlarına davranışlarından kaynaklanmaktadır. Cami genellikle forumun üzerine yerleştirilmekte, açık mekan olarak var olması suretiyle orada durmaktadır (Gallion ve Eisner, 1975).

Roma ve İslam arası yüzyıllarda, Bizans veya Vizigot bazilika, zaten forumun açık mekanını zimmetine geçirmiş olup, her durumda cami, kilisenin üzerine yerleşerek kolayca sembolik varlığını göstermektedir. Açık mekanın uzaması (ilavesi) denenmemiş ve kentte herhangi bir yerde kıyaslanabilir şöhrette bir meydan yapılmamıştır (Kostof, 1999).

Ortaçağın Müslüman şehirlerinde, dönemin Avrupa kentlerindeki kilise meydanı ya da şehir meclisinin önündeki geniş alana benzeyen kamuya ait bir toplanma yeri bulunmamaktadır. Dini toplantılar için, daima sütunlarla çevrili geniş bir avlusu olan cami kullanılmaktadır. Siyasi toplantılar kalenin kuzey tarafındaki bir düzlükte (taht'ül-kal'a) yapılmaktadır. Ayrıca şehrin dışında yer alan meydan, hipodrom (ya da binicilik alıştırılmalarının yapıldığı alan) ve iki büyük bayramda topluca namaz kılınan musalla gibi yerlerde de toplantılar olmaktadır (Serjeant, 1997).

Bir çok İran ve Irak kentinde, caminin meydanı orijin olarak at yarışları ve polonun yapıldığı, market olarak da kullanılan varoş alanları olmakla birlikte bunun 9. yy.'dan kalma örneği mevcut bulunmaktadır. İsfahan'da eski kentin meydanı, orijinalde ilk yerleşke olan Yahudiyya'nın sınırına yerleşmiştir. Kushinan Yahudiyya ile birleşip, meydan ikisinin arasında kalınca, kentin yönetim ve dini kurumlarının çerçevesi haline gelmiştir. 17. yy.'ın başlarında I. Abbas'ın yeni İsfahan'ında büyük biçimli meydan (Maidan-i Shah) ile işlevler birlikte kullanılmıştır. Burası, İmparatorluk sarayı ve cami için bir ön avlu olarak hizmet

verirken aynı zamanda açık-hava pazar yeri ve polo alanı olarak kullanılmaktadır (Kostof, 1999), (Şekil 16).

Şekil 16. Bir İslam kentinde yer alan kamusal mekanlar (Kostof, 1999).

İslami dünyada musalla, batı vilayetlerde sari'a da denilmekle birlikte, özel bir öneme sahiptir. Bunun tarihi, M.S. 600 yılında, erken Müslüman toplumuna önderlik eden Peygamber'in Medine dışında bir alanda özellikle Cuma günlerinde, dua ettirmesiyle başlamaktadır. Sonradan bir çok kent, herhangi bir binadan yoksun, kentsel popülasyonun tümünü -her yaştan erkeği- Ramzan'daki Ayd al-Fitr ve Ayd al-Kabir festivallerinde toplayabilecek, açık bir mekana sahip olmuştur. İspanya'da musalla çoğunlukla musara veya tören alanıyla birlikte-dir-hatta bir savaş alanı olmaktadır. Bu musalla/musara da askeri yolculuklar öncesi bölüklerin incelemesi yapılmaktadır. 1499'da o zamandan kalma bir elyazmasında, Granada'nın Albaicin bölgesindeki musallada 30.000 Magribi toplanarak, Katolik Efendileri'ni karşılamaya S. Lazaro'ya gittikleri ve "övgüye değer bir geçit" olduğundan bahsedilmektedir (Kostof, 1999).

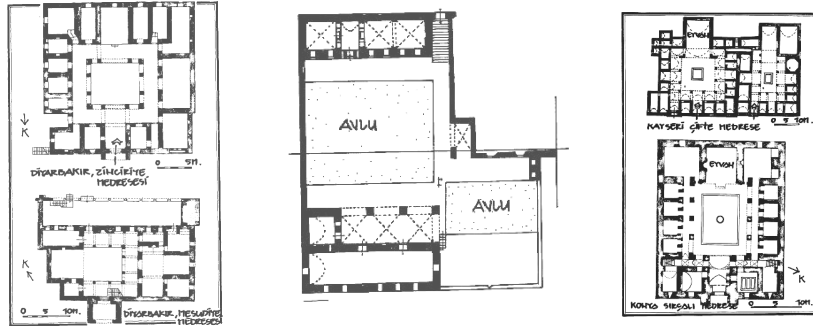
Musallada idamlar da olabilmekte, herkesin izleyebileceği odalar da bulunabilmektedir. Mezarlıklara yakın oluşu "musalla" sözcüğünün mezarlık anlamında kullanılmasına neden olmaktadır. Daha küçük kentlerde, musallada dükkanlar da olabilmektedir. Kuraklık zamanları buralarda bir çok kişi tarafından yağmur duası yapılmaktadır. Bu işlevlerin taşrada yapılmasının nedeni, kent içindeki sokaklar ve plazaların, günlük yaşamın gürültülü olduğu hüremete şayan yerler olmamasıdır. Kent duvarlarının gölgesinde kalan bu açık mekan parçalarının kısırlık hissi, günümüzde Medine sınırındaki eski orijinal kent Marrakesh'teki Jemaa el-Fna'da bulunmaktadır (Kostof, 1999).

İslam mimarlığında, özellikle sıcak iklimli yörelerde avlu; cami, kervansaray, medrese, ev, saray ve ribat gibi hemen her yapıda büyük boyutlarda uygulanmaktadır. Saray mimarisinde çeşitli yapı toplulukları arasında boş alanlar olarak bırakılan avlular, içe dönük İslam yaşantısının en devingen odakları olmaktadır. Erken dönem İslam saraylarında, Granada Elhamra Sarayı ve İstanbul Topkapı Sarayı gibi daha geç örneklerdekilere benzer biçimde avlu, yapıların yeşillik ve su mimarisi öğeleriyle zenginleştirilmiş soluk alma yerlerini oluşturmaktadır (Kostof, 1999).

Avlu, Türk mimarlığında da (cami, medrese, kervansaray, darüşşifa, saray yapılarında) hem işlevsel hem de öteki mekanlar arasındaki bağlantıyı sağlayan en önemli bölümlerden biri olup, Osmanlı camilerinde yaklaşık insan boyunda duvarlarla çevrili dış avlular, demir şebekeli pencereler ve kapılarla dışa açılmaktadır. Bu avlular genellikle çevreyle aynı düzeyde bulunmaktadır (Anonim, 1986b).

Anadolu Beylikler dönemi mimarisi geniş kapsamlı olup, bu dönemde ortaya çıkan gerek cami ve medreselerde, gerekse külliye yapılarında avlu kullanımı ile avlunun revak ile çevrilmesi döneminin karakteristik özelliğidir (Erdoğan, 1996).

Anadolu'da camiler gibi ilk eğitim yapıları olan medreseler de Danişmendli ve Artuklu yerleşimlerinde ortaya çıkmıştır. Özellikle avlulu medreseler dönem özelliği taşımaktadır. Dıştan sadece bir yapıya sahip olan Diyarbakır, Zinciriye (1198) ve Mesudiye Medreseleri (1198-1223) eyvanlı, merkezi avlulu, etrafı revaklarla çevrili zengin taş işçiliğine sahip yapılardır. Mardin'de 12. yy. başında yapılmış olan Eminüddin Külliyesi ise Anadolu'da çok fonksiyonlu, avlular ile bütünleştirilmiş yapı grubu olan külliyelerin ilk örneği olması açısından önemlidir (Erdoğan, 1996), (Şekil 17).

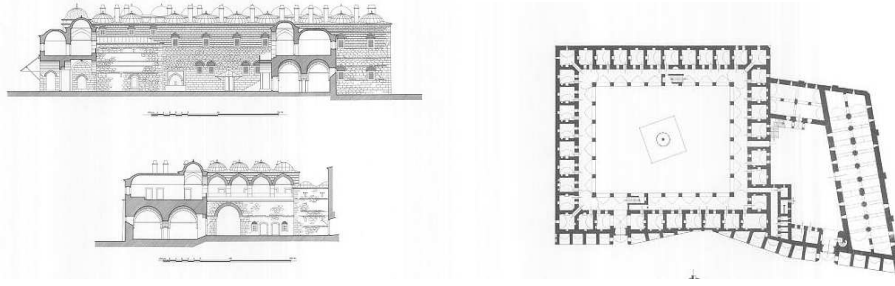

Şekil 17. Diyarbakır Zinciriye ve Mesudiye, Mardin Emüniddin, Kayseri Çifte, Konya Sırçalı Medresesi Avluları (Aslanapa 1990; Erdoğan 1996).

Selçuklular Döneminde yapılan medrese ve kervansaraylarda avlu kullanımı yaygınlaşmış, medrese avlularında su ögesi kullanılarak havuz, kanallar sistemi ile özgün tasarımlar gerçekleştirilmiş, külliyeler ise kent gelişimini yönlendirerek farklı işlevli yapıları bünyesinde barındırmış ve bu yapıların çekirdeğini avlular oluşturmuştur (Erdoğan, 1996).

Selçuklu Devletinin yıkılması ile 14. yy. da Anadolu'da beylikler dönemi başlamıştır. Bu dönemde menzil kervansarayları yerine şehir içi konaklama ve ticaret fonksiyonlu “han” yapıları ortaya çıkmıştır. Bu yapıların hepsi iç avlulu ve merkezi planlıdır. 14. yy. beylikler döneminde camilerde görülen revaklı avlulu plan şeması yerleşmiş bir gelenek halini almıştır. Medrese, han, kervansaray gibi sosyal amaçlı yapıların hepsi kare ya da dörtgen bir avlu çevresinde planlanmış, bu avlularda su yapıları veya elemanları yaygınlaştırılmıştır (Erdoğan, 1996).

İslam ülkelerine özgü bir yapı biçimi olan kervansaraylar genellikle kervanların güvenliğini sağlamak amacıyla gerçekleştirilmiş korunaklı binalar olmaktadır. Kervansaraylarda, yolcuların yatabileceği odalar ve salonlar, eşyaların konulduğu depolar, ahırlar, tamirhaneler, nalbantlar, hamamlar, mescitler bulunmaktadır (Güran, 1978), (Şekil 18).

Şekil 18. Edirne Rüstem Paşa Kervansarayı plan ve kesitleri (URL-9, 2009).

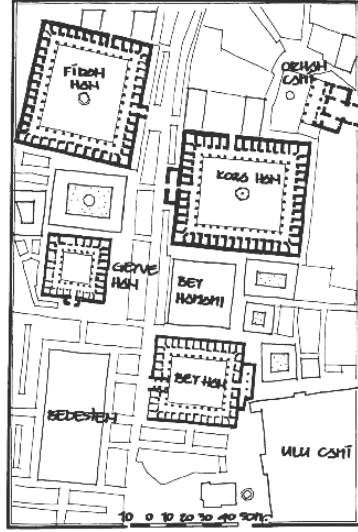
Anadolu Selçuklu dönemi mimarlığının en yetkin yapılarından olan kervansaraylar, devletin örgütsel gücünü de yansıtmaktadır. Barışta pazar yeri olarak da değerlendirilen bu korunaklı ve sağlam yapılar savaşta kale olarak kullanılmaktadır. Çoğunda hamam, cami, kitaplık, yolcuların ve hayvanların tüm gereksinimlerini karşılayabilecek mekanlar bulunmaktadır. Kentlerin gelişimiyle, kervansaraylar konaklama işlevlerinin yanı sıra ticaret ve pazar merkezleri olma niteliğini kazanmaktadır (Anonim, 1986e).

Ortaçağlarda ticaret, ticari malların değişimi, endüstrinin kurulması ve malların üretimi ihtiyaçları, dolayısıyla yeni merkez ve depoların yapılmasını gerektirdiğinden kentleşme sürecinde önemli bir rol oynamaktadır (Serjeant, 1997).

Genellikle kagir ya da ahşap olan, bir avluyu çevreleyen revaklar ardındaki odalardan oluşan en az iki katlı yapılar olan hanlarda ahır, mescit vb. hizmet birimleri bulunmaktadır (Güran, 1978).

Uzak yerlerden gelen tüccarlar funduk'da gecelemede, ayrıca buraya yük hayvanlarını da getirebilmekte ve mallarını depolayabilmektedirler. 12. yy.'dan itibaren, funduk'un yerini perakende ve toptan satışların da yapıldığı hanlar almaktadır. Hanlar genellikle kentin içinde, malları uzak ya da yakın yerlerden gelen hububat pazarının (Sukü'l Kemh) civarında yer almaktadır (Serjeant, 1997).

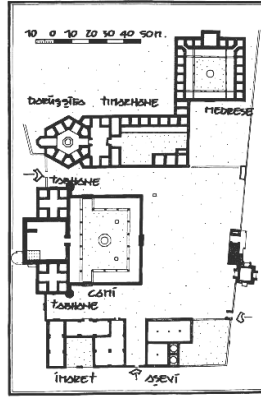
Yalnızca konaklama yeri olmaktan çıkan hanlar, ticaret ve pazar merkezleri olarak iş yaşamının gerektirdiği mekanlara dönüşmektedir (Anonim, 1986d), (Şekil 19).

Şekil 19. Osmanlı dönemi Bursa kent dokusu (Goodwin 1992; Erdoğan, 1996).

Osmanlılar genellikle çok eski kentlerde yaşamışlardır. Yeniden kurdukları kentler de ise külliye, cami, imaret gibi sosyal yapılar etrafına dağılmışlardır. Külliyelerin kentin içinde belli bir noktada olmayıp kente homojen bir şekilde dağıldığı görülmektedir (Erdoğan, 1996).

İslamiyet ile dinsel anlayışın yorumundan kaynaklanan ve sosyal yaşam ilkelerinin sınırladığı içe dönük yaşam biçimi, kentsel ortak kullanım mekanlarına, açık alanlara sınır getirmiştir. Bir sosyal merkez olarak cami veya külliye girişinde oluşan dış ve iç avlu kentsel ortak kullanım açık mekanıdır (Suher, 1997).

Şekil 20. Edirne II. Bayazıt Külliyesi (Goodwin, 1992; Erdoğan, 1996).

Külliye; Selçuklu ve Osmanlı mimarlığında bir cami çevresinde medrese, imaret, aşevi, kitaplık, türbe, hamam, çeşme, sebil, çarşı, han, muvakkithane vb.'den meydana gelen dinsel ve toplumsal yapılar topluluğudur (Hasol, 1998), (Şekil 20).

Anadolu külliyelerinin ilk örnekleri, Selçuklu döneminde yapılan ve genellikle bir camiyle medreseden oluşan ve imaret de denilen yapı topluluklarıdır. Osmanlı döneminde büyük gelişme gösteren külliye, toplumsal yapının odağı olmuşlardır. Bunlar sultanlar (selatin külliyesi), sadrazamlar, valide sultanlar ve dönemin önde gelen varlıklı kişilerince yaptırılmıştır (Anonim, 1986f).

Selçuklu kentlerinde planlanmış veya kronolojik zaman bütünlüğü gösteren külliye bulunmamaktadır. Ancak bazı yapıların konumlarının ve zamanla etrafında gelişen diğer yapılardan hareketle külliye oluşturdukları görülmektedir. Külliye oluşturulan her yapı kendi düzeni içerisinde farklı zamanlarda ancak aynı plan bütünlüğünde inşa edilmektedir (Eravşar, 1998).

Kutsal yerlerin hep aynı mevkide kurulması yasasına uyan mimarların, eski tapınak ve Bizans kilisesinin bulunduğu yere inşa ettikleri dini bölümün merkezi olan büyük camilerde ilk önceleri hukuki ve eğitimsel faaliyetler yürütülüyorken; 12. yy.'dan itibaren büyük caminin etrafına gerçek bir 'eğitim külliyesi' oluşturan sayısız medrese yapılmıştır.

Ayrıca İslami metinlerin öğretildiği bir “Darü’l Hadis” bulunmaktadır. Hastane de, üniversitenin bir parçası olarak kabul edilmekte ve burada hastaların tedavisinin yanı sıra, tıp eğitimi de verilmektedir. Dini kurumların ve üniversitelerin bulunduğu yerler bölgenin ticaretini de etkilemektedir. Koku, parfüm, mum satıcıları ve ayrıca deri tüccarlarıyla çarıkçıların yakınında yer alan kitapçı ve ciltçiler külliye civarında toplanmışlardır (Serjeant, 1997).

2.2.7. Kentsel Avlularda Modernizm Etkisi

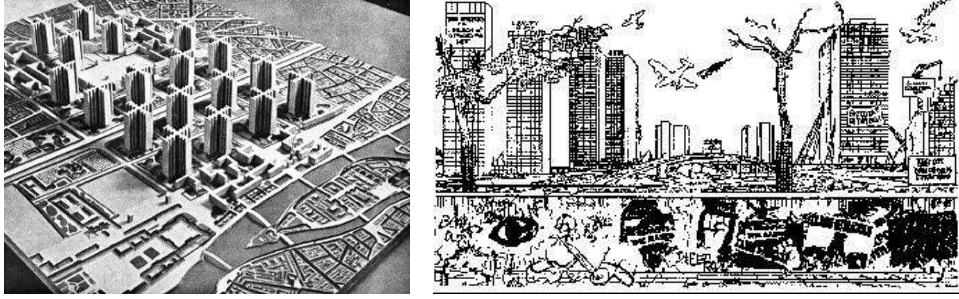
Kentlerde otomobile olan bağımlılığın artması, insanların yaşam biçimini değiştiren bir unsur olmuştur ve otoyolların, otopark alanlarının kente egemen olmasıyla sonuçlanmıştır. Kentsel yenileme döneminde kentin bölünmesine neden olan “zoning” bölgeleme ve alan kullanım politikaları yaşama mekanları ile çalışma mekanları gibi birbirleriyle bütünleşmiş olan kentsel işlevleri ayırmıştır. Endüstriyel, askeri ve ulaşım ile ilgili kuruluşların kent merkezlerini terk etmeleriyle de ortaya çıkan boş alanlar, boş yapılar, kullanılmayan alanlar, kayıp mekanlar olarak kalmıştır (Öymen, 2003), (Şekil 21).

Şekil 21. Modernizm etkisiyle oluşan değerlendirilemeyen mekanlar, Houston (Öymen, 2003).

1900’lü yılların başlarında modernizm akımı yalnızca geleneksel sokak ve blok dokusunu reddetmekle kalmayarak aynı zamanda sıklıkla avlu barındıran yapı tipini de reddetmektedir. İnsanlara ışıktan yararlanma, bakış açıları ve özel mekanlar sağlamak

amaçlanarak kentsel açık mekanlarda yüksek ve tekil yapılar oluşturulmaktadır (Greenberg, 1991), (Şekil 22).

Şekil 22. Le Corbusier'in Paris için yaptığı çalışma ve dış mekan eskizi (URL-10, 2009), (URL-11, 2009).

Colquhoun, Chicago'daki Auditoryum yapısı ve New York'taki Rockefeller merkezini kentin küçük örneklerinin yaratıldığı yapılar olarak belirtmektedir. Ayrıca kentin bazı öğeleriyle birlikte yapılaştığı konusunda Le Corbusier'in Venedik'teki Hastane Projesi ve Hertzberger'in Centraal Beheer Insurance için tasarladığı ofis yapısını örnek verir. Venedik'teki hastane projesinde plan şeması, kentin bütünündeki dokusunu yansıtan bir yaklaşım barındırır. Central Beheer için tasarlanan ofis yapısında ise, mekan organizasyonu aracılığıyla iç mekanda kamusallığı yeniden bulma çabası dikkat çeker. Ayrıca Portman'ın 1960 ve 1970'li yıllarda tasarladığı otel yapıları da kentin yapılaştığı örneklerdendir. Bu mekanlar, içlerinde dış mekana ait çeşitli peyzaj öğelerini barındıran atriumlar bulunan, yapılar içinde kurgulanmış kentsel mekanlardır (Biol, 2005).

Bu dönemin temelleri; Aydınlanma ve Rönesans dönemine dayanmaktadır. Rasyonel düşüncenin gelişmesi, dini pratik ile toplumsal vicdan, dini yaşam ile sivil yaşam arasındaki bağların zayıflamasına ve dini otoritenin sivil yaşam üzerindeki etkilerinin azalmasına yol açmaktadır (Roth, 2000). Batı uygarlığında din dışı(laik) bir toplum yaratılmasının mimarlık alanına etkisi ise mimarlığın üretim alanının "dini yapılar inşa etme" den uzaklaşmasına ve bu alana yeni yapı türlerinin dahil edilmesine neden olmaktadır. Bunlar, barınma sorununu çözecek yeni konut tiplerinin yanı sıra, topluluklara kamusal hizmet sunabilecek borsa, adliye, mahkeme salonu, müze, sanat galerisi, büyük mağaza gibi yapı tipleridir (Biol, 2006).

Modernizm ile birlikte kentteki işlevlerin ve binaların birbirinden ayrılması insanların birbirleriyle yakın ilişki kurma şansını azaltmaktadır. Kentler, insanlar, olaylar

ve fonksiyonlar arasında büyük mesafeler bulunan yerler haline gelmektedir. Otomobile dayalı ulaşım, mekanik ve tekil bina projeleri dış mekan yaşantısında olumsuz etkiler yaratmaktadır (Gehl, 1987).

Davey (2001)'e göre Corbusier güdümlü Atina Bildirisi (Charte d'Athenes) ve bunu izleyen CIAM etkisinde hazırlanmış olan kent planları gibi her derde deva modernist kent plancılığı korkunç sonuçlar vermektedir. Bu tür planlamanın oturma, çalışma, eğlence ve idare mekanlarını kesin sınırlarla birbirinden ayırıp sonra bunları anayollarla birbirine bağlaması insan doğasının ve uygar yaşamın, sınırlı kaynaklara sahip bir gezegen üzerine gülünç bir biçimde indirgenmesi olarak yorumlanmaktadır (Davey, 2001).

1930'ların Nazi Almanyası'nda toplumsal dengesizliğin ve güvensizliğin hakim olduğu bir dönemde, anıtsal mimari ürünleri ve gösterişli yapıları ile güce itaat ve güçlü devlet etkisinde toplumda güvenlik dürtüsü uyandırmak ve kaybedilen savaşla birlikte kaybolduğu düşünülen saygıyı geri kazanmak amacı güdülmüş, yapılar ve kentsel boşluklar bireyler üzerinde alçaltıcı bir etkinin yanı sıra otoritenin gücünü hissettiren ve kitle psikolojisi mekanizmasını çalıştıran bir boyuta ulaşmış, görünüşleriyle yüksek ve devasa olan bu mekanlar davetkarlığın ve anıtsallığın yanı sıra bireylere tek başlarına bir hiç, ancak bir bütünün parçası iken önemli olduklarını hissettiren insan ölçeğinin çok üzerinde mekanlar olarak ortaya çıkmışlardır. Hitler'in anlayışına göre kentlerde insan ölçeğinde kamusal mekanlar yerine Mısır, Babil, Roma'daki örneklerindeki gibi kutsal, yüksek kültür ürünü mekanlar damgasını vurmaktadır (Biçer, 2001).

1950 öncesi Türkiye'deki kent planlama döneminde, kentin inşası "yeniden yapılanma" ve "dışa açılma" olarak nitelendirilebilecek süreçleri kapsamaktadır. Bu kapsamda, kentlerde sağlıklı bir ortamın yaratılmasına dönük her türlü teknik ve sosyal altyapı çalışmaları yapılırken kentlerin genel hatları ile planlanması ise yurtdışından gelen mimarların kent planları ile yön bulmuştur. Örneğin; Fransız Danger Kardeşler İzmir için "Güzel Kent" akımının etkisine yönelik bugün de etkisini sürdüren birbirini simetrik olarak kesen caddeler ve simetrik tasarımlı meydanlar planlamış ve Kültür Parkı'na da mevcut planda yer vermişlerdir (Tanyeli, 1992), (Demirel, 2009).

Ankara'nın imarına yönelik diğer bir çalışma ise 1924-25 tarihinde "Lörcher Planı" olup bu plan "Bahçekent Akımı" ile "Güzel Kent" akımının izlerini taşımaktadır (Barış, 1992). Ankara'nın yarışma ile elde edilen Jansen Planı (1929), "Bahçekent Akımı"ni yansıtmaktadır. Bu dönem, hem Wagner, Lambert, Agache, Prost, Jansen, Reuter, Egli, Öelsner, Elgötz, Vanderberg gibi batılı plancıların Türkiye'de çalışmaya başladıkları, hem

de gerek batıda eğitim gören gerekse yabancı plancılarla birlikte çalışan Türk meslek insanlarının planlama alanına girdiği dönemdir. Özellikle farklı akımların temsilcileri batılı plancıların katkıları ile “Pratik Kent” ve “Güzel Kent” akımları planlamamıza girmiştir. Örneğin; Lambert’in kent estetiği endişesi ile birbirleriyle bütünleşik bir dizi meydan ve park düzenlemesini içeren Izgara Yol Dokulu Trabzon Planlaması (1937) bu akımın izlerini taşır. Corbusier’in 1948’de İzmir için hazırladığı plan “Peyzaj Mimarlığı” ilkelerini taşımaktadır (Demirel, 2009).

Özetle, modern dönemde kentsel avlu niteliğinde dış mekanlara çoğunlukla rastlanılmamakla birlikte, kentsel avlular çoklukla yüksek yapı kütleleri arasında kalan mekanlar olarak değerlendirilmektedir.

2.2.8. 1950 Sonrası Kentsel Avlular

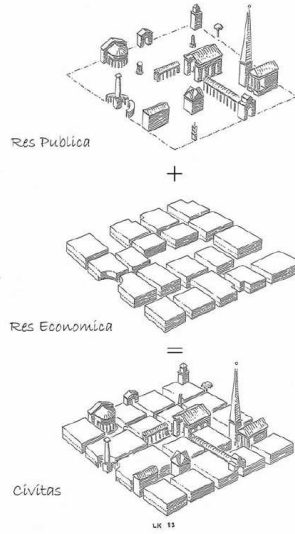
1950 ve sonrasında ise kentlerde sanayileşme hızı artarak karayolu taşımacılığı gelişmiş, hızlı bir gelişmenin yaşandığı kentlerde pratik kent akımı ile birlikte estetik kaygılardan uzaklaşmış, barınma ihtiyacı gibi objektif sorunları ele alan bir yaklaşıma gidilmiştir (Günay ve Selman, 1994).

Binalar arası yaşamın yok olması ile birlikte yeni yapılan alışveriş merkezleri ile yeni iletişim araçları insanların neredeyse ilişki kurabildiği tek olanak haline gelmiştir (Gehl, 1987).

Modernizm sonrası kentbilim, Fransız araştırmacı Jean Francois Tribillion tarafından; L’urbanisme (Repers La Decouverte 98) isimli yapıtında Post-Urbanism olarak tanımlanmaktadır. Bu yaklaşım ile kentlerde maksimum kentlilik, sivilite ve uygunluk sağlanması, kentsel bütünde zenginliğin artması amaçlanmaktadır (Çubuk, 1993).

“New Urbanism” yani “Yeni Kentleşme”, Amerika Birleşik Devletleri’nde 2. Dünya Savaşı’ndan sonra banliyölerin hız kazanan yayılmasına ve bunun doğurduğu sonuçlara 1980’lerin başında ortaya çıkan karşı çıkışların 90’lı yılların başında aldığı isimdir. 1981’de Andreas Duany ve Elizabeth Plater-Zyberk’in Florida’da tasarladıkları Seaside yerleşmesi ile ilgi gören bu yaklaşım küçük kentlerin işlevsel birlikteliği, heterojen yapısı ve insani boyutu tasarımlarda yakalanmak istenen önemli hedefler olarak öngörmektedir. Otomobil odaklı tasarımlara ve özel alanların kamusal alanlara üstünlüğüne karşı duyulan tepki tasarımlara yaya trafiğinin egemen kılınması ve toplumsal yaşamın geçtiği alanlara büyük önem verilmesi olarak yansımaktadır (Gökşin, 2001).

“Yeni Kentleşme” akımının öncülerinden Duany ve Plater-Zyberk, kentlerde okunabilir bir merkez ve belirgin sınırların önemli olduğunu belirterek, kent merkezini bir kamusal alan olarak insanları biraraya getiren, toplumsal yaşamın geçtiği mekan olarak tanımlamaktadır. Ayrıca parsellerin optimum uzunlukları 76 m. ile 1,8 km. arasında olması ve kamusal mekanı tanımlayacak şekilde inşaa edilmeleri gerektiği savunulmaktadır (Gökşin, 2001), (Şekil 23).

Şekil 23. Leon Krier'in model kentleşme tipolojisi (Kelbaugh, 2010b).

“Yeni Kentleşme” akımı bir bakıma tarihsel atası olan “Güzel Kent” akımını hatırlatmakta, diğer yandan kentsel açık mekanlarda “Bahçe-Şehir” akımını desteklemektedir (Kelbaugh, 2010b).

“Yeni Kentleşme” akımı yaya odaklı özel ve kamusal mekan hiyerarşisi sunmakta, yüzyüze açık etkileşimin yaşandığı açık mekanlar, özel avlular, kentsel avlular oluşumunu desteklemektedir (Kelbaugh, 2010a).

“Yeni Kentleşme” yaklaşımı kadar ütopyan olmayan, ideal veya mükemmel bir çevre oluşturma kaygısı taşımayan başka bir yaklaşım Kaliski'nin “Everyday Urbanism” yani “Günlük Kentleşme” yaklaşımıdır. Bu yaklaşımda kısa ömürlü, çeşitli ve eş zamanlı kendiliğinden oluşan mekanlar görülmektedir. Ayrıca bu yaklaşım ile sunulan mekanlar sıradan ve eşitlikçi olmaktadır. Kısa süreli pazar yerleri, sergi alanları bu yaklaşımın hayat bulduğu mekanlardır (Kelbaugh, 2010a).

Kelbaugh (2010a) modernizmin bir nevi uzantısı olarak gördüğü “Post Urbanism” yaklaşımında, fiziksel ve tarihi bağlamla ilişkinin minimum olduğu fraktal geometriler, ışınsal vektörler ve yüksek hızda ulaşım sistemlerinin oluşturduğu kentsel dokuda kentsel mekanların insan ölçeği üzerinde olmaları nedeniyle boş olarak algılandıkları, böylece kent sakinlerinin kendi kentlerinde birer turiste dönüşmekte olduğunu, bunun bir sonucu olarak yerelliğin yok olmakta olduğunu savunmaktadır (Kelbaugh, 2010a).

Kelbaugh (2010a) tarihi Avrupa’nın “post urbanism”i arzulamakta, gelişen dünya “günlük kentleşme”yi kucaklamakta iken tipik Amerikan kentlerinin ise en çok “yeni kentbilim” akımı ile evrime ihtiyacı bulunduğunu savunmaktadır (Kelbaugh, 2010a).

Kentsel tasarımda yakın dönem yaklaşımlar arasında “Ekolojik-Kent/Güneş-Kent” akımları yeşilin ve gün ışığının etkin kullanımı, kentsel iklim gibi ilkeleri barındırmakta olup, bu doğrultuda kentsel avlu kavramını destekleyici yaklaşımlar olarak değerlendirilmektedir.

2.2.9. Kentsel Avlularda Zamanla Değişen Anlam ve Biçimler ile Ara Değerlendirmeler

Kentsel avluların değişen anlamlarının daha iyi kavranabilmesi için dönemlerin özelliklerinin karşılaştırılması önem arz etmektedir.

Bu bağlamda dönemlerin incelenmesinden kentsel avluların dönemsel olarak anlam ve kullanımına ilişkin aşağıdaki bulgular saptanmaktadır:

Klasik Devir Öncesi kentsel avlular, savunma, beslenme, ışıklandırma ve havalandırma, çöplük olarak kullanılırken son dönemlerde dini ve temsili mekan etkisi oluşumu gözlenmektedir. Bu dönemin sonlarına doğru barınma birimlerinden kentsel yaşama geçişin ilk örnekleri ortaya çıkmaktadır.

Antik Yunan Dönemi’nde; kentsel avluların pazar yeri, ticaret alanı, siyasi toplantı alanı, seçim ve yargılama alanı gibi kullanımları karşıladığı görülmektedir. Sonraki dönemlerde kentsel avlu alanının dini amaçlı kullanıldığı da saptanmaktadır.

Antik Roma Dönemi’nde kentsel avlu olarak forumlar, temsili mekan olarak, ticaret ve ekonominin birer merkezi anlamında borsa alanı olarak, toplanma, buluşma, yargılama (mahkeme) olaylarının vuku bulduğu alanlar olarak kullanılırken bu mekanlarda dini amaçlı toplantılar ve askeri, siyasi törenler ve geçişlerin yapıldığı da görülmektedir. Son

dönemlere doğru bu mekanların ticari işlevi önemini yitirmekle birlikte spor faaliyetleri ve gösterilerin amfiteyatrolara kaydığı gözlenmektedir.

Ortaçağ Dönemi'nde kentsel avlu olarak nitelendirilen mekanlar dini toplanma ve törenlerin, infazların yapıldığı alan, pazar yerleri, günlük sorunların tartışıldığı alanlar, siyasi münakaşalar, gösteri ve ticaret amaçlı loncalarla kuşatılmış mekan olarak karşımıza çıkmakta olup, kulelerle çevrilen organik dokuda olan ve kulelerle çevrelenen bu mekanların kentlerin savunma, yaşayanların sığınma ihtiyacına da karşılık verdiği değerlendirilmektedir.

Neoklasik Dönem'de Rönesans'ın etkisi ile kentsel avlu mekanları olarak piazzalar, temsili mekan anlamında siyasi otoritenin gücünü gösteren ticaret, din ve yönetim işlerinin görüldüğü mekanlarla çevrelenmiş alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Barok etkisi ile kentsel avlular gücün gösterildiği, temsili, yöneticilere ait saray bahçeleri ve mekanlar olarak kimi zaman soylulara ait bir mekan ve toplanma alanı olarak değerlendirilmektedir.

Türk-İslam etkisi ile gelişen kentsel avlularda dini ve ticari toplanma, eğitim, hastane, konaklama gibi işlevler görülmekle birlikte bu mekanlarda siyasal amaçlı kullanım görülmemektedir. Başka bir deyişle bu mekanlarda yönetime ilişkin işler görüşülmemektedir.

Modernizm etkisindeki kentsel avlular müze ve sergi alanı olarak değerlendirilerek daha ziyade boş mekan insanlarca kullanılmayan alanlar olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca bu dönemde, soğuk savaş sırasında otoritenin siyasi gücünün sergilendiği toplanma alanlarının da bulunduğu görülmektedir.

1950 ve sonrasında ise kentsel avlular, insanlar için kentte nefes alma, dinlenme, toplanma, alışveriş, beslenme, eğlence ve gösteri alanı olarak kullanılabilirliktedir.

Dönemler bazında yapılan incelemeden her dönemde kentsel avlu olarak nitelendirilen mekanların kullanımlarının zamanla değişime uğramakta olduğu, ancak hemen her dönemde bu mekanların bir şekilde birer toplanma, buluşma mekanı olarak kent kimliğinde yer tuttuğu gözlenmektedir.

Kentsel avluların değişen anlamları yanında değişen biçimlerinin de mekanların algısında ve kullanımında etkin olduğu değerlendirilmekle birlikte bu mekanların dönemsel olarak değişen biçimlerine ilişkin aşağıdaki bulgular saptanmaktadır:

Klasik Devir Öncesi kentsel avluların küçük ölçekte geometrik formların bozulması ile oluştuğu ve genellikle tek katlı kerpiç yapılar ile çevrelendiği görülmektedir. Bu

dönemin ilk zamanlarında avluların 20x30 m.'yi pek aşmadığı, ancak sonraki zamanlarda dini olgunun oluşması ile birlikte tapınak avlularında bu ölçünün aşıldığı saptanmaktadır.

Antik Yunan Dönemi'nde formel olarak oluşan kentsel avluların kare biçiminde olduğu avlu mekanının tek katlı ve sıra sütunlu yapılarla çevrelediği ve bu dönemde kentsel avlular olarak tanımlanan agoraların kentin 5'te 1'i büyüklüğünde olduğu saptanmaktadır.

Antik Roma Dönemi'nde agoraların bir devamı olarak forumlar kare veya dikdörtgen formunda olduğu, revaklar ve sütunlar ile çevrelenmiş bir veya daha çok katlı yapılar ile sınırlandırılmış olduğu görülmekle birlikte boyutsal olarak agoralara yakın özellikte oldukları değerlendirilmektedir. Bu dönemde gösteri mekanı olarak amfityatroların oval formda ve 85x55 m. boyutlarında olduğu gözlenmektedir.

Ortaçağ Dönemi'nde kentsel avlu mekanlarının organik/amorf bir formda olarak insan ölçeğine yakın oldukları görülmekle birlikte bu mekanların savunma amaçlı yüksek katlı yapılar, kuleler ile çevrelediği gözlemlenmektedir.

Neoklasik Dönem'de, Rönesans'ın etkisi ile birlikte kentsel avlular olarak değerlendirilen piazzaların tekrar Antik Roma ve Yunan dönemlerinde olduğu gibi eski boyutlarına ve kare/dikdörtgen formuna kavuştuğu görülmekle birlikte yine aynı şekilde mekanın revaklı ve sütunlu 2 veya 3 katlı yapılar ile sınırlandırıldığı ve avlu alanında anıtsal öğelere rastlanıldığı saptanmaktadır. Rönesans ile oran ve ölçek kavramlarının mekanların cephelerindeki doluluk boşluklar, mekan yükseklikleri/avlu genişlikleri bağlamında ele alınmış olduğu görülmektedir. Bu dönemde Barok etkisi ile kentsel avlu alanının azami sınırların dışına taşıdığı, alanı insani ölçeğe yakınlaştırmak için yeşil öğelerin yoğun olarak kullanıldığı görülmekle birlikte bu dönemde avlularda su ögesine yoğun olarak rastlanmaktadır.

Türk-İslam etkisindeki kentsel avlular olarak cami avluları, külliyeler, medreseler, hanlar ve kervansaraylar genellikle kare veya dikdörtgen formunda, sütunlu ve revaklı yapılar ile iyi tanımlı olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca bu mekanlarda yoğunlukla yeşil öğeler çoğu zaman anıtsal ölçekte kullanılmakta ve mekanlara zenginlik katmaktadır. Yine bu dönemdeki avlularda ölçek ve oran etkisi mekanı sınırlayan cepheler ile sağlanmakta olup genellikle sınırlayan yapılar cami ve külliye, medrese, han ve kervansaraylarda 1 veya 2 katlı olarak görülmektedir.

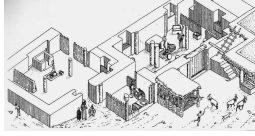

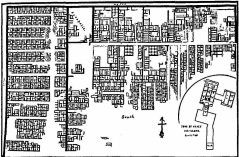
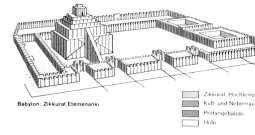
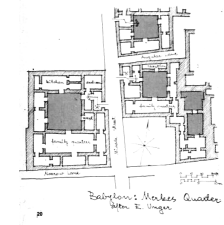
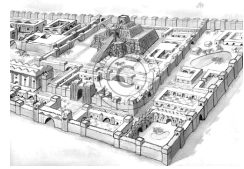

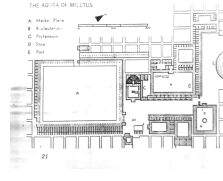
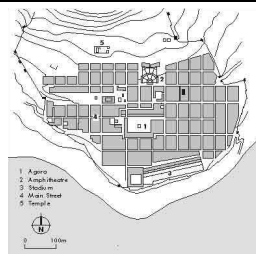
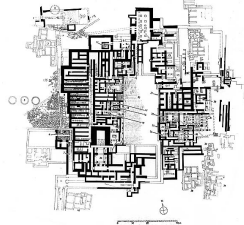
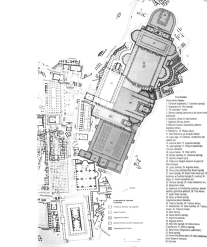
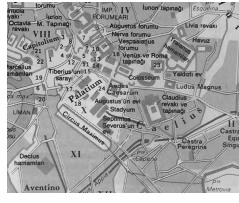
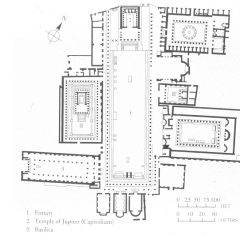
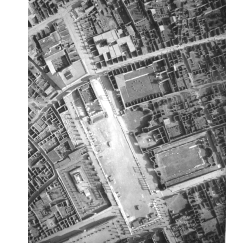

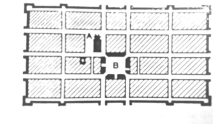
Modernizm etkisinde kentsel avlu olarak değerlendirilebilecek alanların yüksek yapılar arasında kalan boşluklar olduğu değerlendirilmekte, mekanlar bu dönemde

geometrik olarak değerlendirilmelerine karşın fiziksel olarak iyi tanımlanmış mekanlara ender rastlanılmaktadır. Yine bu dönemde sınırlayıcı olarak değerlendirilebilecek yapısal elemanlarda bu döneme öncesi dönemlerde doğal taş malzemesi dışında farklı yapı malzemeleri ve tekniklerin kullanılmaya başlandığı görülmektedir.

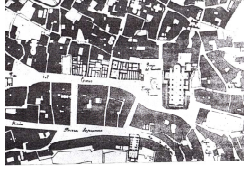

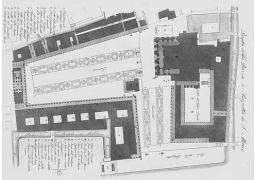

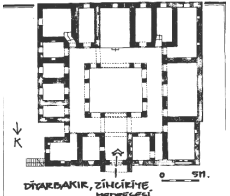
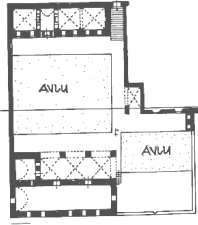
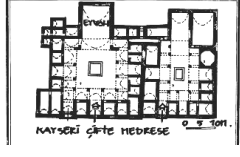
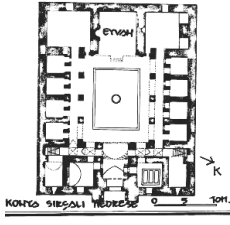
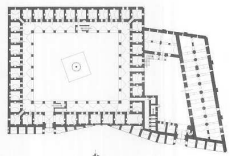
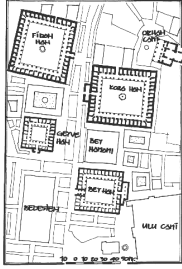
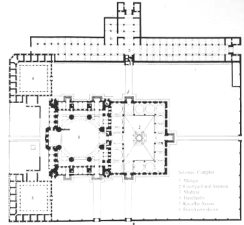

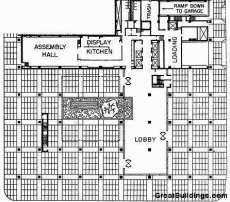

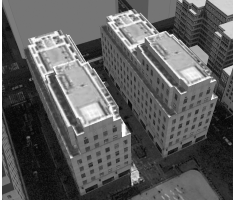
1950 ve sonrasında avlu mekanı temel geometrik formlar ve bu formların türevlendirilmesi/çakıştırılması olarak karşımıza çıkmakla birlikte genellikle 3 veya daha yüksek katlı yapılar ile çevrelenen kentsel avlu mekanında yüksek tanımlılık ve sınırlandırılmışlık, insan ölçeğine yaklaşım görülmekte, yapıların cephelerinde farklı malzemeler ortaya çıkmakta, yapım tekniklerinin gelişmesine paralel değişik varyasyonlarda mekanlar gelişmektedir.

Dönemler bazında yapılan incelemeden Ortaçağ dönemi dışında kentsel avluların formel yapıda oldukları saptanmakla birlikte, bu mekanlarda sütunlu yapılaşmanın Antik Yunan döneminde ortaya çıkmış olduğu, Ortaçağ ile avlu alanını sınırlayan yapılarda yüksekliğin arttığı, bu mekanlara oran ve ölçek kavramlarının Rönesans etkisi ile girdiği, yine aynı dönem ile bu mekanlarda anıtsal heykellerin kullanıldığı, Barok dönem ve Türk-İslam etkisi ile kentsel avlularda yeşil öğelere önem verildiği, Modern dönem ve sonrasında farklı yapı malzemeleri ve yapım tekniklerinin bu mekanlara adapte edildiği değerlendirilmektedir (Tablo 1).

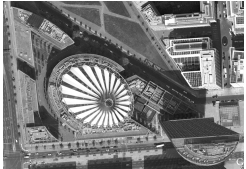
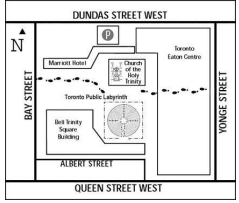

Tablo 1. Kentsel avluların dönemler bazında karşılaştırılması

Klasik Devir Öncesi	Aşıklı Höyük	Hacılar (M.Ö. 8000)	Kuruçay (M.Ö.8000)	Çatalhöyük
				
Klasik Devir Öncesi	Kahun Kenti (M.Ö.3000)	Etemenanki Zigguratı	Babil Asma Bahçeleri	Ur Kenti
				
Antik Yunan Devri	Milet Agorası	Milet Agorası	Priene Agorası	Knossos Sarayı
				
Antik Roma Devri	Roma Forumu	Roma Forumu	Pompeii Forumu	Pompeii Forumu
				
Ortaçağ	San Giovanni Avlusu	Carcassonne Kenti	Noerdlingen Kenti	Montpazier Kenti
				

Tablo 1'in devamı

Ortaçağ	Piazza San Lorenzo	SanGim.Merkez Avlu	SanGim. Merkez Avlu	Lucca Amphetheater
				
Neoklasik Dönem	Piazza S. Annunziata	Place Des Vosges	St. Marco	Piazza Campidoglio
				
Türk-İslam	Zinciriye Medresesi	Emüniddin Medresesi	Kayseri Çifte Medrese	Konya Sırçalı Medrese
				
Türk-İslam	Rüstempaşa Kervansarayı	Bursa Hanlar Bölgesi	Selimiye Külliyesi	Şehz. Mehmet Külliyesi
				
Moodernizm	Lever House	Lever House	Rockefeller Center	Rockefeller Center
				

Tablo 1'in devamı

1950 sonrası	Ghirardelli Square	Williams Square	Schouwburgplein	Sony Center
				
1950 sonrası	Trinity Square	Broadgate Arena	Exchange Square	Pioneer Courthouse
				
1950 sonrası	Toronto Cloud Gardens	John Hancock Plaza	Tsukuba Center	Stuttgart Clearing Bank
				

2.3. Kentsel Avlularda Algı

Lang, algılama teorilerini duyuya dayanan teoriler ve bilgiye dayanan teoriler olarak ikiye ayırmakta olup insanların duyu organları sayesinde mekanları üç boyutlu olarak algılayabildiğini ve bu algı sonucu mekanlarda kapalılık, açıklık ve yönlenme hissinin oluştuğunu belirtmektedir (Lang, 1994).

Algılama ve algılama girişini etkileyen faktörler arasında ;

- Biofiziksel özellikler, doğuştan gelen özellikler-kapasite
- Eğitim, meslek ve uzmanlık kapsamı içinde konuyla-çevreyle ilgili olarak-(mimar, sanatçı, plancı...)

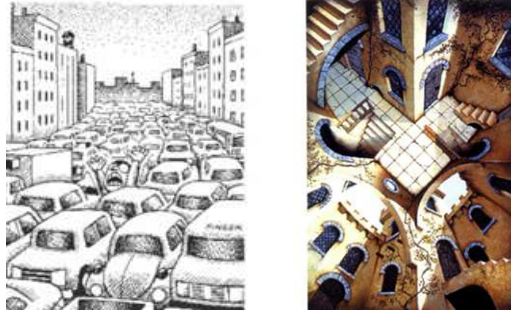
- Belli bir yaşam konum-dilim grubu içinde olmak (Çocuklar, yaşlı insanlar...)
- Belli bir yaşam düzeni grupları içinde olmak (Hastalar, öğrenciler...)
- Kişilik özellikleri
- Değerler sistemi
- Bilgi, uyarı, etkenler topluluğu
- Mekansal ve zamansal boyut
- Sosyal etkenler (Sosyal algılama ve dolaylı sosyal etkenler)
- Algılamaya hazır olma durumu ve özellikleri (O andaki aktüel faktörler ve daha önceden oluşmuş özellikler) sayılmaktadır (Çevik, 1991).

Mimarlık insanların algılaması ile bir bütün olup, bu kapsamda insan “mimari etken”ken, yapısal çevre ise ancak taşıyıcı, yani “mimarinin nesnesi” olabilmektedir (Ergüney, 2004), (Şekil 24).

Şekil 24. Sınırlandırılmamış hacimde birey ve mekansal arayüzlerde bireyin algısı (Ergüney, 2004).

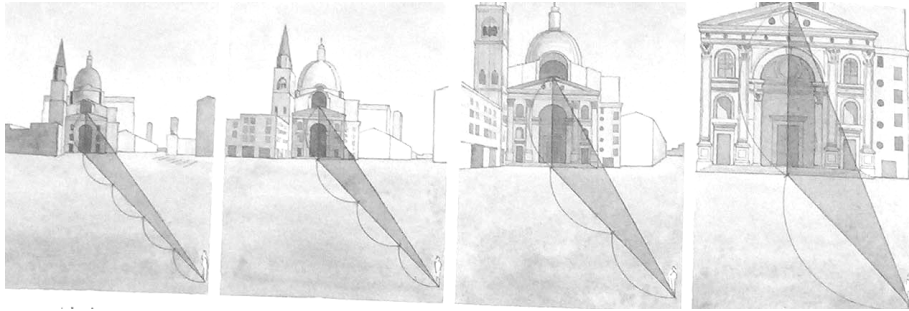
Günümüzde kentler otomobil kullanımının artmasına bağlı olarak, giderek artan bir hızla araca bağlı algıya yanıt verecek biçimde tasarlanmaktadır (Ergüney, 2004), (Şekil 25).

Şekil 25. Algı kayıpları (Ergüney, 2004), (Öymen, 2003).

“Algı yapısal bir süreçtir ama bu yapı içimizdeki insanın hoşlandığı gibi yerleştirdiği bilinçli bir imge değildir. Her defasında alıcı belli bilgi türlerine ilişkin beklentilerini kurmaktadır. Sık sık görüş alanını araştırmakta, gözlerini, başını, vücudunu o doğrultuda çevirmektedir. Mekan açısından algının önemi yatay ile düşey algıdaki farkların; yönelme, yön bulma, yer ayrımı yapabilme, tanıma olgularının anlaşılmasına ve tasarlanmasına katkısıdır. Mekanı yaşamak algıya dayanır... Mekanımızın sınırlarını mekanın kendisi değil algılarımız çizer. Mekan çok gürültülüyse duyma duygumuzu, çok büyükse ölçek duygumuzu, çok soğuksa dokunarak hissetme duygumuzu, eğer planlaması çok karışıkça yönümüzü, dört yanı kapalıysa zaman olgumuzu, çok ruhsuzsa duygularımızı, mekanda biz dahil hiçbir şey yoksa ölçek duygumuzu kaybedebiliriz. Mimari algıyla gelişen bağlantıların parçaları olan denge, dengesizlik, açıklık, kapalılık, şekil, şekilsizlik, düzen, düzensizlik, hareketsizlik, şekil süreklilikleri, mekansal birliktelik, dokusal çeşitlenmeler ve ölçek, ölçeksizlik gibi kavramların yoğun şekilde mimarlığa yansması görsel olarak kayıplara neden olmaktadır” (Öymen, 2003), (Şekil 25).

Yapıya yapı yüksekliğinin 4 katı kadar mesafeden bakan bir kişi o yapıyı kent silüetinin bir parçası olarak görür, yapıya yapı yüksekliğinin 3 katı kadar mesafeden bakan yapının etrafındaki binaları da algılar, yapı yüksekliğinin 2 katı kadar mesafeden yapıya bakmak yapının en iyi algılandığı mesafedir, bundan daha yakın bir mesafeden bakılırsa yapının tüm detayları algılanmaz (Kostof, 1999), (Şekil 26).

Şekil 26. Mimari algı (Kostof, 1999).

Algılama bir nesnenin varlığını yada bir olayı duyum yoluyla bir biçimde bilinç alanına alma, anlama, sezme olarak açıklanmaktadır.

Algılama bir süreçtir, anlık değildir. Zamana dayalıdır. İmaj ise belli normlara bağlı değerlendirme sonucu oluşan son üründür. Yani bellekte çizilen görüntüdür.

Gestalt kuramı (M. Wertheimer, K. Koffka, W. Köhler), mekanı psikolojik bir alan olarak işleyen yaklaşımlar olarak ele alınmaktadır (Çevik, 1991; Köhler, 1981).

Gestalt Psikolojisinde, insan-çevre iletişim konusu, Algılama Psikolojisi ilkelerinden hareketle ele alınmaktadır. Biçimlerin oluşumuna bir bütün olarak bakılmaktadır. Algılanan çevrenin biçimi ve nesnel kalitesi, nesnelere birbiri ile olan ilişkileri de birlikte algılanmakta ve biçim (form, renk ve strüktür) oluşturulmaktadır. Ana fikir, “Bütün, onun parçalarının toplamından daha fazladır” cümlesi ile ortaya konmaktadır (Çevik, 1991; Köhler, 1981).

“Gestalt kuramları kentsel mekanların algısına ilişkin ipuçları vermektedir:

Yakınlık: Yakın konumlanmış öğelerin (farklı biçimlerde de olsa) birlikte algılanmasıdır.

Benzerlik: Aynı veya benzer öğelerin birlikte gruplanmasıdır.

Kapalılık, Kapanmışlık: Bir sınırla çevrelenmiş elemanların bütün olarak algılanmasıdır. Kapalılık derecesi ve kapanmışlık biçimi önemlidir.

Yön-Benzer kader kuralı: Ortak veya benzer yol üzerinde hareket eden elemanlar birbirleriyle bağlı algılanırlar ve bir bütün (koram) oluştururlar.

Açıklık: Basit, açık strüktürlenmiş formlar, simetrik düzenlenmiş formlar öne çıkarak algılanırlar.

Değişmezlik: Bir obje veya obje grubunda belli sapmalar olduğu zaman algılama işleyişimiz onu bütün olarak algılar.

Tecrübe: Biçimler tanıdıksa veya beklediğimiz gibiyse biçim oluşumu daha kolaydır.” (Çevik,1991; Çevik, 2004; Köhler, 1981).

2.4. Kentsel Avlularda Kaliteler

Kentsel avlularda kaliteler;

- Sosyal kaliteler
- Fiziksel kaliteler, etkili mekan öğeleri ve estetik kaliteler
- İlgili diğer/genel kaliteler

başlıkları altında incelenmektedir.

Kentsel avluların sosyal kaliteleri; avluların işlevleri, buldukları toplumun sosyo-kültürel yapısı ve kullanıcı özellikleri bölümlerinde, fiziksel kaliteler, etkili mekan öğeleri ve estetik kaliteleri; fiziksel kaliteler başlığı altında kent içindeki konum, biçimsel-

geometrik özellikler, kapalılık-süreklilik-hiyerarşi, girişler ve geçişler, ölçü-oran, destek mekanlar, düzlem özellikleri ve vistalar bölümlerinde, etkili mekan öğeleri ve estetik kaliteler başlığı altında yeşil öğeler, su öğeleri, anıtsal/sanatsal öğeler, yapısal öğeler, diğer öğeler bölümlerinde, estetik kaliteler malzeme-renk-doku kapsamında, ilgili diğer/genel kaliteler ise sıcaklık-nem, gün ışığı, rüzgar, yağış ve kirlilik alt başlıklarında incelenmektedir.

2.4.1. Sosyal Kaliteler

Toplumlar var olduğu sürece kentsel mekanlar da var olmakta, toplumlardaki değişimlerden kentsel mekanlar da etkilenmekte ve bu doğrultuda değişime gelişime veya yıkıma uğramaktadırlar. Kaybolan veya yeni oluşan işlevler neticesinde döngü devam etmektedir.

2.4.1.1. İşlev

Kentsel mekanlarda toplanmanın, kentin kökeninde çeşitli roller oynayan farklı ihtiyaçlar yüzünden meydana geldiği unutulmamalıdır. Tarihte üç tür gereksinim insanların bir arada toplanmasına sebep olmuştur:

- 1- Besin,
- 2- Savunma,
- 3- Değiş-tokuş (Serjeant, 1997)

Bu başlatıcı faktörlere zamanla diğer büyüme faktörleri eklenmiştir.

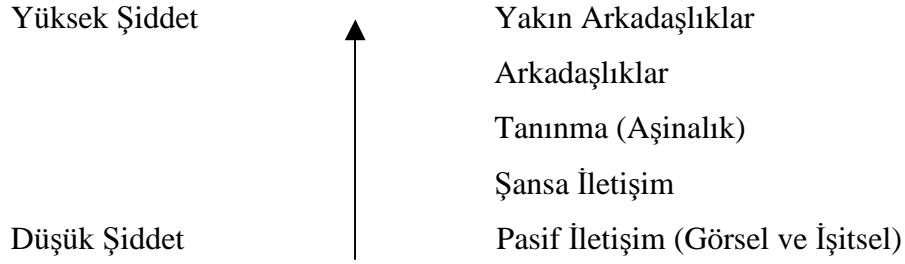
Günümüz kentsel avlularının genel olarak kullanılma nedenleri 3 şekilde olmaktadır:

- 1- Gezinti amaçlı sirkülasyon,
- 2- Avluya özgü bir işleve erişim amaçlı (kafeye veya bankaya),
- 3- Oturma veya gözlem alanına erişim amaçlı; güneşlenmek amacıyla oturmak, öğle yemeği yemek, sergi izlemek veya konser dinlemektir (Francis ve Marcus, 1998).

Bir yemek köşesi veya restoran barındıran avlular, bulundurmayanlara göre daha çok kullanılmaktadırlar. Yaşanabilirlik ve kullanımı artırmanın ve istenmeyenleri veya potansiyel vandalları uzaklaştırmanın bir yolu da avluda yemek köşeleri oluşturmak veya yemek satıcılarına karşı hoşgörülü olmaktır (Francis ve Marcus, 1998).

“Eğer bir yeri aktivite ile donatmak istiyorsanız, oraya yemeği götürün. Yemek insanları çeker, insanlar da diğer insanları” (Whyte, 1980; Francis ve Marcus, 1998).

Kentsel avlularda günlük aktiviteler ve buluşma fırsatları, insanlar arasında olmayı, onları görmeyi ve işitmeyi, çeşitli konumlardan onları gözleme ve deneyimleme olanağı sağlamaktadır. Bu sade “görsel ve işitsel” iletişim; basit ve çekimser iletişimlerden karmaşık ve duygu karışmış iletişimlere, diğer iletişim biçimlerinin ve sosyal aktivitelerin tümünün bir parçasıyla ilişkili olarak düşünülmelidir (Gehl, 1987), (Şekil 27).

Şekil 27. İletişim şiddetinin farklı derecelendirilmesi (Gehl, 1987).

Kentsel mekanlardaki iletişimin tabanında düşük şiddetli iletişim (pasif iletişim) yer almaktadır. Diğer şekillere göre bu tür önemsiz görülebilmekte, ancak diğer karmaşık etkileşimlere ön koşul oluşturması ve bağımsız olması nedeniyle değerli olmaktadır (Gehl, 1987).

Buluşabilme, izleyebilme ve işitebilme mekanlarda birtakım fırsatlar sunmaktadır:

- Sade (alçakgönüllü) bir düzeyde iletişim
- Diğer iletişim düzeylerine olası bir başlangıç noktası oluşturma
- Kurulmuş iletişimlerin devamına olanak sağlama
- Sosyal dünyaya kaynak bilgi oluşturma
- İlham kaynağı olma ve canlı bir deneyim takdim etme (Gehl, 1987).

Kentsel avlular, avluyu çevreleyen binaların işlevleri dışında çeşitli ikincil aktivitelere (sergi, toplanma, konser, gösteri) olanak sağlamaktadırlar.

Bu gibi aktiviteler düzenlenirken birtakım hususlara dikkat edilmesi gerekmektedir:

- 1- Aktivitenin gerçekleşeceği alan, avlunun normal sirkülasyon alanını ve avluyu çevreleyen binalara giriş çıkışı engellememelidir.
- 2- Taşınabilir koltuklar, sandalyeler sağlanmalı, ilk sıralar belli edilerek izleyiciler ve sanatçılar arası mesafe korunmalıdır.

3- Ses sistemleri aşırı ses üretmemelidir.

4- Düzenlenecek olan aktivitenin zamanı belirlenmelidir. Yemek saatleri ile çakışmamalıdır.

5- Aktivite günlerinde avlunun ağırlıkla kullanılacağına garanti edilmesi kaydıyla geçici olarak yemek kullanımından taviz verilebilir.

6- Görünür bir işaretle gelecek aktivite tanıtılmalıdır (Francis ve Marcus, 1998).

Kentlerin ilk kurulduğundan beri kentsel açık mekanlardaki tezgahlarda, yük arabalarında, el arabalarında ve kulübelerde küçük maddeler/eşyalar satılmaktadır. Bu küçük satış mekanlarına da günümüz avlularında rastlanabilmektedir.

2.4.1.2. Toplumun Sosyo-Kültürel Yapısı

“İlk olarak biz yapılarımızı şekillendiririz, sonra da onlar bizi şekillendirir” Winston Churchill (Pearson ve Richards, 1997).

Kentsel mekanlar insanların karşılıklı ilgilerinden meydana gelen kültür mekanlarıdır. Kültürler kentte oluşurlar, kentte var olurlar, yaşarlar ve kente etki yaparlar. Kentler sahip oldukları bu nitelikleriyle belli bir kültürü de simgelerler (Tunalı, 2004).

Fiziksel çevre oluşturulurken zamanın teknolojik, ekonomik ve sosyal durumundan, toplum beğenileri, akımları ve dini görüşlere varıncaya kadar belli bir birikim ve bunların özellikleri de yansıtılmaktadır. İnsan, kültürel çevrenin bir parçası olarak mekanları hem etkilemekte, hem de mekanlardan etkilenmektedir. Kısacası insan kültürle sürekli bir iletişime girmektedir. Kültür mekanı belirleyici niteliği ile önemli rol oynamaktadır (Velioğlu ve Tavşan, 1992).

2.4.1.3. Kullanıcı Özellikleri

Avlular, kullanıcılar için dolaşanların geçtiği, nezaret ve güvenlik hissi olan yerlerdir. Bu nedenle bayanlar, geniş bir kaldırımdaki kent mobilyasında oturmaktansa avlu gibi tanımlı bir mekanda bulunmayı tercih ederler (Francis ve Marcus, 1998).

Bir avlu ne kadar bayanlar tarafından kullanılıyorsa o kadar başarılı demektir (Whyte, 1980; Francis ve Marcus, 1998).

Açık kentsel alanların kullanımında baylar daha baskındır. Avluları kullanan bayanlar ya erkekler gibi grup oluşturmakta ya da iki kişi olmaktadır. Toplumun değişen değerlerine rağmen bir bayanın parklarda yalnız görünmesiyle ilgili kültürel bialar hala süregelmekte, bu bazı avlu mekanlarına da taşınmaktadır. Yemek hizmetinin verildiği ve mekanın bir kısmının dış kafeye ait olduğu durumlar bunun dışında olmakla beraber, bir masada oturup yemek yemek avluları kullanmakta kararsız olan bayanlar için meşru bir sebep teşkil etmektedir (Francis ve Marcus, 1998).

Erişilebilirlik de kentsel avluların kentliler tarafından kullanılmasında etkili olmaktadır. Avlunun genişliği, avlu ve kaldırım arası düzey değişiminin (kot farkı) varlığı, güçlü bir engelin varlığının, avlu kullanımına etki ettiği değerlendirilmektedir (Pushkarev ve Zupan, 1975).

Kentsel avlu mekanında insanların oyalanmalarını kuvvetlendirmek için, onların orda oturmalarını sağlayacak bir şeyler gerekmektedir. İnsanlar kendilerini fiziksel (oturarak, uzanarak) veya sembolik (yaklaşarak, bakarak) kattıkları 'kaynaklar'ı aramaktadırlar (Francis ve Marcus, 1998).

Bay ve bayanların kent içi açık mekanı ve ondan beklentileri tamamen ayrı iki kavramdır. Bayanlar kent stresi ve ofis ortamından kurtulmak için molalar ararken, zamanlarını daha doğal çevrelerde geçirmek istemektedirler. Kent uyarıcılarından arındırılmış fakat emniyetli mekanlar aramaktadırlar. Öte yandan baylar, kent kamusal mekanını sosyal etkileşim mekanı olarak algılamakta; rahatsız edilmeye karşı açık olarak bu rahatsızlıklar karşısında daha toleranslı olmaktadır. Kısacası bayanlar 'arka avlu' deneyimleri (konfor, mola, güvenlik, kontrol, rahatlık) ararken, baylar; 'ön avlu' deneyimleri (kamulaşma, sosyal etkileşim, hareket) aramaktadırlar. Tasarımcının uğraşı ise bu iki kullanımı bir avluya entegre etmek olmalıdır (Francis ve Marcus, 1998).

Baylar daha çok ön mekanları tercih ederken, bayanlar ve genç çiftler daha arka mekanları tercih etmektedirler. Yalnız olan erkek bireyler ise genellikle avlularda en görülebilir yerleri tercih etmektedirler (Francis ve Marcus, 1998).

Evsizler, dilenciler, sokak şovmenleri, müzik çalanlar, gürültücü gençler ve çocuklar kentsel kamusal mekanlarda istenmeyen kullanıcılarıdır.

Çevreleyen binanın özellikleri de mekanın kullanım bölgeleri üzerinde etkili olabilmektedir. Avludaki kafenin açık mekanında yemek yiyen bireye çok yakın binanın penceresinden bakılması o alanın kullanılabilirliğini öldürmektedir. Bu gibi istenmeyen

durumlar bitkilendirme (içte ve dışta), düzey değişimleri veya yansıtıcı camlarla çözülebilmektedir.

Avlu aktivite alanı için çevreleyen binaların fonksiyonları belirleyici özellik göstermektedir. Ofis binalarının sağır duvarları avlu mekanını öldürürken, satış mağazaları ve kafeler insanların ilgisini çekerek mekanı zenginleştirmektedir. Whyte'a (1980) göre çevreleyen elemanın cephelerinin en az %50'sinin satış ve hizmet alanlarına ayrılması gerekmektedir (Whyte, 1980; Francis ve Marcus, 1998).

2.4.2. Fiziksel Çevre Kaliteleri, Etkili Mekan Öğeleri ve Estetik Kaliteler

2.4.2.1. Fiziksel Çevre Kaliteleri

Kentsel avluların fiziksel çevre kaliteleri; kent içindeki konum özellikleri, biçimsel-geometrik özellikler, kapalılık-süreklilik-hiyerarşi, girişler ve geçişler, ölçü-oran, destek mekanlar, düzlem özellikleri ve vistalar başlıkları altında irdelenmektedir.

2.4.2.1.1. Kent İçindeki Konum

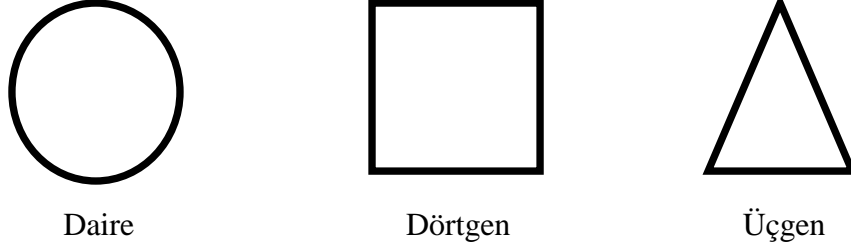
Joarder ve Neill'e göre deniz faaliyetlerini veya uzak dağ manzaralarını gören, liman bölgesi avlularının diğer mekanlara göre daha hoş olduğu düşünülmektedir (Francis ve Marcus, 1998).

Avlu mekanının hizmet verdiği projeksiyon nüfus ve avlunun kent içindeki konumu önemlidir. Francis ve Marcus'a (1998) göre kent açık mekanı özel durumlar dışında, ortalama 900 feet mesafeden gelen kullanıcılarca kullanılır ki bu da yaklaşık 4 dakikalık bir yürüyüşe tekabül etmektedir. Kısacası, avlu kullanımında en önemli sebeplerden biri yakınlıktır.

Görünürlük de kentsel kamusal mekanın kullanılmasında önemli bir etkidir. Avluyu evinden veya işinden veya yaya hareketleriyle görmeyen insanlar bu mekanı nadiren ziyaret etmektedirler. Düşük görünürlükte (çökertilmiş) avlular teorik olarak imkan verdiğinden daha küçük hizmet alanına sahiptirler (Francis ve Marcus, 1998).

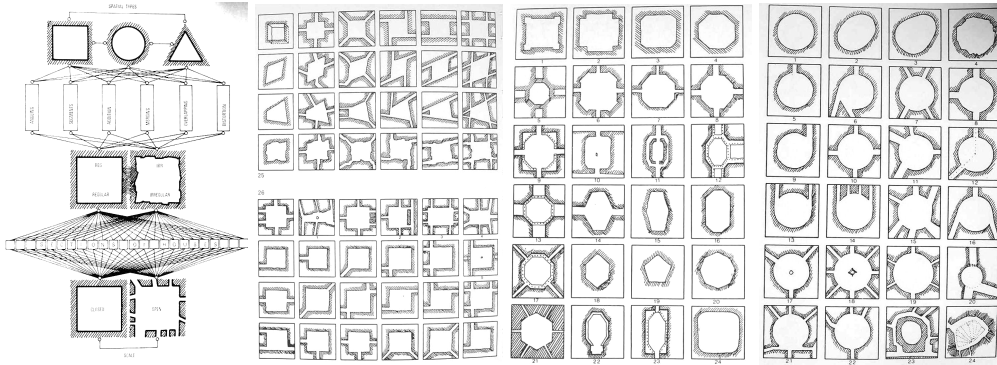
2.4.2.1.2. Biçimsel-Geometrik Özellikler

Giritlioğlu'na (1991) göre kentsel açık mekanlar, temel olarak 3 ana form altında tiplendirilebilmektedir (Giritlioğlu, 1991), (Şekil, 28).

Şekil 28. Kentsel açık mekanların oluşumunda temel 3 form (Giritlioğlu, 1991).

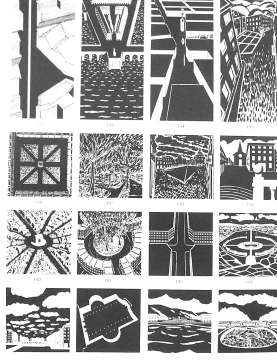
Krier (1984) de kentsel açık mekanların 3 ana formdan türediğini savunur (Krier, 1984), (Şekil 29).

Şekil 29. Temel geometrik şekillerin açıldırılması ve uzatılması ile oluşan kentsel açık mekanlar (Krier, 1984).

Kostof (1999) da Krier gibi temel olarak kentsel açık mekanların 3 ana formdan oluştuğunu belirtmekte, avlu geometrisini; üçgen, trapez, dikdörtgen, L şekilli, daire ve elips ile yarım daire olarak sınıflandırmaktadır (Şekil 30).

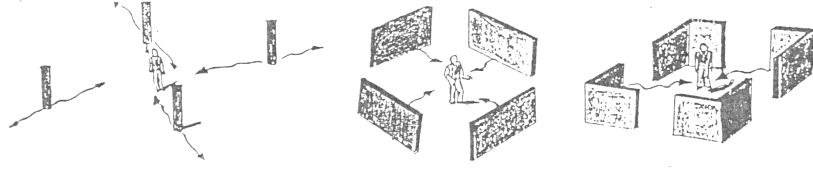
Kentsel avlular da, bu temel 3 form ve formların açıldırılması, uzatılması, eğilmesi, parçalanması, çarpıtılması, birleştirilmesi ve/veya kesiştirilmesi ile oluşabilmektedir.

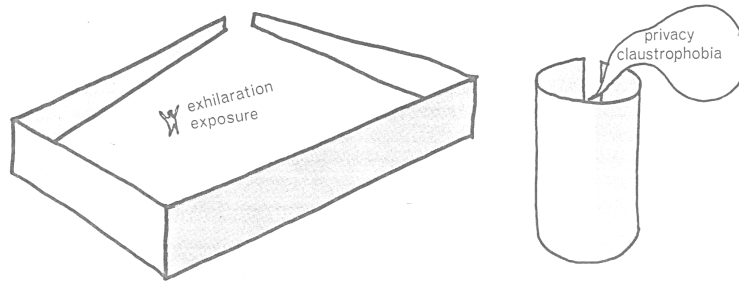
Şekil 30. Spiro Kostof'un kentsel açık mekan önermeleri (Kostof, 1999).

2.4.2.1.3. Kapalılık-Süreklilik-Hiyerarşi

Avlularda kapalılık bina kütleleriyle sağlanabileceği gibi, yeşil ögesi, duvarlar, düzey değişimleri ve arazi yapısıyla da sağlanabilmektedir (Şekil 31 ve 32).

Şekil 31. Köşelerin kapatılmasının kapalılığı sağlaması (Ashihara, 1983).

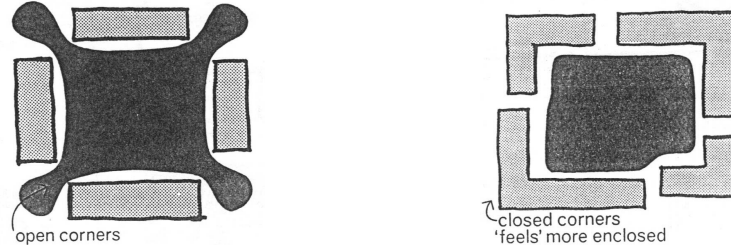
Şekil 32. Kapalılığın boyutu (GLC, 1978).

Schulz kapalılığı insan yapısı bir yerin ayırıcı özelliği olarak nitelendirmektedir (Schulz, 1971).

Ashihara (1970), kapalılık hissinin mekanda bu etkiyi oluşturacak öğelerin konumları ile ilgili olduğu ve bu öğelerin yerleşimine göre farklılık gösterdiğini belirtmektedir. Kapalılığı sağlayan sınırlayıcı öğeler mekanlarda statik/dinamik ve alt mekan oluşumunu desteklemektedir. Kapalılık oranının artması bir noktaya kadar mekanı tanımlamayı kolaylaştırırken bu oranın azalması bir noktada çevrelenmişlik hissinin kaybolmasına neden olabilmektedir (Ashihara, 1970), (Şekil 33 ve 34).

Şekil 33. Kapalılığın derecelenmesi (GLC, 1978).

Şekil 34. Kapalı köşelerin kapanmışlık hissinin güçlendirilmesi (GLC, 1978).

Greater London Council (1978) kapalılığın avantaj ve dezavantajlarını şöyle sıralamaktadır:

Kapalılığın avantajları;

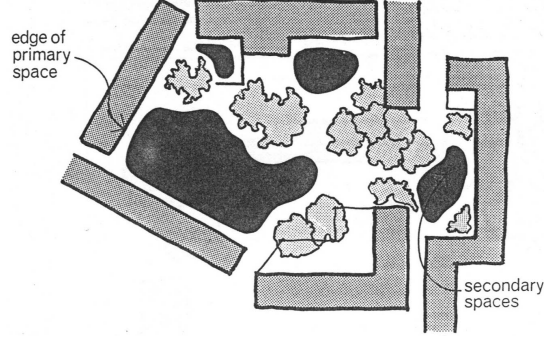
- Güçlü konumlanma ve mahremiyet,
- Egemenlik alanının kolay tanımı,
- Vandalizmin azalması,
- İnsanların kamusal alanla sosyal bağının artması,

Kapalılığın dezavantajları;

- Tüm mekanların aynı biçimde çevrilmesinin, zıtlık (çeşitlilik) yoksunluğuna neden olması (karşılaştırma yapmada güçlük).

Köşe binalarda mahremiyetin ihlali (GLC, 1978).

Kentsel avlularda, işlevsel farklılıkları neticesinde çevreleyen elemanların yardımıyla alt mekanlar/mezanlar hiyerarşisi oluşabilmektedir (Şekil 35).

Şekil 35. Açık mekanlarda mezan hiyerarşisi (GLC, 1978).

Lynch ve Rivkin'e göre mekansal kurgunun temelini süreklilik oluşturmaktadır:

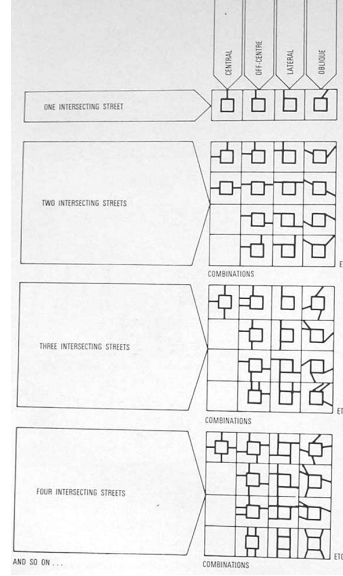
“Dış mezan tasarımının gerekli görsel kriterleri, ritmik süreklilik içinde sergilenmelidir. Mezanın net ve anlaşılır bir ayırmda ve dokuda veya objelerin birbiriyle uyumlu bir şekilde yer almasıdır. Eğer mezanın bir değişimi söz konusuysa hatta zayıf kapalılık hissinin olduğu mekandan, güçlü kapalılığı olan bir mekana geçilse dahi mezan bütününe bir parçası olmalıdır. Sonuçta planlamanın birinci adımı temel bir mekansal formu ortaya koymak ve onun görsel dizilimini analiz etmektir. Mezan bir toplam model olarak düşünülmalıdır. Dış mezan apartman dairesinden görünen değildir, hareket ederken algılanan mezanlar dizininin tümüdür” (Lynch ve Rivkin, 1979).

2.4.2.1.4. Girişler ve Geçişler

Geçişler-girişler-kapılar; hareketi, devinimsel algılamayı, yaşamayı getirme, mezan bağlantılarının kurulması, belirginleştirme, sınırlandırma, fiziksel sınırlar oluşturma, vurgulama, ilişkilendirme, kilit geçiş ve çerçeve görüşler sunma, manzara, sürpriz yaratma, sürprize, farklılığa yöneltme, hazırlama, tahmin edilemez değişikliklere götürme, ışık-gölge dizileri oluşturma, yönün değişimi, sapmalar, daralmalar, kapatmalar, geri çekilmeler, uzunluk ve yükseklik oluşumunun olumsuz etkilerinin azaltılması, insan ölçeğine yaklaşırma, mekanlararası zıtlığı oluşturmadaki özelliği, isimler getirme, anlamlar taşıma, özel-kamusal mezan oluşumunda derecelenmeleri getirme, nirengi-

tanıtıcı öge olma özellikleri, amaca yönelme, yolunu bulma gibi hem fiziksel çevre/mimari çevre-kentsel çevre, hem de sosyal çevre açısından geniş, anlamlı ve önemli mekansal etkilerin yaratılmasında önemli öğeler, yüzeyler, mekanlar durumundadırlar. Bu çok yönlü mekansal etkileriyle mekana bağlı gereksinmeler içinde ele alınmaları gerekmektedir (Çevik, 1995).

Kentsel avlulara girişler genellikle avlu köşelerinden olmakta, girişlerin özelliğine göre çeşitli bakış açıları ve mekan ifadeleri sağlanabilmektedir (Şekil 36).

Şekil 36. Kentsel açık mekanlara giriş analizleri (Krier, 1984).

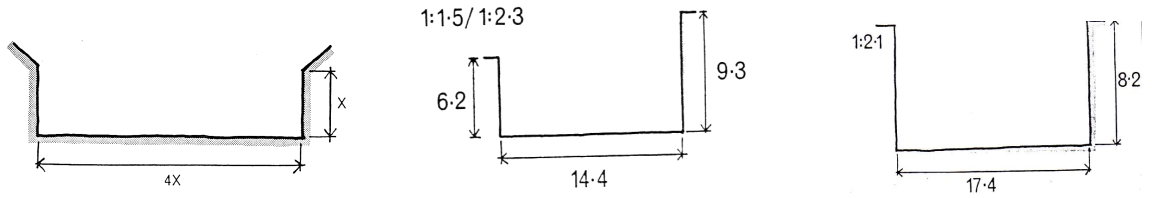
Avluyu çevreleyen binaların isimleri kolayca görülebilir olmalı, gece aydınlatılmalı, ve esas giriş açık olmalıdır. Asansörler, telefonlar, merdivenler, kafeterya veya kafeler, tuvaletler çeşitli işaretler ile kullanıcılara gösterilmelidir. Avlunun bulunduğu alan ve yakın çevresinin küçük bir krokisinin de görülebilir bir yerde konumlanması artı bir özelliktir.

Kamusal mekanlar tasarım detaylarına bağlı olarak yüksek kalitede bir insan mekanı veya problematik bir mekan olabilirler. Burada temel çatışma yayaların mekandan gelip geçmelerini kuvvetlendirmek (birden çok noktadan avluya erişimi açık tutmak) ile yayaların o mekanda oturmalarını (mekanı kullanmayı) teşvik edici bir mekan oluşturmak arasındadır (Francis ve Marcus, 1998).

2.4.2.1.5. Ölçü-Oran

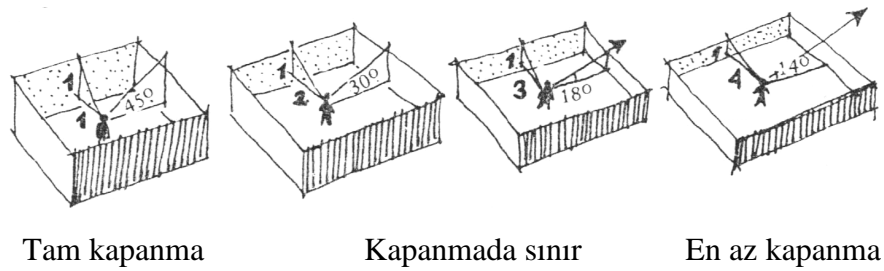
Lynch'e (1995), 40 feet (yaklaşık 12,5 metre) kadar bir mesafe ölçüde samimiyeti göstermekte, 80 feet'e kadar (yaklaşık 25 metre) insan ölçeğinde samimiyet korunmakta ve bu yüzden geçmişin başarılı açık mekan düzenlemelerinin kısa boyutta 450 feet'i (yaklaşık 135 metre) aşmamakta olduğunu belirtmektedir (Lynch, 1984)

Gehl (1987) ise yüz ifadelerinin maksimum olarak kavrandığı 25 metreyi baz almakta ve kentsel açık mekanlar için olayları görmede maksimum mesafe olan 100 metreyi önermektedir (Gehl, 1987), (Francis ve Marcus, 1998).

Şekil 37. Maksimum avlu ölçüsü ve ideal avlu ölçüleri (GLC, 1978).

Lynch'e (1995) göre en konforlu dış mekan kapalılığı, kapatılan alanın 1/2 veya 1/3 yüksekliğinde duvarlarla sağlanır, eğer bu oran 1/4'ün altına inerse kapalılık hissinde azalma başlar (Lynch, 1984), (Şekil 37 ve 38).

Şekil 38. Kapanmanın kaybolması (Bakan ve Konuk, 1987).

2.4.2.1.6. Destek Mekanlar

Aşırı sıcak, soğuk veya nemli bölgelerde avluyu çevreleyen binaların içinde alternatif mekanlarla (içte kamusal bir mekan) avlu mekanı desteklenmelidir. Büyük ölçekli

avluların, kullanımın kuvvetlendirilmesi bakımından alt mekanlara bölünmesi gerekebilmektedir. Düzey değişimleri, bitkilendirme, konstrüksiyon ve oturma öğeleri ile mekanın daha küçük mekanlara bölünmesi kullanıcıların kendilerine özel çevrilmiş nişlerinde oyalanmalarını desteklemektedir (Francis ve Marcus, 1998).

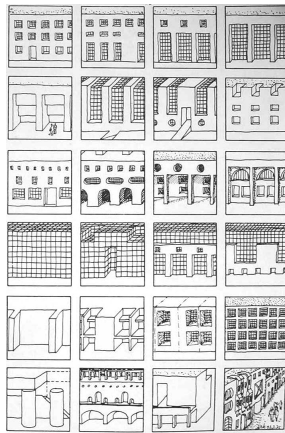
Alt mekanlar bir odaya girilmiş hissinde veya orda bulunan bir kişinin özelini rahatsız edici özellikte, aynı zamanda yalnızlık hissi verecek kadar da büyük olmamalıdır (Francis ve Marcus, 1998).

Kentsel avlularda destek mekanlar; kolonad altı alanlar, oturma öğeleri, anıtsal öge dipleri-basamakları, su ögesinin etrafı, yeşil öge altı gibi alanlar olarak oluşabilmektedir.

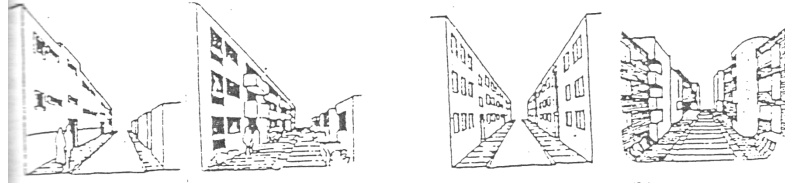
2.4.2.1.7. Düzlem Özellikleri

Francis ve Marcus'a göre avluların en baskın öğesi zemin olarak ele alınmaktadır (Francis ve Marcus, 1998).

Cepheler, bir binanın işlevsel, görsel ve simgesel olarak okunabilmesini ve yorumlanabilmesini sağlayan esas mimari dildir. Binaların cephesinde bulunan boşlukların bulunduğu yer, bulunma miktarı, malzeme ve dekorasyonu binanın rolü, durumu ve tarihi içeriğini yansıtmaktadır. Cephenin karakteri cephede kullanılan malzemelerin özellikleri ile değiştirilebilmektedir. Örneğin saydam malzemelerin çokluğu cepheye dışadönük bir kimlik kazandırırken sağır cepheler içedönüklük ifade etmektedir (Ergüney, 2004), (Şekil 39 ve 40).

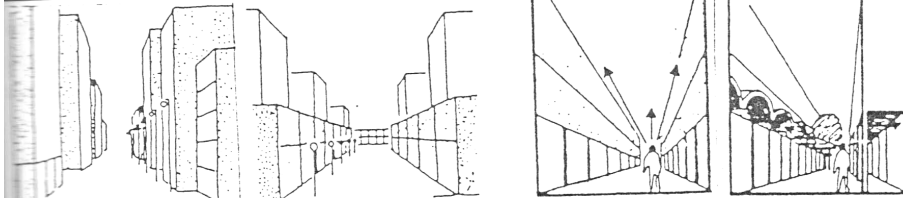

Şekil 39. Cephe analizleri (Krier, 1984).

Şekil 40. Yapı yüzeyinde sosyal ilişkilerin oluşmasını sağlayan detaylar (Prinz, 1980).

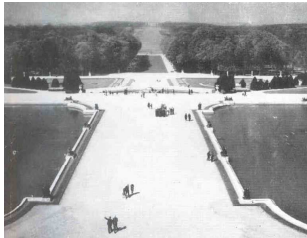
Avlularda düzey değişimleri görsel, işlevsel ve psikolojik olanaklar sunmaktadırlar. Oturma ve sirkülasyon alanları düzey değişimleri ile birbirinden ayrılabilmekte, yükseltilmiş bir düzey veya platform konuşmalar veya performanslar için uygun mekan sağlamakta, çok geniş bir avlu zemini farklı düzeylere bölünmek suretiyle insan ölçeğinde dış odalar oluşturabilmektedir. Yükseltilmiş bir düzeyde oturmak avluda gelip geçenler ile göz temasının kesilmesini sağlayabilmektedir (Francis ve Marcus, 1998), (Şekil 41).

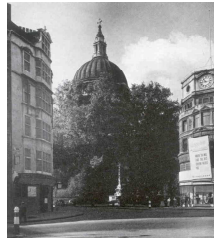
Şekil 41. Yükselti değiştirerek çeşitlilik sağlamanın yolları (Prinz, 1980).

2.4.2.1.8. Vistalar

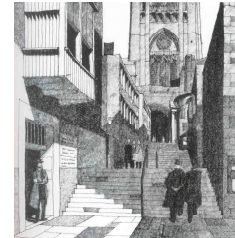
Cullen, dış mekan algısını çeşitli vistalarla ifade etmektedir: (Cullen, 1961), (Şekil 42).

Genişletilmiş vista

Perdelenmiş vista

Kapalı Vista

Şekil 42. Vista çeşitleri (Cullen, 1961).

Genişletilmiş vistalar, 3n planda yer alan ile uzakta algılananı ilişkilendirmekte, birbirine bağlamakta ve b3ylece “her Őeyi algılama” duygusu vererek b3t3nde etki oluşturmaktadır.

Perdelenmiş vista mekanın bir 3ge ile 3rt3lerek mekanın g3r3nen kısımlarının yardımıyla algılanmasını sağlamaktadır. Bu t3r vistalar gizemli mekanların oluşumunu desteklemektedir.

Kapalı vistalar bakışın sınırlanmasını ve algılayanın dikkatinin belirli bir noktaya odaklandırılmasını sağlamakta olup, bu t3rde mekanlar yapısal 3geler (kule, 3ıkma) ve y3ksek yapılar ile sınırlanmaktadır.

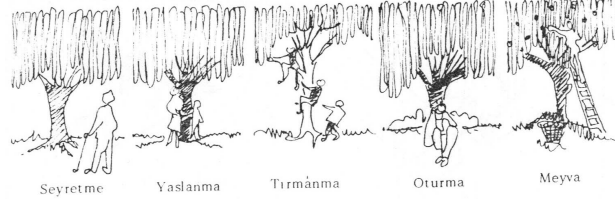
2.4.2.2. Etkili Mekan 3geleri ve Estetik Kaliteler

2.4.2.2.1. Etkili Mekan 3geleri

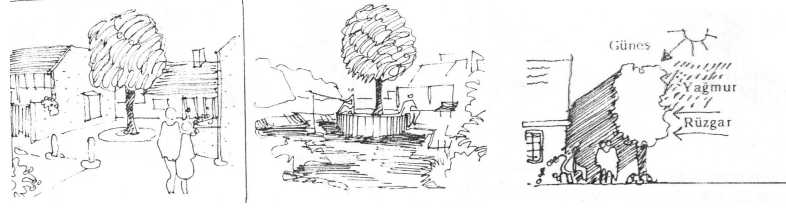
Kentsel avlularda etkili mekan 3geleri; yeşil 3geler, su 3geleri, anıtsal/sanatsal 3geler, yapısal 3geler ve diğer 3geler başlıkları altında incelenmektedir.

2.4.2.2.1.1. Yeşil 3geler

Yeşil 3geler, fiziksel-işlevsel fonksiyonları (g3r3lt3, toz, yağmur, g3neş gibi iklimsel, 3evresel koşullarda korunma, klimanın etkilenmesi, mikro klima oluşturma ve iyileştirme 3zellikleri), psikolojik fonksiyonları (seyretme, haz duyma, rahatlatma, ferahlatma 3zellikleri), sosyal fonksiyonları (kentsel mekanlarda-yeşil alanlarda i3inde iletişime olanak sağlamaları, altında oturma, toplanma, iletişim yeri olarak ağa3 ve ağa3 altı olma 3zellikleriyle), g3rsel estetik fonksiyonları (farklı mevsim ve ışık konumlarında resimsel, g3rsel mekan etkileri, tanıtıcı 3ge olma, s3rpriz yaratma, kapatma, siluet etkileriyle), insancıl ekeolojik 3evre-yaşama mekanı kapsamında a3ıklanabilmektedir. Bu bağlamda yeşilin fiziksel-mimari 3evreye katkıları, sağlıklı ekolojik yapısal 3evre oluşturma kaygısı i3inde yadsınamaz boyutlarda yer almaktadır (3evik vd., 1999), (Şekil 43 ve 44).

Şekil 43. Yeşil öğelerin işlevleri (Bakan ve Konuk, 1987; Prinz, 1980).

Şekil 44. Yeşilin simgesel ve koruyucu özelliği (Bakan ve Konuk, 1987; Prinz, 1980).

Bitkisel eleman kullanımı hem biçimsel hem de fonksiyonel ilişkiler açısından ilginç mekanların oluşmasını sağlamaktadır. Tek başına bir ağaç hem ölçek hem de kullanım bakımından değişik olanaklar sağlayabilmektedir. Karşılıklı iki ağaç veya ağaç grupları bir koridor etkisi yaratarak mekanda hareket yönünün vurgulanmasına etki edebilmektedir. Toplu ağaç gruplarının açık mekanlarda kullanımı ile insan ölçeğine ve gereksinmelerine uygun alt mekanlar oluşturulabilmektedir (Giritlioğlu, 1991).

Yeşil öğenin kullanımı mekandaki bazı işlevlerle mekanı kullananlar arasındaki görsel ilişkiyi engellememelidir. Çökertilmiş avlularda çökük kısımda ağaç kullanımı ile büyüyen ağacın üst kotu aşmasıyla birlikte yapraklarının görünmesi üstteki mekanı kullanan kullanıcıların çökertilmiş kısma olan ilgisini arttırmaktadır (Francis ve Marcus, 1998).

Avluyu çevreleyen ve avludan erişim olanağı bulunmayan binaların duvarları yeşil öğenin kullanımıyla gizlenebilmektedir. Avluyu çevreleyen binanın cephesinde az pencere bulunuyor ise bu cephenin önüne daha yoğun büyüyen ağaçların konumlandırılması daha uygun olmaktadır. Estetik kaygılarla bina cephelerinin yeşillendirilmesinin istendiği fakat bina cephelerinin ışığa ve görüş açalarına ihtiyaç duyduğu durumlarda ise daha açık, yapraklı türlerin seçilmesi daha uygundur. Yeşil öğenin farklı türlerinin değişik renkleri ve kokuları da kullanıcıları etkilemekte ve mekana farklı anlamlar yüklemektedir (Francis ve Marcus, 1998).

Özetle; mekan belirginleştiren, sınırlandıran, tanımlayan, tanıtan, alt mekan oluşturan, açıklık-kapalılık etkisini veren özellikleri, siluet etkileri ve farklılaşmaları ile, manzara oluşturma, kapatma etkileri, görsel ve resimsel etkileri ile, devinimsel algılama kaliteleri içindeki yeri, insan ölçeğine yaklaştırma özelliği, malzeme-doku-renk etkileri, mevsimlere göre yeşil ve mekanın dili, gece-gündüz ışığı ile, ışık-gölge-renk ile kontrast mekan etkileri, fantezi dolu mekanlar oluşturmadaki rolü, coğrafya ve iklim etkili lokal ifadelerdeki yeri, psikolojik rehabilitasyon etkileri, koruyucu, özellik-kamusallık derecelenmelerindeki etkileri, iklimsel ve çevresel etkilerden koruyan özelliği ile mikro klima oluşturma özellikleri, topografya, su, yapılaşmış öğelerle birlikte etkisi, ekolojik boyutuyla ekolojik yapılaşma ve kent yenilemedeki yeri, sosyal mekan olma, sosyal mekanları oluşturmadaki rolü, simgesel değerleri taşıma, doğallığı, doğal ortamı sunma, anı değerleri taşıma özellikleri başlıklarıyla özetlenebilen yeşil, bütün boyutlarıyla önemli bir fiziksel çevre, mimari-kentsel çevre ve sosyal çevre boyutunda yani yaşama mekanı ve yaşanan mekan boyutunda önemli bir kimlik ögesi olarak kentsel avlularda bulunabilmektedir (Çevik vd., 1999).

2.4.2.2.1.2. Su Öğeleri

Su öğeleri kentsel mekanlarda; serinletme, sembolik etki oluşturma, sanatsal öğelerin tamamlayıcısı, gösteri ve eğlenme aracı olarak kullanılabilen olup, kullanıcılar üzerinde görsel, işitsel, psikolojik etkiler bırakmakta ve rekreatif, sirkülasyon ve gürültü kontrolü ile iklimsel konfor sağlama vb. amaçlarda düzenlenebilmektedir (Gençtürk, 2006).

Hareket eden suyun görsel ve işitsel cazibesi evrenseldir. Oturma öğeleri yakınına yerleştirilen gürültülü bir fiskiye etraftaki trafik gürültüsünü perdeleyebilmekte ve ölçülemez derecede hoş bir ambiyans yaratabilmektedir. Ancak su öğesinin, özellikle yüksek binaların yansıttığı rüzgar etkisi de dikkate alınarak oturma öğelerine olan mesafesi değerlendirilmelidir. Yani fiskiye veya çeşme oturma öğesiyle ölçülü, uyumlu olmalıdır (Francis ve Marcus, 1998).

Avlular için çeşmeler, fiskiyeler ve su oyunları doğru bir konfor sağlamakta iseler de yapılmadan önce inşa ve imal maliyetlerinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir (Francis ve Marcus, 1998).

2.4.2.2.1.3. Anıtsal/Sanatsal Öğeler

Anıtsal ve sanatsal öğeler topluma pozitif fayda (zevk, hoşnutluk, sevinç, toplumsallık) sağlayan, iyi yaşam hissi veren öğelerdir (Francis ve Marcus, 1998).

Bu öğelerin;

- 1- Kent yaşamında sevinç, zevk ve hayret hissi vermesi,
- 2- Efsane, metafor, mitoloji veya tarih üzerine hareket (oyun), yaratıcılık, hayal gücü çizgileri ve/veya üzerine oturulabilecek veya altında yürünülebilecek şekiller yaratılarak oluşturulması, çocukları etkileyen heykellerin veya çeşmelerin yetişkinleri de etkilemesi,
- 3- Temas ve iletişimi desteklemesi; örneğin yüksek görünürlükte ve kolayca ulaşılabilir bir heykel veya çeşmenin insanların durup, oturup, birbirleriyle konuşmaya başlayacağı bir mekan oluşturması,
- 4- Kendisindeki veya yakınındaki oturma veya uzanma elemanları olan basamakları, çıkıntıları, dairesel alanı ile konfor ve hoşnutluk sağlaması,
- 5- İnsanları izleyici olmaktan öte aktör olarak mekanla etkileşimlerinin arttırılmasını sağlaması gerekmektedir (Francis ve Marcus, 1998).

Sitte'ye göre anıtsal öğenin avlunun merkezinde konumlandırılması, avlunun insanlar yerine anıt için orda olduğunu ifade etmektedir. Bu nedenle anıtın avlu merkezi dışında, ana yaya hareketinin olduğu yönlere yakın olarak konumlandırılması gerektiğini savunmaktadır. Anıt veya heykel görüş açılarını olumsuz olarak etkileyecek bir yere konumlandırılmamalıdır (Francis ve Marcus, 1998).

2.4.2.2.1.4. Yapısal Öğeler

Kentsel avlularda; kuleler, minareler, saçak ve çıkmalar yapısal öğeler olarak değerlendirilmektedir. Bu tip yapı öğeleri genellikle kentsel avlularda ölçü, denge, kapalılık oranı ve görünüş özelliklerinin; yapım tarzı, malzeme, renk ve doku özellikleriyle etkilerinin vurgulanmasında ve kentsel avlu mekanının insan ölçeğine yaklaştırılmasında kullanılabilirlerdir.

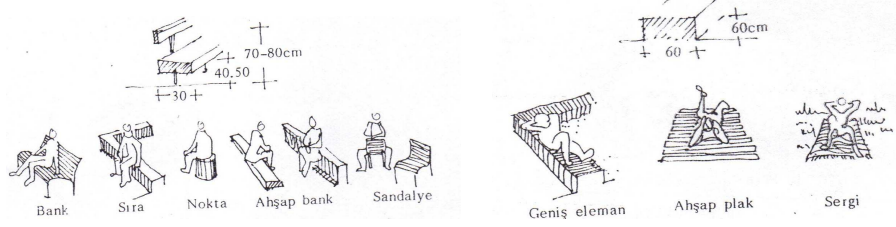
Bu bağlamda; saçak altları, minareler, kuleler, kubbeler ve örtüler çalışmanın araştırma bölümünde ele alınmaktadır.

2.4.2.2.1.5. Diğer Öğeler

Merdiven, rampa, asansör, galeriler ve oturma öğeleri ile kentsel mobilyalar kentsel avlularda diğer öğeler olarak değerlendirilmektedir.

Diğer öğeler olarak kentsel mobilyalar avlularda kullanıcıların ihtiyaçlarına cevap verecek şekillerde kullanılmakta, renkleri, dokuları ve malzemeleri ile yapım teknikleri çeşitli olanaklar sunabilmektedir.

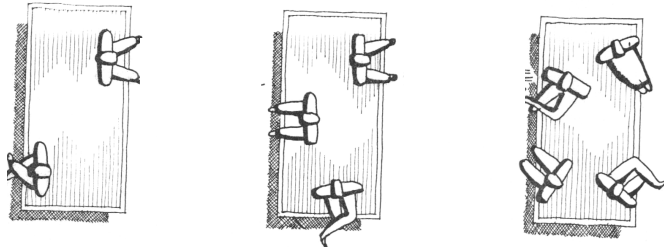
Kentsel çevre karakterini güçlendiren görüntü elemanları olarak kentsel mobilyalar, genellikle mekanları tanımlayan veya tamamlayan öğeler niteliğindedirler (Can, 1999).

Şekil 45. Dış mekanda çeşitli oturma öğeleri (Bakan ve Konuk, 1987; Prinz, 1980).

Kentsel avlularda değişik oturma elemanları bulunabilmektedir. Bunlar banklar, basamaklar ve çıkıntılar, masalar olabilmektedir (Şekil 45).

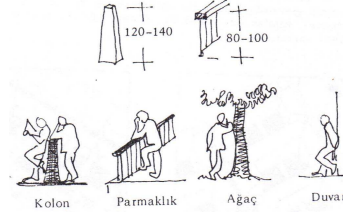
Banklar olabildiğince kısa yapılmalıdır. Eğer uzun yapılırsa, ayaşlar veya dilenciler üzerinde uyuyabilmektedir (Francis ve Marcus, 1998).

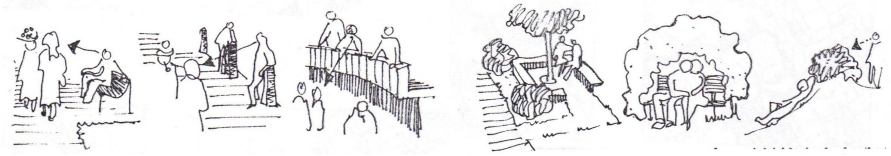
Şekil 46. Yaklaşık 1x2 metre ahşap sırtlıksız bankın sunduğu olanaklar (Francis ve Marcus, 1998).

Oturma elemanları genellikle malzeme olarak sıcak olduğundan ahşaptan seçilmektedir. Beton, metal, taş tercih edilen ikincil malzemelerdir. Ancak vandalizmin

önlenmesi bakımından tasarımcı bu ikincil malzemelerin kullanımını ön plana çıkarmaktadır (Şekil 46). Ayrıca yaslanma elemanları ve oturma öğelerinin kullanma biçimleri görsel etkileşim çeşitliliği sağlamakta ve çeşitli alt mekan oluşumlarını desteklemektedir (Şekil 47 ve 48).

Şekil 47. Yaslanma elemanları (Bakan ve Konuk, 1987; Prinz, 1980).

Şekil 48. Oturma öğelerinin kullanılma biçimi (Bakan ve Konuk, 1987; Prinz, 1980).

2.4.2.2.2. Estetik Kaliteler

Kentsel avluların estetik kaliteleri avlu fiziksel bileşenlerinin malzemesi, rengi ve dokusu altında irdelenmektedir.

Yapı ve bileşenlerine ait malzemelerin niteliği mekanın görsel algısı ve dokunma duygusu ile kullanıcılar üzerinde çeşitli etkiler bırakabilmektedir. Doğal taş malzemesinin kullanımıyla mekanda tarihi etki sağlanabilmekte, brüt beton ile yalınlık, ahşap malzeme ile sıcaklık, metal ve şeffaf yüzeyler ile teknolojik etkiler sağlanabilirken bu malzemelerin kombinasyonları da mekanlar algılamasında etkili olmaktadır.

Renk biçimin algılandığı bütünü etkisi içinde var olurken; oranları kurmak, dengeyi ayarlamak, ölçeği belirtmek, bütünü parçalamak, parçayı bütün içinde gizlemek, birleştirmek, çeşitlemek, benzerliğin sadeliğini veya zıtlığın zenginliğini vurgulamak, görsel niteliklerle oynamak ve üç boyutlu hileler yaratmakta başvurulan bir araç olarak kullanılabilir (Ural, 1995; Yılmaz, 2006).

Bir yüzeyin dokusu malzemenin yapısında var olma niteliğidir. Doku, tekrarlanan öğelerin (pürüzlerin) bir yüzey oluşturacak şekilde bir araya gelmeleri ile ortaya çıkan yüzey görünüşü olup, aydınlatmaya bağlı olarak yüzeylerin üzerinde bulunan bu pürüzler ve bölgesel renk farklılıkları dokunun görsel olarak algılamasında uyarıcı bir etki yapmaktadır (Yılmaz, 2006).

Kentsel avlularda kullanıcıyı en çok etkileyen ve yönlendiren eleman avlu zeminidir. Döşemenin dokusu yayanın hareketi ve aktivite seçiminde etkin rol oynamakta, yön tayini sağlamakta, özel mekanlara girilmesini engelleyebilmekte veya hızını yavaşlatabilmektedir (Ersağdıç, 1998).

İnsanlar bir mekandan diğerine mümkün olan en kısa yolu kullanarak gitmek istemektedirler. Bu nedenle çimleri ezerek en kısa doğrultuda gitmektedirler. İnsanların bunu yapmaktan kaçındığı malzeme büyük çakıl taşları ve yüksek kaldırım engelleridir (Francis ve Marcus, 1998).

Bina cephelerinin birbiriyle ve avlu zeminiyle uyumu veya zıtlığı kent kimliğine etki eden bağlam oluşumunu sağlayabilmektedir. Bu bakımdan avlu zemini ve cephelerinin renkleri, malzemesi ve dokusu mekanda sıcaklık, hoşluk, belirginlik gibi etkileri kullanıcılar üzerinde yoğunlukla hissettirebilmektedir.

2.4.3. İlgili Diğer/Genel Kaliteler

Kentsel avlularda sıcaklık-nem, gün ışığı, rüzgar, yağış ve kirlilik avlu mekanının konforunu belirleyici faktörlerden olmaktadır.

2.4.3.1. Sıcaklık-Nem

Sıcaklığın kentsel avlular üzerinde mekanı kullanmada belirleyici rolü bulunmaktadır. Sıcaklığın yaklaşık 55 F olduğu durumlarda, istemli olarak yürüyüş, ayakta durma, alışveriş, avlularda oturma oranında kayda değer bir artış oluşmaktadır. Bu nedenle avlularda oturma mekanları tasarlanırken ortalama öğle sıcaklığı olan 55 F veya üstü olan aylarda güneş-gölge modellerin değerlendirilmesi gerekmektedir (Gehl, 1987; Pushkarev ve Zupan, 1975).

2.4.3.2. Gün Işığı

“Nasreddin Hoca kapısının önünde bir şeyler aranıyormuş. Komşuları:

- "Hayrola Hoca efendi", demişler "bir şey mi yitirdin?"

- "Mühürüm düştü de..."

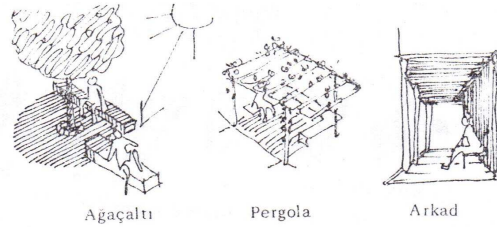
- "Nerede düşürdün? Söyle, biz de bakıverelim."

- "İçerde düşürdüm, avluda."

- "Avluda yitirilen şey sokakta aranır mı be Hoca?"

- "Avlu karanlık. Burası daha aydınlık da onun için burada arıyorum!" (URL-12, 2009).

Kentsel avlular, güneşin mevsimlik hareketi ve varolan yapıların konumlarına göre maksimum oranda yaz ve kış gün ışığı almalıdırlar. Ülkenin belli bölgelerinde çok sıcak bir yaz günü avlunun bir bölümündeki yaz gölgesi istenen bir şeydir ve bu bitkilendirme veya varolan yapılarla sağlanır. Kentsel açık mekanlar en çok gün ışığına erişim amacıyla insanlarca kullanılmaktadır (Francis ve Marcus, 1998). Ancak bazı bölgelerde ve bazı zamanlarda gün ışığı aşırılığı ile istenmeyen bir etken olabilmekte ve önlenmesi için çeşitli öğeler kullanılabilir (Şekil 49).

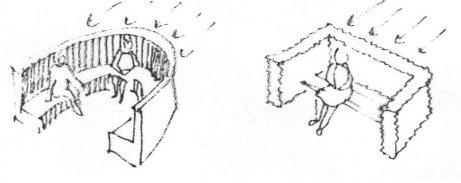

Şekil 49. Gün ışığını azaltıcı önlemler (Bakan ve Konuk, 1987).

Son yıllarda gün ışığının kamusal açık mekanlara girmesiyle ilgili halkın ve uzmanların ilgisi giderek artmaktadır. 1984'te San Francisco seçmenleri oybirliğiyle kamusal açık mekanlarda gündeğumundan sonraki bir saatten, günbatımından önceki bir saate kadar yeni bir gölge oluşturan yeni konstrüksiyonların yasaklanması hükmünü getirmişlerdir. Ayrıca yıl içinde saat 11:00 ile 14:00 arasında binaların açık mekanlara gün ışığının erişimini engelleyip engellemediğı kontrol edilmektedir (Francis ve Marcus, 1998).

2.4.3.3. Rüzgar

Günümüzde yüksek binaların rüzgarı aşağıya doğru yansıtarak yürümeyi ve oturmayı zorlaştırdığı tüm tasarımcılarca kabul edilmektedir. Rüzgarın negatif etkisi çevre sıcaklığının yeterli olmadığı iklimlerde veya direkt gün ışığı almayan dış mekanlarda en çok hissedilmektedir. Avluları çok soğuk hissettirmese de rüzgar, mekanı kullananları kızdıran, istenmeyen bir etkidir. Kıyafet veya saçların uçtuğu, okunan materyalin uçuş riskinin olduğu, yemek kaplarının tutulması zorunluluğunun olduğu zamanlarda dış mekan deneyimi eğlenceden uzaklaşmış olur (Francis ve Marcus, 1998). Bu nedenle mekanlardaki oturma öğelerinin rüzgara göre konumlandırılması önem arz etmektedir (Şekil 50 ve 51).

Şekil 50. Oturma öğelerinin rüzgara göre konumlandırılması (Bakan ve Konuk, 1987).

Rüzgar hızı

4 mph'e kadar

4 ile 8 mph arası

8 ile 13 mph arası

13 ile 19 mph arası

19 ile 26 mph arası

26 ile 34 mph arası

Kullanıcı Konforsuzluğu

Kayda değer bir etki görülmez.

Yüzde rüzgar hissedilir.

Rüzgar saçları bozar, kıyafetleri uçurur, direk üzerindeki bayrağı dalgalandırır

Rüzgardaki toz ve kuru toprak artar, kağıtlar uçuşur, saç karışır.

Rüzgarın gücü tüm vücutta hissedilir

Şemsiyeler güçlükçe kontrol edilir, saçlar dümdüz olur ve yayalar düzgün yürümekte zorluk çeker.

Şekil 51. Rüzgar hızının kullanıcı konforsuzluğuna etkisi (Francis ve Marcus, 1998).

2.4.3.4. Yağış

Mevsimlik (anlık) veya şiddetli yağış karşısında avlulardaki drenaj sisteminin iyi çözülmesi gerekmele birlikte, görsel karakterin bozulmaması bakımından avluyu çevreleyen cephelerde yağmur su borularının gizlenmesi veya başka bir şekilde çözümlenmesi gerekmele olup ayrıca yağmurdan korunma çeşitli mekan öğeleri ile sağlanabilmektedir.

2.4.3.5. Kirlilik

Gürültü Kirliliği, avlu mekanının araç kullanımlı işlek bir caddeye yakın olması durumunda gürültü kirliliği kaçınılmaz bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Bu gibi durumlarda yeşil öğesinin kullanımı ile perde etkisi sağlanabilmekte veya su öğesinin sesiyle gürültü bastırılmakta veya birtakım konstrüktif öğeler ile ses perdeleri oluşturulabilmektedir.

Hava Kirliliği, kentsel açık mekanların kullanımında dolaylı olarak rol oynadığından kent ölçeğinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Ancak avlu yakınındaki bir inşaat veya havayı kirletecek diğer etmenler (duman gibi) söz konusu kentsel mekanı olumsuz etkileyebilmektedirler.

Avlu mekanının sık kullanılan bir kentsel mekan olması karşılığında toplumun sosyo-kültürel yapısına bakılmaksızın temizliğinin yapılması mekanın değerini arttırıcı bir özelliktir. Çöp kutularının bulunmadığı ve bütün çöplerin ve yemek artıklarının bulunulan mekanın içine dökülerek geceleri temizlendiği bilinen İspanya'nın açık kamusal mekanları bir yana çoğu kamusal mekan gibi kentsel avlularda da çöpler için özel önlemlerin alınması gerekmektedir.

2.4.4. Ara Değerlendirmeler

Kentsel avlularda sosyal kalitelerin; avlu mekanında var olan işlevler, kullanıcı toplumun sosyo-kültürel yapısı ve kullanıcı özellikleri ile bağlantılı olduğu görülmekle birlikte, avlularda fiziksel çevre kalitelerin avlunun biçimsel, düzlemsel özellikleri, mekanın kapalılığı, avlularda giriş ve geçişler, destek mekanların varlığı, ölçü ve oran, kent

içindeki konum ve estetik kalitelerin kullanımına göre belirlendiği, etkili mekan öğelerinin ise yeşil öğeler, su öğesi, anıtsal/sanatsal öğeler, yapısal öğeler ve diğer öğeler olarak avlu mekanında vurgulanabildiği, kentsel avlularda ilgili diğer-genel kaliteler olarak sıcaklık ve nem, gün ışığı, rüzgar, yağış, kirlilik gibi etmenlerin avlu mekanının genel kalitesini etkileyebildiği görölmektedir.

Yazılı kaynaklardan edinilen bilgiler doğrultusunda kentsel avluların fiziksel özellikleri ile avlularda bulunan etkili mekan öğelerinin bu mekanların oluşumunda, tanımlanmasında, birtakım kaliteleri barındırdıkları görölmekte olup mekanların detaylı olarak tanımlanabilmesi ve bu kalitelerin avlu mekanına kattığı özellik ve anlamların detaylı irdelenebilmesi için yaygın örnekler kapsamında bir araştırma çalışması yapılması gerektiği ve bu çalışmanın kentsel avlu mekanına ilişkin nitelikleri kavramada faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

3. YAPILAN ÇALIŞMALAR 2

3.1. Araştırma: Kentsel Avluların Fiziksel Özellikleri ve Etkili Mekan Öğelerinin Analitik Bir Yaklaşımla İncelenmesi

3.1.1. Araştırmanın Amacı, Araştırma Basamakları, Yöntem ve Teknikler ile Araştırma Modeli

Çalışmada, kentsel tasarımın vazgeçilmez öğelerinden kentsel avluların sahip olduğu kalitelerin incelenmesi çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

Araştırma alanı geniş bir yelpazede ele alınmakta olup, dünyanın farklı bölgelerinden ve farklı dönemlerde var olmuş, iz bırakmış örnekler belirlenerek, kentsel avlu özelliği gösterenler saptanmaktadır.

Araştırmanın ilk bölümünde; literatür çalışması (yazılı/görsel örnekler, world wide web) ile örneklerin toplanması ve sınırlandırılması çalışmaları yapılmaktadır.

Araştırmanın ikinci bölümünü örneklerin seçilmesi ile elde edilen örnekler kapsamında bir kentsel avlu tipolojisinin oluşturulması ve tarihi dönemler, ölçü-oran, etkili mekan öğeleri, düzlem özellikleri, kent içi konum irdemelerini içeren, örneklere ilişkin belirleme formlarının oluşturduğu tablolaştırma çalışmaları oluşturmaktadır.

Araştırmanın üçüncü bölümünde sınırlandırılan örnekler kapsamında belirlenen kentsel avluların fiziksel kaliteler ve etkili mekan öğeleri analizleri çalışmaları yer almaktadır.

Kentsel avlularda;

Fiziksel kalitelere bağlı analizler avluların,

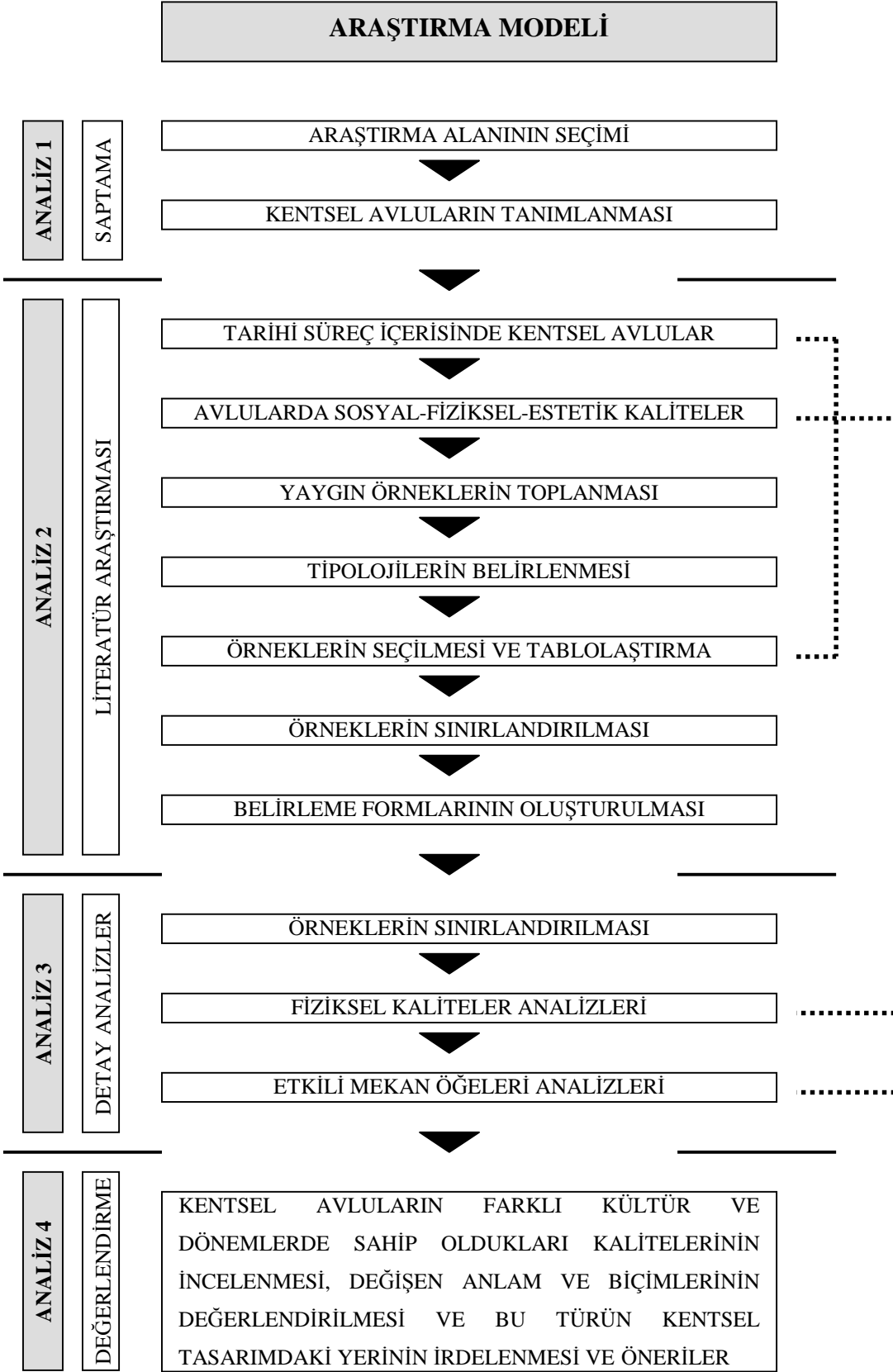
- Kent içindeki konumları
- Biçimleri
- Kapalılıkları
- Giriş ve geçişleri
- Ölçü ve oranları
- Destek mekanları
- Düzlemleri
- Sundukları vistalar

Etkili mekan öğelerine bağlı analizler avlularda;

- Yeşil öğeler
- Su öğesi
- Anıtsal/sanatsal öğeler
- Yapısal öğeler
- Diğer öğeler

başlıkları altında incelenmekte ve tablolaştırılarak sunulmaktadır.

Analizler, belirleme formlarından yararlanılarak, görsel dokümanlarla (fotoğraflar, eskizler) desteklendirilmekte ve bu dokümanların görsel analiz teknikleri ile incelendiği tablolar ve grafiklerden oluşmaktadır (Şekil 52).

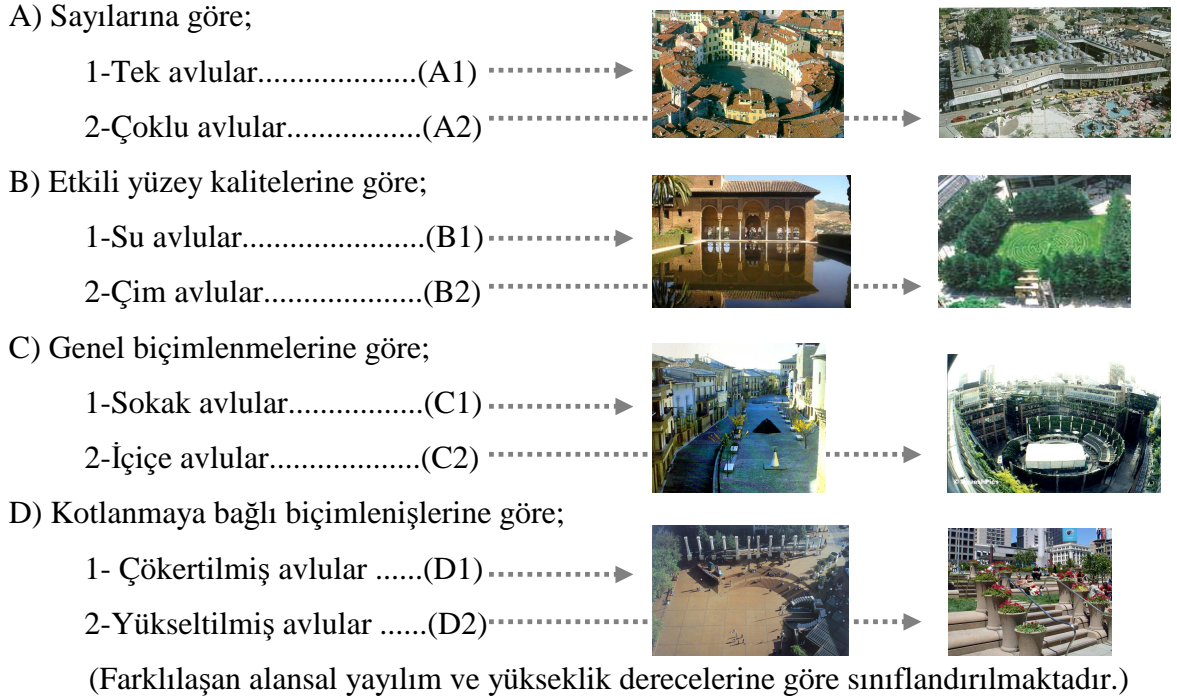
Şekil 52. Araştırma Modeli

3.1.2. Örnekler, Tipoloji Çalışması ve Belirleme Formlarının Oluşturulması

Kent içi mekanlar çeşitli yollarla kategorize edilebilmektedir. Bunlar mekanın boyutu, kullanımı, cadde veya sokaklarla olan ilişkisi, stili, üstün fonksiyonu, mimari formu, konumu vb. olabilmektedir.

Bir zamanlar kenti oluşturan agoraların ana işlevi olan alışverişin bile sanal ortamlarda gerçekleştiği küreselleşen dünyada mekanlardaki işlevler statik olmayıp günün ihtiyaçlarına göre zamanla değişime uğramaktadırlar.

Bu durum karşısında kentsel avluların işlevsel özelliklerinin dışında fiziksel özellikleriyle ilgili bir tipoloji çalışması oluşturulmuştur. Kentsel avlu örneklerinin incelenmesi ile oluşturulan tipolojiye göre ortaya çıkan avlu tipleri; avluların sayısı, etkili yüzey kaliteleri, genel biçimlenmeleri ve kotlanmaya bağlı biçimlenişleri göz önüne alınarak sınıflandırılmaktadır (Şekil 53).

Şekil 53. Kentsel avlu tipolojisine göre avluların sınıflandırılması

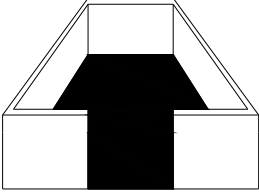
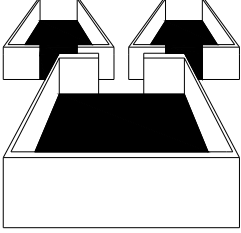
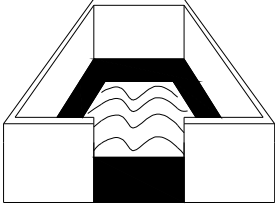
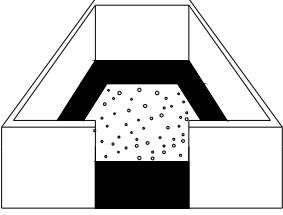
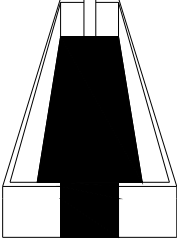
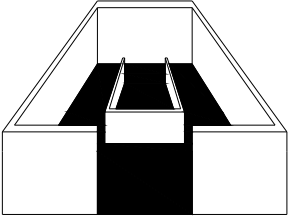
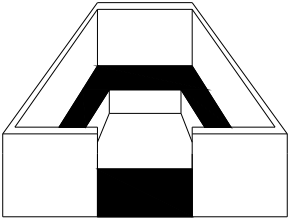
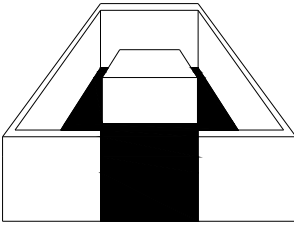
Tek avlular, yakın çevresinde kentsel avlu özelliği gösteren bir mekan bulunmayan avlular olarak ele alınırken, çoklu avlular ise iki veya daha fazla sayıda kentsel avlunun bir arada oluşturmuş oldukları sistem olarak değerlendirilmektedir.

Su avlular, avlu zemininin yarısı veya daha fazlasının su ögesi ile kaplı olduğu avlular olarak değerlendirilirken, zemininin yarısı veya daha fazlası çim ögesi ile kaplı avlular ise çim avlular olarak sınıflandırılmaktadır.

Sokak avlular, avlu eninin boyuna oranla 1/4 ve daha az olan avlular olarak, içiçe avlular ise en az 2 kentsel avlu mekanının etkili sınırları ile bir arada bulunduğu ve sınırlanan avlu mekanlarının birbiri ile ilişkili olduğu, bir başka deyişle mekanların birbirine aktığı avlular olarak sınıflandırılmaktadır.

Çökertilmiş avlular, avlu zemininin büyük bir kısmının kot farkı ile zeminin diğer kısımlarından çökertildiği avlular olarak güçlü bir kot farklılaşması verdiklerinden ayrı bir grup olarak ele alınmaktadır. Yükseltilmiş avlular ise çökertilmiş avlularla karşılaştırıldığında, tüm avlu mekanında daha az etkinlikte kot farklılaşması veren avlular olarak ele alınmaktadır (Tablo 2).

Tablo 2. Kentsel Avlu Tipolojisi

KENTSEL AVLU TİPOLOJİSİ	
SAYILARINA GÖRE AVLULAR	
Tek Avlular	Çoklu Avlular
	
ETKİLİ YÜZEY KALİTELERİNE GÖRE AVLULAR	
Su Avlular	Çim Avlular
	
GENEL BİÇİMLENMELERİNE GÖRE AVLULAR	
Sokak Avlular	İçiçe Avlular
	
KOTLANMAYA BAĞLI BİÇİMLENİŞLERİNE GÖRE AVLULAR	
Çökertilmiş Avlular	Yükseltilmiş Avlular
	

Tipoloji çalışması doğrultusunda örnekler sınırlandırılarak belirleme formları 50 adet örnek için oluşturulmaktadır.

Belirleme formlarında seçilen örneklerin;

- Tipolojiye göre tipleri ve numaraları,
- İsimleri, buldukları kentler, işlevleri, genel biçimsel özellikleri,
- Yapıldıkları dönemler,
- Ölçü ve oranları,
- Etkili mekan öğeleri,
- Düzlem özellikleri,
- Kent içindeki konumları,
- Genel ve detay fotoğraf, plan, kesit, perspektif ve görünüşleri

yer almaktadır (Tablo 3).

Belirlenen örneklerin ölçü ve oranları, planlar, kesitler, görünüşler, resimler, internet ve uydu fotoğrafları üzerinden ölçülerek hesaplanmış olup, bu ölçüler gerçek ölçülere yakın olarak değerlendirilmektedir.

İncelenen örneklerden St. Marco ve Piazza Navona, ölçüleri itibariyle meydan niteliği göstermekte olup, kapalılığın güçlü algılandığı mekanlar olarak değerlendirildiklerinden ötürü bu örnekler de belirleme örnekleri arasında yer almaktadırlar.

Tablo 3. Örnek belirleme formları

BELİRLEME FORMU	A1-1
------------------------	-------------

İSİM :
YER :
İŞLEV :
AVLU-FORM :

DÖNEMLER			
Mezopotamya		Bizans	İslam
Eski Ege		Romanesk	Osmanlı
Yunan		Gotik	Neoklasik
Roma		Rönesans	Modern
Çin		Barok	50 sonrası

ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)	
En:	Kat sayısı:
Boy:	Yapı yüks./avlu genişliği:
Yükseklik:	Kapalılık Oranı (ort.):
Sınır Elemanın Doluluk/Boşluk Oranı (ort.):	

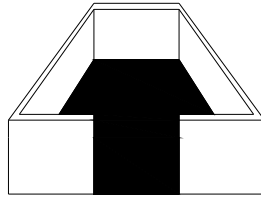
ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ			
Su Ögesi	Yeşil Öge	Anıt	Diğer Ögeler
Çeşme	Ağaç	Heykel	Merdiven
Havuz	Çimen	Ağaç	Rampa
Kanal	Çiçek	Diğer	Asansör
Yapı Ögeleri			Galeri
Kule+Min	Saçak	Çıkma	Oturma Ög.

KENT İÇİ KONUM

DÜZLEM ÖZELLİKLERİ			
	Zemin	Tavan	Sınır
Eğim	Düz	Açık	Yapı
	Eğimli	Yarı Açık	Yeşil
	Düz+Eğimli	Kapalı	Su
	Basamaklı		Parapet
			Yol
Malzeme	Doğal Taş	Cam	Şeffaf yüzey
	Arnavut kal.	Örtü	Ahşap
	Beton	Cam+Örtü	Beton
	Asfalt	Ahşap	Doğal Taş
	Diğer	Diğer	Diğer
Doku	Yumuşak	Yumuşak	Yumuşak
	Sert	Sert	Sert
	Yum.+Sert	Yum.+Sert	Yum.+Sert
Renk			

3.1.3. Belirleme Formları

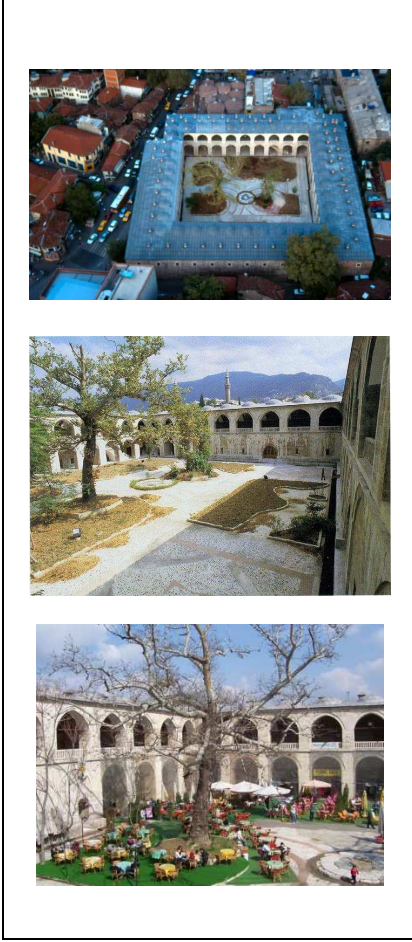
Tipoloji çalışması sonucu, oluşturulan 50 adet belirleme formu genel olarak 4 tip (A, B, C, D) altında gruplandırılarak tablo şeklinde sunulmaktadır (Tablo 4-53 arası).

TEK AVLULAR**A1**

- Piriñ Han
- Koza Han
- Lucca Amphetheatre
- Schouwburgplein
- Place Kleber
- Lever House
- Gundulic Square
- Plaza Reial
- Exchange Square
- Plaza Mayor
- Plaza Nueva
- Norddeutsche Landesbank
- Knossos Palace
- Mallia Palace

- Gammeltorv Nytorv
- Axeltorv
- Sankt-Hans Torv
- Rathausplatz
- Place Vendome
- Place Des Terreaux
- Plaça Del Sol
- St. Marco
- Piazza Campidoglio
- Piazza Navona
- Piazza Santissima Annunziata
- Hasan Paşa Hanı
- Deliler Hanı

Tablo 4. Piriñ Han Belirleme Formu

BELİRLEME FORMU**A1-1**

İSİM : PİRİNÇ HAN
YER : BURSA
İŞLEV : HAN
AVLU-FORM :

DÖNEMLER			
Mezopotamya	Bizans	İslam	
Eski Ege	Romanesk	Osmanlı	•
Yunan	Gotik	Neoklasik	
Roma	Rönesans	Modern	
Çin	Barok	50 sonrası	

ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)	
En: 45 mt.	Kat sayısı: 2
Boy: 45 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği: 1/3
Yükseklik: 15 mt.	Kapalılık Oranı (ort.): 1/3
Sınır Elemanın Doluluk/Boşluk Oranı (ort.): 2.1/1	

ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ			
Su Ögesi	Yeşil Öge	Anıt	Diğer Ögeler
Çeşme	Ağaç •	Heykel	Merdiven
Havuz	Çimen •	Ağaç •	Rampa
Kanal	Çiçek	Diğer	Asansör
Yapı Ögeleri			Galeri
Kule+Min	Saçak	Çıkma	Oturma Öğ. •

KENT İÇİ KONUM

DÜZLEM ÖZELLİKLERİ					
Zemin		Tavan		Sınır	
Eğim	Düz •	Kapalılık	Açık •	Nitelik	Yapı •
	Eğimli		Yarı Açık		Yeşil
	Düz+Eğimli		Kapalı		Su
	Basamaklı				Parapet
Malzeme	Doğal Taş	Cam		Şeffaf yüzey	
	Arnavut kal.	Örtü		Ahşap	
	Beton •	Cam+Örtü		Beton	
	Asfalt	Ahşap		Doğal Taş •	
	Diğer •	Diğer		Diğer	
Doku	Yumuşak	Yumuşak		Yumuşak	
	Sert	Sert		Sert •	
	Yum.+Sert •	Yum.+Sert		Yum.+Sert	
Renk	Gri + Yeşil		Bej		

Tablo 5. Koza Han Belirleme Formu

BELİRLEME FORMU**A1-2**

İSİM : KOZA HAN
YER : BURSA
İŞLEV : HAN
AVLU-FORM :

DÖNEMLER			
Mezopotamya	Bizans	İslam	
Eski Ege	Romanesk	Osmanlı	•
Yunan	Gotik	Neoklasik	
Roma	Rönesans	Modern	
Çin	Barok	50 sonrası	

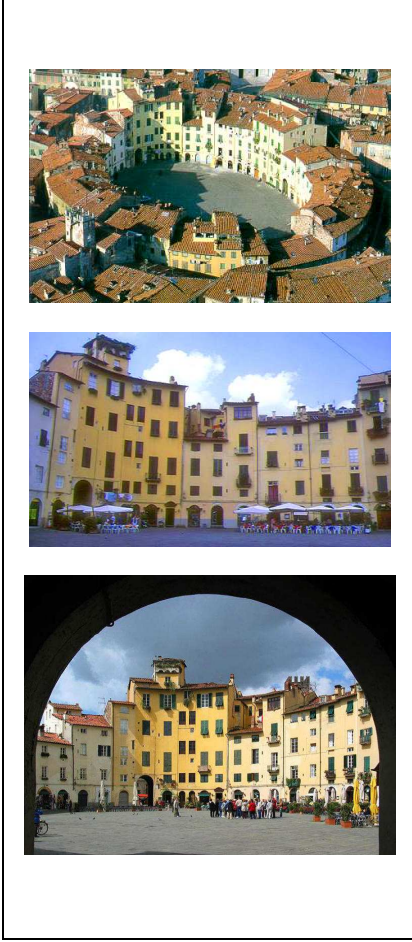
ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)	
En: 35 mt.	Kat sayısı: 2
Boy: 45 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği: 1/4-2/5
Yükseklik: 13 mt.	Kapalılık Oranı (ort): 1/3
Sınır Elemanın Doluluk/Boşluk Oranı (ort): 1.2/1	

ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ			
Su Ögesi	Yeşil Öge	Anıt	Diğer Ögeler
Çeşme •	Ağaç •	Heykel	Merdiven •
Havuz	Çimen	Ağaç •	Rampa
Kanal	Çiçek •	Diğer	Asansör
Yapı Ögeleri			Galeri
Kule+Min	Saçak •	Çıkma	Oturma Öğ. •

KENT İÇİ KONUM

DÜZLEM ÖZELLİKLERİ					
Zemin		Tavan		Sınır	
Eğim	Düz •	Kapalılık	Açık •	Nitelik	Yapı •
	Eğimli		Yarı Açık		Yeşil
	Düz+Eğimli		Kapalı		Su
	Basamaklı				Parapet
Malzeme	Doğal Taş	Cam	Şeffaf yüzey		
	Arnavut kal. •	Örtü	Ahşap		
	Beton •	Cam+Örtü	Beton		
	Asfalt	Ahşap	Doğal Taş •		
	Diğer	Diğer	Diğer		
Doku	Yumuşak	Yumuşak	Yumuşak		
	Sert •	Sert	Sert •		
	Yum.+Sert	Yum.+Sert	Yum.+Sert		
Renk	Gri		Kahverengi		

Tablo 6. Lucca Amphetheatre Belirleme Formu

BELİRLEME FORMU**A1-3**

İSİM : LUCCA AMPHETHEATRE
YER : LUCCA
İŞLEV : AMFİTİYATRO-CAFE
AVLU-FORM : ○

DÖNEMLER

Mezopotamya	Bizans	İslam
Eski Ege	Romanesk	• Osmanlı
Yunan	Gotik	Neoklasik
Roma	Rönesans	Modern
Çin	Barok	50 sonrası

ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)

En: 50 mt.	Kat sayısı: 3-6
Boy: 75 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği: 2/15-3/10
Yükseklik: 10mt.-18mt	Kapalılık Oranı (ort): 1/3
Sınır Elemanın Doluluk/Boşluk Oranı (ort): 3.5/1	

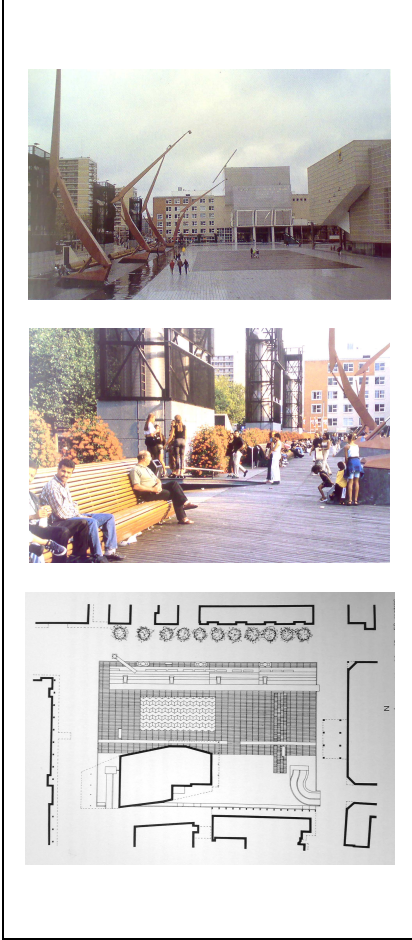
ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ

Su Ögesi	Yeşil Öge	Anıt	Diğer Ögeler
Çeşme	Ağaç	Heykel	Merdiven
Havuz	Çimen	Ağaç	Rampa
Kanal	Çiçek	• Diğer	Asansör
Yapı Ögeleri			Galeri
Kule+Min	Saçak	Çıkma	Oturma Öğ. •

KENT İÇİ KONUM**DÜZLEM ÖZELLİKLERİ**

	Zemin	Tavan	Sınır
Eğim	Düz	• Açık	• Yapı
	Eğimli	Kapalı	• Yeşil
	Düz+Eğimli	• Kapalı	• Su
	Basamaklı		• Parapet
Malzeme	Doğal Taş	Cam	• Şeffaf yüzey
	Arnavut kal.	Örtü	Ahşap
	Beton	Cam+Örtü	Beton
	Asfalt	Ahşap	Doğal Taş
	Diğer	• Diğer	Diğer
Doku	Yumuşak	Yumuşak	Yumuşak
	Sert	• Sert	Sert
	Yum.+Sert	Yum.+Sert	Yum.+Sert
Renk	Gri		Sarı + Bej

Tablo 7. Schouwburgplein Belirleme Formu

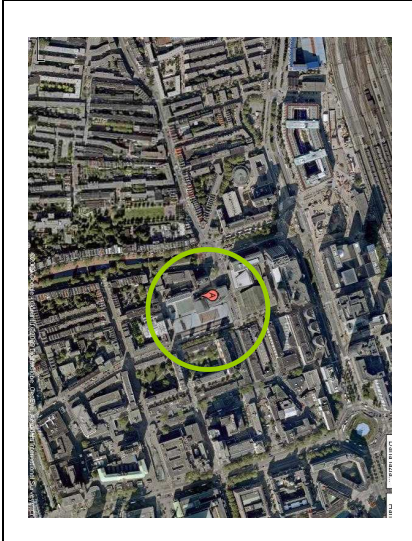
BELİRLEME FORMU**A1-4**

İSİM : SCHOUWBURGPLEİN
YER : ROTTERDAM
İŞLEV : DİNLENME+SERGİ+HOKEY
AVLU-FORM :

DÖNEMLER			
Mezopotamya	Bizans	İslam	
Eski Ege	Romanesk	Osmanlı	
Yunan	Gotik	Neoklasik	
Roma	Rönesans	Modern	
Çin	Barok	50 sonrası	•

ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)	
En: 65 mt.	Kat sayısı: 6-13
Boy: 130 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği: 1/9-3/5
Yükseklik: 18mt.-40mt.	Kapalılık Oranı (ort): 1/3
Sınır Elemanın Doluluk/Boşluk Oranı (ort): 2.2/1	

ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ			
Su Ögesi	Yeşil Öge	Anıt	Diğer Ögeler
Çeşme	Ağaç	• Heykel	Merdiven
Havuz	Çimen	Ağaç	Rampa
Kanal	Çiçek	• Diğer	• Asansör
Yapı Ögeleri			Galeri
Kule+Min	Saçak	Çıkma	Oturma Öğ. •

KENT İÇİ KONUM

DÜZLEM ÖZELLİKLERİ								
Zemin		Tavan		Sınır				
Eğim	Düz	•	Kapalılık	Açık	•	Nitelik	Yapı	•
	Eğimli			Yarı Açık			Yeşil	
	Düz+Eğimli			Kapalı			Su	
	Basamaklı						Parapet	
Malzeme	Doğal Taş		Cam		Şeffaf yüzey			
	Arnavut kal.	•	Örtü		Ahşap			
	Beton	•	Cam+Örtü		Beton	•		
	Asfalt		Ahşap		Doğal Taş			
	Diğer	•	Diğer		Diğer			
Doku	Yumuşak		Yumuşak		Yumuşak			
	Sert		Sert		Sert	•		
	Yum.+Sert	•	Yum.+Sert		Yum.+Sert			
Renk	Gri + Kahverengi				Sarı + Gri + Beyaz + Turuncu			

Tablo 8. Place Kleber Belirleme Formu

BELİRLEME FORMU**A1-5**

İSİM : PLACE KLEBER
YER : STRASBOURG
İŞLEV : DİNLENME
AVLU-FORM :

DÖNEMLER

Mezopotamya	Bizans	İslam	
Eski Ege	Romanesk	Osmanlı	
Yunan	Gotik	Neoklasik	
Roma	Rönesans	Modern	
Çin	Barok	50 sonrası	•

ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)

En: 75 mt.-110 mt.	Kat sayısı: 4-7
Boy: 135 mt.-145 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği: 1/7-1/3
Yükseklik: 18mt.-25mt.	Kapalılık Oranı (ort): 1/4
Sınır Elemanın Doluluk/Boşluk Oranı (ort): 2.5/1	

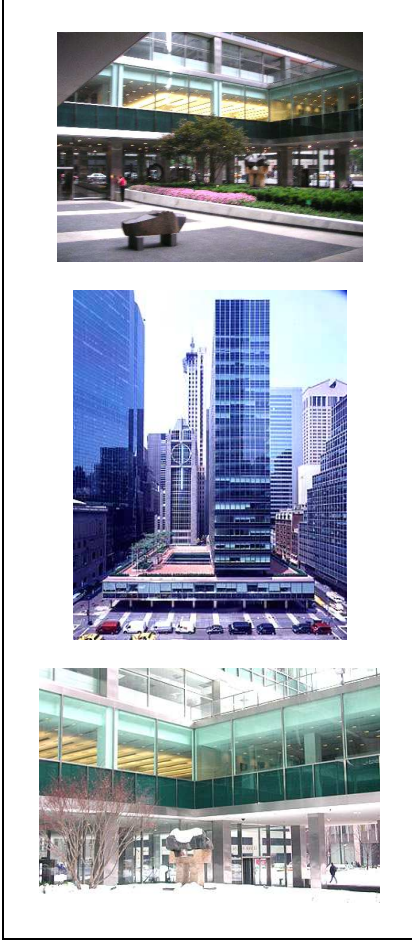
ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ

Su Ögesi	Yeşil Öge	Anıt	Diğer Ögeler
Çeşme	Ağaç •	Heykel	• Merdiven
Havuz	Çimen	Ağaç	• Rampa
Kanal	Çiçek	Diğer	Asansör
Yapı Ögeleri			Galeri
Kule+Min	• Saçak	• Çıkma	Oturma Öğ.

KENT İÇİ KONUM**DÜZLEM ÖZELLİKLERİ**

		Zemin	Tavan	Sınır
Eğim	Düz	•	Açık	•
	Eğimli		Yarı Açık	
	Düz+Eğimli		Kapalı	
	Basamaklı			
Malzeme	Doğal Taş		Cam	Şeffaf yüzey
	Arnavut kal.	•	Örtü	Ahşap
	Beton	•	Cam+Örtü	Beton
	Asfalt		Ahşap	Doğal Taş
	Diğer		Diğer	Diğer
Doku	Yumuşak		Yumuşak	Yumuşak
	Sert	•	Sert	Sert
	Yum.+Sert		Yum.+Sert	Yum.+Sert
Renk	Gri + Bej		Sarı + Beyaz + Kahverengi + Bej	

Tablo 9. Lever House Belirleme Formu

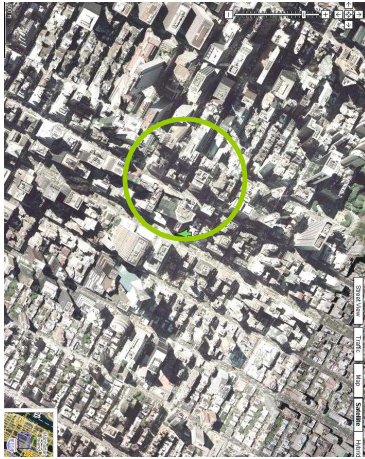
BELİRLEME FORMU**A1-6**

İSİM : LEVER HOUSE
YER : NEW YORK
İŞLEV : BÜRO
AVLU-FORM :

DÖNEMLER			
Mezopotamya	Bizans	İslam	
Eski Ege	Romanesk	Osmanlı	
Yunan	Gotik	Neoklasik	
Roma	Rönesans	Modern	•
Çin	Barok	50 sonrası	

ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)	
En: 20 mt.	Kat sayısı: 2-20+
Boy: 20 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği: 1/2-3/1
Yükseklik: 10mt.-60mt.	Kapalılık Oranı (ort): 1.8/1
Sınır Elemanın Doluluk/Boşluk Oranı (ort): 1/1	

ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ			
Su Ögesi	Yeşil Öge	Anıt	Diğer Ögeler
Çeşme	Ağaç •	Heykel •	Merdiven
Havuz	Çimen •	Ağaç •	Rampa
Kanal	Çiçek •	Diğer •	Asansör
Yapı Ögeleri			Galeri •
Kule+Min	Saçak •	Çıkma •	Oturma Ög. •

KENT İÇİ KONUM

DÜZLEM ÖZELLİKLERİ			
	Zemin	Tavan	Sınır
Eğim	Düz •	Açık •	Yapı •
	Eğimli	Yarı Açık	Yeşil
	Düz+Eğimli	Kapalı	Su
	Basamaklı		Parapet
Malzeme	Doğal Taş	Cam	Şeffaf yüzey •
	Arnavut kal.	Örtü	Ahşap
	Beton •	Cam+Örtü	Beton •
	Asfalt	Ahşap	Doğal Taş
	Diğer	Diğer	Diğer •
Doku	Yumuşak	Yumuşak	Yumuşak
	Sert •	Sert	Sert •
	Yum.+Sert	Yum.+Sert	Yum.+Sert
Renk	Gri + Bej		Gri + Yeşil

Tablo 10. Gundulic Square Belirleme Formu

BELİRLEME FORMU**A1-7**

İSİM : GUNDULIC SQUARE
YER : DUBROVNIK
İŞLEV : PAZAR YERİ+DİNLENME
AVLU-FORM :

DÖNEMLER			
Mezopotamya	Bizans	İslam	
Eski Ege	Romanesk	Osmanlı	
Yunan	Gotik	Neoklasik	
Roma	Rönesans	• Modern	
Çin	Barok	50 sonrası	

ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)	
En: 25 mt.-30 mt.	Kat sayısı: 2-4
Boy: 30 mt.-35 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği: 1/5-2/5
Yükseklik: 7mt.-15mt.	Kapalılık Oranı (ort): 1/3
Sınır Elemanın Doluluk/Boşluk Oranı (ort): 3.5/1	

ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ			
Su Ögesi	Yeşil Öge	Anıt	Diğer Ögeler
Çeşme	Ağaç	Heykel	• Merdiven
Havuz	Çimen	Ağaç	Rampa
Kanal	Çiçek	Diğer	Asansör
Yapı Ögeleri			Galeri
Kule+Min	• Saçak	Çıkma	Oturma Ög. •

KENT İÇİ KONUM

DÜZLEM ÖZELLİKLERİ								
Zemin		Tavan		Sınır				
Eğim	Düz	•	Kapalılık	Açık	•	Nitelik	Yapı	•
	Eğimli			Yarı Açık			Yeşil	
	Düz+Eğimli			Kapalı			Su	
	Basamaklı						Parapet	
Malzeme	Doğal Taş	•	Cam		Şeffaf yüzey			
	Arnavut kal.		Örtü		Ahşap			
	Beton		Cam+Örtü		Beton			
	Asfalt		Ahşap		Doğal Taş	•		
	Diğer		Diğer		Diğer			
Doku	Yumuşak		Yumuşak		Yumuşak			
	Sert	•	Sert		Sert	•		
	Yum.+Sert		Yum.+Sert		Yum.+Sert			
Renk	Gri				Bej			

Tablo 11. Plaza Reial Belirleme Formu

BELİRLEME FORMU**A1-8**

İSİM : PLAZA REIAL
YER : BARSELONA
İŞLEV : SARAY+OTEL
AVLU-FORM :

DÖNEMLER

Mezopotamya	Bizans	İslam
Eski Ege	Romanesk	Osmanlı
Yunan	Gotik	Neoklasik
Roma	Rönesans	• Modern
Çin	Barok	50 sonrası

ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)

En: 55 mt.	Kat sayısı: 4
Boy: 85 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği: 1/5-1/3
Yükseklik: 18 mt.	Kapalılık Oranı (ort): 1/4
Sınır Elemanın Doluluk/Boşluk Oranı (ort): 2.1/1	

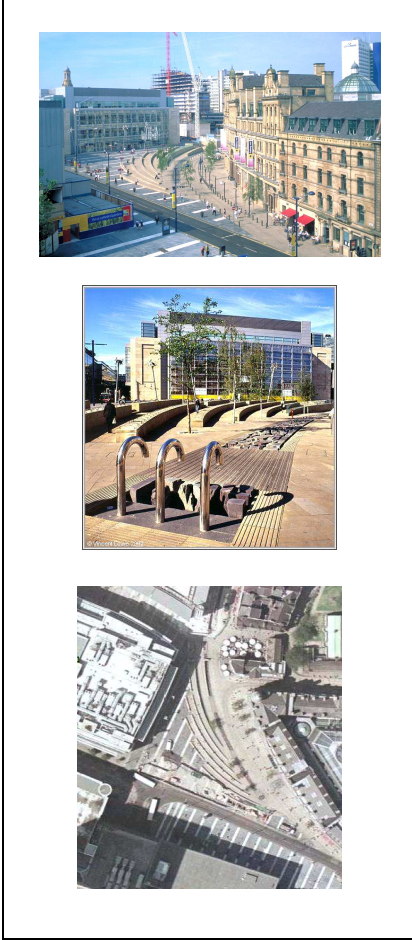
ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ

Su Ögesi	Yeşil Öge	Anıt	Diğer Ögeler
Çeşme	Ağaç •	Heykel	• Merdiven
Havuz	• Çimen	Ağaç	Rampa
Kanal	Çiçek	Diğer	Asansör
Yapı Ögeleri			Galeri
Kule+Min.	Saçak	Çıkma	Oturma Öğ. •

KENT İÇİ KONUM**DÜZLEM ÖZELLİKLERİ**

	Zemin	Tavan	Sınır
Eğim	Düz •	Açık •	Yapı •
	Eğimli	Yarı Açık	Yeşil
	Düz+Eğimli	Kapalı	Su
	Basamaklı		Parapet
Malzeme	Doğal Taş	Cam	Şeffaf yüzey
	Arnavut kal.	Örtü	Ahşap
	Beton •	Cam+Örtü	Beton •
	Asfalt	Ahşap	Doğal Taş •
	Diğer	Diğer	Diğer
Doku	Yumuşak	Yumuşak	Yumuşak
	Sert •	Sert	Sert •
	Yum.+Sert	Yum.+Sert	Yum.+Sert
Renk	Gri		Sarı+Bej+Gri

Tablo 12. Exchange Square Belirleme Formu

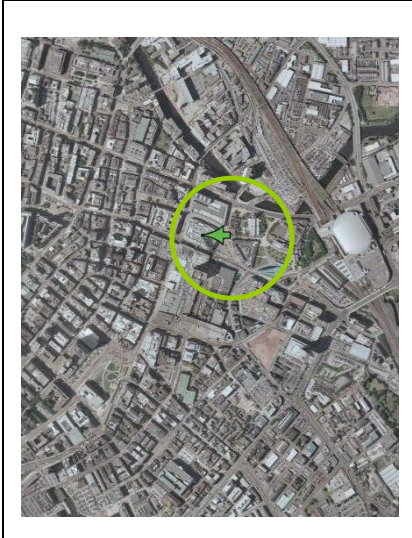
BELİRLEME FORMU**A1-9**

İSİM : EXCHANGE SQUARE
YER : MANCHESTER
İŞLEV : DİNLENME
AVLU-FORM : ▲

DÖNEMLER			
Mezopotamya	Bizans	İslam	
Eski Ege	Romanesk	Osmanlı	
Yunan	Gotik	Neoklasik	
Roma	Rönesans	Modern	
Çin	Barok	50 sonrası	●

ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)	
En: 100 mt.-115 mt.	Kat sayısı: 4-6
Boy: 140 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği: 1/7-1/4
Yükseklik: 20mt.-25mt.	Kapalılık Oranı (ort): 1/5
Sınır Elemanın Doluluk/Boşluk Oranı (ort): 2.5/1	

ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ				
Su Ögesi	Yeşil Öge	Anıt	Diğer Ögeler	
Çeşme	Ağaç ●	Heykel	Merdiven	●
Havuz	Çimen	Ağaç	Rampa	
Kanal	● Çiçek	Diğer	Asansör	
Yapı Ögeleri				Galeri
Kule+Min.	● Saçak	● Çıkma	Oturma Ög.	●

KENT İÇİ KONUM

DÜZLEM ÖZELLİKLERİ								
Zemin		Tavan		Sınır				
Eğim	Düz	●	Kapalılık	Açık	●	Nitelik	Yapı	●
	Eğimli			Yarı Açık			Yeşil	
	Düz+Eğimli			Kapalı			Su	
	Basamaklı						Parapet	
Malzeme	Doğal Taş		Cam		Şeffaf yüzey			
	Arnavut kal.		Örtü		Ahşap			
	Beton	●	Cam+Örtü		Beton	●		
	Asfalt		Ahşap		Doğal Taş	●		
	Diğer		Diğer		Diğer	●		
Doku	Yumuşak		Yumuşak		Yumuşak			
	Sert	●	Sert		Sert	●		
	Yum.+Sert		Yum.+Sert		Yum.+Sert			
Renk	Bej				Bej+Kahverengi			

Tablo 13. Plaza Mayor Belirleme Formu

BELİRLEME FORMU**A1-10**

İSİM : PLAZA MAYOR
YER : MADRID
İŞLEV : YÖNETİM+OTEL
AVLU-FORM :

DÖNEMLER

Mezopotamya	Bizans	İslam
Eski Ege	Romanesk	Osmanlı
Yunan	Gotik	Neoklasik
Roma	Rönesans	• Modern
Çin	Barok	50 sonrası

ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)

En: 85 mt.	Kat sayısı: 4
Boy: 120 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği: 1/6-1/4
Yükseklik: 22 mt.	Kapalılık Oranı (ort): 1/5
Sınır Elemanın Doluluk/Boşluk Oranı (ort): 0.7/1	

ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ

Su Ögesi	Yeşil Öge	Anıt	Diğer Ögeler
Çeşme	Ağaç	Heykel	• Merdiven
Havuz	Çimen	Ağaç	Rampa
Kanal	Çiçek	Diğer	Asansör
Yapı Ögeleri			Galeri
Kule+Min.	• Saçak	• Çıkma	Oturma Öğ. •

KENT İÇİ KONUM**DÜZLEM ÖZELLİKLERİ**

	Zemin	Tavan	Sınır
Eğim	Düz	•	•
	Eğimli		•
	Düz+Eğimli		•
	Basamaklı		•
Malzeme	Doğal Taş	Cam	Şeffaf yüzey
	Arnavut kal.	• Örtü	Ahşap
	Beton	Cam+Örtü	Beton
	Asfalt	Ahşap	Doğal Taş
	Diğer	Diğer	Diğer
Doku	Yumuşak	Yumuşak	Yumuşak
	Sert	• Sert	Sert
	Yum.+Sert	Yum.+Sert	Yum.+Sert
Renk	Gri		Turuncu + Gri

Tablo 14. Plaza Nueva Belirleme Formu

BELİRLEME FORMU**A1-11**

İSİM : PLAZA NUEVA
YER : SEVILLA
İŞLEV : DİNLENME
AVLU-FORM :

DÖNEMLER			
Mezopotamya	Bizans	İslam	
Eski Ege	Romanesk	Osmanlı	
Yunan	Gotik	Neoklasik	
Roma	Rönesans	• Modern	
Çin	Barok	50 sonrası	

ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)	
En: 95 mt.	Kat sayısı: 2-6
Boy: 150 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği: 1/10-1/4
Yükseklik: 15-25 mt.	Kapalılık Oranı (ort): 1/6
Sınır Elemanın Doluluk/Boşluk Oranı (ort): 7/1	

ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ			
Su Ögesi	Yeşil Öge	Anıt	Diğer Ögeler
Çeşme	• Ağaç	• Heykel	• Merdiven
Havuz	Çimen	Ağaç	Rampa
Kanal	Çiçek	• Diğer	Asansör
Yapı Ögeleri			Galeri
Kule+Min.	• Saçak	• Çıkma	Oturma Öğ. •

KENT İÇİ KONUM

DÜZLEM ÖZELLİKLERİ			
	Zemin	Tavan	Sınır
Eğim	Düz	•	Nitelik
	Eğimli		
	Düz+Eğimli		
	Basamaklı		
Malzeme	Doğal Taş	• Cam	Şeffaf yüzey
	Arnavut kal.	Örtü	Ahşap
	Beton	Cam+Örtü	Beton
	Asfalt	Ahşap	Doğal Taş
	Diğer	Diğer	Diğer
Doku	Yumuşak	Yumuşak	Yumuşak
	Sert	• Sert	Sert
	Yum.+Sert	Yum.+Sert	Yum.+Sert
Renk	Gri + Bej + Beyaz		Bej+Beyaz + Kahverengi

Tablo 15. Norddeutsche Landesbank Belirleme Formu

BELİRLEME FORMU**A1-12**

İSİM : N.DEUTSCHE LANDESBANK
YER : HANNOVER
İŞLEV : DİNLENME
AVLU-FORM :

DÖNEMLER

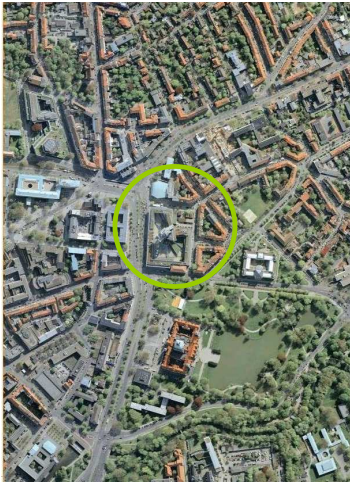
Mezopotamya	Bizans	İslam	
Eski Ege	Romanesk	Osmanlı	
Yunan	Gotik	Neoklasik	
Roma	Rönesans	Modern	
Çin	Barok	50 sonrası	•

ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)

En: 85 mt.	Kat sayısı: 6-15
Boy: 65 mt.-115 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği: 1/6-4/5
Yükseklik: 20mt.-50mt.	Kapalılık Oranı: 1/2.5
Sınır Elemanın Doluluk/Boşluk Oranı: 1/2	

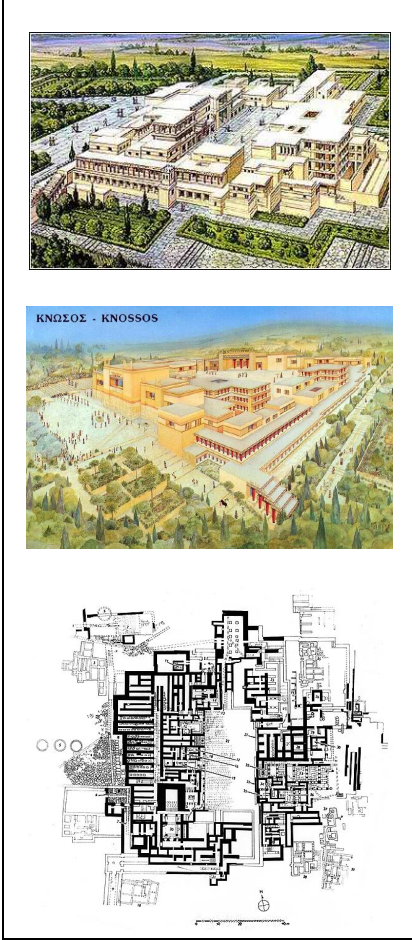
ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ

Su Ögesi	Yeşil Öge	Anıt	Diğer Ögeler
Çeşme	Ağaç	Heykel	Merdiven
Havuz	Çimen	• Ağaç	Rampa
Kanal	Çiçek	Diğer	Asansör
Yapı Ögeleri			Galeri
Kule+Min.	Saçak	Çıkma	Oturma Öğ.

KENT İÇİ KONUM**DÜZLEM ÖZELLİKLERİ**

		Zemin	Tavan	Sınır
Eğim	Düz	•	Açık	•
	Eğimli		Yarı Açık	
	Düz+Eğimli		Kapalı	
	Basamaklı			
Malzeme	Doğal Taş		Cam	Şeffaf yüzey
	Arnavut kal.		Örtü	Ahşap
	Beton	•	Cam+Örtü	Beton
	Asfalt		Ahşap	Doğal Taş
	Diğer		Diğer	Diğer
Doku	Yumuşak		Yumuşak	Yumuşak
	Sert	•	Sert	Sert
	Yum.+Sert		Yum.+Sert	Yum.+Sert
Renk	Gri + Bej		Gri + Açık Yeşil	

Tablo 16. Knossos Palace Belirleme Formu

BELİRLEME FORMU**A1-13**

İSİM : KNOSSOS PALACE
YER : KNOSSOS
İŞLEV : SARAY
AVLU-FORM :

DÖNEMLER

Mezopotamya		Bizans		İslam	
Eski Ege	•	Romanesk		Osmanlı	
Yunan		Gotik		Neoklasik	
Roma		Rönesans		Modern	
Çin		Barok		50 sonrası	

ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)

En: 25 mt.	Kat sayısı: 1-3
Boy: 50 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği: 1/11-1/2
Yükseklik: 4mt.-12mt.	Kapalılık Oranı (ort): 1/4
Sınır Elemanın Doluluk/Boşluk Oranı (ort):	

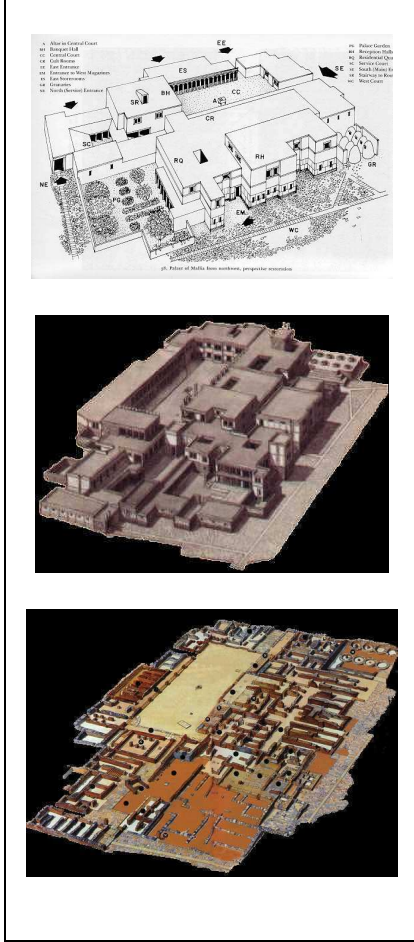
ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ

Su Ögesi	Yeşil Öge	Anıt	Diğer Ögeler
Çeşme	Ağaç	Heykel	Merdiven
Havuz	Çimen	Ağaç	Rampa
Kanal	Çiçek	Diğer	Asansör
Yapı Ögeleri			Galeri
Kule+Min.	Saçak	Çıkma	Oturma Öğ.

KENT İÇİ KONUM**DÜZLEM ÖZELLİKLERİ**

		Zemin	Tavan	Sınır
Eğim	Düz	•	Açık	•
	Eğimli		Yarı Açık	
	Düz+Eğimli		Kapalı	
	Basamaklı			
Malzeme	Doğal Taş		Cam	Şeffaf yüzey
	Arnavut kal.		Örtü	Ahşap
	Beton		Cam+Örtü	Beton
	Asfalt		Ahşap	Doğal Taş
	Diğer	•	Diğer	Diğer
Doku	Yumuşak		Yumuşak	Yumuşak
	Sert	•	Sert	Sert
	Yum.+Sert		Yum.+Sert	Yum.+Sert
Renk	Bej		Bej	

Tablo 17. Mallia Palace Belirleme Formu

BELİRLEME FORMU**A1-14**

İSİM : MALLIA PALACE
YER : MALLIA
İŞLEV : SARAY
AVLU-FORM :

DÖNEMLER

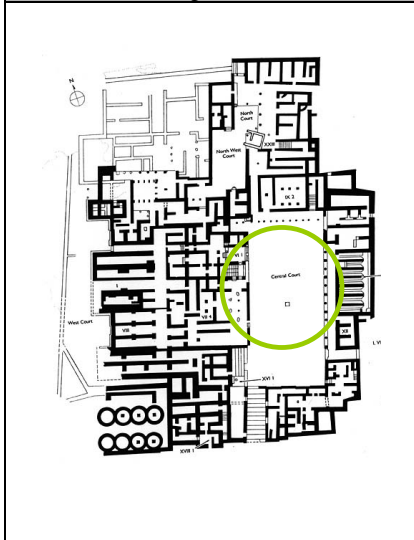
Mezopotamya		Bizans		İslam	
Eski Ege	•	Romanesk		Osmanlı	
Yunan		Gotik		Neoklasik	
Roma		Rönesans		Modern	
Çin		Barok		50 sonrası	

ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)

En: 22 mt.	Kat sayısı: 1-3
Boy: 50 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği: 1/11-1/2
Yükseklik: 4mt.-12mt.	Kapalılık Oranı (ort): 1/4
Sınır Elemanın Doluluk/Boşluk Oranı (ort):	

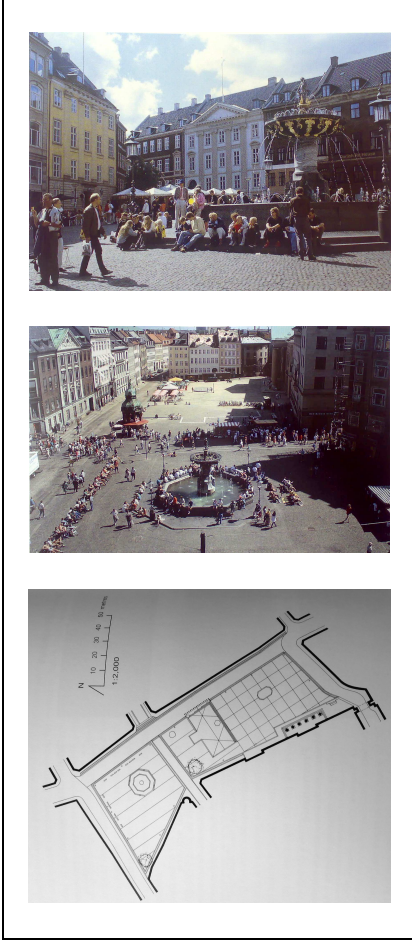
ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ

Su Ögesi	Yeşil Öge	Ant	Diğer Ögeler
Çeşme	Ağaç	Heykel	Merdiven
Havuz	Çimen	Ağaç	Rampa
Kanal	Çiçek	Diğer	Asansör
Yapı Ögeleri			Galeri
Kule+Min.	Saçak	Çıkma	Oturma Öğ.

KENT İÇİ KONUM**DÜZLEM ÖZELLİKLERİ**

	Zemin		Tavan		Sınır	
Eğim	Düz	•	Açık	•	Yapı	•
	Eğimli		Yarı Açık		Yeşil	
	Düz+Eğimli		Kapalı		Su	
	Basamaklı				Parapet	
Malzeme	Doğal Taş		Cam		Şeffaf yüzey	
	Arnavut kal.		Örtü		Ahşap	
	Beton		Cam+Örtü		Beton	
	Asfalt		Ahşap		Doğal Taş	
	Diğer	•	Diğer		Diğer	•
Doku	Yumuşak		Yumuşak		Yumuşak	
	Sert	•	Sert		Sert	•
	Yum.+Sert		Yum.+Sert		Yum.+Sert	
Renk	Bej				Bej	

Tablo 18. Gammeltorv Nytorv Belirleme Formu

BELİRLEME FORMU**A1-15**

İSİM : GAMMELTORV NYTORV
YER : COPENHAGEN
İŞLEV : DİNLENME
AVLU-FORM :

DÖNEMLER

Mezopotamya	Bizans	İslam	
Eski Ege	Romanesk	Osmanlı	
Yunan	Gotik	Neoklasik	
Roma	Rönesans	Modern	
Çin	Barok	50 sonrası	•

ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)

En: 50 mt.-70 mt.	Kat sayısı: 4-6
Boy: 160 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği: 1/10-1/2
Yükseklik: 16mt.-24mt.	Kapalılık Oranı (ort): 1/5.5
Sınır Elemanın Doluluk/Boşluk Oranı (ort): 5/1	

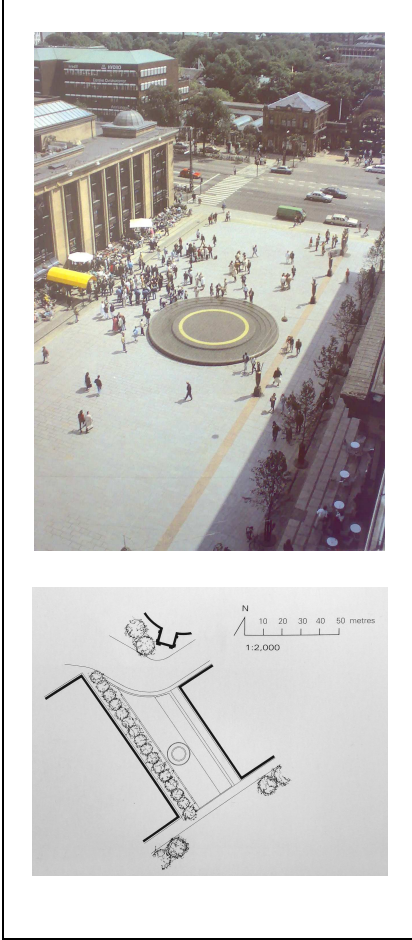
ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ

Su Ögesi	Yeşil Öge	Anıt	Diğer Ögeler
Çeşme	• Ağaç	Heykel	Merdiven
Havuz	Çimen	Ağaç	Rampa
Kanal	Çiçek	Diğer	• Asansör
Yapı Ögeleri			Galeri
Kule+Min.	• Saçak	• Çıkma	Oturma Öğ. •

KENT İÇİ KONUM**DÜZLEM ÖZELLİKLERİ**

	Zemin	Tavan	Sınır
Eğim	Düz	•	Yapı
	Eğimli		Yeşil
	Düz+Eğimli		Su
	Basamaklı		Parapet
Malzeme	Doğal Taş	Cam	Şeffaf yüzey
	Arnavut kal.	• Örtü	Ahşap
	Beton	Cam+Örtü	Beton
	Asfalt	Ahşap	Doğal Taş
	Diğer	Diğer	Diğer
Doku	Yumuşak	Yumuşak	Yumuşak
	Sert	• Sert	Sert
	Yum.+Sert	Yum.+Sert	Yum.+Sert
Renk	Gri		Sarı + Gri + Kahverengi+Bej+ Beyaz

Tablo 19. Axeltorv Belirleme Formu

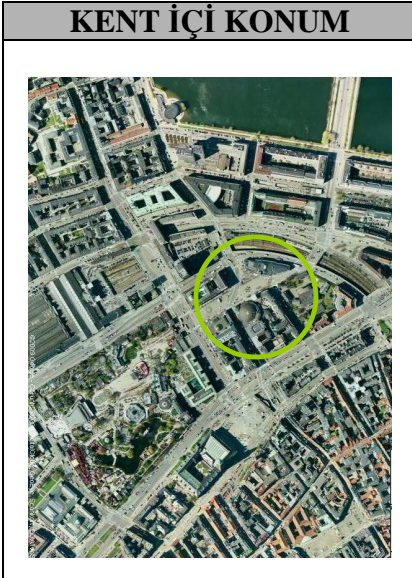
BELİRLEME FORMU**A1-16**

İSİM : AXELTORV
YER : COPENHAGEN
İŞLEV : DİNLENME
AVLU-FORM :

DÖNEMLER			
Mezopotamya	Bizans	İslam	
Eski Ege	Romanesk	Osmanlı	
Yunan	Gotik	Neoklasik	
Roma	Rönesans	Modern	
Çin	Barok	50 sonrası	●

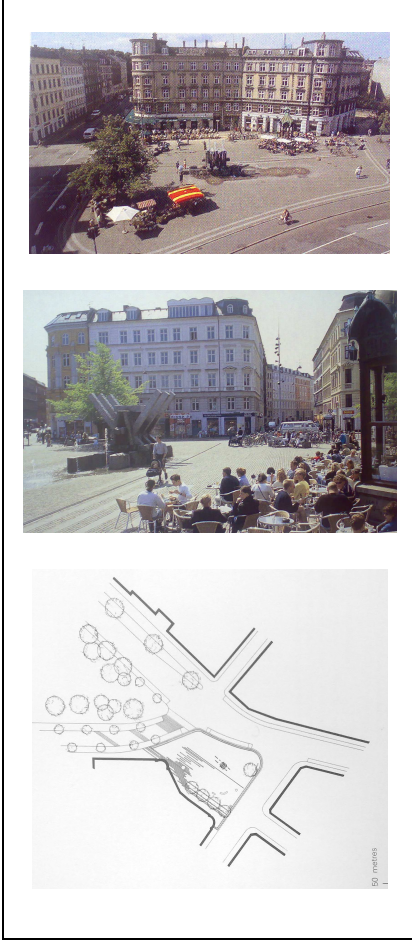
ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)	
En: 40 mt.	Kat sayısı: 3-
Boy: 60 mt.-100 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği:
Yükseklik:	Kapalılık Oranı (ort):
Sınır Elemanın Doluluk Boşluk Oranı (ort):	

ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ			
Su Ögesi	Yeşil Öge	Anıt	Diğer Ögeler
Çeşme	Ağaç ●	Heykel	Merdiven
Havuz	● Çimen	Ağaç	Rampa
Kanal	Çiçek	Diğer	Asansör
Yapı Ögeleri			Galeri
Kule+Min.	Saçak	Çıkma	Oturma Öğ. ●

DÜZLEM ÖZELLİKLERİ								
Zemin		Tavan		Sınır				
Eğim	Düz	●	Kapalılık	Açık	●	Nitelik	Yapı	●
	Eğimli			Yarı Açık			Yeşil	
	Düz+Eğimli			Kapalı			Su	
	Basamaklı						Parapet	
Malzeme	Doğal Taş		Cam		Şeffaf yüzey			
	Arnavut kal.		Örtü		Ahşap			
	Beton	●	Cam+Örtü		Beton	●		
	Asfalt		Ahşap		Doğal Taş			
	Diğer		Diğer		Diğer			
Doku	Yumuşak		Yumuşak		Yumuşak			
	Sert	●	Sert		Sert	●		
	Yum.+Sert		Yum.+Sert		Yum.+Sert			
Renk	Gri + Açık Kahverengi				Gri + Açık Kahverengi			

Tablo 20. Sankt-Hans Torv Belirleme Formu

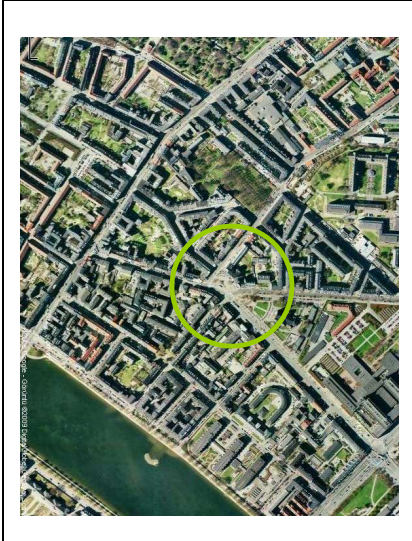
BELİRLEME FORMU**A1-17**

İSİM : SANKT-HANS TORV
YER : COPENHAGEN
İŞLEV : DİNLENME
AVLU-FORM :

DÖNEMLER			
Mezopotamya	Bizans	İslam	
Eski Ege	Romanesk	Osmanlı	
Yunan	Gotik	Neoklasik	
Roma	Rönesans	Modern	
Çin	Barok	50 sonrası	•

ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)	
En: 60 mt.	Kat sayısı: 5-6
Boy: 60 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği: 1/3-2/5
Yükseklik: 20mt.-24mt.	Kapalılık Oranı (ort): 1/3
Sınır Elemanın Doluluk Boşluk Oranı (ort): 5/1	

ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ			
Su Ögesi	Yeşil Öge	Ant	Diğer Ögeler
Çeşme	Ağaç •	Heykel	Merdiven
Havuz	• Çimen	Ağaç	Rampa
Kanal	Çiçek •	Diğer	• Asansör
Yapı Ögeleri			Galeri
Kule+Min.	Saçak	Çıkma	Oturma Öğ. •

KENT İÇİ KONUM

DÜZLEM ÖZELLİKLERİ					
Zemin		Tavan		Sınır	
Eğim	Düz •	Kapalılık	Açık •	Nitelik	Yapı •
	Eğimli		Yarı Açık		Yeşil
	Düz+Eğimli		Kapalı		Su
	Basamaklı				Parapet
Malzeme	Doğal Taş	Cam		Şeffaf yüzey	
	Arnavut kal. •	Örtü		Ahşap	
	Beton	Cam+Örtü		Beton	•
	Asfalt	Ahşap		Doğal Taş	•
	Diğer	Diğer		Diğer	
Doku	Yumuşak	Yumuşak		Yumuşak	
	Sert •	Sert		Sert	•
	Yum.+Sert	Yum.+Sert		Yum.+Sert	
Renk	Gri		Beyaz + Bej Kahverengi		

Tablo 21. Rathausplatz Belirleme Formu

BELİRLEME FORMU**A1-18**

İSİM : RATHAUSPLATZ
YER : ST.POLTEN
İŞLEV : DİNLENME
AVLU-FORM :

DÖNEMLER

Mezopotamya	Bizans	İslam	
Eski Ege	Romanesk	Osmanlı	
Yunan	Gotik	Neoklasik	
Roma	Rönesans	Modern	
Çin	Barok	50 sonrası	•

ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)

En: 45 mt.-50 mt.	Kat sayısı: 3-4
Boy: 135 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği: 1/11-1/3
Yükseklik: 12mt.-16mt.	Kapalılık Oranı (ort): 1/6
Sınır Elemanın Doluluk/Boşluk Oranı (ort): 3/1	

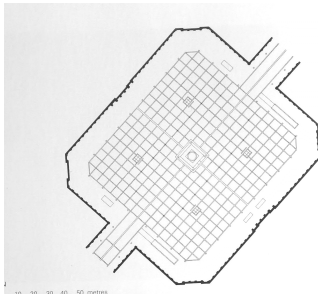
ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ

Su Ögesi	Yeşil Öge	Anıt	Diğer Ögeler
Çeşme	Ağaç	Heykel	• Merdiven
Havuz	Çimen	Ağaç	Rampa
Kanal	Çiçek	Diğer	Asansör
Yapı Ögeleri			Galeri
Kule+Min.	• Saçak	• Çıkma	Oturma Öğ. •

KENT İÇİ KONUM**DÜZLEM ÖZELLİKLERİ**

		Zemin	Tavan	Sınır
Eğim	Düz	•	Açık	•
	Eğimli		Yarı Açık	
	Düz+Eğimli		Kapalı	
	Basamaklı			
Malzeme	Doğal Taş		Cam	Şeffaf yüzey
	Arnavut kal.		Örtü	Ahşap
	Beton	•	Cam+Örtü	Beton
	Asfalt		Ahşap	Doğal Taş
	Diğer		Diğer	Diğer
Doku	Yumuşak		Yumuşak	Yumuşak
	Sert	•	Sert	Sert
	Yum.+Sert		Yum.+Sert	Yum.+Sert
Renk	Gri + Kahverengi		Beyaz + Turuncu Bej + Eflatun	

Tablo 22. Place Vendome Belirleme Formu

BELİRLEME FORMU**A1-19**

İSİM : PLACE VENDOME
YER : PARİS
İŞLEV : DİNLENME
AVLU-FORM :

DÖNEMLER

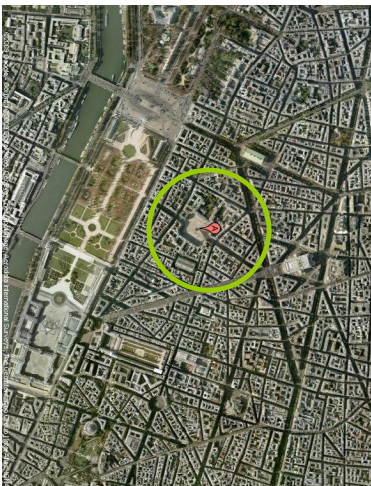
Mezopotamya	Bizans	İslam
Eski Ege	Romanesk	Osmanlı
Yunan	Gotik	Neoklasik
Roma	Rönesans	Modern
Çin	Barok	• 50 sonrası

ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)

En: 120 mt.	Kat sayısı: 4
Boy: 135 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği: 1/6-1/6.7
Yükseklik: 20 mt.	Kapalılık Oranı (ort): 1/6.3
Sınır Elemanın Doluluk/Boşluk Oranı (ort): 2.3/1	

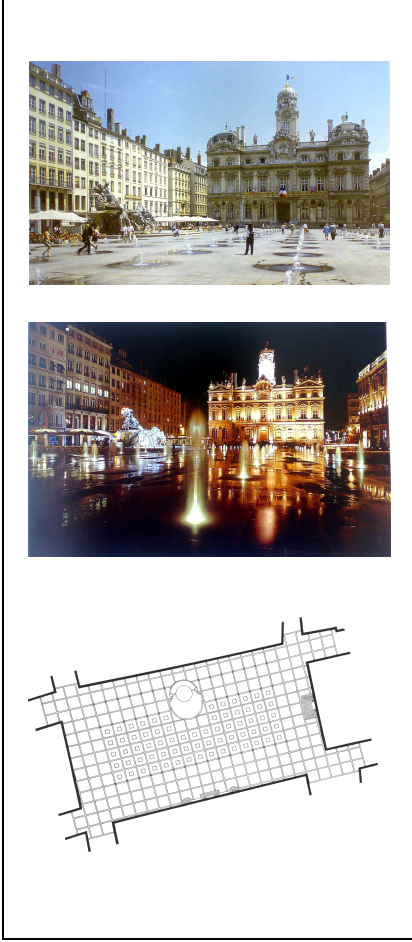
ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ

Su Ögesi	Yeşil Öge	Ant	Diğer Ögeler
Çeşme	Ağaç	Heykel	• Merdiven
Havuz	Çimen	Ağaç	Rampa
Kanal	Çiçek	Diğer	• Asansör
Yapı Ögeleri			Galeri
Kule+Min.	Saçak	• Çıkma	Oturma Öğ. •

KENT İÇİ KONUM**DÜZLEM ÖZELLİKLERİ**

	Zemin	Tavan	Sınır
Eğim	Düz •	Açık •	Yapı •
	Eğimli	Yarı Açık	Yeşil
	Düz+Eğimli	Kapalı	Su
	Basamaklı		Parapet
Malzeme	Doğal Taş	Cam	Şeffaf yüzey
	Arnavut kal.	Örtü	Ahşap
	Beton •	Cam+Örtü	Beton
	Asfalt	Ahşap	Doğal Taş •
	Diğer	Diğer	Diğer •
Doku	Yumuşak	Yumuşak	Yumuşak
	Sert •	Sert	Sert •
	Yum.+Sert	Yum.+Sert	Yum.+Sert
Renk	Gri		Bej

Tablo 23. Place Des Terreaux Belirleme Formu

BELİRLEME FORMU**A1-20**

İSİM : PLACE DES TERREAUX
YER : LYON
İŞLEV : DİNLENME
AVLU-FORM :

DÖNEMLER

Mezopotamya	Bizans	İslam
Eski Ege	Romanesk	Osmanlı
Yunan	Gotik	Neoklasik
Roma	Rönesans	Modern
Çin	Barok	• 50 sonrası

ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)

En: 65 mt.	Kat sayısı: 3-7
Boy: 120 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği: 1/10-2/5
Yükseklik: 12mt.-25mt.	Kapalılık Oranı (ort): 1/5
Sınır Elemanın Doluluk/Boşluk Oranı (ort): 1.4/1	

ETKİLİ MEKAN ÖĞELERİ

Su Ögesi	Yeşil Öge	Anıt	Diğer Ögeler
Çeşme	• Ağaç	Heykel	• Merdiven
Havuz	• Çimen	Ağaç	Rampa
Kanal	Çiçek	• Diğer	• Asansör
Yapı Öğeleri			Galeri
Kule+Min.	• Saçak	• Çıkma	Oturma Öğ. •

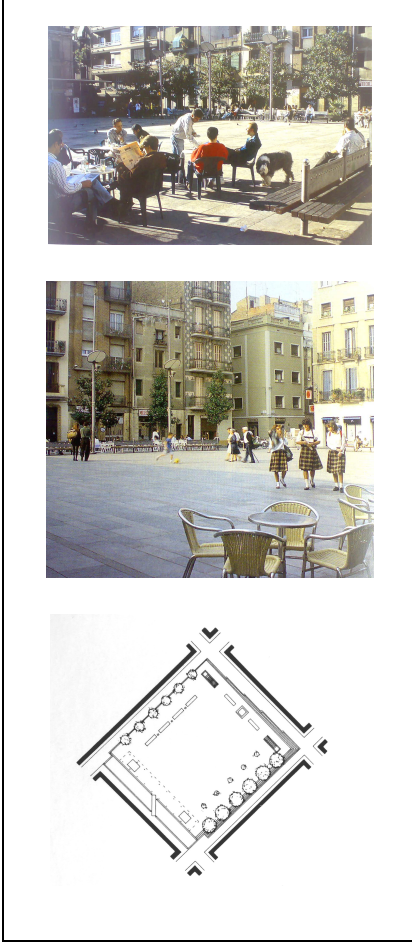
KENT İÇİ KONUM**DÜZLEM ÖZELLİKLERİ**

	Zemin	Tavan	Sınır
Eğim	Düz	• Açık	• Yapı
	Eğimli	• Yarı Açık	• Yeşil
	Düz+Eğimli	Kapalı	• Su
	Basamaklı		• Parapet
Malzeme	Doğal Taş	Cam	• Şeffaf yüzey
	Arnavut kal.	Örtü	Ahşap
	Beton	• Cam+Örtü	Beton
	Asfalt	Ahşap	• Doğal Taş
	Diğer	• Diğer	• Diğer
Doku	Yumuşak	Yumuşak	Yumuşak
	Sert	• Sert	• Sert
	Yum.+Sert	Yum.+Sert	Yum.+Sert
Renk	Gri + Bej		Bej

Tablo 24. Plaça Del Sol Belirleme Formu

BELİRLEME FORMU

A1-21

İSİM : PLAÇA DEL SOL
YER : BARCELONA
İŞLEV : DİNLENME
AVLU-FORM :

DÖNEMLER

Mezopotamya	Bizans	İslam	
Eski Ege	Romanesk	Osmanlı	
Yunan	Gotik	Neoklasik	
Roma	Rönesans	Modern	
Çin	Barok	50 sonrası	●

ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)

En: 45 mt.	Kat sayısı: 4-
Boy: 50 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği: 1/4.1-
Yükseklik: 12mt.-	Kapalılık Oranı (ort):
Sınır Elemanın Doluluk Boşluk Oranı (ort): 3.5/1	

ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ

Su Ögesi	Yeşil Öge	Anıt	Diğer Ögeler
Çeşme	Ağaç ●	Heykel	Merdiven
Havuz	Çimen	Ağaç	Rampa
Kanal	Çiçek	Diğer	Asansör
Yapı Ögeleri			Galeri
Kule+Min.	Saçak ●	Çıkma	Oturma Öğ. ●

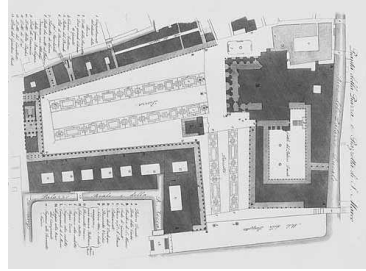
KENT İÇİ KONUM**DÜZLEM ÖZELLİKLERİ**

	Zemin	Tavan	Sınır
Eğim	Düz ●	Açık ●	Yapı ●
	Eğimli	Yarı Açık	Yeşil
	Düz+Eğimli	Kapalı	Su
	Basamaklı		Parapet
Malzeme	Doğal Taş	Cam	Şeffaf yüzey
	Arnavut kal.	Örtü	Ahşap
	Beton	Cam+Örtü	Beton ●
	Asfalt	Ahşap	Doğal Taş ●
	Diğer ●	Diğer	Diğer ●
Doku	Yumuşak	Yumuşak	Yumuşak
	Sert ●	Sert	Sert ●
	Yum.+Sert	Yum.+Sert	Yum.+Sert
Renk	Gri		Bej+Kahverengi

Tablo 25. St. Marco Belirleme Formu

BELİRLEME FORMU

A1-22

İSİM : ST. MARCO
YER : VENEDİK
İŞLEV : DİNLENME
AVLU-FORM :

DÖNEMLER

Mezopotamya	Bizans	İslam
Eski Ege	Romanesk	Osmanlı
Yunan	Gotik	Neoklasik
Roma	Rönesans	• Modern
Çin	Barok	50 sonrası

ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)

En: 55 mt.-90 mt.	Kat sayısı: 3
Boy: 115 mt.-185 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği: 1/12-2/7
Yükseklik: 15 mt.	Kapalılık Oranı (ort): 1/6
Sınır Elemanın Doluluk/Boşluk Oranı (ort): 1.3/1	

ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ

Su Ögesi	Yeşil Öge	Anıt	Diğer Ögeler
Çeşme	Ağaç	Heykel	• Merdiven
Havuz	Çimen	Ağaç	Rampa
Kanal	Çiçek	Diğer	Asansör
Yapı Ögeleri			Galeri •
Kule+Min.	• Saçak	• Çıkma	Oturma Öğ. •

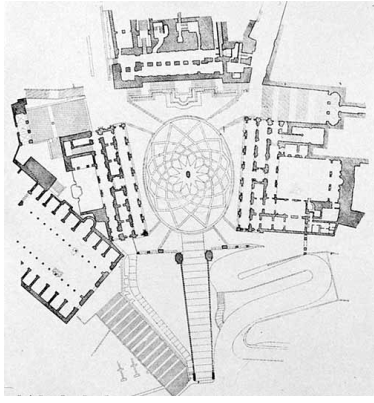
KENT İÇİ KONUM**DÜZLEM ÖZELLİKLERİ**

		Zemin	Tavan	Sınır
Eğim	Düz	•	Açık	•
	Eğimli		Yarı Açık	
	Düz+Eğimli		Kapalı	
	Basamaklı			
Malzeme	Doğal Taş		Cam	Şeffaf yüzey
	Arnavut kal.		Örtü	Ahşap
	Beton	•	Cam+Örtü	Beton
	Asfalt		Ahşap	Doğal Taş •
	Diğer	•	Diğer	Diğer •
Doku	Yumuşak		Yumuşak	Yumuşak
	Sert	•	Sert	Sert •
	Yum.+Sert		Yum.+Sert	Yum.+Sert
Renk	Gri + Beyaz		Bej+Beyaz+ Gri+Turuncu	

Tablo 26. Piazza Campidoglio Belirleme Formu

BELİRLEME FORMU

A1-23

İSİM : PIAZZA CAMPIDOGLIO
YER : ROMA
İŞLEV : DİNLENME
AVLU-FORM :

DÖNEMLER

Mezopotamya	Bizans	İslam	
Eski Ege	Romanesk	Osmanlı	
Yunan	Gotik	Neoklasik	
Roma	Rönesans	• Modern	
Çin	Barok	• 50 sonrası	

ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)

En: 40 mt.-60 mt.	Kat sayısı: 2-3
Boy: 70 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği: 1/7-2/5
Yükseklik: 10mt.-15mt.	Kapalılık Oranı (ort): 1/4.8
Sınır Elemanın Doluluk/Boşluk Oranı (ort): 8/1	

ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ

Su Ögesi	Yeşil Öge	Anıt	Diğer Ögeler
Çeşme	Ağaç	Heykel	• Merdiven •
Havuz	Çimen	Ağaç	Rampa
Kanal	Çiçek	Diğer	Asansör
Yapı Ögeleri			Galeri
Kule+Min.	• Saçak	• Çıkma	Oturma Öğ. •

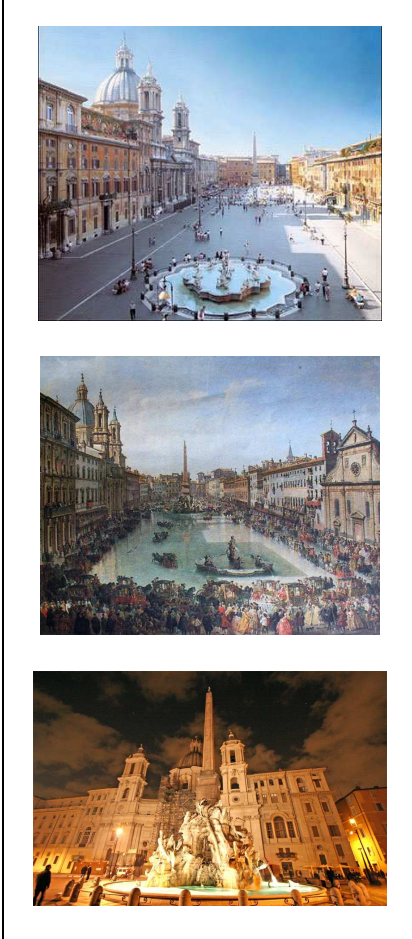
KENT İÇİ KONUM**DÜZLEM ÖZELLİKLERİ**

		Zemin	Tavan	Sınır
Eğim	Düz	•	Açık	•
	Eğimli		Yarı Açık	
	Düz+Eğimli		Kapalı	
	Basamaklı	•		
Malzeme	Doğal Taş		Cam	Şeffaf yüzey
	Arnavut kal.		Örtü	Ahşap
	Beton	•	Cam+Örtü	Beton
	Asfalt		Ahşap	Doğal Taş
	Diğer	•	Diğer	Diğer
Doku	Yumuşak		Yumuşak	Yumuşak
	Sert	•	Sert	Sert
	Yum.+Sert		Yum.+Sert	Yum.+Sert
Renk	Gri + Beyaz		Beyaz+Sarı+ Gri+Kahverengi	

Tablo 27. Piazza Navona Belirleme Formu

BELİRLEME FORMU

A1-24

İSİM : PIAZZA NAVONA
YER : ROMA
İŞLEV : DİNLENME
AVLU-FORM :

DÖNEMLER

Mezopotamya		Bizans		İslam	
Eski Ege		Romanesk	•	Osmanlı	
Yunan		Gotik	•	Neoklasik	
Roma	•	Rönesans	•	Modern	
Çin		Barok	•	50 sonrası	

ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)

En: 50 mt.	Kat sayısı: 3-4
Boy: 245 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği: 1/16-2/5
Yükseklik: 15mt.-20mt.	Kapalılık Oranı (ort): 1/10
Sınır Elemanın Doluluk/Boşluk Oranı (ort): 5.2/1	

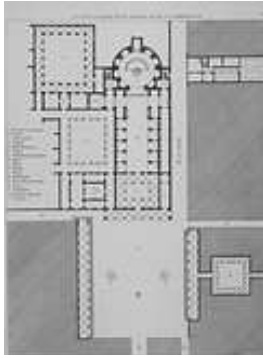
ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ

Su Ögesi	Yeşil Öge	Anıt	Diğer Ögeler
Çeşme	• Ağaç	Heykel	• Merdiven
Havuz	• Çimen	Ağaç	Rampa
Kanal	Çiçek	Diğer	Asansör
Yapı Ögeleri			Galeri
Kule+Min.	• Saçak	• Çıkma	Oturma Öğ. •

KENT İÇİ KONUM**DÜZLEM ÖZELLİKLERİ**

		Zemin	Tavan	Sınır
Eğim	Düz	•	Açık	•
	Eğimli		Yarı Açık	
	Düz+Eğimli		Kapalı	
	Basamaklı			
Malzeme	Doğal Taş		Cam	Şeffaf yüzey
	Arnavut kal.	•	Örtü	Ahşap
	Beton		Cam+Örtü	Beton
	Asfalt		Ahşap	Doğal Taş
	Diğer		Diğer	Diğer
Doku	Yumuşak		Yumuşak	Yumuşak
	Sert	•	Sert	Sert
	Yum.+Sert		Yum.+Sert	Yum.+Sert
Renk		Gri		Sarı + Turuncu Bej +Kahverengi

Tablo 28. Piazza Santissima Annunziata Belirleme Formu

BELİRLEME FORMU**A1-25**

İSİM : PIAZZA SANTISSIMA ANUNZIATA
YER : FLORANSA
İŞLEV : DİNLENME
AVLU-FORM :

DÖNEMLER

Mezopotamya	Bizans	İslam
Eski Ege	Romanesk	Osmanlı
Yunan	Gotik	Neoklasik
Roma	Rönesans	• Modern
Çin	Barok	50 sonrası

ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)

En: 55 mt.-60 mt.	Kat sayısı: 1-3
Boy: 75 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği: 1/4-1/7.5
Yükseklik: 10mt.-15mt.	Kapalılık Oranı (ort): 1/4
Sınır Elemanın Doluluk/Boşluk Oranı (ort): 1.1/1	

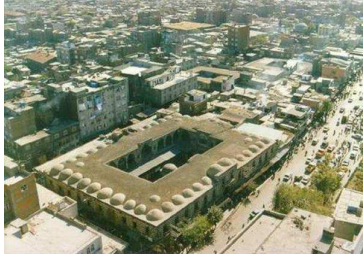
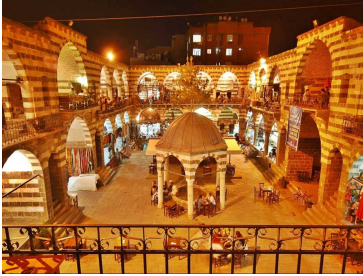
ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ

Su Ögesi	Yeşil Öge	Anıt	Diğer Ögeler
Çeşme	Ağaç	Heykel	• Merdiven •
Havuz	Çimen	Ağaç	Rampa
Kanal	Çiçek	Diğer	Asansör
Yapı Ögeleri			Galeri
Kule+Min.	• Saçak	• Çıkma	Oturma Öğ. •

KENT İÇİ KONUM**DÜZLEM ÖZELLİKLERİ**

	Zemin	Tavan	Sınır
Eğim	Düz •	Açık •	Yapı •
	Eğimli	Yarı Açık	Yeşil
	Düz+Eğimli	Kapalı	Su
	Basamaklı		Parapet
Malzeme	Doğal Taş	Cam	Şeffaf yüzey
	Arnavut kal. •	Örtü	Ahşap
	Beton	Cam+Örtü	Beton
	Asfalt	Ahşap	Doğal Taş •
	Diğer	Diğer	Diğer •
Doku	Yumuşak	Yumuşak	Yumuşak
	Sert •	Sert	Sert •
	Yum.+Sert	Yum.+Sert	Yum.+Sert
Renk	Gri		Bej + Beyaz + Gri

Tablo 29. Hasan Paşa Hanı Belirleme Formu

BELİRLEME FORMU**A1-26**

İSİM : HASAN PAŞA HANI
YER : DİYARBAKIR
İŞLEV : DİNLENME + ALIŞVERİŞ
AVLU-FORM :

DÖNEMLER

Mezopotamya	Bizans	İslam	
Eski Ege	Romanesk	Osmanlı	•
Yunan	Gotik	Neoklasik	
Roma	Rönesans	Modern	
Çin	Barok	50 sonrası	

ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)

En: 20 mt.	Kat sayısı: 2
Boy: 30 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği: 2/7.5-2/5
Yükseklik: 8 mt.	Kapalılık Oranı (ort): 1/3
Sınır Elemanın Doluluk/Boşluk Oranı (ort): 1.3/1	

ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ

Su Ögesi	Yeşil Öge	Anıt	Diğer Ögeler
Çeşme •	Ağaç •	Heykel	Merdiven •
Havuz	Çimen	Ağaç	Rampa
Kanal	Çiçek	Diğer	• Asansör
Yapı Ögeleri			Galeri
Kule+Min.	Saçak •	Çıkma	Oturma Öğ. •

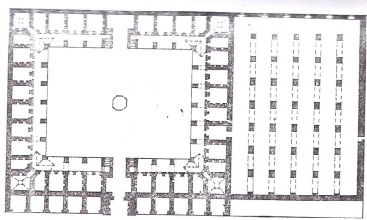
KENT İÇİ KONUM**DÜZLEM ÖZELLİKLERİ**

	Zemin	Tavan	Sınır
Eğim	Düz •	Açık •	Yapı •
	Eğimli	Yarı Açık	Yeşil
	Düz+Eğimli	Kapalı	Su
	Basamaklı		Parapet
Malzeme	Doğal Taş •	Cam	Şeffaf yüzey
	Arnavut kal. •	Örtü	Ahşap
	Beton	Cam+Örtü	Beton
	Asfalt	Ahşap	Doğal Taş •
	Diğer	Diğer	Diğer •
Doku	Yumuşak	Yumuşak	Yumuşak
	Sert •	Sert	Sert •
	Yum.+Sert	Yum.+Sert	Yum.+Sert
Renk	Gri		Bej + Gri

Tablo 30. Deliler Hanı Belirleme Formu

BELİRLEME FORMU

A1-27

İSİM : DELİLER HANI
YER : DİYARBAKIR
İŞLEV : DİNLENME + ALIŞVERİŞ
AVLU-FORM :

DÖNEMLER

Mezopotamya	Bizans	İslam	
Eski Ege	Romanesk	Osmanlı	•
Yunan	Gotik	Neoklasik	
Roma	Rönesans	Modern	
Çin	Barok	50 sonrası	

ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)

En: 26 mt.	Kat sayısı: 2
Boy: 32 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği: 2.2/5-1/2.8
Yükseklik: 12 mt.	Kapalılık Oranı (ort): 2/5
Sınır Elemanın Doluluk/Boşluk Oranı (ort): 1/1	

ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ

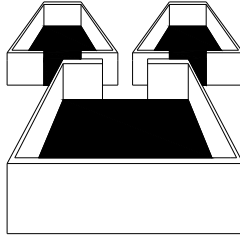
Su Ögesi	Yeşil Öge	Anıt	Diğer Ögeler
Çeşme •	Ağaç •	Heykel	Merdiven
Havuz	Çimen •	Ağaç •	Rampa
Kanal	Çiçek •	Diğer	Asansör
Yapı Ögeleri			Galeri
Kule+Min.	Saçak •	Çıkma	Oturma Öğ. •

KENT İÇİ KONUM**DÜZLEM ÖZELLİKLERİ**

		Zemin	Tavan	Sınır
Eğim	Düz •	•	Açık •	Yapı •
	Eğimli		Yarı Açık	Yeşil
	Düz+Eğimli		Kapalı	Su
	Basamaklı			Parapet
Malzeme	Doğal Taş •	•	Cam	Şeffaf yüzey
	Arnavut kal.		Örtü	Ahşap
	Beton		Cam+Örtü	Beton
	Asfalt		Ahşap	Doğal Taş •
	Diğer		Diğer	Diğer •
Doku	Yumuşak		Yumuşak	Yumuşak
	Sert •	•	Sert	Sert •
	Yum.+Sert		Yum.+Sert	Yum.+Sert
Renk		Gri		Bej + Gri

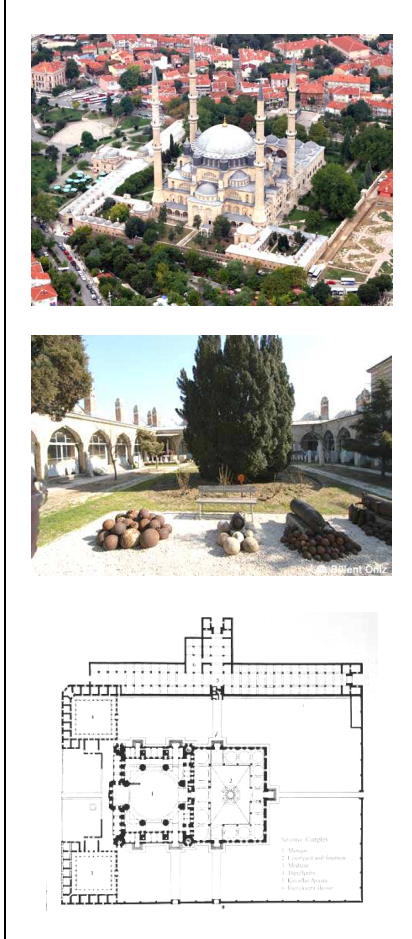
ÇOKLU AVLULAR

A2

- Selimiye Külliyesi
- Rüstempaşa Kervansarayı
- II. Bayazıt Külliyesi
- Atik Valide Külliyesi
- Süleymaniye Külliyesi
- Fatih Külliyesi
- Forbidden City
- Khorsabad Sarayı

Tablo 31. Selimiye Külliyesi Belirleme Formu

BELİRLEME FORMU**A2-1**

İSİM : SELİMİYE KÜLLİYESİ
YER : EDİRNE
İŞLEV : DİNİ
AVLU-FORM :

DÖNEMLER			
Mezopotamya	Bizans	İslam	
Eski Ege	Romanesk	Osmanlı	•
Yunan	Gotik	Neoklasik	
Roma	Rönesans	Modern	
Çin	Barok	50 sonrası	

ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)	
En: 25 mt.	Kat sayısı: 1-2
Boy: 40 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği: 1/5-3/5
Yükseklik: 8mt.-16mt.	Kapalılık Oranı (ort): 1/2.7
Sınır Elemanın Doluluk/Boşluk Oranı (ort): 1/1	

ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ			
Su Ögesi	Yeşil Öge	Anıt	Diğer Ögeler
Çeşme	• Ağaç	• Heykel	Merdiven
Havuz	Çimen	• Ağaç	• Rampa
Kanal	Çiçek	Diğer	Asansör
Yapı Ögeleri			Galeri
Kule+Min.	• Saçak	Çıkma	Oturma Öğ.

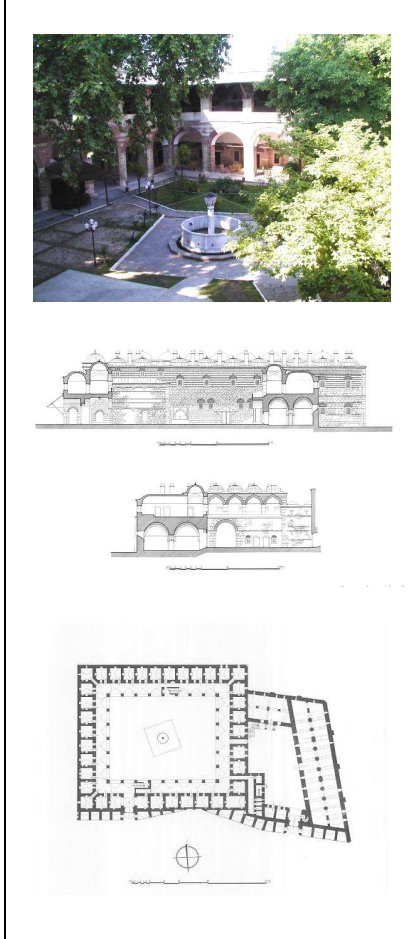
KENT İÇİ KONUM

DÜZLEM ÖZELLİKLERİ								
Zemin		Tavan		Sınır				
Eğim	Düz	•	Kapalılık	Açık	•	Nitelik	Yapı	•
	Eğimli			Yarı Açık			Yeşil	
	Düz+Eğimli			Kapalı			Su	
	Basamaklı						Parapet	•
Malzeme	Doğal Taş	•	Cam		Şeffaf yüzey			
	Arnavut kal.		Örtü		Ahşap			
	Beton		Cam+Örtü		Beton			
	Asfalt		Ahşap		Doğal Taş	•		
	Diğer	•	Diğer		Diğer			
Doku	Yumuşak		Yumuşak		Yumuşak			
	Sert		Sert		Sert	•		
	Yum.+Sert	•	Yum.+Sert		Yum.+Sert			
Renk	Gri + Yeşil				Bej + Gri			

Tablo 32. Rüstempaşa Kervansarayı Belirleme Formu

BELİRLEME FORMU

A2-2

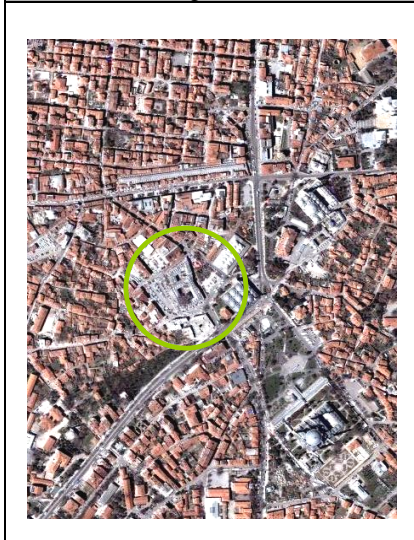

İSİM : RÜSTEMPAŞA KERVANSARAYI
YER : EDİRNE
İŞLEV : KONAKLAMA
AVLU-FORM :

DÖNEMLER			
Mezopotamya		Bizans	İslam
Eski Ege		Romanesk	Osmanlı •
Yunan		Gotik	Neoklasik
Roma		Rönesans	Modern
Çin		Barok	50 sonrası

ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)	
En: 24 mt.	Kat sayısı: 2
Boy: 30 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği: 1/3-1/4
Yükseklik: 8mt.	Kapalılık Oranı (ort): 1/3.3
Sınır Elemanın Doluluk/Boşluk Oranı (ort): 1.3/1	

ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ			
Su Ögesi	Yeşil Öge	Anıt	Diğer Ögeler
Çeşme •	Ağaç •	Heykel	Merdiven
Havuz	Çimen •	Ağaç •	Rampa
Kanal	Çiçek	Diğer	Asansör
Yapı Ögeleri			Galeri
Kule+Min.	Saçak	Çıkma	Oturma Öğ.

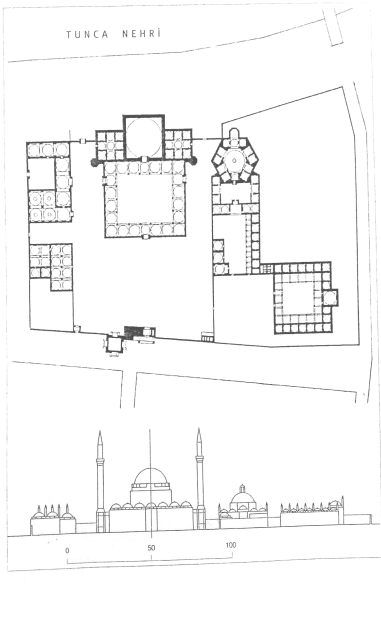
KENT İÇİ KONUM

DÜZLEM ÖZELLİKLERİ			
	Zemin	Tavan	Sınır
Eğim	Düz •	Açık •	Yapı •
	Eğimli	Yarı Açık	Yeşil
	Düz+Eğimli	Kapalı	Su
	Basamaklı		Parapet
Malzeme	Doğal Taş •	Cam	Şeffaf yüzey
	Arnavut kal.	Örtü	Ahşap
	Beton	Cam+Örtü	Beton
	Asfalt	Ahşap	Doğal Taş •
	Diğer •	Diğer	Diğer
Doku	Yumuşak	Yumuşak	Yumuşak
	Sert	Sert	Sert •
	Yum.+Sert •	Yum.+Sert	Yum.+Sert
Renk	Gri + Yeşil		Bej

Tablo 33. II. Bayazıt Külliyesi Belirleme Formu

BELİRLEME FORMU

A2-3

İSİM : II. BAYAZIT KÜLLİYESİ
YER : EDİRNE
İŞLEV : DİNİ
AVLU-FORM :

DÖNEMLER

Mezopotamya	Bizans	İslam	
Eski Ege	Romanesk	Osmanlı	•
Yunan	Gotik	Neoklasik	
Roma	Rönesans	Modern	
Çin	Barok	50 sonrası	

ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)

En: 26 mt.	Kat sayısı: 1
Boy: 32 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği: 1/4- 2/6.5
Yükseklik: 8 mt.	Kapalılık Oranı (ort): 1/3.6
Sınır Elemanın Doluluk/Boşluk Oranı (ort): 1.2/1	

ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ

Su Ögesi	Yeşil Öge	Ant	Diğer Ögeler
Çeşme	Ağaç	• Heykel	Merdiven
Havuz	Çimen	• Ağaç	Rampa
Kanal	Çiçek	• Diğer	Asansör
Yapı Ögeleri			Galeri
Kule+Min.	• Saçak	• Çıkma	Oturma Öğ. •

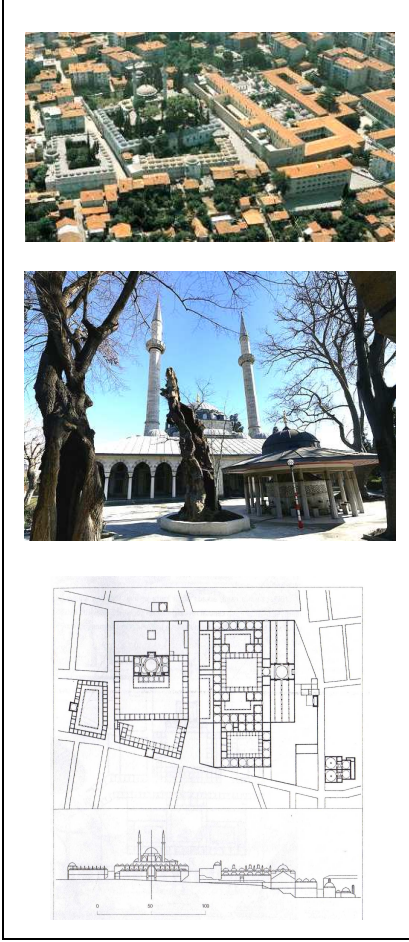
KENT İÇİ KONUM**DÜZLEM ÖZELLİKLERİ**

	Zemin	Tavan	Sınır
Eğim	Düz	•	Yapı
	Eğimli		Yeşil
	Düz+Eğimli		Su
	Basamaklı		Parapet
Malzeme	Doğal Taş	• Cam	Şeffaf yüzey
	Arnavut kal.	Örtü	Ahşap
	Beton	Cam+Örtü	Beton
	Asfalt	Ahşap	Doğal Taş
	Diğer	• Diğer	Diğer
Doku	Yumuşak	Yumuşak	Yumuşak
	Sert	Sert	Sert
	Yum.+Sert	• Yum.+Sert	Yum.+Sert
Renk	Gri + Yeşil		Bej + Gri

Tablo 34. Atik Valide Külliyesi Belirleme Formu

BELİRLEME FORMU

A2-4

İSİM : ATIK VALİDE KÜLLİYESİ
YER : İSTANBUL
İŞLEV : DİNİ
AVLU-FORM :

DÖNEMLER

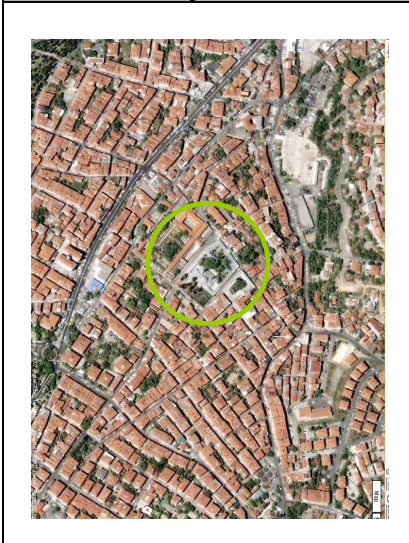
Mezopotamya	Bizans	İslam	
Eski Ege	Romanesk	Osmanlı	•
Yunan	Gotik	Neoklasik	
Roma	Rönesans	Modern	
Çin	Barok	50 sonrası	

ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)

En: 21 mt.-41 mt.	Kat sayısı: 1
Boy: 53 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği: 1/6.6-2/5
Yükseklik: 8 mt.	Kapalılık Oranı (ort): 1/5
Sınır Elemanın Doluluk/Boşluk Oranı (ort): 1/1	

ETKİLİ MEKAN ÖĞELERİ

Su Ögesi	Yeşil Öge	Anıt	Diğer Ögeler
Çeşme •	Ağaç •	Heykel	Merdiven
Havuz	Çimen	Ağaç	• Rampa
Kanal	Çiçek	Diğer	Asansör
Yapı Öğeleri			Galeri
Kule+Min. •	Saçak •	Çıkma •	Oturma Ög.

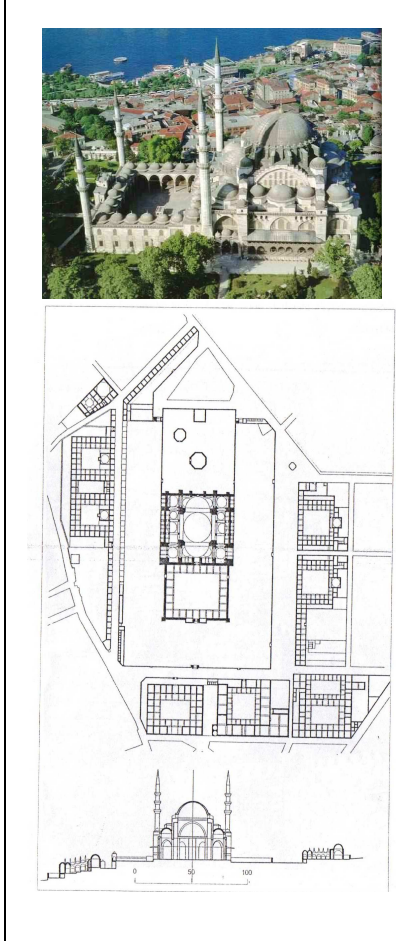
KENT İÇİ KONUM**DÜZLEM ÖZELLİKLERİ**

	Zemin	Tavan	Sınır
Eğim	Düz •	Açık •	Yapı •
	Eğimli	Yarı Açık	Yeşil
	Düz+Eğimli	Kapalı	Su
	Basamaklı		Parapet •
Malzeme	Doğal Taş •	Cam	Şeffaf yüzey
	Arnavut kal.	Örtü	Ahşap
	Beton	Cam+Örtü	Beton
	Asfalt	Ahşap	Doğal Taş •
	Diğer	Diğer	Diğer
Doku	Yumuşak	Yumuşak	Yumuşak
	Sert •	Sert	Sert •
	Yum.+Sert	Yum.+Sert	Yum.+Sert
Renk	Gri		Bej + Gri

Tablo 35. Süleymaniye Külliyesi Belirleme Formu

BELİRLEME FORMU

A2-5

İSİM : SÜLEYMANIYE KÜLLİYESİ
YER : İSTANBUL
İŞLEV : DİNİ
AVLU-FORM :

DÖNEMLER			
Mezopotamya		Bizans	İslam
Eski Ege		Romanesk	Osmanlı •
Yunan		Gotik	Neoklasik
Roma		Rönesans	Modern
Çin		Barok	50 sonrası

ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)	
En: 30 mt.	Kat sayısı: 1
Boy: 43 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği: 1/5.3-2/7.5
Yükseklik: 8 mt.	Kapalılık Oranı (ort): 1/4.5
Sınır Elemanın Doluluk/Boşluk Oranı (ort): 1/1	

ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ			
Su Ögesi	Yeşil Öge	Anıt	Diğer Ögeler
Çeşme •	Ağaç •	Heykel	Merdiven
Havuz	Çimen •	Ağaç •	Rampa
Kanal	Çiçek •	Diğer	Asansör
Yapı Ögeleri			Galeri
Kule+Min. •	Saçak •	Çıkma •	Oturma Öğ. •

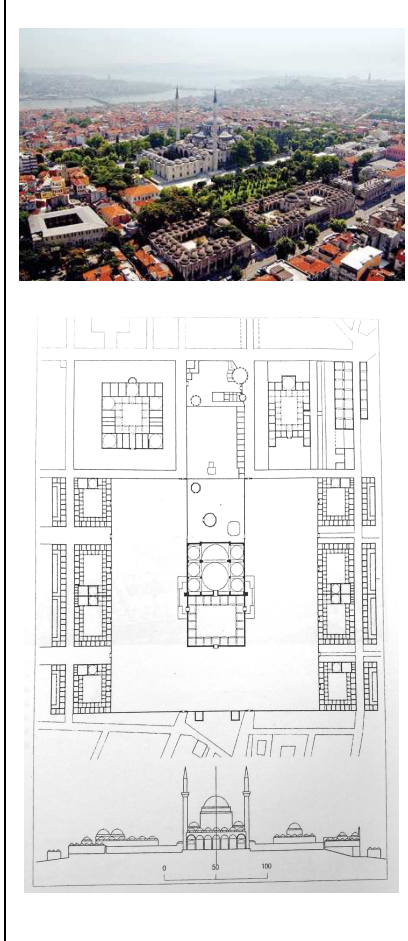
KENT İÇİ KONUM

DÜZLEM ÖZELLİKLERİ					
Zemin		Tavan		Sınır	
Eğim	Düz •	Kapalılık	Açık •	Nitelik	Yapı •
	Eğimli		Yarı Açık		Yeşil •
	Düz+Eğimli		Kapalı		Su
	Basamaklı				Parapet •
Malzeme	Doğal Taş •	Cam		Şeffaf yüzey	
	Arnavut kal.	Örtü		Ahşap	
	Beton	Cam+Örtü		Beton	
	Asfalt	Ahşap		Doğal Taş •	
	Diğer •	Diğer		Diğer •	
Doku	Yumuşak	Yumuşak		Yumuşak	
	Sert	Sert		Sert •	
	Yum.+Sert •	Yum.+Sert		Yum.+Sert	
Renk	Gri + Yeşil		Bej + Gri		

Tablo 36. Fatih Külliyesi Belirleme Formu

BELİRLEME FORMU

A2-6

İSİM : FATİH KÜLLİYESİ
YER : İSTANBUL
İŞLEV : DİNİ
AVLU-FORM :

DÖNEMLER			
Mezopotamya	Bizans	İslam	
Eski Ege	Romanesk	Osmanlı	•
Yunan	Gotik	Neoklasik	
Roma	Rönesans	Modern	
Çin	Barok	50 sonrası	

ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)	
En: 25 mt.	Kat sayısı: 2
Boy: 37 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği: 2/5-3/5
Yükseklik: 15 mt.	Kapalılık Oranı (ort): 1/2
Sınır Elemanın Doluluk Boşluk Oranı (ort): 1/1	

ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ			
Su Ögesi	Yeşil Öge	Anıt	Diğer Ögeler
Çeşme •	Ağaç •	Heykel	Merdiven
Havuz	Çimen •	Ağaç •	Rampa
Kanal	Çiçek •	Diğer	Asansör
Yapı Ögeleri			Galeri
Kule+Min. •	Saçak •	Çıkma •	Oturma Öğ. •

KENT İÇİ KONUM

DÜZLEM ÖZELLİKLERİ			
	Zemin	Tavan	Sınır
Eğim	Düz •	Açık •	Yapı •
	Eğimli	Yarı Açık	Yeşil
	Düz+Eğimli	Kapalı	Su
	Basamaklı		Parapet •
Malzeme	Doğal Taş •	Cam	Şeffaf yüzey
	Arnavut kal.	Örtü	Ahşap
	Beton	Cam+Örtü	Beton
	Asfalt	Ahşap	Doğal Taş •
	Diğer •	Diğer	Diğer •
Doku	Yumuşak	Yumuşak	Yumuşak
	Sert	Sert	Sert •
	Yum.+Sert •	Yum.+Sert	Yum.+Sert
Renk	Gri + Yeşil		Bej + Gri

Tablo 37. Forbidden City Belirleme Formu

BELİRLEME FORMU

A2-7

İSİM : FORBIDDEN CITY
YER : BEIJING
İŞLEV : DİNİ-TAPINAK-SARAY
AVLU-FORM :

DÖNEMLER

Mezopotamya		Bizans		İslam	
Eski Ege		Romanesk		Osmanlı	
Yunan		Gotik		Neoklasik	
Roma		Rönesans		Modern	
Çin	•	Barok		50 sonrası	

ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)

En: 185 mt.	Kat sayısı: 1-3
Boy: 185 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği: 1/37-1/12
Yükseklik: 5mt.-15mt.	Kapalılık Oranı (ort): 1/18
Sınır Elemanın Doluluk Boşluk Oranı (ort):	

ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ

Su Ögesi	Yeşil Öge	Ant	Diğer Ögeler
Çeşme	Ağaç	• Heykel	Merdiven •
Havuz	Çimen	Ağaç	Rampa •
Kanal	Çiçek	• Diğer	Asansör
Yapı Ögeleri			Galeri
Kule+Min.	Saçak	• Çıkma	Oturma Öğ.

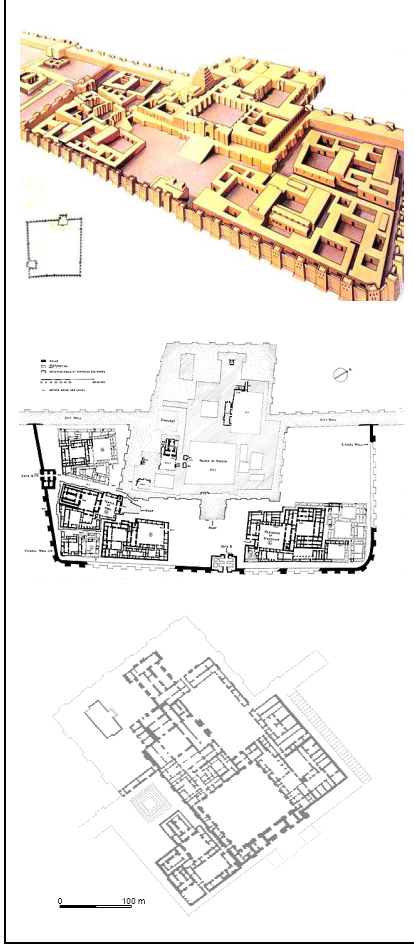
KENT İÇİ KONUM**DÜZLEM ÖZELLİKLERİ**

		Zemin	Tavan	Sınır
Eğim	Düz	•	Açık	•
	Eğimli		Yarı Açık	
	Düz+Eğimli		Kapalı	
	Basamaklı	•		
Malzeme	Doğal Taş	•	Cam	Şeffaf yüzey
	Arnavut kal.		Örtü	Ahşap
	Beton		Cam+Örtü	Beton
	Asfalt		Ahşap	Doğal Taş •
	Diğer	•	Diğer	Diğer •
Doku	Yumuşak		Yumuşak	Yumuşak
	Sert	•	Sert	Sert •
	Yum.+Sert		Yum.+Sert	Yum.+Sert
Renk	Gri + Bej		Bej + Gri	

Tablo 38. Khorsabad Sarayı Belirleme Formu

BELİRLEME FORMU

A2-8

İSİM : KHORSABAD SARAYI
YER : KHORSABAD
İŞLEV : DİNİ-TAPINAK-SARAY
AVLU-FORM :

DÖNEMLER

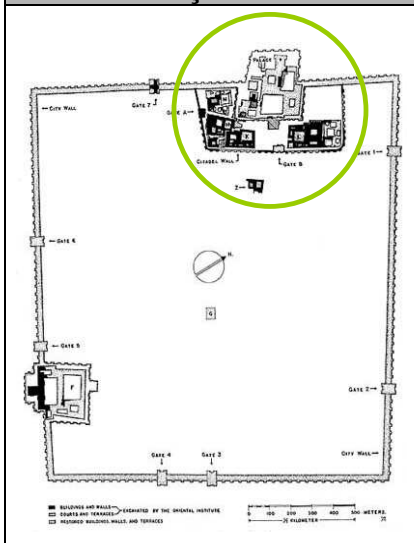
Mezopotamya	• Bizans	İslam	
Eski Ege	Romanesk	Osmanlı	
Yunan	Gotik	Neoklasik	
Roma	Rönesans	Modern	
Çin	Barok	50 sonrası	

ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)

En: 90 mt.	Kat sayısı: 1
Boy: 100 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği:
Yükseklik:	Kapalılık Oranı (ort):
Sınır Elemanın Doluluk/Boşluk Oranı (ort):	

ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ

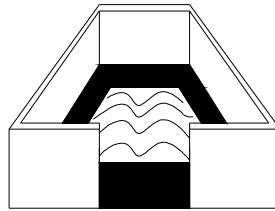
Su Ögesi	Yeşil Öge	Anıt	Diğer Ögeler
Çeşme	Ağaç	Heykel	Merdiven •
Havuz	Çimen	Ağaç	Rampa
Kanal	Çiçek	Diğer	Asansör
Yapı Ögeleri			Galeri
Kule+Min.	• Saçak	Çıkma	Oturma Öğ.

KENT İÇİ KONUM**DÜZLEM ÖZELLİKLERİ**

	Zemin	Tavan	Sınır
Eğim	Düz •	Açık •	Yapı •
	Eğimli	Yarı Açık	Yeşil
	Düz+Eğimli	Kapalı	Su
	Basamaklı		Parapet
Malzeme	Doğal Taş	Cam	Şeffaf yüzey
	Arnavut kal.	Örtü	Ahşap
	Beton	Cam+Örtü	Beton
	Asfalt	Ahşap	Doğal Taş •
	Diğer •	Diğer •	Diğer •
Doku	Yumuşak	Yumuşak	Yumuşak
	Sert •	Sert •	Sert •
	Yum.+Sert	Yum.+Sert	Yum.+Sert
Renk			

SU AVLULAR

B1

- Forecourt Fountain
- Alhambra Palace

Tablo 39. Forecourt Fountain Belirleme Formu

BELİRLEME FORMU**B1-1**

İSİM : FORECOURT FOUNTAIN
YER : PORTLAND
İŞLEV : DİNLENME
AVLU-FORM :

DÖNEMLER

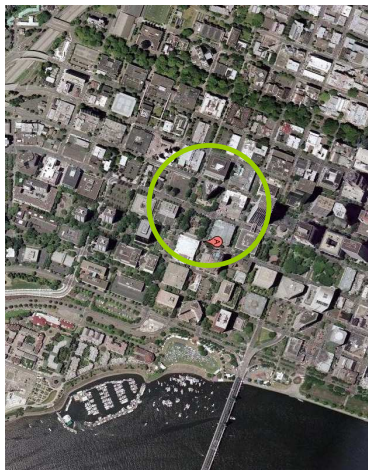
Mezopotamya	Bizans	İslam	
Eski Ege	Romanesk	Osmanlı	
Yunan	Gotik	Neoklasik	
Roma	Rönesans	Modern	
Çin	Barok	50 sonrası	•

ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)

En: 13 mt.	Kat sayısı: 1
Boy: 26 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği: 1/5-2/5
Yükseklik: 5 mt.	Kapalılık Oranı (ort): 1/4
Sınır Elemanın Doluluk/Boşluk Oranı (ort):	

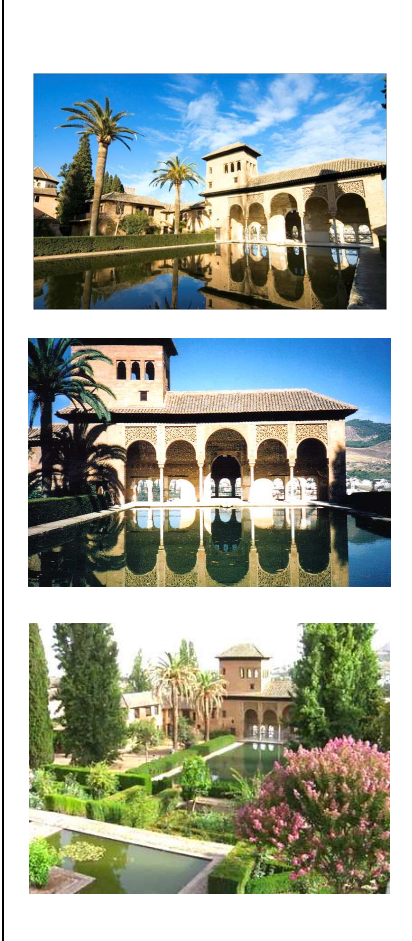
ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ

Su Ögesi	Yeşil Öge	Anıt	Diğer Ögeler
Çeşme	Ağaç	• Heykel	Merdiven •
Havuz	• Çimen	• Ağaç	Rampa
Kanal	Çiçek	• Diğer	Asansör
Yapı Ögeleri			Galeri
Kule+Min.	Saçak	Çıkma	Oturma Öğ.

KENT İÇİ KONUM**DÜZLEM ÖZELLİKLERİ**

		Zemin	Tavan	Sınır
Eğim	Düz	•	Açık	•
	Eğimli		Yarı Açık	
	Düz+Eğimli		Kapalı	
	Basamaklı	•		
Malzeme	Doğal Taş		Cam	Şeffaf yüzey
	Arnavut kal.		Örtü	Ahşap
	Beton		Cam+Örtü	Beton
	Asfalt		Ahşap	Doğal Taş
	Diğer	•	Diğer	Diğer •
Doku	Yumuşak		Yumuşak	Yumuşak
	Sert		Sert	Sert
	Yum.+Sert	•	Yum.+Sert	Yum.+Sert •
Renk	Bej+Yeşil+Gri+Kahverengi		Kahverengi + Bej + Yeşil	

Tablo 40. Alhambra Palace Belirleme Formu

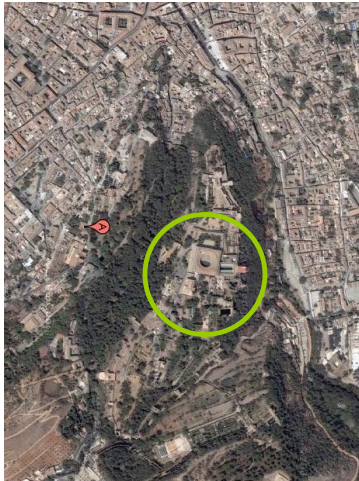
BELİRLEME FORMU**B1-2**

İSİM : ALHAMBRA PALACE
YER : GRANADA
İŞLEV : SARAY
AVLU-FORM :

DÖNEMLER			
Mezopotamya	Bizans	İslam	•
Eski Ege	Romanesk	Osmanlı	
Yunan	Gotik	Neoklasik	
Roma	Rönesans	Modern	
Çin	Barok	50 sonrası	

ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)	
En: 14 mt.	Kat sayısı: 1-2
Boy: 35 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği: 1/35-1.4/1
Yükseklik: 1mt.-10mt.	Kapalılık Oranı (ort): 1/4.5
Sınır Elemanın Doluluk/Boşluk Oranı (ort): 1.7/1	

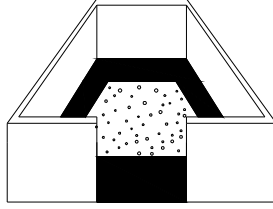
ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ			
Su Ögesi	Yeşil Öge	Anıt	Diğer Ögeler
Çeşme	Ağaç	• Heykel	Merdiven
Havuz	• Çimen	• Ağaç	Rampa
Kanal	Çiçek	• Diğer	Asansör
Yapı Ögeleri			Galeri
Kule+Min.	Saçak	Çıkma	Oturma Öğ.

KENT İÇİ KONUM

DÜZLEM ÖZELLİKLERİ						
	Zemin	Tavan	Sınır			
Eğim	Düz	•	Açık	•	Yapı	•
	Eğimli		Yarı Açık		Yeşil	•
	Düz+Eğimli		Kapalı		Su	
	Basamaklı				Parapet	
Malzeme	Doğal Taş	• Cam		Şeffaf yüzey		
	Arnavut kal.	Örtü		Ahşap		
	Beton	Cam+Örtü		Beton		
	Asfalt	Ahşap		Doğal Taş	•	
	Diğer	• Diğer		Diğer	•	
Doku	Yumuşak	Yumuşak		Yumuşak		
	Sert	Sert		Sert		
	Yum.+Sert	• Yum.+Sert		Yum.+Sert	•	
Renk	Bej + Kahverengi		Kahverengi + Bej + Yeşil			

ÇİM AVLULAR

B2

- Trinity Square
- Exchange Square

Tablo 41. Trinity Square Belirleme Formu

BELİRLEME FORMU**B2-1**

İSİM : TRINITY SQUARE
YER : TORONTO
İŞLEV : DİNLENME
AVLU-FORM :

DÖNEMLER			
Mezopotamya	Bizans	İslam	
Eski Ege	Romanesk	Osmanlı	
Yunan	Gotik	Neoklasik	
Roma	Rönesans	Modern	
Çin	Barok	50 sonrası	•

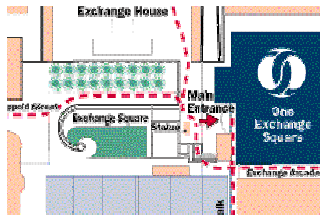
ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)	
En: 50 mt.	Kat sayısı: 2-9
Boy: 50 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği: 1/6-1.6/1
Yükseklik: 8mt.-30mt.	Kapalılık Oranı (ort): 1/2.5
Sınır Elemanın Doluluk/Boşluk Oranı (ort): 2.5/1	

ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ				
Su Ögesi	Yeşil Öge	Anıt	Diğer Ögeler	
Çeşme	Ağaç	• Heykel	Merdiven	•
Havuz	Çimen	• Ağaç	Rampa	
Kanal	Çiçek	Diğer	• Asansör	
Yapı Ögeleri				Galeri
Kule+Min.	Saçak	Çıkma	Oturma Öğ.	

KENT İÇİ KONUM

DÜZLEM ÖZELLİKLERİ								
Zemin		Tavan		Sınır				
Eğim	Düz	•	Kapalılık	Açık	•	Nitelik	Yapı	•
	Eğimli			Yarı Açık			Yeşil	•
	Düz+Eğimli			Kapalı			Su	
	Basamaklı						Parapet	
Malzeme	Doğal Taş		Cam		Şeffaf yüzey			
	Arnavut kal.	•	Örtü		Ahşap			
	Beton		Cam+Örtü		Beton	•		
	Asfalt		Ahşap		Doğal Taş			
	Diğer	•	Diğer		Diğer	•		
Doku	Yumuşak		Yumuşak		Yumuşak			
	Sert		Sert		Sert			
	Yum.+Sert	•	Yum.+Sert		Yum.+Sert	•		
Renk	Yeşil + Gri				Yeşil + Gri			

Tablo 42. Exchange Square Belirleme Formu

BELİRLEME FORMU**B2-2**

İSİM : EXCHANGE SQUARE
YER : LONDRA
İŞLEV : DİNLENME
AVLU-FORM :

DÖNEMLER

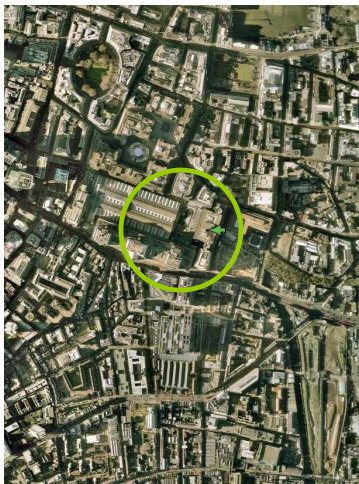
Mezopotamya	Bizans	İslam	
Eski Ege	Romanesk	Osmanlı	
Yunan	Gotik	Neoklasik	
Roma	Rönesans	Modern	
Çin	Barok	50 sonrası	•

ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)

En: 60 mt.	Kat sayısı: 6-11
Boy: 100 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği: 1/5-1.7/1
Yükseklik: 20mt.-35mt.	Kapalılık Oranı (ort): 1/3
Sınır Elemanın Doluluk/Boşluk Oranı (ort): 1.2/1	

ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ

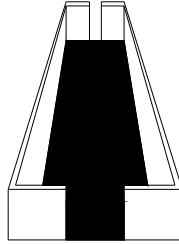
Su Ögesi	Yeşil Öge	Anıt	Diğer Ögeler
Çeşme	Ağaç	• Heykel	• Merdiven
Havuz	Çimen	• Ağaç	Rampa
Kanal	Çiçek	Diğer	Asansör
Yapı Ögeleri			Galeri
Kule+Min.	Saçak	Çıkma	Oturma Ög. •

KENT İÇİ KONUM**DÜZLEM ÖZELLİKLERİ**

	Zemin	Tavan	Sınır
Eğim	Düz	•	Açık
	Eğimli		Yarı Açık
	Düz+Eğimli		Kapalı
	Basamaklı	•	
Malzeme	Doğal Taş	Cam	Şeffaf yüzey
	Arnavut kal.	Örtü	• Ahşap
	Beton	• Cam+Örtü	Beton
	Asfalt	Ahşap	Doğal Taş
	Diğer	• Diğer	Diğer
Doku	Yumuşak	Yumuşak	• Yumuşak
	Sert	Sert	Sert
	Yum.+Sert	• Yum.+Sert	Yum.+Sert
Renk	Yeşil + Gri + Turuncu + Bej		Yeşil + Gri

SOKAK AVLULAR

C1

- Rockefeller Center
- Ole Bulls Plass
- Plaza De Carlos III El Noble
- Public Spaces In Gibellina
- Horton Plaza

Tablo 43. Rockefeller Center Belirleme Formu

BELİRLEME FORMU**C1-1**

İSİM : ROCKEFELLER CENTER
YER : NEW YORK
İŞLEV : DİNLENME
AVLU-FORM :

DÖNEMLER			
Mezopotamya	Bizans	İslam	
Eski Ege	Romanesk	Osmanlı	
Yunan	Gotik	Neoklasik	
Roma	Rönesans	Modern	•
Çin	Barok	50 sonrası	

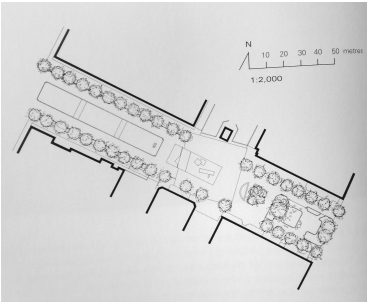
ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)	
En: 17 mt.	Kat sayısı: 6
Boy: 60 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği: 2/5-1.5/1
Yükseklik: 25 mt.	Kapalılık Oranı (ort): 3/5
Sınır Elemanın Doluluk/Boşluk Oranı (ort): 2.8/1	

ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ							
Su Ögesi		Yeşil Öge		Anıt		Diğer Ögeler	
Çeşme		Ağaç	•	Heykel	•	Merdiven	•
Havuz		Çimen	•	Ağaç		Rampa	
Kanal	•	Çiçek	•	Diğer		Asansör	
Yapı Ögeleri						Galeri	
Kule+Min.		Saçak		Çıkma		Oturma Öğ.	•

KENT İÇİ KONUM

DÜZLEM ÖZELLİKLERİ								
Zemin				Tavan		Sınır		
Eğim	Düz	•	Kapalılık	Açık	•	Nitelik	Yapı	•
	Eğimli			Yarı Açık			Yeşil	
	Düz+Eğimli			Kapalı			Su	
	Basamaklı	•					Parapet	
Malzeme	Doğal Taş			Cam			Şeffaf yüzey	
	Arnavut kal.			Örtü			Ahşap	
	Beton	•		Cam+Örtü			Beton	•
	Asfalt			Ahşap			Doğal Taş	
	Diğer			Diğer			Diğer	
Doku	Yumuşak			Yumuşak			Yumuşak	
	Sert	•		Sert			Sert	•
	Yum.+Sert			Yum.+Sert			Yum.+Sert	
Renk	Gri					Gri		

Tablo 44. Ole Bulls Plass Belirleme Formu

BELİRLEME FORMU**C1-2**

İSİM : OLE BULLS PLASS
YER : BERGEN
İŞLEV : DİNLENME
AVLU-FORM :

DÖNEMLER

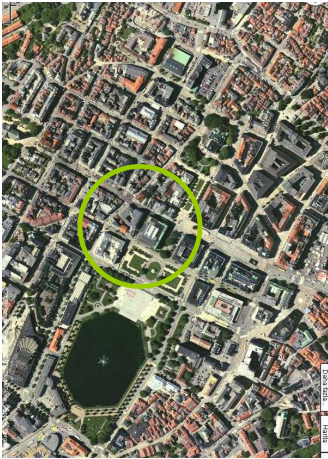
Mezopotamya	Bizans	İslam	
Eski Ege	Romanesk	Osmanlı	
Yunan	Gotik	Neoklasik	
Roma	Rönesans	Modern	
Çin	Barok	50 sonrası	●

ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)

En: 40 mt.	Kat sayısı: 3-6
Boy: 180 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği: 1/15-3/5
Yükseklik: 12mt.-24mt.	Kapalılık Oranı (ort): 1/6
Sınır Elemanın Doluluk/Boşluk Oranı (ort): 4.5/1	

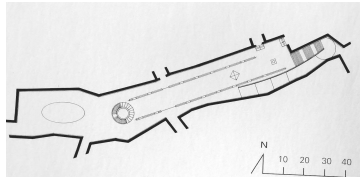
ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ

Su Ögesi	Yeşil Öge	Anıt	Diğer Ögeler
Çeşme	● Ağaç	● Heykel	Merdiven
Havuz	● Çimen	● Ağaç	Rampa
Kanal	● Çiçek	● Diğer	● Asansör
Yapı Ögeleri			Galeri
Kule+Min.	Saçak	Çıkma	Oturma Ög. ●

KENT İÇİ KONUM**DÜZLEM ÖZELLİKLERİ**

	Zemin	Tavan	Sınır
Eğim	Düz ●	Açık ●	Yapı ●
	Eğimli	Yarı Açık	Yeşil
	Düz+Eğimli	Kapalı	Su
	Basamaklı		Parapet
Malzeme	Doğal Taş	Cam	Şeffaf yüzey
	Arnavut kal.	Örtü	Ahşap
	Beton ●	Cam+Örtü	Beton ●
	Asfalt	Ahşap	Doğal Taş
	Diğer	Diğer	Diğer
Doku	Yumuşak	Yumuşak	Yumuşak
	Sert ●	Sert	Sert ●
	Yum.+Sert	Yum.+Sert	Yum.+Sert
Renk	Gri		Kahverengi + Gri + Beyaz

Tablo 45. Plaza De Carlos III El Noble Belirleme Formu

BELİRLEME FORMU**C1-3**

İSİM : PLAZA DE CARLOS III EL NOBLE
YER : OLİTE
İŞLEV : DİNLENME
AVLU-FORM :

DÖNEMLER

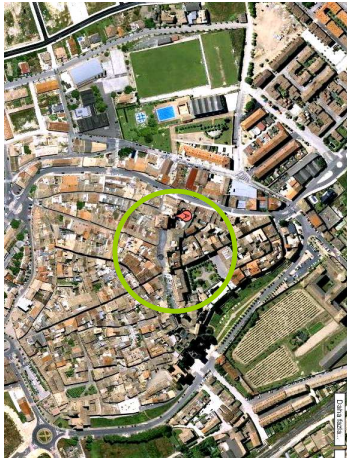
Mezopotamya	Bizans	İslam
Eski Ege	Romanesk	• Osmanlı
Yunan	Gotik	Neoklasik
Roma	Rönesans	Modern
Çin	Barok	50 sonrası

ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)

En: 18 mt.-22 mt.	Kat sayısı: 3-5
Boy: 135 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği:1/11-1.6/2
Yükseklik: 12mt.-15mt.	Kapalılık Oranı (ort): 1/5.7
Sınır Elemanın Doluluk/Boşluk Oranı (ort): 4/1	

ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ

Su Ögesi	Yeşil Öge	Anıt	Diğer Ögeler
Çeşme	Ağaç	• Heykel	Merdiven •
Havuz	Çimen	Ağaç	Rampa •
Kanal	Çiçek	Diğer	• Asansör
Yapı Ögeleri			Galeri •
Kule+Min.	• Saçak	• Çıkma	• Oturma Öğ. •

KENT İÇİ KONUM**DÜZLEM ÖZELLİKLERİ**

	Zemin	Tavan	Sınır
Eğim	Düz	Açık	• Yapı •
	Eğimli	Yarı Açık	Yeşil
	Düz+Eğimli	Kapalı	Su
	Basamaklı		Parapet
Malzeme	Doğal Taş	• Cam	Şeffaf yüzey
	Arnavut kal.	• Örtü	Ahşap
	Beton	• Cam+Örtü	Beton
	Asfalt	Ahşap	Doğal Taş •
	Diğer	Diğer	Diğer •
Doku	Yumuşak	Yumuşak	Yumuşak
	Sert	• Sert	Sert •
	Yum.+Sert	Yum.+Sert	Yum.+Sert
Renk	Gri		Bej + Kahverengi

Tablo 46. Public Spaces In Gibellina Belirleme Formu

BELİRLEME FORMU**C1-4**

İSİM : PUBLIC SPACES IN GIBELLINA
YER : GIBELLINA
İŞLEV : DİNLENME
AVLU-FORM :

DÖNEMLER			
Mezopotamya	Bizans	İslam	
Eski Ege	Romanesk	Osmanlı	
Yunan	Gotik	Neoklasik	
Roma	Rönesans	Modern	
Çin	Barok	50 sonrası	•

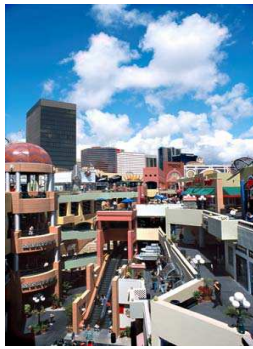
ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)	
En: 10 mt.-20 mt.	Kat sayısı: 1
Boy: 220 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği: 1/27-4/5
Yükseklik: 8 mt.	Kapalılık Oranı (ort): 1/14
Sınır Elemanın Doluluk/Boşluk Oranı (ort): 1.2/1	

ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ			
Su Ögesi	Yeşil Öge	Anıt	Diğer Ögeler
Çeşme	Ağaç •	Heykel	Merdiven
Havuz	Çimen	Ağaç	Rampa
Kanal	Çiçek	Diğer	Asansör
Yapı Ögeleri			Galeri
Kule+Min.	Saçak	Çıkma	Oturma Ög.

KENT İÇİ KONUM

DÜZLEM ÖZELLİKLERİ					
Zemin		Tavan		Sınır	
Eğim	Düz •	Kapalılık	Açık •	Nitelik	Yapı •
	Eğimli		Yarı Açık		Yeşil
	Düz+Eğimli		Kapalı		Su
	Basamaklı				Parapet
Malzeme	Doğal Taş	Cam	Şeffaf yüzey		
	Arnavut kal.	Örtü	Ahşap		
	Beton •	Cam+Örtü	Beton		
	Asfalt	Ahşap	Doğal Taş •		
	Diğer •	Diğer	Diğer		
Doku	Yumuşak	Yumuşak	Yumuşak		
	Sert •	Sert	Sert •		
	Yum.+Sert	Yum.+Sert	Yum.+Sert		
Renk	Gri + Beyaz		Bej		

Tablo 47. Horton Plaza Belirleme Formu

BELİRLEME FORMU**C1-5**

İSİM : HORTON PLAZA
YER : SAN DIEGO
İŞLEV : ALIŞVERİŞ+EĞLENCE
AVLU-FORM :

DÖNEMLER

Mezopotamya	Bizans	İslam	
Eski Ege	Romanesk	Osmanlı	
Yunan	Gotik	Neoklasik	
Roma	Rönesans	Modern	
Çin	Barok	50 sonrası	•

ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)

En: 10 mt.-30 mt.	Kat sayısı: 4
Boy: 200 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği: 1/12.5-1.6/1
Yükseklik: 16mt.	Kapalılık Oranı (ort): 1/6.8
Sınır Elemanın Doluluk Boşluk Oranı (ort): 1.3/1	

ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ

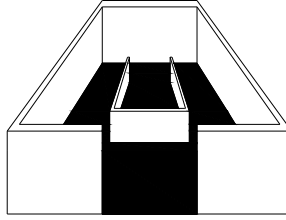
Su Ögesi	Yeşil Öge	Anıt	Diğer Ögeler
Çeşme	Ağaç •	Heykel	Merdiven •
Havuz	Çimen	Ağaç	Rampa
Kanal	Çiçek •	Diğer	• Asansör
Yapı Ögeleri			Galeri
Kule+Min.	Saçak	Çıkma	• Oturma Ög. •

KENT İÇİ KONUM**DÜZLEM ÖZELLİKLERİ**

	Zemin	Tavan	Sınır
Eğim	Düz •	Açık •	Yapı •
	Eğimli	Yarı Açık	Yeşil
	Düz+Eğimli	Kapalı	Su
	Basamaklı		Parapet
Malzeme	Doğal Taş	Cam	Şeffaf yüzey
	Arnavut kal.	Örtü	Ahşap
	Beton •	Cam+Örtü	Beton •
	Asfalt	Ahşap	Doğal Taş
	Diğer	Diğer	Diğer
Doku	Yumuşak	Yumuşak	Yumuşak
	Sert •	Sert	Sert •
	Yum.+Sert	Yum.+Sert	Yum.+Sert
Renk	Gri + Bej		Pembe+Sarı+Bej+Kırmızı+Turuncu+Gri

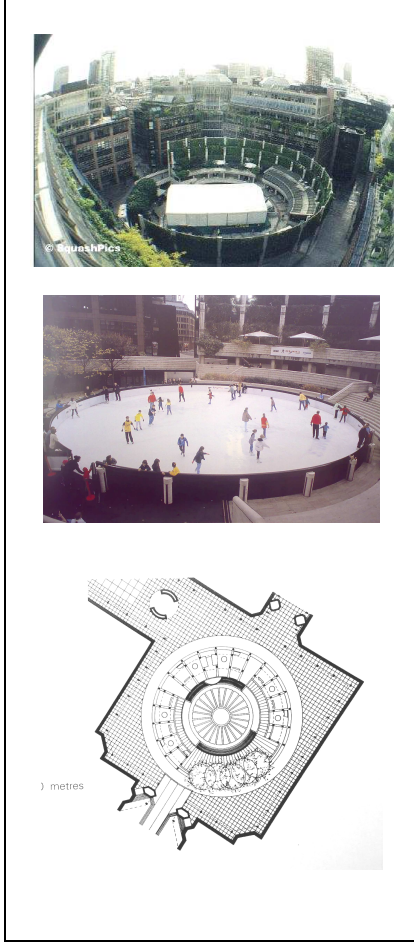
İÇİÇE AVLULAR

C2

- Broadgate Arena
- Sony Center
- Ghirardelli Square

Tablo 48. Broadgate Arena Belirleme Formu

BELİRLEME FORMU**C2-1**

İSİM : BROADGATE ARENA
YER : LONDRA
İŞLEV : PİST+CAFE
AVLU-FORM : ○ □

DÖNEMLER			
Mezopotamya	Bizans	İslam	
Eski Ege	Romanesk	Osmanlı	
Yunan	Gotik	Neoklasik	
Roma	Rönesans	Modern	
Çin	Barok	50 sonrası	●

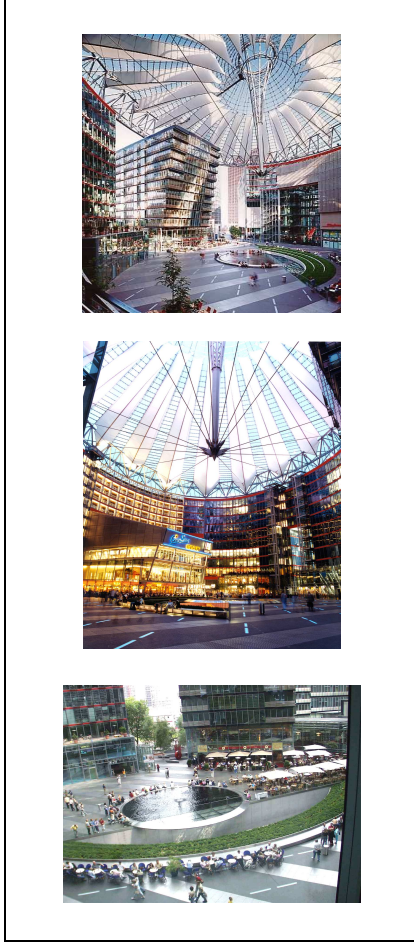
ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)	
En: 50 mt.-75 mt.	Kat sayısı: 4-7
Boy: 50 mt.-85 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği: 1/7-1/2
Yükseklik: 12mt.-24mt.	Kapalılık Oranı (ort): 2/7
Sınır Elemanın Doluluk/Boşluk Oranı (ort): 1/1	

ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ				
Su Ögesi	Yeşil Öge	Anıt	Diğer Ögeler	
Çeşme	Ağaç	Heykel	Merdiven	●
Havuz	Çimen	Ağaç	Rampa	
Kanal	Çiçek	● Diğer	Asansör	
Yapı Ögeleri			Galeri	●
Kule+Min.	Saçak	● Çıkma	Oturma Ög.	●

KENT İÇİ KONUM

DÜZLEM ÖZELLİKLERİ								
Zemin		Tavan		Sınır				
Eğim	Düz	●	Kapalılık	Açık	●	Nitelik	Yapı	●
	Eğimli			Yarı Açık			Yeşil	●
	Düz+Eğimli			Kapalı			Su	
	Basamaklı	●					Parapet	●
Malzeme	Doğal Taş		Cam		Şeffaf yüzey			
	Arnavut kal.		Örtü		Ahşap			
	Beton	●	Cam+Örtü		Beton	●		
	Asfalt		Ahşap		Doğal Taş			
	Diğer	●	Diğer		Diğer	●		
Doku	Yumuşak		Yumuşak		Yumuşak			
	Sert	●	Sert		Sert			
	Yum.+Sert		Yum.+Sert		Yum.+Sert	●		
Renk	Gri + Beyaz				Gri + Yeşil			

Tablo 49. Sony Center Belirleme Formu

BELİRLEME FORMU**C2-2**

İSİM : SONY CENTER
YER : BERLİN
İŞLEV : ALIŞVERİŞ+CAFE
AVLU-FORM : ○

DÖNEMLER

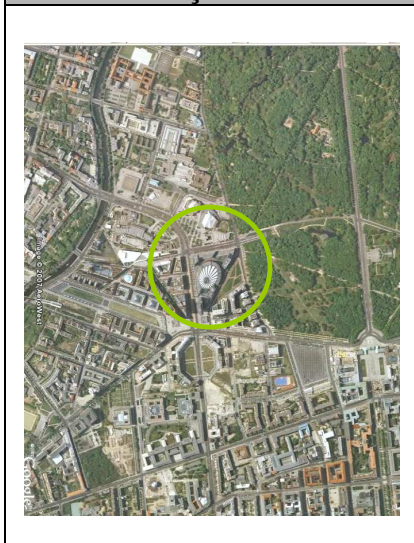
Mezopotamya	Bizans	İslam	
Eski Ege	Romanesk	Osmanlı	
Yunan	Gotik	Neoklasik	
Roma	Rönesans	Modern	
Çin	Barok	50 sonrası	●

ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)

En: 80 mt.	Kat sayısı: 3-10
Boy: 110 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği: 1/7-1/2.3
Yükseklik: 15mt.-35mt.	Kapalılık Oranı: 1/2.7
Sınır Elemanın Doluluk Boşluk Oranı:	

ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ

Su Ögesi	Yeşil Öge	Anıt	Diğer Ögeler
Çeşme	Ağaç ●	Heykel ●	Merdiven ●
Havuz ●	Çimen ●	Ağaç ●	Rampa
Kanal	Çiçek ●	Diğer	Asansör
Yapı Ögeleri			Galeri ●
Kule+Min.	Saçak ●	Çıkma ●	Oturma Öğ. ●

KENT İÇİ KONUM**DÜZLEM ÖZELLİKLERİ**

		Zemin	Tavan	Sınır
Eğim	Düz	●	Açık	Yapı ●
	Eğimli		Yarı Açık ●	Yeşil
	Düz+Eğimli		Kapalı	Su
	Basamaklı			Parapet
Malzeme	Doğal Taş		Cam	Şeffaf yüzey ●
	Arnavut kal.		Örtü	Ahşap
	Beton	●	Cam+Örtü	Beton ●
	Asfalt		Ahşap	Doğal Taş
	Diğer		Diğer	Diğer ●
Doku	Yumuşak		Yumuşak	Yumuşak
	Sert	●	Sert	Sert ●
	Yum.+Sert		Yum.+Sert	Yum.+Sert
Renk		Gri	Beyaz	Gri

Tablo 50. Ghirardelli Square Belirleme Formu

BELİRLEME FORMU**C2-3**

İSİM : GHIRARDELLI SQUARE
YER : SAN FRANCISCO
İŞLEV : DİNLENME
AVLU-FORM :

DÖNEMLER

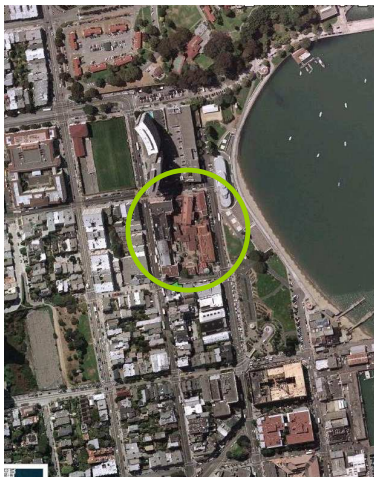
Mezopotamya	Bizans	İslam	
Eski Ege	Romanesk	Osmanlı	
Yunan	Gotik	Neoklasik	
Roma	Rönesans	Modern	
Çin	Barok	50 sonrası	•

ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)

En: 12 mt.-30 mt.	Kat sayısı: 1-4
Boy: 20 mt.-35 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği: 1/7-1.6/1
Yükseklik: 5mt.-20mt.	Kapalılık Oranı (ort): 1/2
Sınır Elemanın Doluluk/Boşluk Oranı (ort): 4/1	

ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ

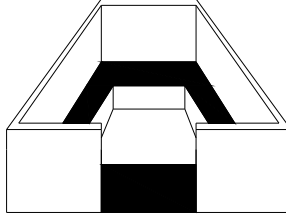
Su Ögesi	Yeşil Öge	Anıt	Diğer Ögeler
Çeşme	• Ağaç	• Heykel	• Merdiven
Havuz	• Çimen	Ağaç	Rampa
Kanal	• Çiçek	• Diğer	Asansör
Yapı Ögeleri			Galeri
Kule+Min.	• Saçak	Çıkma	Oturma Öğ. •

KENT İÇİ KONUM**DÜZLEM ÖZELLİKLERİ**

		Zemin	Tavan	Sınır
Eğim	Düz	•	Açık	•
	Eğimli		Yarı Açık	
	Düz+Eğimli		Kapalı	
	Basamaklı	•		
Malzeme	Doğal Taş		Cam	Şeffaf yüzey
	Arnavut kal.	•	Örtü	Ahşap
	Beton		Cam+Örtü	Beton
	Asfalt		Ahşap	Doğal Taş
	Diğer		Diğer	Diğer
Doku	Yumuşak		Yumuşak	Yumuşak
	Sert	•	Sert	Sert
	Yum.+Sert		Yum.+Sert	Yum.+Sert
Renk	Gri + Turuncu		Kahverengi + Yeşil	

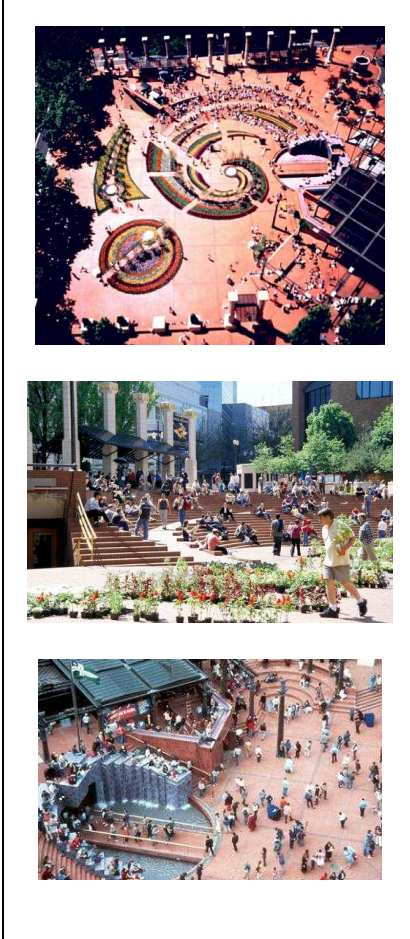
ÇÖKERTİLMİŞ AVLULAR

D1

- Pioneer Courthouse

Tablo 51. Pioneer Courthouse Belirleme Formu

BELİRLEME FORMU**D1-1**

İSİM : PIONEER COURTHOUSE
YER : PORTLAND
İŞLEV : DİNLENME + EĞLENCE
AVLU-FORM :

DÖNEMLER

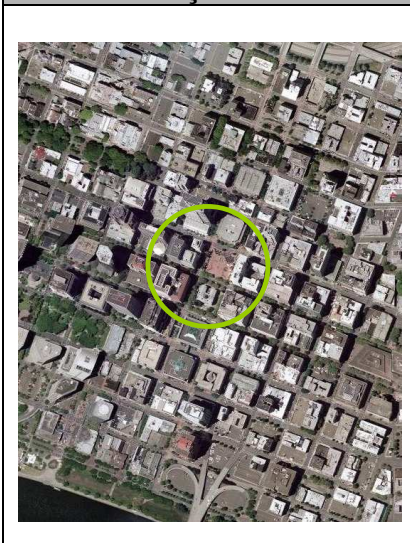
Mezopotamya	Bizans	İslam	
Eski Ege	Romanesk	Osmanlı	
Yunan	Gotik	Neoklasik	
Roma	Rönesans	Modern	
Çin	Barok	50 sonrası	•

ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)

En: 95 mt.	Kat sayısı: 2-15
Boy: 110 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği: 1/10-2/5
Yükseklik: 12mt-40mt	Kapalılık Oranı (ort): 1/4
Sınır Elemanın Doluluk	Boşluk Oranı (ort): 3/1

ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ

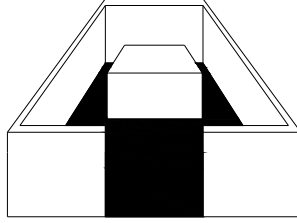
Su Ögesi	Yeşil Öge	Anıt	Diğer Ögeler
Çeşme	Ağaç •	Heykel	Merdiven •
Havuz •	Çimen	Ağaç	Rampa •
Kanal	Çiçek •	Diğer	Asansör
Yapı Ögeleri			Galeri
Kule+Min. •	Saçak	Çıkma	Oturma Öğ. •

KENT İÇİ KONUM**DÜZLEM ÖZELLİKLERİ**

	Zemin	Tavan	Sınır
Eğim	Düz •	Açık •	Yapı •
	Eğimli	Yarı Açık	Yeşil •
	Düz+Eğimli	Kapalı	Su
	Basamaklı •		Parapet
Malzeme	Doğal Taş	Cam	Şeffaf yüzey •
	Arnavut kal.	Örtü	Ahşap
	Beton	Cam+Örtü	Beton •
	Asfalt	Ahşap	Doğal Taş
	Diğer •	Diğer	Diğer •
Doku	Yumuşak	Yumuşak	Yumuşak
	Sert •	Sert	Sert •
	Yum.+Sert	Yum.+Sert	Yum.+Sert
Renk	Turuncu		Kahverengi + Gri

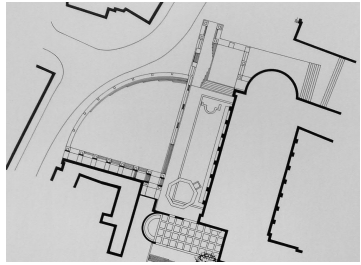
YÜKSELTİLMİŞ AVLULAR

D2

- Konstantinplatz
- Union Square

Tablo 52. Konstantinplatz Belirleme Formu

BELİRLEME FORMU**D2-1**

İSİM : KONSTANTINPLATZ
YER : TRIER
İŞLEV : DİNLENME
AVLU-FORM :

DÖNEMLER

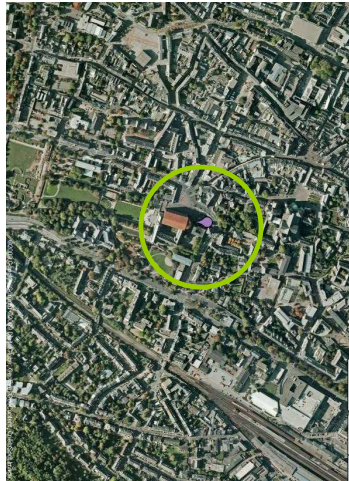
Mezopotamya	Bizans	İslam	
Eski Ege	Romanesk	Osmanlı	
Yunan	Gotik	Neoklasik	
Roma	Rönesans	Modern	
Çin	Barok	50 sonrası	•

ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)

En: 45 mt.	Kat sayısı: 2-3
Boy: 60 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği: 1/7.5-2/7.5
Yükseklik: 8mt.-12mt.	Kapalılık Oranı (ort): 1/5
Sınır Elemanın Doluluk/Boşluk Oranı (ort): 2.5/1	

ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ

Su Ögesi	Yeşil Öge	Anıt	Diğer Ögeler
Çeşme	Ağaç	• Heykel	Merdiven
Havuz	Çimen	Ağaç	Rampa
Kanal	Çiçek	• Diğer	Asansör
Yapı Ögeleri			Galeri
Kule+Min.	Saçak	Çıkma	Oturma Öğ. •

KENT İÇİ KONUM**DÜZLEM ÖZELLİKLERİ**

	Zemin	Tavan	Sınır
Eğim	Düz	•	Yapı
	Eğimli		Yeşil
	Düz+Eğimli		Su
	Basamaklı	•	Parapet
Malzeme	Doğal Taş	Cam	Şeffaf yüzey
	Arnavut kal.	• Örtü	Ahşap
	Beton	• Cam+Örtü	Beton
	Asfalt	Ahşap	Doğal Taş
	Diğer	Diğer	Diğer
Doku	Yumuşak	Yumuşak	Yumuşak
	Sert	• Sert	Sert
	Yum.+Sert	Yum.+Sert	Yum.+Sert
Renk	Gri		Gri + Bej + Kahverengi

Tablo 53. Union Square Belirleme Formu

BELİRLEME FORMU**D2-2**

İSİM : UNION SQUARE
YER : SAN FRANCISCO
İŞLEV : DİNLENME
AVLU-FORM :

DÖNEMLER

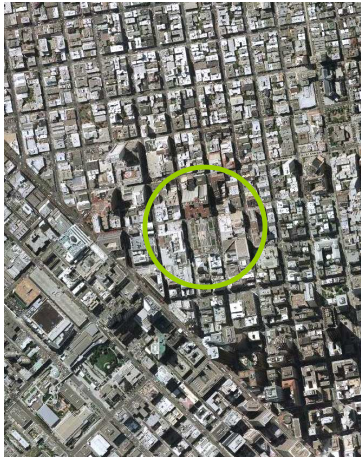
Mezopotamya	Bizans	İslam	
Eski Ege	Romanesk	Osmanlı	
Yunan	Gotik	Neoklasik	
Roma	Rönesans	Modern	
Çin	Barok	50 sonrası	•

ÖLÇÜ-ORAN (min.-max.)

En: 120 mt.	Kat sayısı: 6-10
Boy: 165 mt.	Yapı yüks./avlu genişliği: 1/9-1/4
Yükseklik: 18mt.-30mt.	Kapalılık Oranı (ort): 1/6
Sınır Elemanın Doluluk/Boşluk Oranı (ort): 1.3/1	

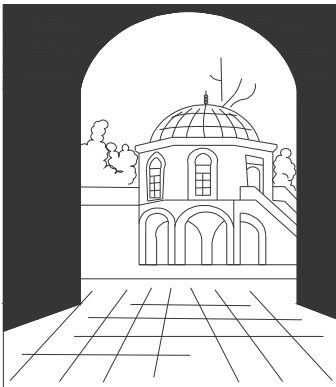
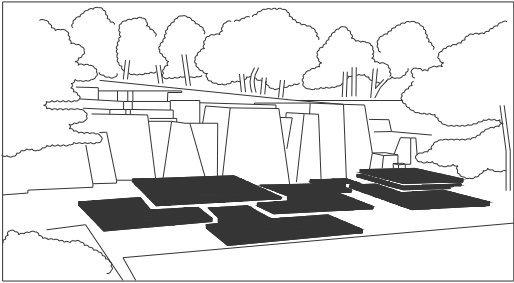
ETKİLİ MEKAN ÖGELERİ

Su Ögesi	Yeşil Öge	Anıt	Diğer Ögeler
Çeşme	Ağaç	• Heykel	Merdiven •
Havuz	Çimen	• Ağaç	Rampa
Kanal	Çiçek	• Diğer	• Asansör
Yapı Ögeleri			Galeri
Kule+Min.	Saçak	• Çıkma	Oturma Öğ. •

KENT İÇİ KONUM**DÜZLEM ÖZELLİKLERİ**

		Zemin	Tavan	Sınır
Eğim	Düz	•	Açık	•
	Eğimli		Yarı Açık	
	Düz+Eğimli		Kapalı	
	Basamaklı	•		
Malzeme	Doğal Taş		Cam	Şeffaf yüzey
	Arnavut kal.		Örtü	Ahşap
	Beton	•	Cam+Örtü	Beton
	Asfalt		Ahşap	Doğal Taş
	Diğer		Diğer	Diğer
Doku	Yumuşak		Yumuşak	Yumuşak
	Sert	•	Sert	Sert
	Yum.+Sert		Yum.+Sert	Yum.+Sert
Renk	Gri + Bej		Gri + Beyaz	

DETAYLI ANALİZLER

3.1.4. Detaylı Analizler

Belirleme formlarında incelenen örneklerden; her tipten farklı dönemlerde, farklı ve özgün kaliteler sunan, yeterli görsel materyalleri saptananları seçilerek detaylı analizleri yapılmaktadır.

Belirleme formlarında incelenen örneklerden, farklı fiziksel kaliteler ve etkili mekan öğelerinin öne çıktığı, her genel tipten (A,B,C,D) en az 3'er adet olmak üzere toplam 26 adedi seçilerek detay analiz çalışmaları yapılmakta olup, bazı tiplerde örnek sayısı 3'ten fazla seçilmektedir.

Sınırlandırılan örnekler kapsamında detay analiz çalışmaları için analiz formları oluşturularak, bu formlarda kentsel avluların fiziksel kaliteleri ile etkili mekan öğeleri fotoğraflar, planlar, görünüşler, kesitler kapsamında çizimler ve yazılar ile desteklenerek açıklanmaktadır. Ancak ulaşılamayan örneklere ilişkin kısımlar boş bırakılmaktadır (Tablo 54 ve 55).

Tablo 54. Fiziksel Kalite Analizi Örnek Tablosu

FİZİKSEL KALİTE ANALİZLERİ		A1
Adı:	Dönem:	1
Yer:	İşlev :	

KENT İÇİ KONUM		BIÇIM	
KAPALILIK		GİRİŞLER -GEÇİŞLER	
ÖLÇÜ ORAN		DESTEK MEKANLAR	
DÜZLEMLER		VİSTALAR	

Tablo 55. Etkili Mekan Ögeleri Analizi Örnek Tablosu

ETKİLİ MEKAN ÖĞELERİ ANALİZLERİ				
Yeşil Öğeler				
A	1-1	1-2	1-3	1-4
	1-5	1-6	1-7	1-8
	2-1	2-2	2-3	2-4
B	1-1	1-2	2-1	2-2
C	1-1	1-2	1-3	1-4
	2-1	2-2	2-3	
D	1-1	2-1	2-2	

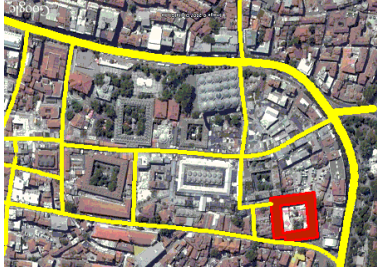

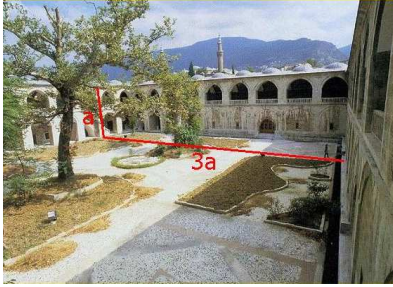

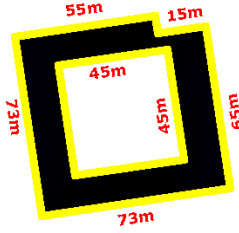

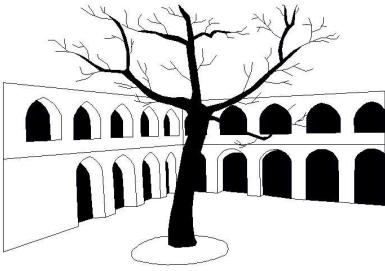

3.1.4.1. Kentsel Avlularda Fiziksel Kaliteler Analizleri

Seçilen örnekler kapsamında kentsel avluların fiziksel kaliteleri;

- Kent içi konum
- Biçim
- Kapalılık
- Girişler-geçişler
- Ölçü oran
- Destek mekanlar
- Düzlemler
- Vistalar

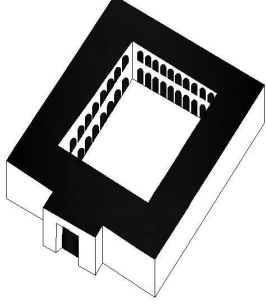
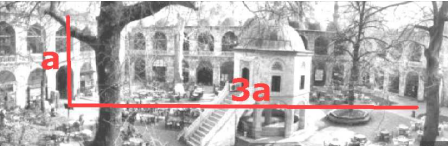
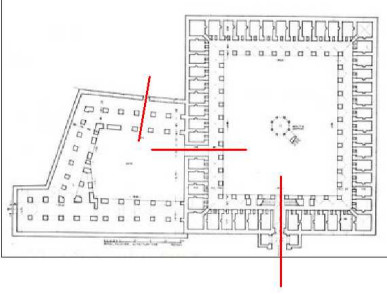
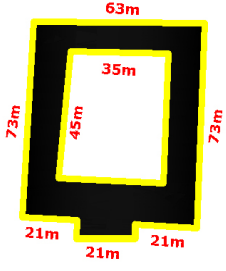

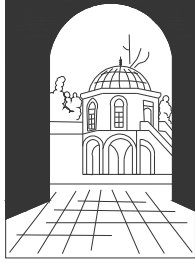
başlıkları altında incelenmekte ve tablolaştırılarak sunulmaktadır (Tablo 56-81 arası).

Tablo 56. Piriñ Han Fiziksel Kalite Analizi Tablosu

FİZİKSEL KALİTE ANALİZLERİ		A1
Adı: Piriñ Han Yer: Bursa-Türkiye		Dönem: Osmanlı İşlev : Han, Ticaret, Dinlenme 1
KENT İÇİ KONUM	 Anayola yakın	 Dikdörtgenel
KAPALILIK	 1/2, 1/3	
ÖLÇÜ ORAN	 Boyutlarda oran	 Kolonad
DÜZLEMLER		 Kapalı Vista

Tablo 57. Koza Han Fiziksel Kalite Analizi Tablosu

FİZİKSEL KALİTE ANALİZLERİ		A1
Adı: Koza Han Yer: Bursa-Türkiye	Dönem: Osmanlı İşlev : Han, Ticaret, Dinlenme	2

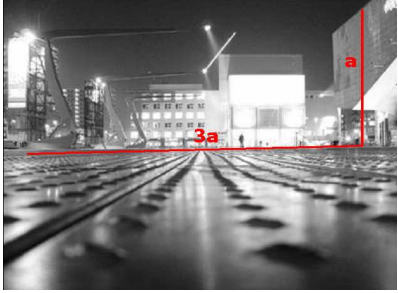
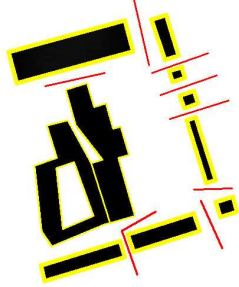
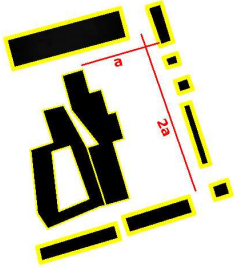

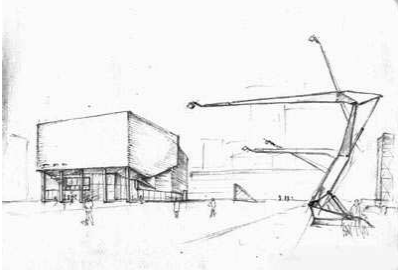
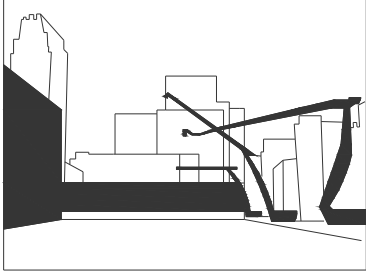
KENT İÇİ KONUM	 Anayola yakın	BIÇİM	 Dikdörtgenel
KAPALILIK	 1/2, 1/3	GİRİŞLER -GEÇİŞLER	
ÖLÇÜ ORAN	 Boyutlarda oran	DESTEK MEKANLAR	 Oturma ögesi+kolonad
DÜZLEMLER		VİSTALAR	 Kapalı vista

Tablo 58. Lucca Amphetheatre Fiziksel Kalite Analizi Tablosu

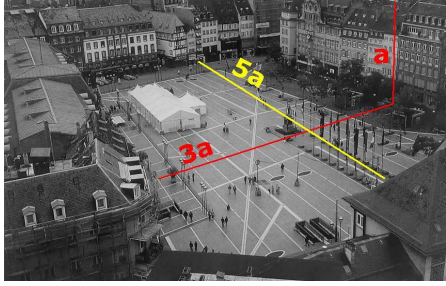
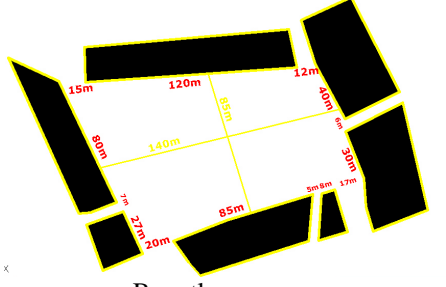

FİZİKSEL KALİTE ANALİZLERİ		A1
Adı: Lucca Amphetheatre Yer: Lucca-İtalya	Dönem: Romanesk İşlev : Amfitiyatro+Cafe	3

KENT İÇİ KONUM		BİÇİM	 Dairesel
KAPALILIK	 1/2, 1/3	GİRİŞLER - GEÇİŞLER	
ÖLÇÜ ORAN	 Boyutlarda oran	DESTEK MEKANLAR	 Oturma ögesi+kolonad
DÜZLEMLER		VİSTALAR	 Kapalı vista

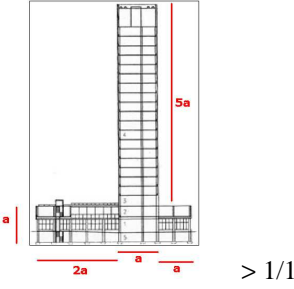
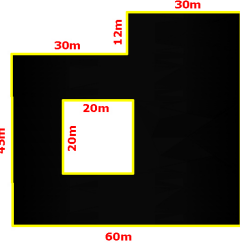
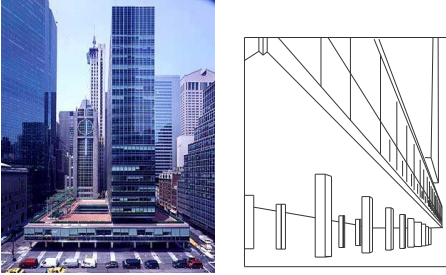

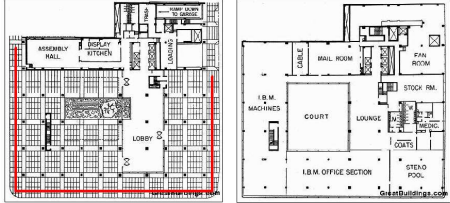

Tablo 59. Schouwburgplein Fiziksel Kalite Analizi Tablosu

FİZİKSEL KALİTE ANALİZLERİ		A1
Adı: Schouwburgplein Yer: Rotterdam-Hollanda		Dönem: 50 sonrası İşlev : Dinlenme 4
KENT İÇİ KONUM	 Anayola yakın	 Amorf
KAPALILIK	 1/2, 1/3	
ÖLÇÜ ORAN	 Boyutlarda oran	 Oturma ögesi
DÜZLEMLER		 Kapalı vista

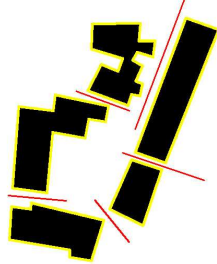
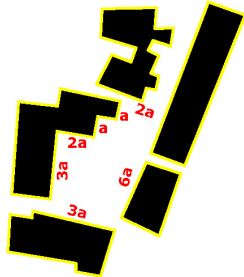

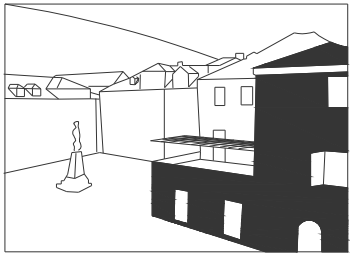
Tablo 60. Place Kleber Fiziksel Kalite Analizi Tablosu

FİZİKSEL KALİTE ANALİZLERİ		A1
Adı: Place Kleber Yer: Strasbourg-Fransa	Dönem: 50 sonrası İşlev : Dinlenme	5
KENT İÇİ KONUM	 Anayola+kıyıya yakın	BIÇİM
KAPALILIK	 1/3, 1/4	GİRİŞLER -GEÇİŞLER
ÖLÇÜ ORAN	 Boyutları oransız	DESTEK MEKANLAR
DÜZLEMLER		VİSTALAR
		 Perdelenmiş vista
		 Amorf
		 Oturma ögesi+kolonad

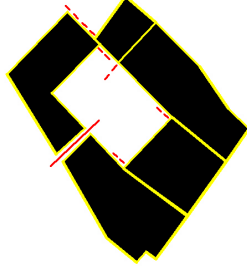
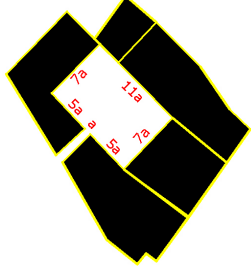

Tablo 61. Lever House Fiziksel Kalite Analizi Tablosu

FİZİKSEL KALİTE ANALİZLERİ		A1
Adı: Lever House Yer: New York-ABD	Dönem: Modern İşlev : Büro	6
KENT İÇİ KONUM	 Anayola yakın	BİÇİM
KAPALILIK	 > 1/1	GİRİŞLER - GEÇİŞLER
ÖLÇÜ ORAN	 Boyutlarda oran	DESTEK MEKANLAR
DÜZLEMLER		VİSTALAR
	 Dikdörtgenel	
	 Kolonad	 Kapalı vista

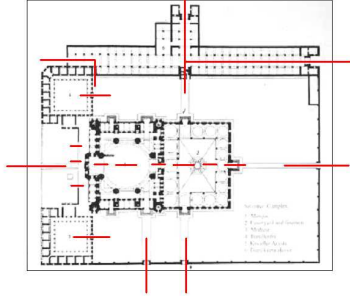
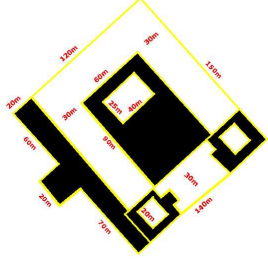

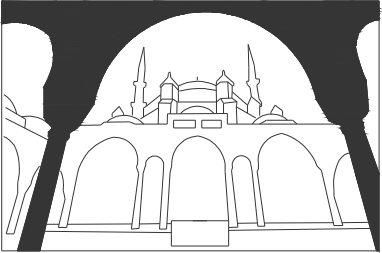
Tablo 62. Gundulic Square Fiziksel Kalite Analizi Tablosu

FİZİKSEL KALİTE ANALİZLERİ		A1	
Adı: Gundulic Square Yer: Dubrovnik-Hırvatistan	Dönem: Rönesans İşlev : Pazar yeri + Dinlenme	7	
KENT İÇİ KONUM	 Anayola+kıyıya yakın	BIÇIM	 Amorf
KAPALILIK	 1/2, 1/3	GİRİŞLER -GEÇİŞLER	
ÖLÇÜ ORAN	 Boyutlarda oran	DESTEK MEKANLAR	 Oturma ögesi
DÜZLEMLER		VİSTALAR	 Kapalı vista

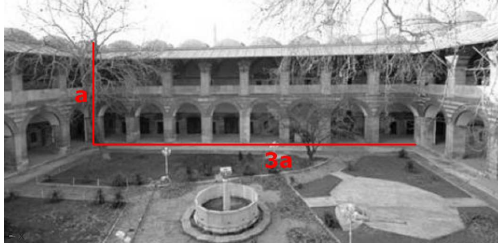
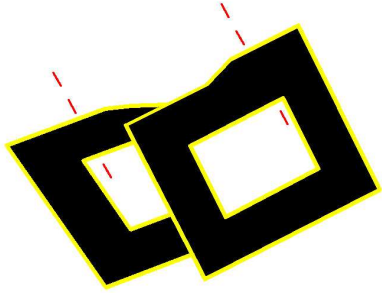
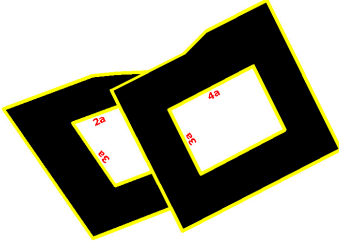

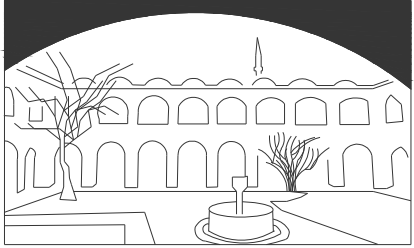
Tablo 63. Plaza Reial Fiziksel Kalite Analizi Tablosu

FİZİKSEL KALİTE ANALİZLERİ		A1	
Adı: Plaza Reial Yer: Barselona-İspanya	Dönem: Rönesans İşlev : Dinlenme	8	
KENT İÇİ KONUM	 Anayola yakın	BIÇİM	 Dikdörtgenel
KAPALILIK	 1/3, 1/4	GİRİŞLER -GEÇİŞLER	
ÖLÇÜ ORAN	 Boyutlarda oran	DESTEK MEKANLAR	 Oturma ögesi+kolonad
DÜZLEMLER		VİSTALAR	 Kapalı vista

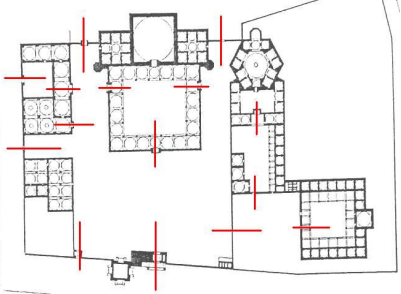
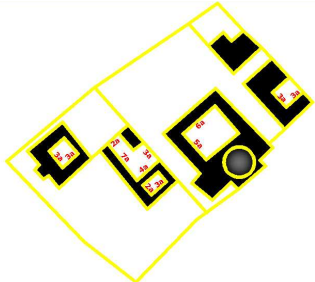

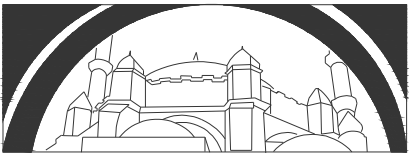
Tablo 64. Selimiye Külliyesi Fiziksel Kalite Analizi Tablosu

FİZİKSEL KALİTE ANALİZLERİ		A2
Adı: Selimiye Külliyesi Yer: Edirne-Türkiye		Dönem: Osmanlı İşlev : Dini 1
KENT İÇİ KONUM	 Anayola yakın	 Dikdörtgenel
KAPALILIK	 1/2, 1/3	 GİRİŞLER -GEÇİŞLER
ÖLÇÜ ORAN	 Boyutlarda oran	 DESTEK MEKANLAR Kolonad
DÜZLEMLER	 DÜZLEMLER	 VİSTALAR Kapalı vista

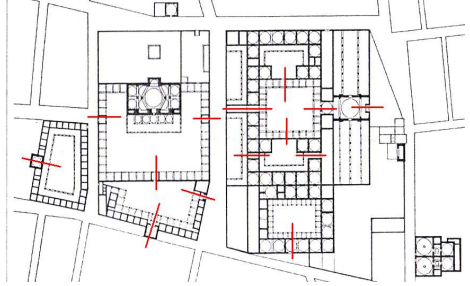
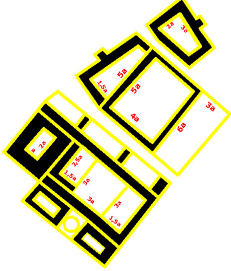

Tablo 65. Rüstempaşa Kervansarayı Fiziksel Kalite Analizi Tablosu

FİZİKSEL KALİTE ANALİZLERİ		A2
Adı: Rüstempaşa Kervansarayı Yer: Edirne-Türkiye		Dönem: Osmanlı İşlev : Konaklama, Dinlenme 2
KENT İÇİ KONUM	 Anayola yakın	BIÇİM Dikdörtgenel
KAPALILIK	 1/3, 1/4	GİRİŞLER - GEÇİŞLER
ÖLÇÜ ORAN	 Boyutlarda oran	DESTEK MEKANLAR Kolonad
DÜZLEMLER		VİSTALAR Kapalı vista

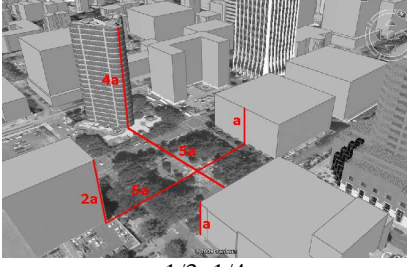
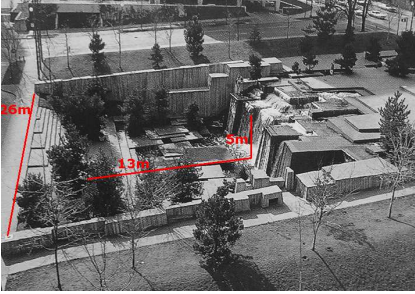
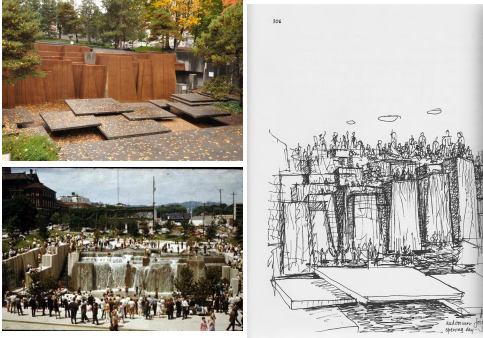

Tablo 66. II. Bayazıt Külliyesi Fiziksel Kalite Analizi Tablosu

FİZİKSEL KALİTE ANALİZLERİ		A2
Adı: II. Bayazıt Külliyesi Yer: Edirne-Türkiye		Dönem: Osmanlı İşlev : Dini, Eğitim 3
KENT İÇİ KONUM	 Anayola+yeşil alana yakın	BIÇİM Dikdörtgenel
KAPALILIK	 1/3, 1/4	GİRİŞLER -GEÇİŞLER
ÖLÇÜ ORAN	 Boyutlarda oran	DESTEK MEKANLAR Oturma ögesi+kolonad
DÜZLEMLER	 FOTOGRAFİ PHOTOGRAPHY	VİSTALAR Kapalı vista

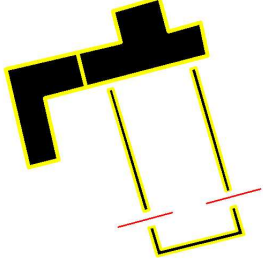
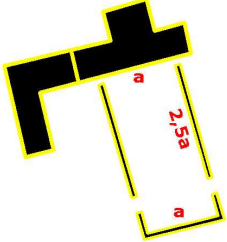

Tablo 67. Atik Valide Külliyesi Fiziksel Kalite Analizi Tablosu

FİZİKSEL KALİTE ANALİZLERİ		A2
Adı: Atik Valide Külliyesi Yer: İstanbul-Türkiye		Dönem: Osmanlı İşlev : Dini, Eğitim 4
KENT İÇİ KONUM	 Anayola yakın	BİÇİM Dikdörtgenel
KAPALILIK	 < 1/4	GİRİŞLER -GEÇİŞLER
ÖLÇÜ ORAN	 Boyutlarda oran	DESTEK MEKANLAR Kolonad
DÜZLEMLER		VİSTALAR Perdelenmiş vista

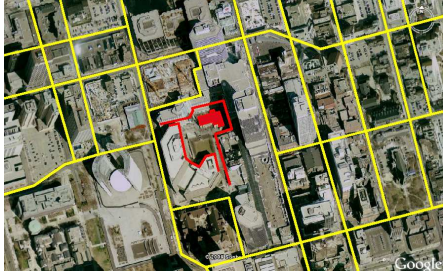

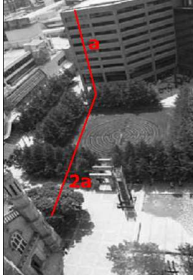

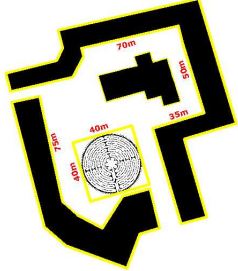

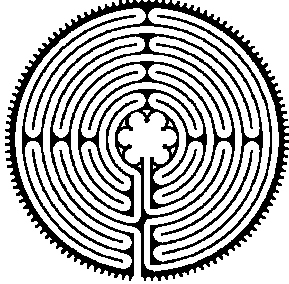

Tablo 68. Forecourt Fountain Fiziksel Kalite Analizi Tablosu

FİZİKSEL KALİTE ANALİZLERİ		B1
Adı: Forecourt Fountain Yer: Portland-ABD		Dönem: 50 sonrası İşlev : Dinlenme 1
KENT İÇİ KONUM	 Anayola+kıyıya yakın	BIÇİM
KAPALILIK	 1/3, 1/4	GİRİŞLER -GEÇİŞLER
ÖLÇÜ ORAN	 Boyutları oransız	DESTEK MEKANLAR
DÜZEMLER		VİSTALAR
		 Perdelenmiş vista

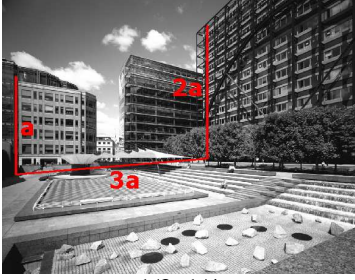
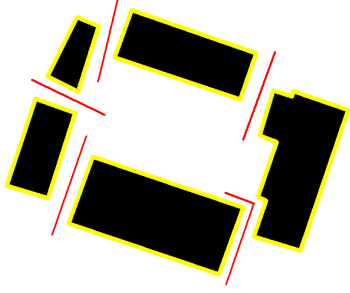
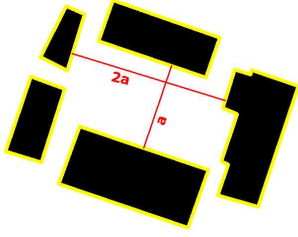

Tablo 69. Alhambra Palace Fiziksel Kalite Analizi Tablosu

FİZİKSEL KALİTE ANALİZLERİ		B1	
Adı: Alhambra Palace Yer: Granada-İspanya	Dönem: İslam İşlev : Dinlenme	2	
KENT İÇİ KONUM	 Yeşil alana yakın	BIÇİM	 Dikdörtgenel
KAPALILIK	 < 1/4	GİRİŞLER -GEÇİŞLER	
ÖLÇÜ ORAN	 Boyutlarda oran	DESTEK MEKANLAR	 Kolonad
DÜZLEMLER		VİSTALAR	 Perdelenmiş vista

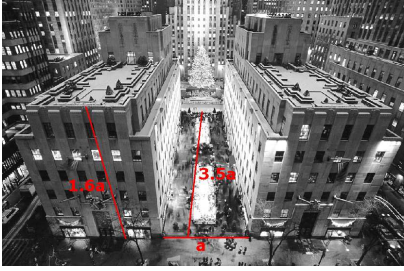
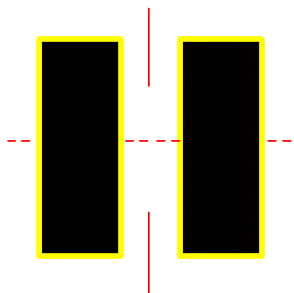
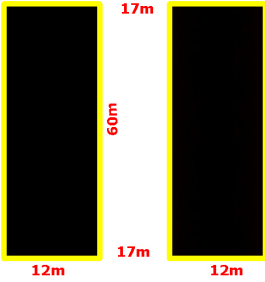

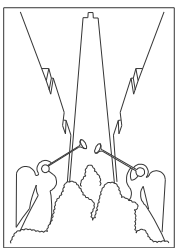
Tablo 70. Trinity Square Fiziksel Kalite Analizi Tablosu

FİZİKSEL KALİTE ANALİZLERİ		B2
Adı: Trinity Square Yer: Toronto-Kanada	Dönem: 50 sonrası İşlev : Dinlenme	1
KENT İÇİ KONUM		BIÇİM
		 Amorf
KAPALILIK	 1/2, 1/3	GİRİŞLER -GEÇİŞLER
		
ÖLÇÜ ORAN	 Boyutlarda oran	DESTEK MEKANLAR
		 Kolonad
DÜZLEMLER		VİSTALAR
		 Perdelenmiş vista

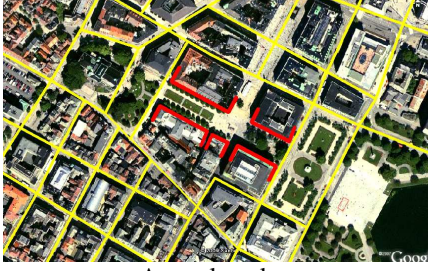

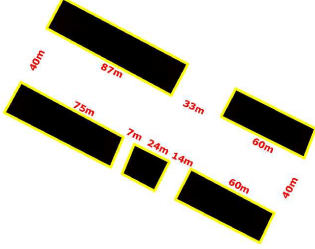
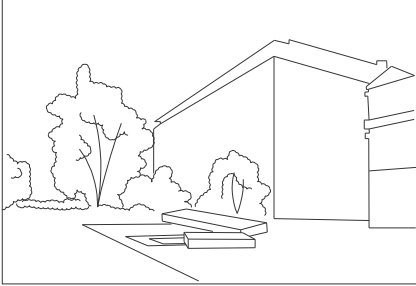

Tablo 71. Exchange Square Fiziksel Kalite Analizi Tablosu

FİZİKSEL KALİTE ANALİZLERİ		B2	
Adı: Exchange Square Yer: Londra-İngiltere	Dönem: 50 sonrası İşlev : Dinlenme	2	
KENT İÇİ KONUM	 Anayola yakın	BIÇİM	 Dikdörtgenel
KAPALILIK	 1/3, 1/4	GİRİŞLER -GEÇİŞLER	
ÖLÇÜ ORAN	 Boyutlarda oran	DESTEK MEKANLAR	 Oturma ögesi
DÜZLEMLER	 175 Bishopsgate	VİSTALAR	 Perdelenmiş vista

Tablo 72. Rockefeller Center Fiziksel Kalite Analizi Tablosu

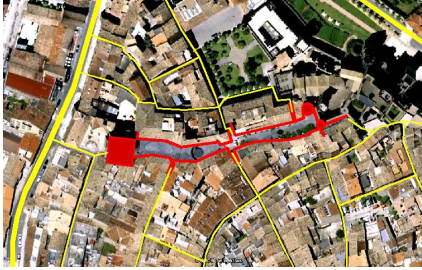

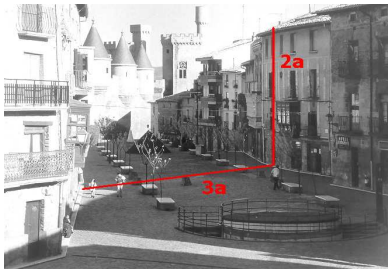
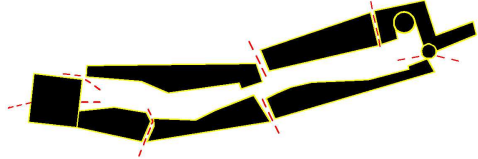
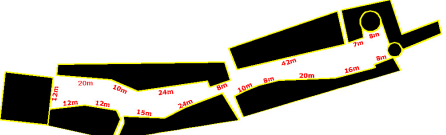

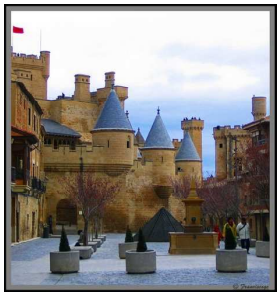
FİZİKSEL KALİTE ANALİZLERİ		C1
Adı: Rockefeller Center Yer: New York-ABD	Dönem: Modern İşlev : Dinlenme	1
KENT İÇİ KONUM	 Anayola yakın	BIÇİM
 1/1, 1/2		GİRİŞLER -GEÇİŞLER
ÖLÇÜ ORAN	 Boyutları oransız	DESTEK MEKANLAR
	 Oturma ögesi	VİSTALAR
	 Kapalı vista	

Tablo 73. Ole Bulls Plass Fiziksel Kalite Analizi Tablosu

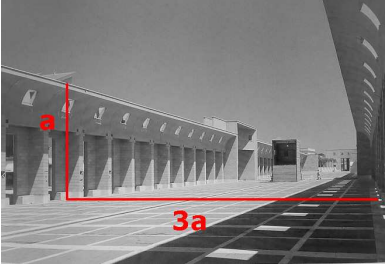
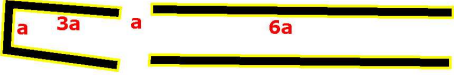
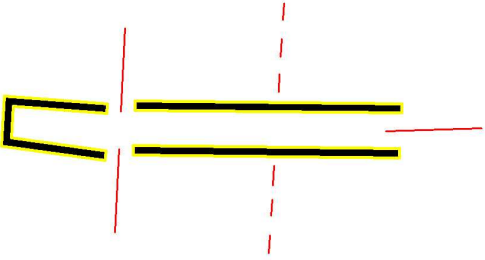

FİZİKSEL KALİTE ANALİZLERİ		C1
Adı: Ole Bulls Plass Yer: Bergen-Norveç		Dönem: 50 sonrası İşlev : Dinlenme 2
KENT İÇİ KONUM	 Anayola yakın	BIÇİM
KAPALILIK	 < 1/4	GİRİŞLER -GEÇİŞLER
ÖLÇÜ ORAN	 Boyutlarda oran	DESTEK MEKANLAR
DÜZLEMLER		VİSTALAR
		 Dikdörtgenel
		
		 Oturma ögesi
		 Perdelenmiş vista

Tablo 74. Plaza De Carlos III El Noble Fiziksel Kalite Analizi Tablosu

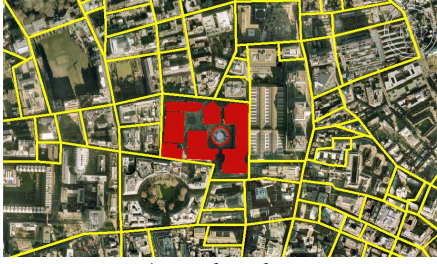

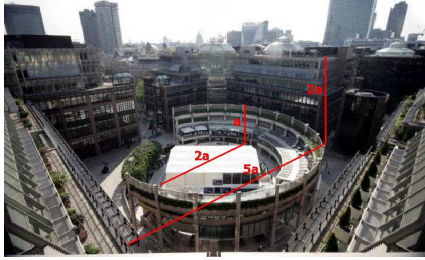
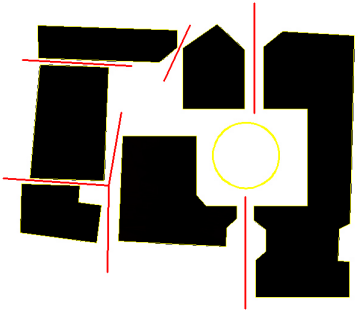
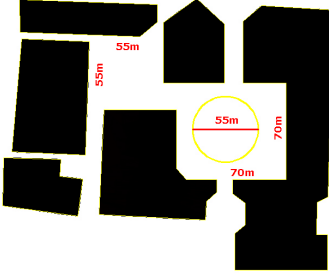

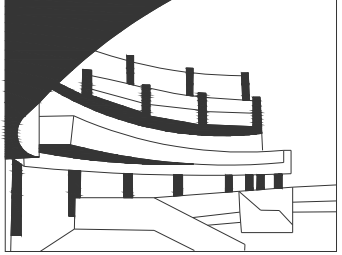
FİZİKSEL KALİTE ANALİZLERİ		C1
Adı: Plaza De Carlos III El Noble Yer: Olite-İspanya	Dönem: Romanesk İşlev : Dinlenme	3

KENT İÇİ KONUM	 Anayola yakın	BIÇİM	 Amorf
KAPALILIK	 < 1/4	GİRİŞLER -GEÇİŞLER	
ÖLÇÜ ORAN	 Boyutları oransız	DESTEK MEKANLAR	 Oturma ögesi
DÜZLEMLER		VİSTALAR	 Kapalı vista

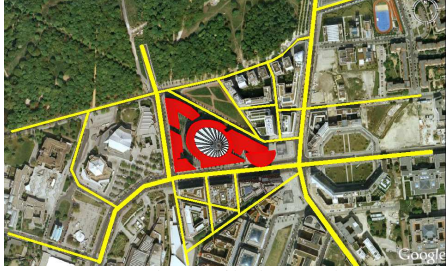

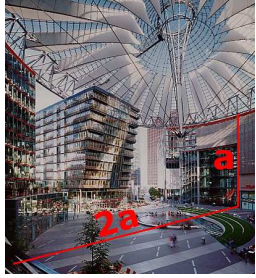
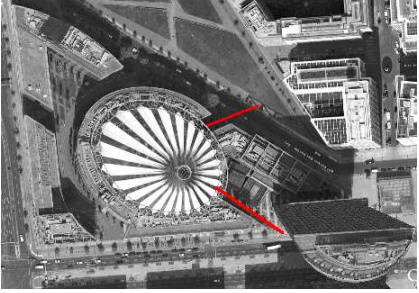
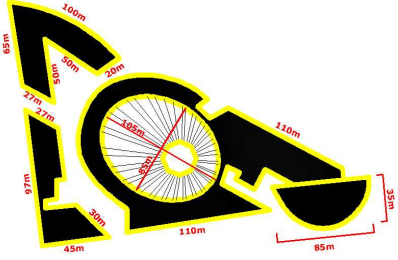

Tablo 75. Public Spaces In Gibellina Fiziksel Kalite Analizi Tablosu

FİZİKSEL KALİTE ANALİZLERİ		C1
Adı: Public Spaces In Gibellina Yer: Gibellina-Sicilya-İtalya	Dönem: 50 sonrası İşlev : Dinlenme	4
KENT İÇİ KONUM	 Anayola yakın	BIÇİM
 Dikdörtgenel	KAPALILIK	 < 1/4
 Boyutlarda oran	GİRİŞLER - GEÇİŞLER	
ÖLÇÜ ORAN	DESTEK MEKANLAR	 Kolonad
DÜZLEMLER	VİSTALAR	 Kapalı vista

Tablo 76. Broadgate Arena Fiziksel Kalite Analizi Tablosu

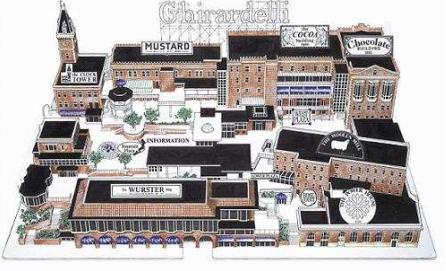

FİZİKSEL KALİTE ANALİZLERİ		C2	
Adı: Broadgate Arena Yer: Londra-İngiltere	Dönem: 50 sonrası İşlev : Pist+cafe	1	
KENT İÇİ KONUM	 Anayola yakın	BIÇİM	 Dairesel+Dikdörtgenel
KAPALILIK	 1/2, 1/3	GİRİŞLER -GEÇİŞLER	
ÖLÇÜ ORAN	 Boyutlarda oran	DESTEK MEKANLAR	 Oturma ögesi
DÜZLEMLER		VİSTALAR	 Kapalı vista

Tablo 77. Sony Center Fiziksel Kalite Analizi Tablosu

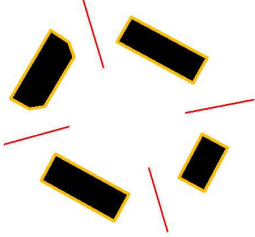
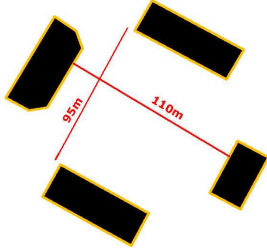

FİZİKSEL KALİTE ANALİZLERİ		C2	
Adı: Sony Center Yer: Berlin-Almanya	Dönem: 50 sonrası İşlev : Alışveriş	2	
KENT İÇİ KONUM	 Anayola+yeşil alana yakın	BIÇİM	 Dairesel
KAPALILIK	 1/2, 1/3	GİRİŞLER -GEÇİŞLER	
ÖLÇÜ ORAN	 Boyutları oransız	DESTEK MEKANLAR	 Oturma ögesi
DÜZLEMLER		VİSTALAR	 Kapalı vista

Tablo 78. Ghirardelli Square Fiziksel Kalite Analizi Tablosu

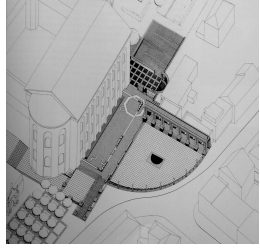
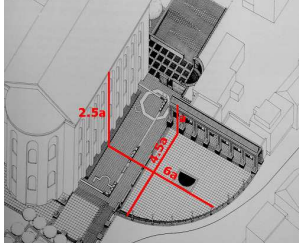
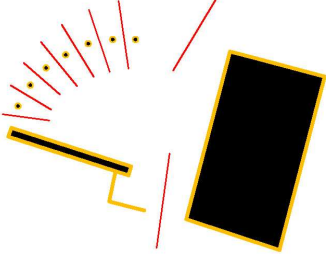
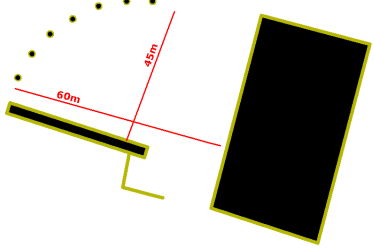
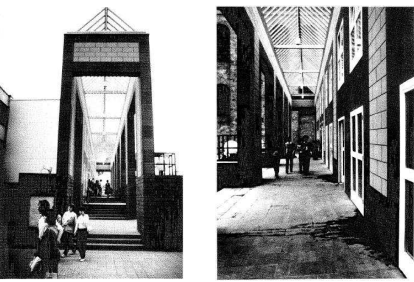

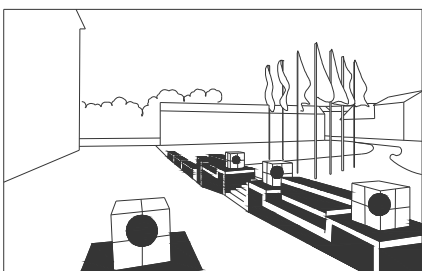
FİZİKSEL KALİTE ANALİZLERİ		C2
Adı: Ghirardelli Square Yer: San Francisco-ABD	Dönem: 50 sonrası İşlev : Dinlenme	3

KENT İÇİ KONUM	 Anayola+kıyıya yakın	BIÇİM	 Amorf
KAPALILIK	 1/1, 1/2	GİRİŞLER -GEÇİŞLER	
ÖLÇÜ ORAN	 Boyutları oransız	DESTEK MEKANLAR	 Oturma ögesi
DÜZLEMLER		VİSTALAR	 Kapalı vista

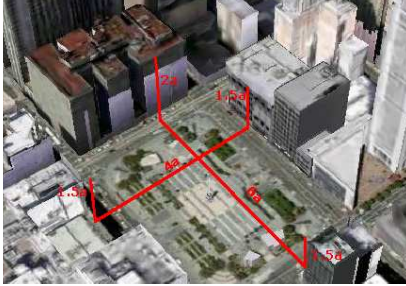
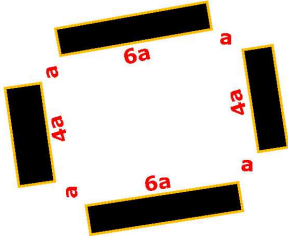

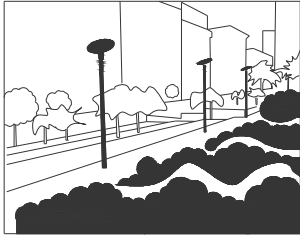
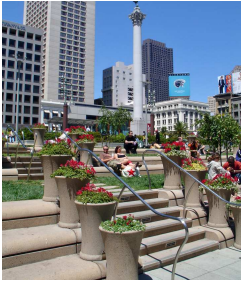
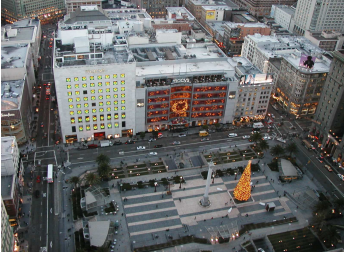
Tablo 79. Pioneer Courthouse Fiziksel Kalite Analizi Tablosu

FİZİKSEL KALİTE ANALİZLERİ		D1
Adı: Pioneer Courthouse Yer: Portland-ABD	Dönem: 50 sonrası İşlev : Dinlenme	1
KENT İÇİ KONUM	 Anayola yakın	BIÇİM Dikdörtgenel
KAPALILIK	 1/3, 1/4	GİRİŞLER -GEÇİŞLER
ÖLÇÜ ORAN	 Boyutlarda oran	DESTEK MEKANLAR Oturma ögesi
DÜZLEMLER		VİSTALAR Perdelenmiş vista

Tablo 80. Konstantinplatz Fiziksel Kalite Analizi Tablosu

FİZİKSEL KALİTE ANALİZLERİ		D2
Adı: Konstantinplatz Yer: Trier-Almanya		Dönem: 50 sonrası İşlev : Dinlenme 1
KENT İÇİ KONUM	 Anayola yakın	 Dairesel
KAPALILIK	 < 1/4	
ÖLÇÜ ORAN	 Boyutlarda oran	 Oturma ögesi+kolonad
DÜZLEMLER		 Perdelenmiş vista

Tablo 81. Union Square Fiziksel Kalite Analizi Tablosu

FİZİKSEL KALİTE ANALİZLERİ		D2
Adı: Union Square Yer: San Francisco-ABD	Dönem: 50 sonrası İşlev : Dinlenme	2
KENT İÇİ KONUM	 Anayola yakın	BIÇİM
KAPALILIK	 < 1/4	GİRİŞLER - GEÇİŞLER
ÖLÇÜ ORAN	 Boyutlarda oran	DESTEK MEKANLAR
DÜZLEMLER		VİSTALAR
		 Perdelenmiş vista
		 Oturma ögesi
		 Dikdörtgenel

3.1.4.2. Etkili Mekan Öğelerine İlişkin Analizler

Seçilen örnekler kapsamında kentsel avlularda etkili mekan öğeleri;

- Yeşil Öğeler
- Su Öğeleri
- Anıtsal/Sanatsal Öğeler
- Yapısal Öğeler
- Diğer Öğeler

başlıkları altında incelenmekte ve analizleri tablolaştırılarak sunulmaktadır (Tablo 82-86 arası).

Tablo 82. Yeşil Ögeler Analiz Tablosu

ETKİLİ MEKAN ÖĞELERİ ANALİZLERİ				
Yeşil Ögeler				
A	1-1	1-2	1-3	1-4
	1-5	1-6	1-7	1-8
	2-1	2-2	2-3	2-4
	1-1	1-2	2-1	2-2
	1-1	1-2	1-3	1-4
	2-1	2-2	2-3	
	1-1	2-1	2-2	
	D	1-1	2-1	2-2

Tablo 83. Su Ögeleri Analiz Tablosu

ETKİLİ MEKAN ÖĞELERİ ANALİZLERİ				
Su Ögeleri				
A	1-1	1-2	1-3	1-4
	1-5	1-6	1-7	1-8
	2-1	2-2	2-3	2-4
	1-1	1-2	2-1	2-2
B	1-1	1-2	1-3	1-4
	2-1	2-2	2-3	
C	1-1	2-1	2-2	
	1-1	2-1	2-2	

Tablo 84. Anıtsal/Sanatsal Öğeler Analiz Tablosu

ETKİLİ MEKAN ÖĞELERİ ANALİZLERİ				
Anıtsal/Sanatsal Öğeler				
A	1-1	1-2	1-3	1-4
	1-5	1-6	1-7	1-8
	2-1	2-2	2-3	2-4
	1-1	1-2	2-1	2-2
B	1-1	1-2	1-3	1-4
	2-1	2-2	2-3	
C	1-1	2-1	2-2	
		2-1	2-2	
D			2-2	

Tablo 85. Yapısal Öğeler Analiz Tablosu

ETKİLİ MEKAN ÖĞELERİ ANALİZLERİ				
Yapısal Öğeler				
A	1-1	1-2	1-3	1-4
	1-5	1-6	1-7	1-8
	2-1	2-2	2-3	2-4
B	1-1	1-2	2-1	2-2
C	1-1	1-2	1-3	1-4
	2-1	2-2	2-3	
D	1-1	2-1	2-2	

Tablo 86. Diğer Öğeler Analiz Tablosu

ETKİLİ MEKAN ÖĞELERİ ANALİZLERİ				
Diğer Öğeler				
A	1-1	1-2	1-3	1-4
	1-5	1-6	1-7	1-8
	2-1	2-2	2-3	2-4
	1-1	1-2	2-1	2-2
	1-1	1-2	1-3	1-4
	2-1	2-2	2-3	
C	1-1	2-1	2-2	
	1-1	2-1	2-2	
D	1-1	2-1	2-2	
	1-1	2-1	2-2	

3.1.4.3. Değerlendirmeler

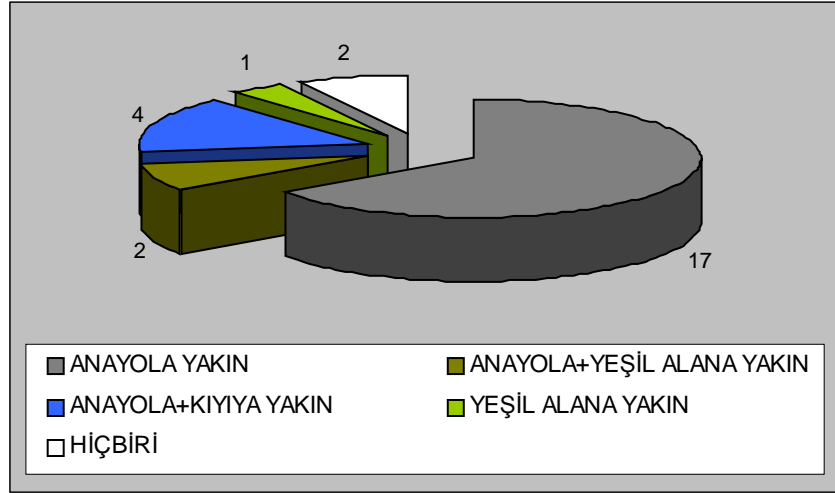
Analizler doğrultusunda incelenen kentsel avlular fiziksel kaliteleri ve etkili mekan öğeleri bakımından analiz başlıkları kapsamında değerlendirilmekte ve grafik açıklamalar ile desteklenmektedir. Değerlendirmeler örnekler bazında ele alınmakta olup fiziksel kaliteler ve etkili mekan öğeleri kapsamında incelenen 26 adet örneğe ilişkin detaylı sayısal açıklamalara yer verilmektedir.

Değerlendirmeler;

- Kentsel avluların kent içindeki konumu,
- Kentsel avluların biçimleri,
- Kentsel avlularda kapalılık oranı,
- Kentsel avlularda girişler,
- Kentsel avlularda ölçek ve oran,
- Kentsel avlularda destek mekanlar,
- Kentsel avlularda düzlem özellikleri,
- Kentsel avlularda zemin,
 - Kentsel avlularda zemin malzemesi,
 - Kentsel avlularda zemin dokusu,
 - Kentsel avlularda zemin rengi,
- Kentsel avlularda sınır öğeleri,
 - Kentsel avlularda sınır öğelerinde kullanılan malzemeler,
 - Kentsel avlularda sınır öğenin dokusu,
 - Kentsel avlularda sınır öğenin rengi,
 - Kentsel avlularda sınır öğenin doluluk/boşluk oranı,
- Kentsel avlularda vistalar,
- Kentsel avlularda etkili mekan öğeleri,
 - Yeşil öğeler,
 - Su öğeleri,
 - Anıtsal/Sanatsal öğeler,
 - Yapısal öğeler,
 - Diğer öğeler

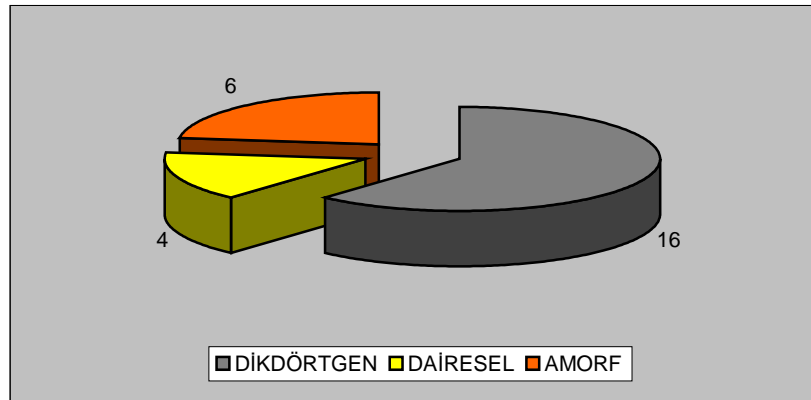
başlıkları altında sunulmaktadır.

Kentsel avluların kent içindeki konumunun, incelenen 26 örneğin; 17'sinde ana bir yola/caddeye yakın, 4'ünde ana cadde ve bir kıyıya (nehir, deniz) yakın, 2'sinde ana cadde ve yeşil alana yakın, 1'inde sadece yeşil alana yakın olduğu, 2'sinde ise bu öğelerden herhangi birine yakın olmadığı saptanmaktadır (Şekil 54).

Şekil 54. Örnekler bazında avluların kent içindeki konumlarına göre dağılımı

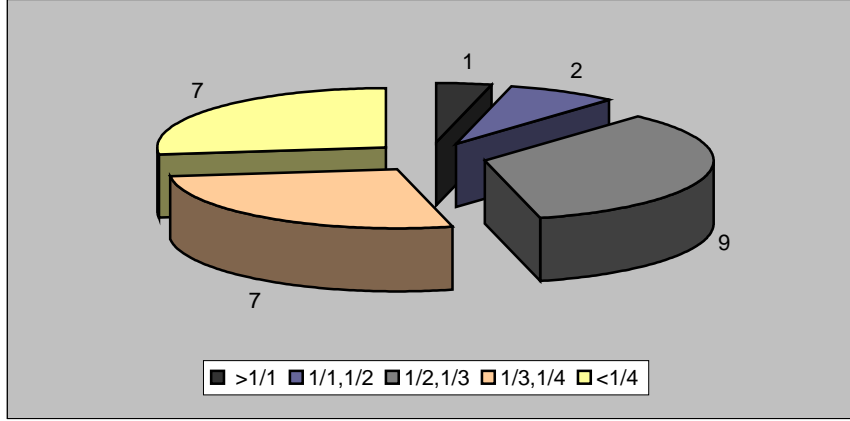
Kentsel avluların biçimlerinin, incelenen 26 örneğin; 16'sında dikdörtgen, 4'ünde dairesel, 6'sında ise çarpıtılmış ve/veya amorf formda olduğu görülmektedir (Şekil 55).

Şekil 55. Örnekler bazında avluların biçimlerinin dağılımı

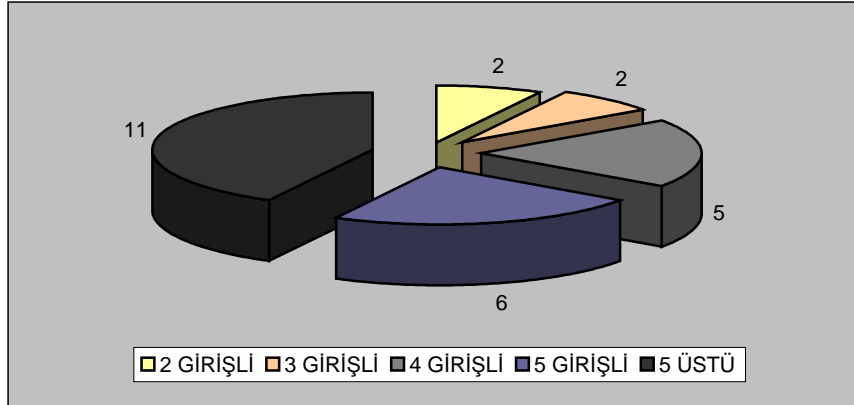
Kentsel avlularda kapalılık oranının; incelenen 26 örneğin; 9'unda 1/2 ile 1/3 oranları arasında olduğu, 7'sinde 1/3 ile 1/4 oranları arasında olduğu, 7'sinde 1/4 oranından küçük,

2'sinde 1/1 ile 1/2 oranları arasında olduğu, 1'inde ise 1/1 oranından büyük olduğu görülmektedir (Şekil 56).

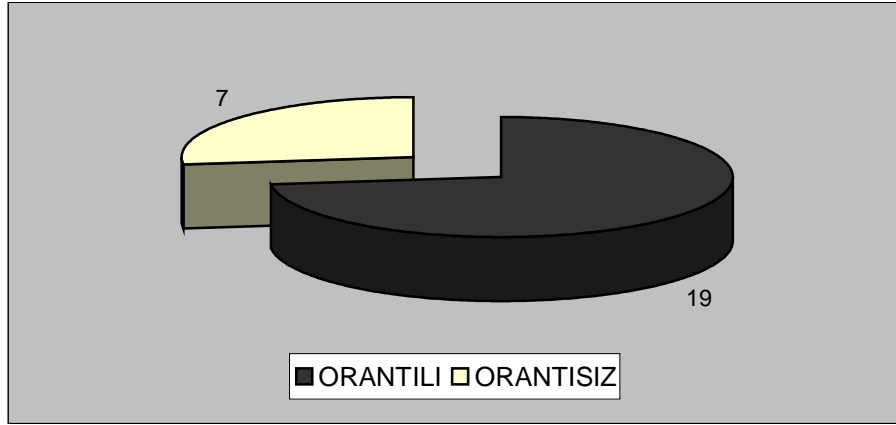
Şekil 56. Örnekler bazında avluların kapalılık oranlarının dağılımı

Kentsel avlularda girişlerin, incelenen 26 örneğin; 11'inde 5'in üstünde, 6'sında 5 adet, 5'inde 4 adet, 2'sinde 3 adet ve 2'sinde 2 adet olduğu görülmekle birlikte incelenen örnekler kapsamında tek girişli avlulara rastlanılmamaktadır (Şekil 57).

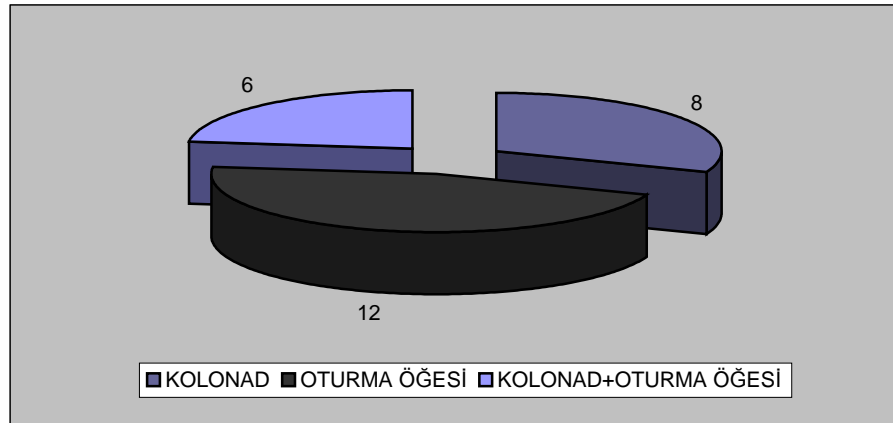
Şekil 57. Örnekler bazında avluların giriş sayılarına göre dağılımı

Kentsel avlularda ölçek ve oranın, avlu boyutları bazında incelenen 26 örneğin; 19'unda bulunduğu, 7'sinde ise herhangi bir oranın bulunmadığı saptanmaktadır (Şekil 58).

Şekil 58. Örnekler bazında avlu boyutlarında orantılılık ve orantısızlık dağılımı

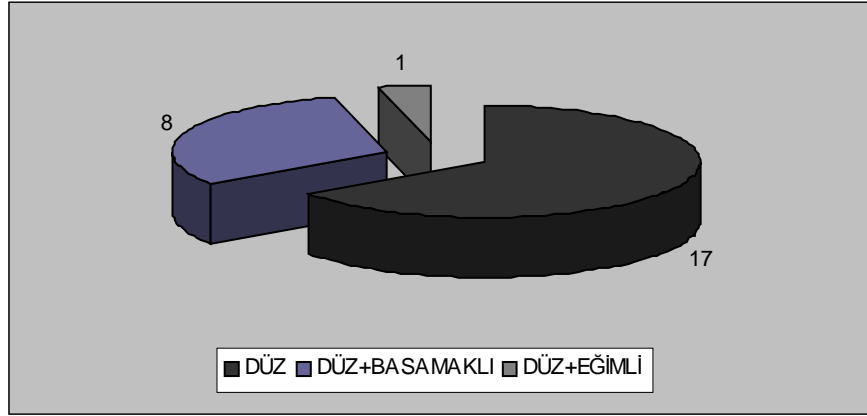
Kentsel avlularda destek mekanların, incelenen 26 örneğin; 12'sinde sadece oturma ögesi, 8'inde sadece kolonad, 6'sında ise oturma ögesi ve kolonad olarak yer aldığı görülmektedir (Şekil 59).

Şekil 59. Örnekler bazında avlulardaki destek mekanların dağılımı

Kentsel avlularda düzlem özellikleri, seçilen örneklerden yalnızca Sony Center'da tavanın kapatıldığı göz önünde bulundurularak, avlu zemini ve avlu sınırı altında incelenmektedir.

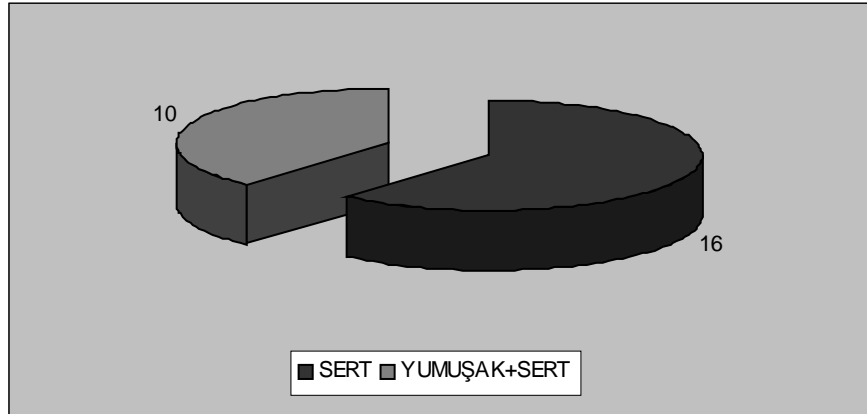
Kentsel avlularda zeminin, incelenen 26 örneğin 17'sinde düz, 8'inde düz ve basamaklı, 1'inde ise düz ve eğimli olduğu görülmektedir (Şekil 60).

Şekil 60. Örnekler bazında avlularda zemin eğimi dağılımı

Kentsel avlularda zemin malzemesinin, incelenen 26 örneğin; 15'inde beton, 7'sinde arnavut kaldırım, 7'sinde doğal taş ve 13'ünde diğer (çimen, toprak vb...) zemin malzemeleri olduğu görülmektedir.

Kentsel avlularda zemin dokusu, incelenen 26 örneğin; 16'sında sert, 10'unda ise sert ve yumuşak olarak bulunmaktadır (Şekil 61).

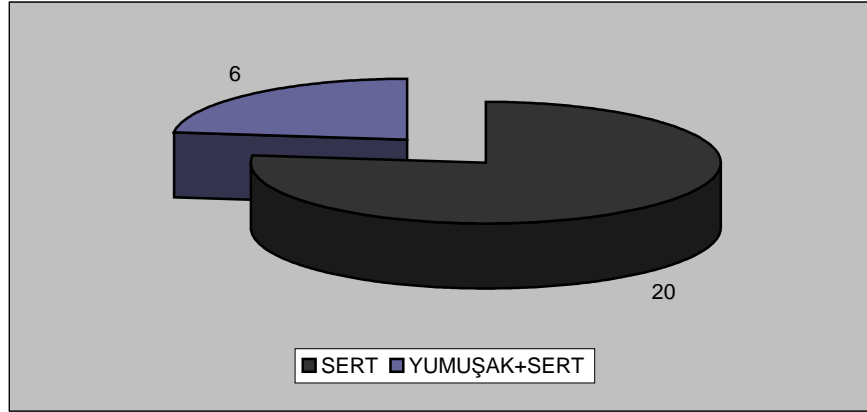
Şekil 61. Örnekler bazında avlularda zemin dokusu dağılımı

Kentsel avlularda zemin rengi, incelenen 26 örneğin; 24'ünde gri, 7'sinde yeşil, 6'sında bej, 3'ünde kahverengi, 3'ünde turuncu, 2'sinde ise beyaz olarak saptanmaktadır.

Kentsel avlularda sınır öğeleri, incelenen 26 örneğin; 26'sında yapı, 8'inde yol, 6'sında parapet ve 6'sında yeşil öge olarak belirlenmektedir.

Kentsel avlularda sınır öğelerinde kullanılan malzemeler, incelenen 26 örneğin; 14'ünde doğal taş, 14'ünde beton, 11'inde diğer malzemeler (metal, ahşap, yeşil vb...), 4'ünde ise şeffaf yüzey olarak belirlenmektedir.

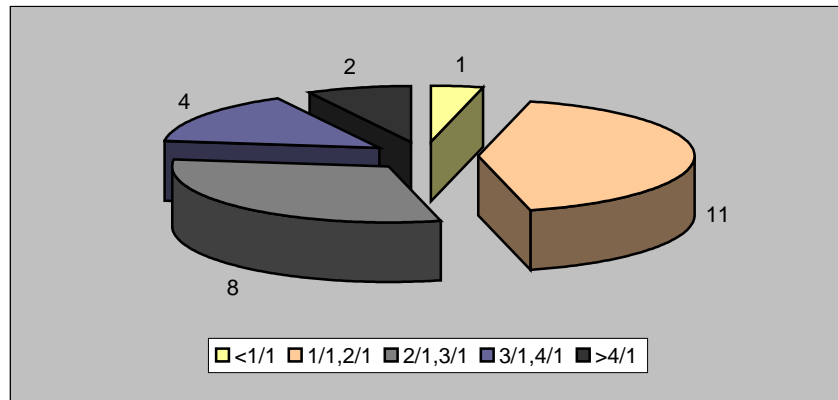
Kentsel avlularda sınır öğenin dokusu, incelenen 26 örneğin; 20'sinde sert, 6'sında ise yumuşak ve sert olarak saptanmaktadır (Şekil 62).

Şekil 62. Örnekler bazında sınır öğe dokusunun özelliğine göre dağılımı

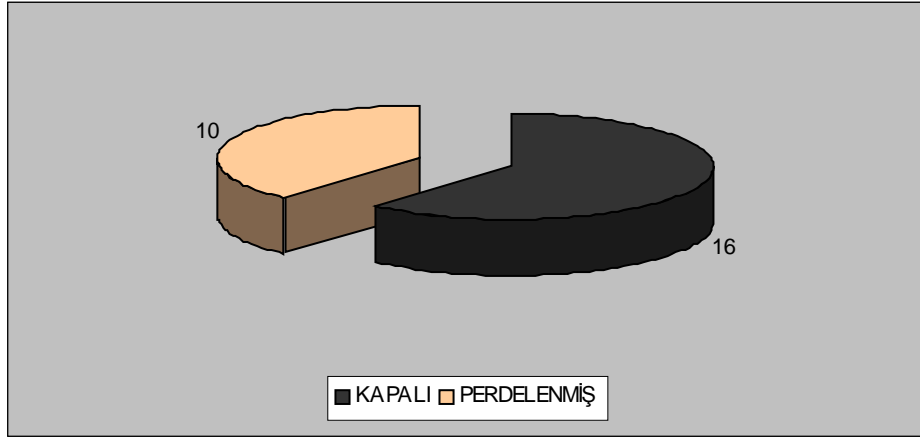
Kentsel avlularda sınır öğenin rengi, incelenen 26 örneğin; 15'inde gri, 14'ünde bej, 9'unda kahverengi, 7'sinde yeşil, 4'ünde sarı, 4'ünde beyaz ve 1'inde turuncu olarak belirlenmektedir.

Kentsel avlularda sınır öğenin doluluk/boşluk oranı, incelenen 26 örneğin 11'inde 1/1 ve 2/1 arasında, 8'inde 2/1 ve 3/1 arasında, 4'ünde 3/1 ve 4/1 arasında, 2'sinde 4/1'den büyük, 1'inde ise 1/1'den küçük olarak saptanmaktadır (Şekil 63).

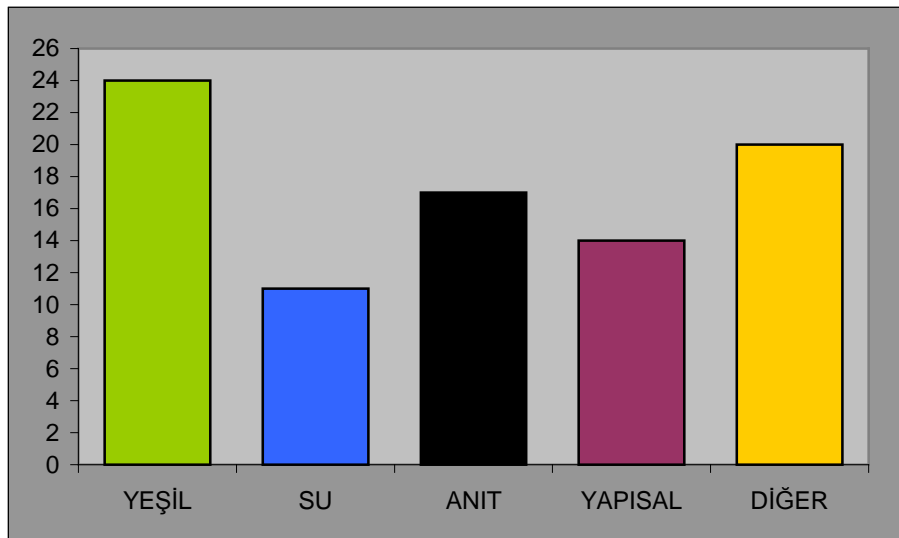
Şekil 63. Örnekler bazında avlu cephelerinde doluluk/boşluk oranı dağılımı

Kentsel avlularda vistalar, incelenen 26 örneğin; 16'sında kapalı vista, 10'unda ise perdelenmiş vista olarak saptanmaktadır (Şekil 64).

Şekil 64. Örnekler bazında vistalara göre dağılım

Kentsel avlularda etkili mekan öğeleri, örnekler bazında incelenmiş olup örneklerde en çok rastlanan etkili öğenin yeşil öğe olduğu belirlenmektedir. Bu öğeleri sırasıyla diğer öğeler, anıtsal/sanatsal öğeler, yapısal öğeler ve su öğeleri izlediği görülmektedir (Şekil 65).

Şekil 65. Örnekler bazında etkili mekan öğelerinin dağılımı

Yeşil öğeler, incelenen 26 örneğin; 24 adedinde saptanmakta ve örneklerin 23'ünde ağaç, 13'ünde çimen ve 14'ünde çiçek olarak bulunmakta olup, ağaç, çimen ve çiçeğin birlikte kullanıldığı örnek sayısı 8 olmaktadır.

Analizler doğrultusunda yeşil öğelerin başta mekan tanımlama olmak üzere, altında toplanılma, mekanları sınırlama ve alt mekanlar oluşturma, gölgeleme sağlayarak gün ışığından korunma ve avlularda iklimik etki oluşturma gibi fonksiyonları sağladığı görülmektedir.

Su öğeleri, incelenen 26 örneğin; 11 adedinde saptanmış olup, örneklerin 7'sinde havuz, 5'inde çeşme, 1'inde ise kanal olarak yer aldığı görülmektedir.

Analizler doğrultusunda su öğesinin mekan tanımlama, alt mekanlar oluşturma, serinlenme ve oyun mekanı olma, görsel ve işitsel etki sağlama gibi fonksiyonları sağladığı değerlendirilmektedir.

Anıtsal/sanatsal öğeler, incelenen 26 örneğin; 17'sinde saptanmış olup, örneklerin 8'inde heykel, 8'inde diğer öğeler (yapı, geometrik şekil) ve 6'sında ağaç olarak yer aldığı görülmektedir.

Analizler doğrultusunda anıtsal ve sanatsal öğelerin alt mekanlar oluşturma, görsel ve tarihsel-anlamsal etki sağlama, insan ölçeğine uyumun sağlanması gibi fonksiyonlarda kullanıldığı görülmektedir.

Yapısal öğeler, incelenen 26 örneğin; 14'ünde saptanmış olup, örneklerin 10'unda saçak, 9'unda kule/minare, ve 1'inde çıkma olarak belirlenmektedir.

Analizler doğrultusunda yapısal öğelerin gölge oluşturma, cephelerde asimetric dengenin sağlanması, avlularda kapalılığı etkilemesi, tarihi ve anlamsal etkinin sağlanması gibi fonksiyonlarda kullanıldığı görülmektedir.

Diğer öğeler, incelenen 26 örneğin; 20'sinde saptanmış olup, örneklerin 18'inde oturma öğesi, 12'sinde merdiven, 4'ünde galeri ve 1'inde rampa olarak yer aldığı görülmektedir.

Analizler doğrultusunda diğer öğelerin mekan tanımlama, gölge oluşturma, mekan bölme, kullanıcılar için oturma-uzanma, toplanma sağlama gibi amaçlarda kullanıldığı saptanmaktadır.

Değerlendirme bölümünde analizlere ilişkin ulaşılan sayısal veriler; irdeleme bölümünde örneklere de atıf yapılarak, anlamsal-işlevsel, biçimsel irdelemelerde kullanılmaktadır.

3.1.5. İrdeme

Çalışmanın tüm bölümlerinde yapılan ara değerlendirmeler, fiziksel kaliteler ve etkili mekan öğeleri incelenen tüm örnekler dikkate alınarak kentsel avlularda öne çıkan özellikler irdelenmektedir.

Örnekler dikkate alındığında kentsel avluların kentin merkezinde veya merkeze yakın konumlandırıldıkları görülmektedir. Ancak kıyılara yakın konumlandırılan örneklerde mikroklimatik etkinin kentsel avlu mekanının kullanılabilirliğini arttırdığı belirlenmektedir. Aynı zamanda kentsel avluların, kent bağlamıyla bütünleşmekte olduğu ve kent kimliğinin izlerini taşıdıkları değerlendirilmektedir. Bir liman kenti olan Rotterdam'daki Schouwburgplein'de kentin liman kimliğinin hareketli hidrolik gemi direklerinin aydınlatma elemanı olarak kullanılmasıyla oluşturulan mekansal etki ile, tipik surlarla çevrili Ortaçağ kenti Lucca'daki amfityatronun iyi tanımlı ve sınırlı olmasıyla kentin içinde kent olarak yer almasıyla oluşturulan mekansal etki veya New York'taki yüksek yapı stoğu arasında 25 katlı Lever House binasının yanındaki küçük boyutlardaki avlunun oluşturduğu mekansal etkinin kentsel avluların kentle bir bütünlük içerisinde bulduklarını gösterdiği değerlendirilmektedir. Ayrıca farklı coğrafyalarda avlu mekanının güneşten korunma, serin mekan özelliği taşıma veya bunun tam tersini sağlama gibi özellikler sunabileceği değerlendirilmekle birlikte bu özellikleri ile vista oluşumu, kültürel, tarihsel, etnik özellikler ve inançların dikkate alınarak avluyu çevreleyen yapılara göre avlu alanının konumlandırılabilirdiği görülmektedir.

Örnekler incelendiğinde formel olarak yüksek tanımlı bir başka deyişle geometrik şekildeki kentsel avlu alanlarının diğer avlulara göre daha çok kullanıldığı, bu tür avlularda bina cepheleri ve köşeleriyle oluşan sert mekan etkisinin yeşil ögenin etkin kullanımı ile azaltıldığı değerlendirilmektedir.

İncelenen örneklerde kentsel avlularda kapalılık oranının mekanı kullananlar üzerinde bıraktığı etkinin kimi zaman bir yeşil öge, bir anıt veya kule, saçak, çıkma vb. öğeler ile vurgulanarak arttırıldı/azaltıldı veya denge sağlandığı görülmekle birlikte kentsel avlularda optimum kapalılık oranının bina yüksekliğinin 2 veya 3 katı genişliğindeki avlu alanı ile sağlandığı tespit edilmektedir.

Araştırma ile kentsel avlu mekanına genellikle 5 veya üstü bir akstan ulaşımın mümkün olduğu saptanmakla birlikte genellikle avlu mekanına ulaşımın düz yollardan

sağlanmakta olduğu görülmekte, bu doğrultuda kentsel avlulara erişimin genellikle kolay ve zahmetsiz olduğu sonucuna varılmaktadır.

Genel olarak avlu mekanınının zemin düzlemi ve sınırlayıcı düzlemi ile tanımlandığı görülmekle birlikte örneklerde yapı cephelerinin etkisini arttırmak için avlu zemininin genellikle gri ve tonları renklerde tanzim edildiği ve böylece yapıların daha iyi vurgulandıkları görülmekte ve avlu mekanını tanımlayan yapı cephelerinde ritim ve oranın bulunması ile cephelerde doğal taş malzemesi ve dokusunun kullanımının mekandaki fiziksel etkinin sağlanmasında önemli birer etken olduğu değerlendirilmektedir.

İncelenen örneklerde görsel etkilerin de avlu mekanının algısı, kullanımında önemli yer tuttuğu görülmektedir. Avlu mekanındaki özellikle çerçeveselendirilmiş ve kapalı vista ile bakış açıları dikkatin belirli bir nokta üzerinde yoğunlaşmasını sağlayabilmekte, özellikle yeşil öğelerin kullanımıyla perdelenen görüntü merak edilen sürpriz mekanlar oluşturarak kullanıcılarda merak duygusu uyandırmakta ve onları birtakım öğelere yönlendirebilmektedir.

Araştırma ile kentsel avluları çevreleyen yapılara ilişkin kullanımların da avlu mekanınının kullanımında etken olabildiği görülmektedir. Alışveriş ve beslenme (cafe+yemek yeme), eğlenme mekanları ile çevrelenmiş avlu alanlarının ofis yapıları ile çevrelenmiş alanlara göre daha yoğun kullanıldığı değerlendirilmekte olup, kentsel avluların kullanımında avlu mekanındaki oturma olanakları ve kentsel mobilyaların tanziminin de etkili olduğu görülmektedir.

Araştırma ile kentsel avlularda birtakım genel kaliteler ön plana çıkmaktadır: Bu kaliteler;

- Kentsel bağlamla uyum
- Yüksek tanımlılık
- Kolay erişim
- Avlu cephelerinde ve boyutlarında oran
- Görsel etki oluşturma
- Yüksek konfor sağlama

olarak belirlenmektedir.

İncelenen örnekler anlamsal ve işlevsel olarak irdelendiğinde;

Pirinç Han ve Koza Han'ın aynı dönemde inşa edilmiş ve birbirine yakın konumlanmış oldukları görülmekle birlikte ticaret ve dinlenme gibi kullanımları karşıladıkları görülmektedir.

Lucca Amfiteyatrosu Romanesk dönemdeki gösteri mekanı anlamını yitirmiş olup dinlenme mekanı olarak kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca avlunun Ortaçağ kentinin sembolik ve tarihi içe dönük karakterini yansıttığı değerlendirilmektedir.

Rotterdam'daki Schouwburgplein ise çeşitli oyunlara gösteri mekanı olarak cevap vermekte, çağdaş kent karakterini yansıtırken aynı zamanda kent kimliğinin izlerini taşımaktadır.

New York'taki Lever House avlusu Modern dönemin mimari karakterini yansıtırken, genellikle kullanılmayan sembolik bir mekan olarak değerlendirilmektedir.

Yeşil ögenin bulunmadığı iki örnekten biri olan Gundulic Square avlusu pazar yeri ve dinlenme mekanı olarak kullanılmakla birlikte avlu mekanını çevreleyen cephelerdeki pencere ölçü ve oranları ile tarihi etkisini hissettirmektedir.

Barselona'da dinlenme mekanı olarak kullanılan Plaza Reial avlusunda yapı yüksekliğini aşan palmiyeler ile tavan belirli açılarda sınırlandırılarak mekanda bir nevi ölçeklendirme hissi sağlanmaktadır.

Küllüye avlularının zamanla eğitim fonksiyonunu kaybederek, dini ve temsili mekan özelliği gösterdikleri, genellikle anıt ağaç bulundurdukları, tarihi ve sembolik anlamlara sahip oldukları değerlendirilmektedir.

Su avlu örneklerinden Portland'daki Forecourt Fountain'in eğlenme ve dinlenme mekanı olarak kullanıcılar tarafından yoğunlukla kullanıldığı görülmekle birlikte Granada'daki Alhambra Sarayı'nın su avlusunun tarihi ve sembolik anlamları taşımakta olduğu ve bir nevi temsili mekan niteliğinde olduğu değerlendirilmektedir.

Çim avlulardan Toronto'daki Trinity Square ve Londra'daki Exchange Square avlularının bazı oyunlar için (polo, satranç, labirent) mekan oluşturdukları görülmekle birlikte oturma ögesi bulunan Exchange Square avlusunun yoğunlukla kullanıldığı saptanmaktadır.

Sokak avlu örneklerinden Olite'deki Plaza Carlos III El Noble biçimsel açılanmaları ve etkili mekan öğelerinin oluşturduğu sürprizler ve bunun sağladığı süreklilik ile tarihi ve sembolik anlamlara sahip olması bakımından diğer örneklerden ayrılmaktadır.

Gibellina'daki sokak avluda ise tarihe öykünme yoluna gidilerek oluşturulan mekanın gerekli işlevleri barındırmayarak sadece yapay-sembolik bir anlam taşıdığı görülmektedir.

İççe avluların, araştırmanın farklı bir sonucu olarak incelenen 3 örnekte de yoğunlukla kullanıldıkları, temelde dinlenme ve kafe mekanı özelliğine sahip oldukları,

bunun yanı sıra alışveriş, gösteri ve eğlence mekanı olarak kullanılabilirdikleri görülmektedir. Broadgate avlusu buz pisti aktivitesine olanak sağlamakta ve kullanıcıları tarafından yoğunlukla kullanıldığı görülmektedir. Bu tür avluların 1950 sonrası dönemlerde yapıldıklarından bahisle bu avlularda kullanılan malzemelerin günümüz yapı teknolojisini yansıttığı değerlendirilmektedir.

Çökertilmiş avlu olarak Pioneer Courthouse, teraslamaları ile sağladığı etkiyle bir toplanma, gösteri ve eğlence mekanı olarak kullanıcılarca çoklukla kullanıldığı değerlendirilmektedir.

Yükseltilmiş avlu örneklerinden Konstantinplatz kolonadlı sınır ögesi ve bazilika ile tarihi etkisini hissettirirken, yoldan basamaklarla yükseltilerek kullanıcılar için güvenli bir mekan oluşturduğu değerlendirilmektedir

İncelenen örnekler biçimsel olarak irdelendiğinde;

Pirinç Han, Koza Han, Lucca Amfiteyatrosu, Lever House, Plaza Reial ve külliye avluları sınırları itibariyle kapalılığın yoğun hissedildiği formel alanlar olarak diğer örneklerden ayrılmaktadırlar.

Sokak avlulardan Plaza Carlos III El Noble organik formuyla diğer sokak avlulardan ayrılmaktadır.

İçiçe avlulardan Ghirardelli Square avluları yapı yüzeylerindeki çıkıntılar/çekilmeler ile avlu alanının formunun çarpıtıldığı bir yapıya sahip olmakla birlikte iki avlu arasındaki geçiş yapı çatısının uzatılması ile oluşan saçak altından sağlanmaktadır.

Broadgate Arena'da ise ilk olarak buz pisti ve etrafındaki izleme terası ile tanımlanan avlu mekanı ayrıca terasın dışında binalarla sınırlanmakta ve arada kalan alan ise çevreleyen yapının bir köşesinden diğer bir avluya açılmaktadır.

Lucca Amfiteyatrosu ile benzer olarak oval formdaki Sony Center, tavanın örtü ile kapatıldığı tek örnek olarak saptanmakla birlikte bunun aynı zamanda dönemin yapı teknolojisini yansıttığı değerlendirilmektedir.

Yükseltilmiş avlulardan Konstantinplatz'ın diğer örneklerden farklı olarak aydınlatma ögesinin kullanımıyla sınırlandırıldığı görülmektedir.

Union Square ise yol mekanından basamaklarla kotlandırılmış, ayrıca avlu zemininin altında kalan mekanın ise kısmen otopark olarak kullanıldığı görülmekte, bu özelliğiyle diğer mekanlardan ayrılmaktadır.

4. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Tarihi süreç içerisinde kentsel avlu kavramı farklı kültürlerde ve farklı coğrafyalarda farklı işlevler neticesinde tarih sahnesine çıkmışlar, kimi savaşılar neticesinde yok olmaya yüz tutmuş, kimi birçok mimari dönemden etkilenecek bu dönemlerin izlerini günümüze kadar koruyabilmiş, bir kısmı da yapılaşma amacının dışında işlev değiştirerek günümüz dünyasında kullanılmakta veya yenileme projeleri ile varlığını sürdürmektedirler.

Sanayi devrimi ile artan kentsel rant ve arazi spekülasyonları sonucunda, özellikle kent merkezleri düşey gelişime geçmiş, kentlilerin kentte nefes alabileceği, insan ölçeğindeki mekanlara olan ihtiyaç göz ardı edilmiş, ya da bu bina artıkları olarak kaderine bırakılmış tanımsız alanlar ortaya çıkmıştır. Bunun neticesinde kentsel kamusal mekanlar yapısal, estetik, kültürel ve sosyal olarak problem üreten mekanlar olarak ortaya çıkmıştır.

Bu çalışmada gündeme getirilmesi gereken bir başka konu da ülkemizde imar planlarının ve mevzi imar planı değişikliği planlarının sadece yapılaşma kararlarını belirlediği, yapıların dışında kalan yaşam alanları ile ilgili kararları içermediğidir. Dış mekan gereksinimleri bina bloklarından arta kalan ve çekme mesafesi olarak da ifade edilen arazi parçaları ya da üzerine yeşil alan (bahçe) yazılmış boş arazilerle karşılanmaya çalışılmaktadır. Bu da ne yazık ki kentsel mekanların kendi kaderine terk edilmesinde itici faktör olmaktadır. Yaptırıcı/özendirici mevzuat yoksunluğu sonucu kamusal mekanlar kapitalizmin elinde erimektedirler.

Günümüz küreselleşen dünyasında arazi parçalarının salt olarak planlar tarafından iki boyutlu planlar üzerine işlenmesi ve kent mekanlarına ilişkin uygulamaların bu şekilde ele alınması da halen tartışma konusu olmakla birlikte, planlama ve süreçleri özlenen mekanları ne geri getirmekte ne de gözlenen mekanların oluşumunu destekleyebilmektedir. Başka bir deyişle salt planlama ile nitelikli kentsel mekanların oluşturulamayacağı, kentsel tasarımı ve bu doğrultuda tezde savunulan kentsel avlu kavramını destekleyen düzenlemelere ihtiyaç olduğu açıktır. Bu bakımdan kent merkezleri olarak tanımlanan alanların kazanımında kentsel avlu kavramının desteklenmesinin doğru olacağı değerlendirilmektedir.

Tarihi geri getirmenin mümkün olmadığı günümüzde; kent merkezlerinde yapılacak yapıların pozitif bir kentsel avlu mekanı oluşturarak ele alınmasının tarihi, sosyolojik, kültürel ve toplumsal değerlerin gelecek nesillere aktarımında ve kentlilerce

yaşayan/yaşanılan kentler oluşturmada etkin olacağı değerlendirilmektedir. Çünkü kentsel avlular, tanımlılığının ve sınırlanmışlığının verdiği etkiyle çevreleyen öğelerin iyi algılandığı kentin bir nevi özeti durumunda olmaları nedeniyle kullanıcılar üzerinde etkisini yoğunlukla hissettirebilen mekanlardır. Bu anlamda kentin kimliği bu mekanlar sayesinde kullanıcılar değişse dahi gelecek nesillere aktarılabilir.

Bir bakıma bu mekanlar, oluşturuldukları dönemin kentsel, mimari, sanatsal, tarihi, kültürel ve sosyal özelliklerini dışa vuran birer sergi mekanı olarak temsili özelliğe sahiptirler. Özellikle bu mekanlar zamanın izlerini barındırmaları nedeniyle kentte zamanla özdeşleşmektedirler. Zamanla bu mekanların anlamı da kullanıcılar için değişmekte, mekanlar jenerasyon geçirmekte, değişmekte, bir bakıma kullanıcılara uyum sağlamakta ve bu anlam değişimi ile fiziksel özelliklerini de yineleyebilmektedirler. Bu değişim kimi zaman olumlu, kimi zaman olumsuz olarak tezahür edebilmektedir.

Çalışma özelinde incelenen örneklerin dönemlerine ilişkin birtakım özellikler ön plana çıkmaktadır. Kentsel avlu mekanının hemen her dönemde dinlenme mekanı olarak kullanılabilirdiği, çağdaş yorumlarda ise mekanın dinlenme dışında işlevler ile (kafe, oyun pistleri, alışveriş mekanları) zenginleştirildiği, yine 1950 sonrası dönemde yeşil öğenin sıklıkla kentsel avlu mekanına girdiği, etkili mekan öğelerinin uyumlu ve sıklıkla kullanıldığı örneklerde kullanıcıları çeken, yaşayan avlu mekanlarının oluştuğu sonucuna varılmaktadır. Ayrıca birden çok işlevi barındıran kentsel avlu örneklerinin daha yoğun kullanıldığı incelenen örneklerden Broadgate, Schouwburgplein ve Sony Center'da net bir şekilde görülmektedir.

Çalışmada, Rönesans dönemi kentsel avlularının cephelerindeki oranlar ile diğer örneklerden ayrıldığı, Romanesk dönem avlularında yapısal öğelerin, cephelerde ritim olgusunun fazlasıyla hissedildiği, yine Romaesk dönemde yeşil öğesinin diğer dönemlere oranla daha az miktarda bulunduğu, Osmanlı ve İslam dönemi kentsel avlularında yeşil öğesine, yapısal öğelere ve su öğesine yoğunlukla rastlandığı, Modern dönem kentsel avlularında yeşil öğenin az miktarda bulunarak Romanesk dönemle benzerlik gösterdiği, yine Modern dönemde avluların yüksek binalar arasında basık ve sıklıkla kullanılmayan mekanlar olarak ortaya çıktığı, 1950 sonrası dönemde yeşil öğenin mekanlarda miktarının arttığı, yüksek yapım teknolojileri sonucu avlu mekanının tavanının kapatılabildiği, mekanın tarihi, temsili ve sembolik öneminin azalarak çeşitli oyun amaçlı kullanımların bu dönemde ortaya çıktığı ve avlu mekanının bu yönde şekillendiği görülmektedir.

Ayrıca kentsel avluların kent içindeki konumlarının İslam döneminde yeşil alana yakın olduğu, Modern dönemde sadece anayola yakın olduğu, 1950 sonrası dönemde ise anayola ve diğer örneklerden farklı olarak kıyıya da yakın olduğu görülmekle birlikte, Osmanlı, İslam ve Modern dönemlerde kentsel avlu mekanının biçiminin, Antik Yunan ve Roma dönemlerinde olduğu gibi salt dikdörtgen formda olduğu, 1950 sonrası dönemde ise dikdörtgen formların yanı sıra Romanesk dönemle benzer olarak amorf ve dairesel formlarında kullanıldığı sonucuna varılmaktadır.

Öte yandan çalışmada, Osmanlı ve İslam dönemleri örneklerinde kentsel avlu mekanının Roma dönemindeki gibi tarihsel, sembolik anlamlar içerdiği, bu anlamların Romanesk dönemde insan ölçeğindeki kentsel avlu mekanında da bulunduğu, Rönesans döneminde kentsel avlu mekanının anıtsal anlamda kurgulandığı, Modern dönemde gelişen yapım teknikleri ile mekanların yalnızca sembolik anlamda ele alındığı, 1950 sonrası dönemde ise tarihsel anlamların eski örneklerle öykünme ile oluşturulmaya çalışıldığı, bu doğrultuda kimi örneklerde söz konusu mekanın anlamsal olarak diğer dönemlerle benzerlik içinde olduğu, kimi örneklerin ise değişen dünya ve kültür paralelinde tamamen farklı anlamlar yüklendiği sonucuna varılmaktadır.

Kent mekânları içinde geçmişle bağların kurulması kimlik ve yer duygusunun artırılmasında ve toplumsal belleğin güçlendirilmesinde esastır. Bu nedenle, eski ve tarihî binaların kentsel peyzajın parçası olduğu yerlerde, sosyo-ekonomik ve kültürel yapıya uyumlu koruma ve canlandırma ile sürdürülebilirlik özel bir önem kazanmaktadır.

Bu bağlamda, yapılacak çalışmalar ile kentsel avlu kurgularında tezde belirtilen mekansal kalitelerin yerinde, amacında kullanımı ve bir bütün oluşturacak şekilde tanzim edilmesinin yararlı olacağı değerlendirilmektedir.

Çalışmada oluşturulan kentsel avlu tipolojilerinin bu mekanları sınıflandırmada ve tanımlamada faydalı olacağı değerlendirilmekle birlikte mekana ilişkin analizlerin kentsel avlu kavramına ilişkin yeni düzenlemelere girdi olarak değerlendirilebileceği, bu mekanların tasarım sürecinde yol gösterici olarak kullanılabilmesi, kentsel avlu mekanı ile kurgulanmak ve vurgulanmak istenen etkinin analiz edilen mekan öğelerinin ve özelliklerinin amacında kullanımı ile sağlanabileceği değerlendirilmektedir.

Ayrıca çalışmanın devamında konuya ilişkin bire bir görüşme ve anket yöntemlerinin kullanıldığı, özellikle global anlamda yerinde incelemelerin yer aldığı ve bir bakıma kentsel avlu mekanlarının deneyimlendiği araştırmalar ile avlularda cephe karakteristikleri ve mekan akışlarının belirlenmesine yönelik çalışmaların yapılarak kentsel avluların sosyal

ve fiziksel boyutlarına ilişkin daha derin ve detaylı incelemelerin yapılabileceği düşünölmektedir.

5. KAYNAKLAR

- Abbasoğlu, H., Özdoğan, M., Tapan, M. ve Tanyeli, U., 1999. Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme, Tarih Vakfı Yayınları, 492 s.
- Alexander, C., Neis, H., Anninou, A. ve King, I., 1987. A New Theory of Urban Design, Oxford University Press, New York, 272 s.
- Anonim, 1973. Meydan Larousse Ansiklopedisi, 1. Cilt, S. 886.
- Anonim, 1986a. Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, Gelişim Yayınları, 1, 162-163.
- Anonim, 1986b. Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, Gelişim Yayınları, 2, 1041.
- Anonim, 1986c. Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, Gelişim Yayınları, 7, 4204-4205.
- Anonim, 1986d. Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, Gelişim Yayınları, 8, 5006.
- Anonim, 1986e. Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, Gelişim Yayınları, 11, 6643-6644.
- Anonim, 1986f. Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, Gelişim Yayınları, 12, 7267-7268.
- Anonim, 1986g. Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, Gelişim Yayınları, 20, 12638.
- Anonim, 1993. Grolier International Americana Encyclopedia, Grolier Incorporated, 1, 156.
- Ashihara, Y., 1970. Exterior Design In Architecture, Van Nostrand Reinhold Company, New York, 143 s.
- Ashihara, Y., 1983. The Aesthetic Townscape, Massachusetts Institute of Technology, MIT Press, USA, 183 s.
- Aslanapa, O., 1990. Türk Sanatı, Kültür Bakanlığı/1196 Kültür Eserleri:158, Ankara, 392 s.
- Ataman, A., 2000. Bir Göz Yapıdan Külliyyeye Osmanlı Külliyyelerinde Kamusal Mekan Mantiğı, Mimarlar Tasarım Yayınları, İstanbul, 180 s.
- Bakan, K. ve Konuk, G., 1987. Türkiye'de Kentsel Dış Mekanların Düzenlenmesi, Tübitak Yapı Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 104 s.
- Biçer, N. Ç., 2001. Nazi Almanya'sında Mimarlık ve Planlama Anlayışı, Mimar İst Dergisi, 3, 96-100.

- Birol, G., 2005. Çağdaş Alışveriş Merkezlerinde Kent Dokusunun Yeniden Yorumlanması, Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi, 20, 4, 421-427.
- Birol, G., 2006. Modern Mimarlığın Ortaya Çıkışı ve Gelişimi”, Megaron, Mimarlar Odası Balıkesir Şubesi Dergisi, 3-16.
- Boynukalın, İ., 1981. Şehircilik ve Proje Uygulamaları, A.D.M.M.A. Geliştirme Derneği Yayınları.
- Can, N., 1999. Kent Kimliği, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Carr, S., Francis, M., Rivlin, L.G. ve Stone, A.M., 1992. Public Space, Cambridge University Press, Cambridge, 400 s.
- Çevik, S. 1991. Mekan-Kimlik-Kimliklendirme Trabzon Sokakları Örneği, Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Çevik, S., 1995. Geçişler-Girişler-Kapılar ve Mekansal Etkileri, Mimari ve Kentsel Çevrede Kalite Arayışları Sempozyumu, Haziran, İ.T.Ü., İstanbul, Bildiriler Kitabı: 94-103.
- Çevik, S., Beşgen, A., Tuluk, İ., Vural, S. ve Cordan, Ö., 1999. Osmanlı Kentinde Yeşil Ögesinin Kullanımı Bursa ve Yakın Çevresinde Örneklenmesi, Uluslar arası XI. Yapı ve Yaşam Kongresi, Mayıs, Bursa, Kongre Kitabı: 85-109.
- Çevik, S., 2004. Kenti Kavramada Etkili Öğeler Dersi, Ders Notları (Basılmamış), KTÜ, Trabzon.
- Çubuk, M., Karabey, H. ve Yüksel, G., 1978. “Yapılanmamış Kentsel Kamusal Dış Mekanlar” Yapı Dergisi, 30, 25-54.
- Çubuk, 1993. Post Urbanizm ve Kentsel Tasarım Sunuş Bildirisi, II. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu, Mayıs, M.S.Ü., İstanbul, Bildiriler Kitabı: 13-17.
- Davey, P., 2001. Postmodern Kent, Mimar İst Dergisi, 3, 93-95.
- Demirel, Ö., 2009. “Ülke Mekansal Planlaması İçinde Ekolojik Ağırlıklı Disiplin Olma Yönünde Bir Misyon Taşıyan Peyzaj Mimarlığı Mesleğinin Yeri”, Peyzaj Mimarlığı Akademik İşbirliği Toplantısı, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Drummond, L.B.W., 2000. Street Scenes: Practices of Public and Private Space in Urban Vietnam, Urban Studies, 37, 12, 2377-2391.
- Eravşar, O., 1998. Ortaçağda Kayseri Kent Dokusunun Gelişimi, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- Erdoğan, E., 1996. Anadolu Avlularının Özellik ve Düzenleme İlkeleri Üzerinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ergüney, Y. D., 2004. Mekansal Arayüzlerin Algısal Boyutu Ve Kentsel Devamlılık, Mimaride İç-Dış Diyalektiği, Yapı Dergisi, 276, 56-60.
- Ersağdıç, Y., 1998. Kent Meydanlarının Rekreatif İşlevleri Açısından İncelenmesi ve Bu İşlevlerin Konak Meydanı Örneğinde İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Eşkinat, Y., 1993. Kent Planlama ve Tasarım Arasında Gerekli Ara Ölçek: Kentsel Tasarım, 2. Kentsel Tasarım ve Uygulamaları Sempozyumu, Mayıs, M.S.Ü., İstanbul, Bildiriler Kitabı: 45-50.
- Fletcher, Sir B., 1987. A History of Architecture, The Royal Institute of British Architects and The University of London, Great Britain.
- Francis, C. ve Marcus, C. C., 1998. People Places, Design Guidelines of Urban Open Space, Van Nostrand Reinhold Company, New York, 367 s.
- Gallion, B. ve Eisner, S., 1975. The Urban Pattern, Third Edition, 656 s.
- Gehl, J., 1987. Life between buildings: Using public space, New York, Van Nostrand Reinhold, 202 s.
- Gehl, J. ve Gemzoe, L., 2003. New City Spaces, The Danish Architectural Press, Third Edition, Copenhagen, 261 s.
- Gençtürk, Z. İ., 2006. Meydanlarda Su Ögesi Tasarımı: Sultanahmet ve Beyazıt Meydanları İncelemesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Giritlioğlu, C., 1991. Şehirselleme Mekan Ögeleri ve Tasarım, İTÜ Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi, İstanbul.
- GLC Study, 1978. An Introduction To Housing Layout, The Architectural Press, New York, 183 s.
- Goodwin, G., 1992. A History of Ottoman Architecture, Thames and Hudson Ltd, London, 511 s.
- Gökşin, A., 2001. Yeni Kentleşme Üzerine, Mimar İst Dergisi, 3, 90-92.
- Greenberg, K., The Re-Emergence of the Courtyard
<http://escholarship.org/uc/item/8cj504s8> 10 Ocak 2010

- Günay, B. ve Selman, B. 1994. Kentsel Görüntü ve Kentsel Estetik Örnek Kent: Ankara, Editör İ. Tekeli, Kent, Planlama, Politika, Sanat, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayını, 277-319, Ankara.
- Güran, C., 1978. Türk Hanlarının Gelişimi ve İstanbul Hanları Mimarisi, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 267 s.
- Hasol, D., 1998. Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü, 7. Baskı, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.
- Jackson, J. B., 1985. Vernacular Space, Texas Architect Journal, 35, 2, 58-61.
- Kelbaugh, D., Three Urbanisms and The Public Realm, Proceedings
<http://www.botsfor.no/publikasjoner/Litteratur/New%20Urbanisms/Three%20Urbanisms%20and%20the%20Public%20Realm%20by%20Douglas%20Kelbaugh.pdf> 10 Ocak 2010 (a)
- Kelbaugh, D., Toward An Integrated Paradigm: Further Thoughts On The Three Urbanisms,
<http://www.escholarship.org/uc/item/25d4w94z> 10 Ocak 2010 (b)
- Kılıçbay, M. A., 1993. Kentler ve Meydanlar, Şehirler ve Kentler, Gece Yayınları, İstanbul, 184 s.
- Kostof, S., 1999. The City Assembled, The Elements Of Urban Form Through History, Thames and Hudson, 320 s.
- Köhler, C., 1981. Stadterleben Kritische Bemerkungen zu Wahrnehmungs- und Verhaltenstheoretischen Ansätzen und zur Praxis der Gegenwertigen Stadtgestaltung, R.G., Fischer Verlag, Frankfurt.
- Krier, R. 1984. Urban Space, Rizzoli International Publication, New York, 174 s.
- Lang, J., 1994. Urban Design: The American Experience, Van Nostrand Reinhold Company, New York, 528 s.
- Lynch, K. ve Rivkin M., 1979. A Walk Around The Block, Ittension and Rivlin, Proshansky, 524 s.
- Lynch, K., 1981. A Theory Of Good City Form, Cambridge, MA: MIT Press.
- Lynch, K., 1984. Site Planning, Third Printing, MIT Press, Computergraphics Department, USA, 507 s.
- Mitchell, D. 1995. The and of Public Space, People's Park, Definitions of the Public and Democracy, Annals of the Association of American Geographers 85.
- Mutlu, B., 1996. Mimarlık Tarihi Ders Notları I, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, 248 s.

- Naumann, R., 1991. Eski Anadolu Mimarlığı, T.T.K. Basımevi, Ankara, 521 s.
- Newman, O., 1972. Defensible Space, New York: Macmillan, 264 s.
- Öymen, N., 2003. Zaman Mekan Sarmalında Kaybolmak, Yapı Dergisi, 257, 48-55.
- Özdoğan, H., 2002. Türkiye’de Meydanlar, Doktora Tezi, K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Öztan, Y., 1998. Kentler ve Meydanlar, Maison Française Dergisi, 33, 154-157.
- Pearson, P.M. ve Richards, C., 1997. Architecture and Order Approaches to Social Space, Routledge Press, London, 248 s.
- Prinz, D., 1980. Stadtebau, Band I. Stadtebaulichers Entwurf, Kohlhammer.
- Pushkarev, B. ve Zupan, J., 1975. Urban space for pedestrians. Cambridge, MA: MIT Press.
- Rapoport, A., 1977. Human Aspects of Urban Form: Towards a Man-Environment Approach to Urban Form and Design, Pergamon Press, Oxford, 438 s.
- Roth, L. M., 2000. Mimarlığın Öyküsü, Kabalcı Yayınları, İstanbul, 723 s.
- Schulz, C. N., 1971. Existence Space & Architecture, Studio Vista, Praeger Publishers Inc., London.
- Serjeant, R.B., 1997. İslam Şehri, 2. baskı, İz Yayıncılık, İstanbul.
- Stone, R.L. 1973. Philippine Urbanization The Politics of Public and Private Property in Greater Manila Delcalb IL: Northern Illinois University.
- Suher, H., 1997. Taksim Meydanı Yeni Düzenleme Önerisi İçin Bir Görüş, Yapı Dergisi, 192, 97-100.
- Şahin, F., 2005. Alışveriş Merkezlerinin Biçimlenmesinde Önemli Boyutlardan Kamusal Mekan ve Kamusal Olgusu, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Şahinler, O., 1964. Merkezi İtalyada Ortaçağ Şehirlerinin Meydanlarına ve Çevre Mahallelerine Ait Etüt, Güzel Sanatlar Akademisi Yayınları, İstanbul.
- Şahinler, O., 1984. İç Dış Mekan Bütünleşmesinde Psikolojik Ortam, Makro Mekandan Mikro Mekana Kadar Oluşum; Meydanlar, Avlular ve Sokaklar; Mimar Sinan Üniversitesi Mimarlık Bölümü, Yayın No:4, İstanbul.
- Tanyeli, U., 1992. “Çağdaş İzmir’in Mimarlık Serüveni/ Üç İzmir”, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 327-340.

- Tunalı, İ., 2004. Tasarım felsefesine giriş, Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul, 112 s.
- Uluoğlu, B., 2007. Arredamento Mimarlık Dergisi, 199, 2-21.
- Ural, E. S., 1995. Mimarlıkta Renk; Yapay Ortamların Renklendirilmesinde Renk Dinamikleri, Doktora Tezi, K.T.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- URL-1, <http://www.studier.ntnu.no/getfile.php/vedlegg/43eb3064749a25.51203305/Kahun.jpg> 22 Mart 2007
- URL-2, <http://www.arch.mcgill.ca/prof/schoenauer/arch528/lect04/c09.jpg> 22 Mart 2007
- URL-3, <http://web.clas.ufl.edu/users/kvhrtgn/CLA3791%20Town%20Planning/PrienePlan.jpg> 22 Mart 2007
- URL-4, <http://faculty.cva.edu/Stout/Roman/PompeiiForumPlan1.jpg> 22 Mart 2007
- URL-5, <http://pompeii.virginia.edu/aerialforum.jpg> 22 Mart 2007
- URL-6, http://www.florenceprints.com/images/Firenze/FIRENZE_VEDUTE_GRANDI_3w.jpg 12 Temmuz 2009
- URL-7, <http://www.aboutromania.com/Paris109.jpg> 22 Mart 2007
- URL-8, <http://www.cs.utah.edu/~regehr/backgrounds/vosges.jpg> 22 Mart 2007
- URL-9, <http://www.forumcad.com/mimar-sinan/rustem-pasa-kervansarayi.html> 12 Temmuz 2009
- URL-10, http://designresearchgroup.files.wordpress.com/2007/06/le_corbusier_vision_paris_small.jpg 12 Temmuz 2009
- URL-11, http://news.beloblog.com/ProJo_Blogs/architecturehereandthere/myths2.JPG 12 Temmuz 2009
- URL-12, www.siiirperisi.net 22 Mart 2007.
- Velioğlu, A. ve Tavşan, C., 1992. Gelişen Kültürel Çevre ve Mimari Mekanlara Yansıması, II. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu, Mimar Sinan Üniversitesi, Mayıs, İstanbul, Bildiriler Kitabı: 113-117.
- Whyte, W., 1980. The Social Life of Small Urban Spaces, Washington, D.C.: The Conservation Foundation, 125 s.
- Yılmaz, D., 2006. Mimarlıkta İhtişam, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

ÖZGEÇMİŞ

1982 yılında Trabzon'da doğdu. 1993 yılında (Trabzon) Yavuz Selim İlkokulu'ndan, 2000 yılında (Trabzon) Kanuni Anadolu Lisesi'nden mezun oldu. Karadeniz Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde 2000 yılında başladığı lisans öğrenimini 2004 yılında tamamladı. 2005 ve 2006 yılları arasında Karayolları 15. Bölge Müdürlüğü'nde mimar olarak çalıştı. 2008 yılında askerlik görevini Tunceli Jandarma Bölge Komutanlığı'nda tamamladı. 2006 yılından itibaren Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü'nde çalışmaktadır. Evli ve iyi derecede İngilizce bilmektedir.